

Uradni list

Evropske unije

C 44

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 56

15. februar 2013

Številka objave	Vsebina	Stran
I	<i>Resolucije, priporočila in mnenja</i>	
	MNENJA	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	485. plenarno zasedanje 12. in 13. decembra 2012	
2013/C 44/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pripravi makroregionalne strategije za Sredozemlje in koristih za otoške države članice (raziskovalno mnenje na zaprosilo ciprskega predsedstva)	1
2013/C 44/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o povezovanju energetskega trga EU: rast, konkurenčnost, solidarnost in trajnostni razvoj na enotnem evropskem energetskem trgu (raziskovalno mnenje na zaprosilo ciprskega predsedstva)	9
2013/C 44/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o gibanjih in posledicah prihodnjega razvoja sektorja socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih osebnih storitev v Evropski uniji (mnenje na lastno pobudo)	16
2013/C 44/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o načelu partnerstva pri izvrševanju skladov skupnega strateškega okvira – elementi za evropski kodeks ravnanja glede partnerstva (SWD(2012) 106 final) (mnenje na lastno pobudo)	23
2013/C 44/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o izvajanju in spremljanju Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov s strani institucij EU in vloga EESO (mnenje na lastno pobudo)	28

SL

Cena:
8 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

<u>Številka objave</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2013/C 44/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o evropskem letu duševnega zdravja – za boljše delo in večjo kakovost življenja (mnenje na lastno pobudo)	36
2013/C 44/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o socialnem kmetijstvu: skrb za okolje ter socialna in zdravstvena politika (mnenje na lastno pobudo)	44
2013/C 44/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o kakovosti železniških storitev v EU (mnenje na lastno pobudo)	49
2013/C 44/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vprašanjih glede opredelitve socialnih stanovanj kot storitve splošnega gospodarskega pomena (mnenje na lastno pobudo)	53
2013/C 44/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vzponu civilne družbe na Kitajskem: prispevek civilne družbe k letu medkulturnega dialoga med EU in Kitajsko ter njegov trajen učinek	59
2013/C 44/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Rio+20: bilanca in obeti (dodatno mnenje)	64

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

485. plenarno zasedanje 12. in 13. decembra 2012

2013/C 44/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij ter o spremembi direktiv Sveta 77/91/EGS in 82/891/EGS, direktiv 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES in 2011/35/EU ter Uredbe (EU) št. 1093/2010 (COM(2012) 280 final - 2012/0150 (COD))	68
2013/C 44/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremenjenem predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, ki jih zajema splošni strateški okvir, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 (COM(2012) 496 final - 2011/0276 (COD))	76
2013/C 44/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Poročilo o politiki konkurence za leto 2011 (COM(2012) 253 final)	83

I

(Rezolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

485. PLENARNO ZASEDANJE 12. IN 13. DECEMBRA 2012

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pripravi makroregionalne strategije za Sredozemlje in koristih za otoške države članice (raziskovalno mnenje na zaprosilo ciprskega predsedstva)

(2013/C 44/01)

Poročevalec **g. DIMITRIADIS**

Andreas D. MAVROYIANNIS, namestnik ciprskega ministra za evropske zadeve, je 22. maja 2012 v imenu takrat še prihodnjega ciprskega predsedstva Sveta EU Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosil za mnenje o naslednji temi:

Priprava makroregionalne strategije za Sredozemlje in koristi za otoške države članice.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 147 glasovi za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepne ugotovitve

1.1 Kljub izredno občutljivi in trenutno negotovi situaciji v Sredozemlju so po mnenju EESO izpolnjeni pogoji ⁽¹⁾ za začetek večnivojskega dialoga med Komisijo, državami članicami, državami, ki so vključene v evro-sredozemsko partnerstvo, lokalnimi in regionalnimi oblastmi ter civilno družbo, da bi oblikovali evro-sredozemsko makroregionalno strategijo (razdeljeno na dva dela), ki bo s povečanjem konkurenčnosti tega območja na mednarodni ravni odgovorila na njegove potrebe.

1.2 EESO priznava, da je Sredozemlje geografsko gledano zelo veliko območje z zelo različnimi gospodarskimi, družbenimi, političnimi in kulturnimi značilnostmi ter državami z različnimi sistemi in podsistemi (države EU, države kandidatke in tretje države, ki so vključene v evro-sredozemsko partnerstvo). Zato predlaga ustanovitev dveh podregionalnih politik (za vzhodni in zahodni del Sredozemlja), ki bili prek sodelovanja povezani med seboj in z Jadransko-jonsko makroregionalno strategijo.

1.3 EESO je seznanjen z odločitvijo Sveta in podobnim mnenjem Parlamenta, da makroregionalna strategija ne sme biti pogojena z dodatnimi finančnimi sredstvi, zakoni ali upravnimi organi (t. i. trije ne-ji). Kljub temu pa meni, da je treba financirati tehnično podporo za zbiranje podatkov in spodbujanje potrebnih strukturnih projektov.

⁽¹⁾ Poročilo Evropskega parlamenta o razvoju makroregionalnih strategij EU: sedanja praksa in pričakovanja za prihodnost, zlasti v Sredozemlju, odbor EP za regionalni razvoj, poročevalec: F. Alfonsi (A7-0219/2012).
Rezolucija Evropskega parlamenta z dne 3. julija 2012 o razvoju makroregionalnih strategij EU: sedanja praksa in pričakovanja za prihodnost, zlasti v Sredozemlju. (2011/2179(INI)).

1.4 Po mnenju EESO precejšnja finančna sredstva, ki jih je EU namenila za ukrepe in programe v okviru strukturnih skladov, in finančni instrumenti EIB zadostujejo, vendar jih je treba uporabljati transparentno in čim bolj prožno. EESO podpira tudi ustanovitev evro-sredozemske investicijske banke v okviru EIB in odprto politiko financiranja iz različnih virov (Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), EBRD, Svetovna banka, Afriška razvojna banka in Islamska razvojna banka).

1.5 Po mnenju EESO je treba čim prej okrepiti sodelovanje znotraj tega območja s tesnejšimi trgovskimi, turističnimi in industrijskimi povezavami med južnosredozemskimi državami.

1.6 EESO meni, da bi moral Svet sprejeti ustrezne politične odločitve za takojšnjo odpravo nerešenih problemov, da bi lahko Unija za Sredozemlje postala pristojna za načrtovanje in izvajanje nove makroregionalne politike.

1.7 Po mnenju EESO bo takojšnje sprejetje Jadransko-jonske strategije v Svetu (Sklepi Sveta z dne 24. junija 2011) odprlo pot uvedbi makroregionalne strategije za Sredozemlje.

1.8 EESO meni, da bosta imela Ciper in Malta – tako kot vsi otoki v Sredozemlju – pomembno vlogo v vseh novih strategijah EU. Ti otoki so namreč v posebno težkem položaju zaradi slabih povezav in komunikacije s celinskimi državami članicami EU.

1.9 EESO poudarja, da je spodbujanje kmetijstva izrednega pomena za celotno Sredozemlje.

1.10 EESO ugotavlja, da je treba nujno izboljšati morske in letalske povezave med sredozemskimi državami, pa tudi z drugimi državami EU.

1.11 EESO izraža prepričanje, da se s tem mnenjem začenja razprava o novi sredozemski makroregionalni strategiji in odpi-

rajo pogajanja o glavnih vprašanih strategije. EESO se bo še naprej loteval tega izredno pomembnega vprašanja in pripravil mnenja, v katerih bo podrobneje obravnaval probleme, predstavljene v tem mnenju.

2. Uvod

2.1 Ciper je kot prednostno nalogo svojega predsedovanja Svetu EU v drugi polovici leta 2012 določil tudi pripravo mnenja o pripravi makroregionalne strategije za Sredozemlje s posebnim poudarkom na koristih za otoške države članice.

2.2 EESO je bil izbran za izvedbo te študije zaradi njegove vloge pri pripravi raziskovalnih mnenj, v katerih se predstavljajo in odražajo stališča organizacij civilne družbe v državah članicah, s čimer se krepi participativna demokracija v EU.

2.3 Izbrana tema je povezana z uspešno opredelitvijo makroregionalnega pristopa za območje Baltskega morja ⁽²⁾ ter makroregionalnih razvojnih strategij za Podonavje, za Jadransko-jonsko makroregijo in za območje Atlantskega oceana, saj ima Sredozemlje posebne značilnosti in s tem posebne potrebe.

2.4 Cilj te strategije je oblikovati usklajene politike, ki bodo državam na tem območju pomagale h krepitvi medsebojnih gospodarskih in družbenih odnosov ter k sodelovanju pri reševanju številnih skupnih problemov, s čimer bo mogoče doseči konkurenčnost na mednarodni ravni, blaginjo, varnost in okoljsko trajnost njihove regije. Poleg tega bi lahko s takšno makroregionalno strategijo uskladili vse politike, cilje in ukrepe evropskih institucij z državami članicami, regijami, lokalnimi ekonomsko-socialnimi sveti in vsemi akterji iz Sredozemlja, zlasti majhnimi in izoliranimi otoškimi sredozemskimi državami.

2.5 Strategija naj bi poleg tega s spodbujanjem rasti, ustvarjanjem delovnih mest in zmanjšanjem brezposelnosti odpravila probleme, povezane s sedanjo mednarodno gospodarsko krizo.

⁽²⁾ Mnenje EESO o makroregionalnem sodelovanju – razširitev strategije za Baltik na druge evropske makroregije, UL C 318, 23.12.2009, str. 6, in mnenje EESO o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o strategiji Evropske unije za regijo Baltskega morja (COM(2009) 248 final), UL C 339, 14.12.2010, str. 29.

2.6 Zato se v tem mnenju makroregionalna strategija razume, kakor jo je opredelila Komisija ⁽³⁾, torej strategija za območje, ki združuje različne države ali regije s skupnimi značilnostmi, na primer obmorsko ali drugo območje, ali skupnimi izzivi, kot so razvojni problemi, podnebne spremembe, omejena gospodarska in kulturna izmenjava itd. Makroregionalne strategije se opirajo na obstoječe instrumente, programe in finančna sredstva ter jih uporabljajo za uresničitev konkretnih ciljev posamezne makroregije, hkrati pa je njihov cilj vključitev javnih in zasebnih sredstev v načrtovanje teh strategij, da bi širšim politikam omogočili dostop do razpoložljivih sredstev (na evropski, nacionalni in regionalni ravni). Poleg tega omogočajo združevanje sredstev regij in sredstev različnih držav članic v okviru usklajenega „upravljanja“ in ustvarjajo „vzajemno korist“ za vse udeležene strani.

2.7 EU je glede na spremenljive in izredno negotove politične in družbene okoliščine v državah južnega Sredozemlja po nedavnih vstajah sprejela nov pristop za to območje, poimenovan *partnerstvo za demokracijo in skupno blaginjo*, ki naj bi nagradil države, ki dosegajo napredek pri izvajanju potrebnih reform na podlagi točno določenih in merljivih ciljev ⁽⁴⁾.

3. Izzivi za Sredozemlje

3.1 Glede na to, da obstaja že veliko programov in pobud tako za celotno Sredozemlje (evro-sredozemsko partnerstvo oziroma t. i. barcelonski proces) kot za posamezne dele Sredozemlja, kot je območje Jonskega in Jadranskega morja (teritorialno sodelovanje v Sredozemlju na podlagi Jadransko-jonske makroregije), mora nova makroregionalna strategija zajeti vse države, ki ležijo ob Sredozemskem morju, tako države članice EU (Portugalsko, Španijo, Francijo, Italijo, Grčijo, Ciper, Slovenijo in Malto) kot tretje države (Hrvaško, Črno goro, Albanijo, Turčijo, Libanon, Sirijo, palestinska ozemlja, Jordanijo, Izrael, Egipt, Libijo, Alžirijo, Tunizijo in Maroko).

3.2 Še preden se začrta okvir ciljev in politik, je treba ugotoviti, s katerimi izzivi se to območje srečuje.

3.2.1 Prvič, Sredozemlje, zlasti njegov vzhodni del, je zelo pomembno z zgodovinskega vidika in obsega tako države članice EU kot različno razvite tretje države. Glede na to, da je Sredozemlje že zelo dolgo naseljeno, se gospodarsko izrablja

ter v njem poteka intenziven pretok blaga, ljudi in pomorskega prometa, so zanj značilni precejšnji tokovi ljudi in trgovine, kljub temu pa so gospodarski odnosi med državami na tem območju še vedno zelo omejeni; med državami v vzhodnem Sredozemlju, na primer, še vedno tudi ni direktnih letalskih in pomorskih povezav. Nekateri upravičeno menijo, da je „evro-sredozemsko sodelovanje“ na žalost omejeno samo na sodelovanje med južnosredozemskimi državami in EU ali na dvostransko sodelovanje z nekaterimi državami članicami.

3.2.2 Drugič, zaradi ekonomskih neravnovesij in razlik v stopnji razvoja in blaginje držav na tem območju, pa tudi zaradi pogostih napetosti, zlasti v zadnjem času, so se začeli ljudje iz ekonomskih razlogov (zakonito in nezakonito) ⁽⁵⁾ izseljevati, kar ima negativne posledice tako za državo izvora kot ciljno državo, pri čemer so še zlasti zaskrbljujoč problem iskalci političnega azila.

3.2.3 Tretjič, Sredozemlje ostaja žarišče politične nestabilnosti in oboroženih spopadov z nezaželeno izgubo človeških življenj, materialno škodo in posledicami za gospodarske in trgovinske odnose ter okolje. Poleg tega se je že ob začetku vstaj v arabskem svetu pokazalo, da je treba na pobudo EU takoj pripraviti strategijo za okrepitev gospodarskih in družbenih vezi med državami na tem območju na podlagi demokratičnega dialoga z državami in civilno družbo ⁽⁶⁾, s čimer bo EU dokazala, da ljudem iz južnega Sredozemlja stoji ob strani ⁽⁷⁾.

3.2.4 Četrto, Sredozemlje je vir številnih pomembnih surovin, predvsem energetskih rezerv iz širšega območja Bližnjega Vzhoda in Severne Afrike. Nedavno odkritje novih zalog zemeljskega plina je pomemben dogodek, ki naj bi EU zagotavljal nov in stabilnejši vir energije. Kljub vsemu pa je treba zagotoviti varno okolje in izboljšati komunikacijske, morske, letalske in druge povezave med sredozemskimi državami in preostalim svetom, predvsem pomorsko trgovino, ki je pomembna gospodarska dejavnost na tem območju.

⁽³⁾ Mnenje EESO o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Sporočilo o migracijah, COM(2011) 248 final, UL C 248, 25.8.2011, str. 135.

⁽⁶⁾ Mnenje EESO o spodbujanju predstavnosti civilne družbe v evro-sredozemski regiji, UL C 376, 22.12.2011, str. 32.
Mnenje EESO o baltski regiji: vloga organizirane civilne družbe pri izboljševanju regionalnega sodelovanja in opredeljevanju regionalne strategije, UL C 277, 17.11.2009, str. 42.

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o skupnem sporočilu Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Nov odziv na spremembe v sosedstvu, COM(2011) 303 final, UL C 43, 15.2.2012, str. 89.
Mnenje EESO o vlogi EU pri zagotavljanju miru v okviru zunanjih odnosov: dobre prakse in pogled v prihodnost, UL C 68, 6.3.2012, str. 21.

⁽³⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o strategiji Evropske unije za regijo Baltskega morja (COM(2009) 248 final, UL C 339, 14.12.2010, str. 29).

⁽⁴⁾ Skupno sporočilo Evropskemu svet, Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Partnerstvo za demokracijo in skupno blaginjo z državami južnega Sredozemlja, COM(2011) 200 final, 8.3.2011.

3.2.5 Petič, dolgotrajna naseljenost in kmetijska izraba tega območja, nedavne in pogoste suše, prelov in gost pomorski promet so privedli do onesnaženja, ki ima negativne posledice za morsko okolje in obalo, to pa negativno vpliva na turizem. Kmetijska proizvodnja je vse manjša in proizvodi čedalje manj vredni⁽⁸⁾, morski viri pa so vse bolj izčrpani, rezultat česar je majhen ulov rib.

3.2.6 Šestič, za vse sredozemske države je značilna pomembna vloga turizma pri zaposlovanju in ustvarjanju rasti, zato mora biti spodbujanje sodelovanja sredozemskih držav na področju turizma eden ključnih elementov strategije za razvoj, če želimo rešiti velike probleme, zlasti sezonsko naravo turizma.

3.2.7 In sedmič, uporaba tehnoloških in komunikacijskih rešitev na podlagi interneta je omejena, zlasti na južni strani Sredozemlja, kjer tudi ni zanimanja za raziskave ali inovacije, medtem ko sta ti dve področji ključna elementa modernega gospodarstva. Sredozemske države so med seboj zelo slabo povezane.

3.3 Omeniti je treba, da so gospodarske, politične in družbene vezi med severnoafriškimi državami še posebej slabe, tako da je evro-sredozemsko sodelovanje dejansko omejeno na sodelovanje EU s samo nekaterimi državami. Poleg tega politike in programi EU za to območje niso bili ravno uspešni zaradi premalo sposobnih partnerjev na lokalni ravni, korupcije⁽⁹⁾ in slabega poznavanja lokalnih navad, običajev in družbenih predstav. Rezultati barcelonskega procesa, ki se je začel leta 1995, so razmeroma slabi, poleg tega pa niti program MEDA niti Unija za Sredozemlje nista prinesla pričakovanih rezultatov z vidika ustrezne promocije sodelovanja EU s sredozemskimi državami.

4. Cilji makroregionalne strategije za Sredozemlje

4.1 Glede na zgoraj naštetе izzive predlagamo naslednje glavne cilje makroregionalne strategije:

4.1.1 doseči trajnostni razvoj s krepitvijo konkurenčnosti gospodarstva držav na tem območju, da bi odgovorili na sedanjo mednarodno gospodarsko krizo, ustvarili delovna mesta in zmanjšali brezposelnost;

4.1.2 okrepiti vezi med sredozemskimi državami, da bi postale most za komunikacijo med EU ter Bližnjim Vzhodom in Afriko, s čimer bi vzpostavili pogoje za mir, blaginjo in regionalno kohezijo;

⁽⁸⁾ Mnenje EESO o kmetijstvu v državah Euromed (vključno s pomenom dela žensk v kmetijskem sektorju in vlogo zadrug), UL C 347, 18.12.2010, str. 41.

⁽⁹⁾ Mnenje EESO o vlogi civilne družbe v boju proti korupciji v državah južnega Sredozemlja, UL C 351, 15.11.2012, str. 27.

4.1.3 začrtati ambiciozno energetska politiko, ki bi služila tako državam na tem območju kot EU, glede na to da slednja potrebuje bolj raznolik nabor energetskih ponudnikov in želi zmanjšati svojo odvisnost od Rusije;

4.1.4 spodbuditi prosti pretok blaga, storitev, kapitala in oseb med sredozemskimi državami, ki niso v EU;

4.1.5 izboljšati komunikacijske povezave, da bi omogočili hiter in neoviran dostop do blaga, oseb in storitev, ob poudarku na varnem transportu energetskih virov;

4.1.6 okrepiti vlogo majhnih otoških sredozemskih držav članic EU (Cipra in Malte) s konkretnimi pobudami za izboljšanje odnosov s sredozemskimi partnerji, zlasti z razširitev elektronskih povezav teh držav s preostalim svetom;

4.1.7 spodbujati programe za ustvarjanje delovnih mest za skupine prebivalstva, ki potrebujejo posebno pozornost⁽¹⁰⁾ (ženske, mladi, invalidi itd.).

4.2 Cilj makroregionalne strategije za Sredozemlje (razdeljene v dve podregionalni strategiji za vzhodni in zahodni del Sredozemlja) mora biti spremeniti to območje v resnično inovativno z vidika trgovine, turizma, kulture, idej, inovacij, raziskav in izobraževanja ter v območje miru, da bi dosegli trajni gospodarski in družbeni razvoj ter blaginjo.

5. Strateški pristop za sredozemsko makroregijo

5.1 S pomočjo zgornje analize lahko določimo glavne elemente strategije za to območje na podlagi naslednjih šestih stebrov, ki so v skladu s strategijo Evropa 2020⁽¹¹⁾:

5.1.1 **Prvi steber** se nanaša na gospodarsko sodelovanje in razvoj v povezavi s cilji trajnosti in pomembnimi ukrepi na gospodarskem področju, kot so:

— opredelitev dolgoročne strategije v okviru SKP za spodbujanje trajnostnega kmetijstva, ki temelji na usposabljanju, tehnologiji, inovacijah in raziskavah;

— izvajanje ukrepov za razvoj akvakulture;

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO o spodbujanju ženskega podjetništva v regiji Euro-med, UL C 256, 27.10.2007, str. 144.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/index_sl.htm

- podpora MSP, ki so hrbtenica lokalnega gospodarstva;
- liberalizacija trgovine med državami s tega območja;
- boj proti korupciji, ki uničuje gospodarske in družbene strukture ter zmanjšuje konkurenčnost;
- spodbujanje razvoja turizma in kulture s poudarkom na transnacionalnem sodelovanju, privabljanje tujih naložb, načrtovanje križarjenj z več destinacijami ter večja skrb za kulturno dediščino in plaže, da bodo prejele znak kakovosti.

5.1.2 **Drugi steber** se nanaša na varstvo okolja in boj proti podnebnim spremembam:

- zaščita morskega bogastva z obnovo ribjih staležev in čim večjim zmanjšanjem problemov, ki jih povzročajo podnebne spremembe;
- sprejetje dodatnih ukrepov za zaščito obale;
- okrepitev sodelovanja med državami na tem območju, da bi zaščitili in zagotovili enakomerno razdelitev omejenih vodnih virov;
- uporaba načel trajnostnega razvoja v pomorskem prometu s pomočjo novih tehnologij, da bi znižali obratovalne stroške in emisije CO₂.

5.1.3 **Tretji steber** se nanaša na promet; njegov cilj je zagotoviti povezave ter varnost pomorskega in letalskega blagovnega in potniškega prometa. Cilji v zvezi s tem so:

- okrepiti in izboljšati pomorski trgovski promet na podlagi sodelovanja sredozemskih držav ter zagotoviti pogoje za varnost mednarodnih morskih, priobalnih in letalskih povezav;
- izboljšati letalske in morske povezave med posameznimi sredozemskimi državami, med vzhodnim in zahodnim delom Sredozemlja ter s preostankom EU;
- ustvariti nove pomorske poti in izboljšati obstoječe, predvsem da bi otoškima državama članicama zagotovili varne in konkurenčne povezave.

5.1.4 **Četrti steber** se nanaša na sodelovanje na področju energetike ⁽¹²⁾ – ogljikovodike, zemeljski plin, obnovljive vire energije in njihov varen transport od države proizvajalke do EU in drugam. Dolgoročni cilj je ustvariti energetska skupnost med EU in južnim Sredozemljem, kar je zelo ambiciozen, vendar nujen načrt. V ta namen bo treba oblikovati energetska politiko za Sredozemlje na več ravneh, katere cilji so:

- izraba na novo odkritih zalog zemeljskega plina ter obnovljivih virov energije, kot sta sončna in vetrna energija;
- iskanje novih polj zemeljskega plina in njihovo izkoriščanje;
- razvoj obnovljivih virov energije z regionalnimi pobudami, kot so sredozemski solarni načrt, Dii – obnovljivi viri energije, ki združujejo kontinente, in Medgrid;
- vključitev južnosredozemskih držav v notranji trg EU z energijo.

5.1.5 **Peti steber** se nanaša na inovativnost in konkurenčnost. Strategija mora izkoristiti možnosti, ki jih ponujajo obstoječe pobude EU na področju raziskav in inovativnosti, da bi izboljšala konkurenčnost in prispevala k blaginji ljudi in držav v celotnem Sredozemlju s:

- spodbujanjem reforme šolstva in prilagajanjem šolskih sistemov trenutnim zahtevam na področju razvoja s politiko usposabljanja delovne sile;
- omogočanjem tesnejšega sodelovanja univerz, podjetij in raziskovalnih inštitutov na področju raziskav in tehnologije;
- spodbujanjem programov izmenjav znanstvenikov in študentov (programi Erasmus, Leonardo Da Vinci itd.);
- povečanjem sodelovanja med temi državami, da se izboljšajo elektronske povezave in dostop do interneta.

⁽¹²⁾ Mnenje EESO o spodbujanju obnovljivih virov energije in evropski sosedski politiki: evro-sredozemska regija, UL C 376, 22.12.2011, str. 1.
Mnenje EESO o zunanji razsežnosti energetske politike EU, UL C 182, 4. 8. 2009, str. 8.

5.1.6 **Šesti steber** se nanaša na priseljevanje in mobilnost⁽¹³⁾, pri čemer gre za spodbujanje zakonitega in dobro vodenega priseljevanja, spoštovanje mednarodne azilne zakonodaje, zmanjšanje nezakonitega priseljevanja, ukrepe proti kriminalnim mrežam trgovine z ljudmi in varstvo človekovih pravic ob kontrolah na meji:

- okrepitev sodelovanja, ko gre za spremljanje priseljevanja in gibanja oseb, med izvornimi, prehodnimi in ciljnimi državami – slednje so največini države članice EU;
- izboljšan pretok prometa, zagotovljen prost prehod in nova celovita azilna politika EU, ki temelji na:
 - prednostnih nalogah skupnega evropskega azilnega sistema (CEAS);
 - izboljšanem policijskem sodelovanju z namenom preprečevanja čezmejnega kriminala in boja proti njemu.

6. Pogoji za uresničitev ciljev makroregionalne razvojne strategije za Sredozemlje

6.1 Nova makroregionalna strategija za Sredozemlje, razdeljena na dva dela, se bo izvajala v okviru strategije Evropa 2020, obstoječih programov in finančnih določb EU⁽¹⁴⁾ ter s pomočjo pobud, kot je program Interact, s čimer bosta zagotovljena tehnična podpora in usposabljanje⁽¹⁵⁾. Kljub vsemu pa bo

treba oblikovati nov mehanizem upravljanja in izboljšati delovanje institucij. Makroregionalna strategija mora ponuditi nove pristope, ki bodo koristili tem državam, in predvideti pragmatične ukrepe in politike, ki jih bo mogoče uspešno uresničiti.

6.2 Za oblikovanje strategije za Sredozemlje (razdeljene na vzhodno in zahodno Sredozemlje) bo treba uporabiti vsa sredstva, ki so na voljo, in strategijo povezati z ustreznimi vidiki pristopa do Sredozemlja, ki se nanašajo na zunanje odnose. Osredotočena bo na učinkovitejše usklajevanje ukrepov in politik Evropske komisije z državami članicami, regijami, lokalnimi organi in drugimi zadevnimi akterji, da bi dosegli dobre rezultate.

6.3 EU je na pariškem vrhu za Sredozemlje leta 2008, zavečajoč se ključne vloge Sredozemlja, sklenila takoj izboljšati svoje sodelovanje z vzpostavitvijo stalnega mehanizma pod imenom Unija za Sredozemlje⁽¹⁶⁾. Ta mehanizem, ki je bil z velikimi pričakovanji uveden v Barceloni, je bil zadolžen za posebne projekte v zvezi z onesnaženostjo morij, varnostjo na morju, energijo in razvojem gospodarskih vezi med državami evrosredozemskega partnerstva. Na žalost pa je Unija za Sredozemlje do zdaj pokazala bolj malo rezultatov.

6.4 Makroregije nimajo strogo določenih meja. Zato morajo biti vprašanja, s katerimi se ukvarjajo, osredotočena na dogovorjene izzive in skupne elemente, ki omogočajo njihovo rešitev, ter povezana z drugimi makroregionalnimi strategijami EU, ob upoštevanju določene kombinacije politik in ukrepov, ki so jih izbrale udeležene države.

7. Ukrepi, potrebni za izvedbo nove strategije

7.1 Glede na zgoraj začrtani okvir bi morali biti del makroregionalne strategije za Sredozemlje predvsem naslednji ukrepi:

7.1.1 Oblikovati ustrezen mehanizem usklajevanja in upravljanja za izvajanje makroregionalne strategije, ki bi usklajeval številne organe EU in lokalne akterje, ki pri tem sodelujejo. Zato se priporoča naslednje:

- Komisiji zaupati usklajevanje vseh ukrepov, povezanih z makroregionalno strategijo, (GD REGIO, v sodelovanju z EEAS), da bi ta postala del uradne politike EU;

⁽¹³⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o globalnem pristopu k vprašanju migracij in mobilnosti, COM(2011) 743 final, UL C 191, 29.6.2012, str. 134, ter mnenja EESO o naslednjih predlogih: predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi instrumenta finančne podpore na področju zunanjih meja in vizumov v okviru Sklada za notranjo varnost, COM(2011) 750 final – 2011/0365 (COD); predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Sklada za migracije in azil, COM(2011) 751 final – 2011/0366 (COD); predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o splošnih določbah o Skladu za migracije in azil ter o instrumentu za finančno podporo na področju policijskega sodelovanja, preprečevanja kriminala in boja proti njemu ter kriznega upravljanja, COM(2011) 752 final – 2011/0367 (COD); in predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi instrumenta finančne podpore na področju policijskega sodelovanja, preprečevanja kriminala in boja proti njemu ter kriznega upravljanja v okviru Sklada za notranjo varnost, COM(2011) 753 final – 2011/0368 (COD), UL C 299, 4.10.2012, str. 108.

⁽¹⁴⁾ Uredba (ES) št. 1638/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. oktobra 2006 o splošnih določbah o ustanovitvi Evropskega instrumenta sosedstva in partnerstva, UL L 310, 9.11.2006.

⁽¹⁵⁾ — www.interact-eu.net/about_us
— www.interact-eu.net/about_us/downloads/2544/INTERACT-factsheet_Mediterranean-lab_group_06.2010.pdf (ki se nanaša na točko Interact za Sredozemlje v Valenciji).

⁽¹⁶⁾ http://www.eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm

— oblikovati dve podregionalni makrostrategiji za Sredozemlje: eno za njegov vzhodni del in eno za zahodni, ki bosta odražali njune gospodarske, družbene, geografske in kulturne posebnosti. Ti dve strategiji bi skupaj z Jadransko-jonsko strategijo pokrivali celotno Sredozemlje;

— poleg tega se predlaga, naj se kot model uporabijo sistemi, uporabljeni v okviru strategije za območje Atlantskega oceana (GD MARE), in sicer:

1. na pobudo GD REGIO se vzpostavi dva foruma za Sredozemlje (vzhodni in zahodni del), katerih naloga bosta opis trenutnega stanja na posameznem območju in predlog akcijskih načrtov. V teh forumih bodo sodelovali predstavniki evropskih institucij (Komisije, Parlamenta, EESO in OR), sredozemskih držav, lokalnih in regionalnih oblasti ter civilne družbe;

2. forumoma bosta pomagala usmerjevalna odbora;

3. Komisija in vlade bodo ocenile končne predloge forumov.

7.1.2 Izvajati dobrososedsko politiko EU. Do zdaj je bil pristop makroregionalnih strategij omejen na izvajanje notranjih politik EU. Za uspeh strategije za Sredozemlje, v katero bi bile vključene številne države, ki niso članice EU, pa so potrebni elementi zunanje politike, seveda s posebnim poudarkom na dobrososedski politiki EU.

7.1.3 Oblikovati politike za:

7.1.3.1 izobraževanje in usposabljanje delovne sile;

7.1.3.2 izboljšanje internetne in elektronske komunikacije ter stalno izboljševanje internetnih storitev in e-uprave;

7.1.3.3 skupno načrtovanje raziskav in inovacij za podporo trajnostnega razvoja in poklicnega usposabljanja;

7.1.3.4 zagotavljanje pravice do prostega prehoda na morju in pretoka blaga, oseb in energije z izvajanjem politike varnih in poceni prometnih povezav ter z določanjem novih pomorskih poti in z izboljšavo trgovskega ladijskega prometa;

7.1.3.5 zagotavljanje učinkovitih morskih in letalskih povezav znotraj Sredozemlja in s preostalim svetom;

7.1.3.6 razširitev trgovskih in političnih vezi, z ustanavljanjem območij proste trgovine na podlagi obstoječih evro-sredozemskih dogovorov in z odpravo uvoznih dajatev, na podlagi usklajenih ukrepov, na primer zbliževanja zakonodaje;

7.1.3.7 sprejetje ukrepov na področju konkurence, javnih naročil, zaščite naložb ter v zvezi z zdravstvenimi in fitosanitarnimi vprašanji.

7.1.4 Projekti čezmejnega in medregionalnega sodelovanja se lahko financirajo iz obstoječih virov ⁽¹⁷⁾, tj. strukturnih skladov EU, s prispevki držav članic, prispevki drugih držav donatorok (npr. Norveške in Švice), s sredstvi Evropske investicijske banke (EIB) ⁽¹⁸⁾ v okviru FEMIP (Mehanizem za evro-sredozemske naložbe in partnerstvo) ⁽¹⁹⁾, sredstvi Evropske banke za obnovo in razvoj (EBRD) na podlagi mednarodnega sporazuma ter iz proračuna Unije za Sredozemlje, v kateri sodelujejo lokalne oblasti, zasebni akterji in nevladne organizacije.

7.1.5 Delovanje nove makroregionalne strategije mora biti povezano z drugimi politikami EU, kot so strategija Evropa 2020, kohezijska politika, novi skupna kmetijska in ribiška politika, instrument za povezovanje Evrope in vseevropska prometna, telekomunikacijska in energetska omrežja, program Obzorje 2020, digitalna agenda, program COSME, predvsem pa integrirana pomorska politika in politika o skupnem evropskem sistemu azila (CEAS) ⁽²⁰⁾.

8. Vloga otokov v novi makroregionalni strategiji

8.1 Nedvomno do zdaj še ni bilo celovite in stalne strategije na ravni EU, ki bi upoštevala posebnosti otoških držav članic EU (Cipra in Malte), ki se soočajo s problemi na področju prometa in energije. Njihova slaba povezanost je ovira za dokončanje notranjega trga.

8.2 Nova makroregionalna strategija za Sredozemlje bo natančno opredelila načine povezovanja za Ciper in Malto ter omogočila ustrezne pogoje za uporabo finančnih sredstev EU.

8.3 Ciper (v vzhodnem Sredozemlju) in Malta (v zahodnem) bi lahko imela ključno vlogo pri izvajanju in upravljanju nove makroregionalne strategije kot središči upravnih organov, ki bodo ustanovljeni ali preneseni na to območje.

⁽¹⁷⁾ Za obdobje do konca leta 2013 so na voljo približno 4 milijarde EUR za podporo južnih sosed EU v okviru Evropskega instrumenta sosedstva in partnerstva.

⁽¹⁸⁾ <http://www.eib.europa.eu/projects/regions/med/index.htm?lang=fr&lang=en>

⁽¹⁹⁾ <http://www.eib.europa.eu/infocentre/publications/all/femip-2011-annual-report.htm?lang=en&>

⁽²⁰⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Načrt politike azila – Celostni pristop k zaščiti v EU, COM(2008) 360 final.

9. Potencialna vloga EESO v novi strategiji za Sredozemlje

9.1 EESO je v sodelovanju z ekonomsko-socialnimi sveti sredozemskih držav članic in ustreznimi organi (kjer obstajajo) v severnoafriških državah ter z reprezentativnimi organizacijami civilne družbe sklenil organizirati srečanje evro-sredozemskih ekonomsko-socialnih svetov, ki naj bi bilo kmalu.

9.2 EESO ima znanje in izkušnje, potrebne za takojšnje članstvo v forumih za Sredozemlje, ko bosta ustanovljena.

9.3 EESO namerava še naprej pripravljati posebna mnenja, v katerih bo podrobneje obravnaval in analiziral makroregionalno strategijo za Sredozemlje.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o povezovanju energetskih otokov EU: rast, konkurenčnost, solidarnost in trajnostni razvoj na enotnem evropskem energetskem trgu (raziskovalno mnenje na zaprosilo ciprskega predsedstva)

(2013/C 44/02)

Poročevalec: **g. COULON**

Ciprsko predsedstvo Sveta EU je 18. julija 2012 sklenilo, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednji temi:

Povezovanje energetskih otokov EU: rast, konkurenčnost, solidarnost in trajnostni razvoj na enotnem evropskem energetskem trgu (priiskumné stanovisko na žiadost cyperského predsedníctva Rady EÚ).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 26. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 159 glasovi za, 5 glasovi proti in 13 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 „Energetska izoliranost“ v širšem pomenu besede škodi zadevnim evropskim državam in regijam tako z gospodarskega kot socialnega in okoljskega vidika, saj so pogosto močno odvisne od uvoza fosilnih goriv. Povzroča precejšna cenovna razhajanja, ki pomagajo ustvarjati razlike glede solidarnosti in homogenega razvoja evropskega ozemlja.

1.2 EESO je naklonjen cilju odprave pojava energetske izoliranosti, ki si ga je Evropski svet zadal februarja 2011. V ta namen zlasti podpira pobude, ki bodo omogočile, da se okrog prednostnih osi okrepijo energetske povezave med državami članicami Unije. Povezave energetskih otokov z omrežji tretjih držav so lahko prednostne, če je ta možnost najustrežnejša za zanesljivost in diverzifikacijo njihove oskrbe z energijo.

1.3 Vse države članice, ki poznajo energetske izoliranosti, niso v enakem položaju glede proizvodnje energije ali možnosti za njen uvoz. Razvoj energetskih povezav je potreben tako za vse energetske otoke kot tudi za druge države članice EU, druge rešitve za lokalna energetska vprašanja pa je treba prilagoditi vsakemu primeru posebej.

1.4 Zlasti glede baltskih držav ter držav srednje in vzhodne Evrope EESO poziva k prizadevanjem za odpravo razlik v tolmačenju načel energetskih trgov in oskrbe z energijo med Rusijo in EU ter k temu, da se to vključi v mednarodne sporazume, kot je na primer nov sporazum o partnerstvu in sodelovanju, ki bi posebej poudaril področje energetike (glej resolucijo Evropskega parlamenta z dne 12. septembra 2012 o letnem poročilu Sveta Evropskemu parlamentu o skupni zunanji in varnostni politiki; 12562/2011 – 2012/2050(INI)).

1.5 Kar zadeva Energetsko skupnost jugovzhodne Evrope, EESO poziva k ukrepanju za posvetovanje in integriranje navzven, pa tudi k novi razsežnosti „ukrepov organizirane civilne družbe“.

1.6 Nekatere evropske otoške države ali regije so očitno v posebnem položaju. Republika Ciper bi lahko zaradi svojega geostrateškega položaja postala pravo energetske središče, tako na področju obnovljivih virov energije kot povezav s plinom. Na splošno bi bilo treba na otokih razviti lastno proizvodnjo energije. S tega vidika bi ti lahko postali privilegirane preizkuševalnice, kjer bi se predstavljale in potrjevale nove energetske tehnologije. Za dodeljevanje sredstev EU za razvojne in predstavitvene dejavnosti bi se lahko uporabila merila ocenjevanja, ki bi upoštevala njihove posebnosti in potrebe. S tem skupnim ukrepanjem bi se lahko prispevalo k odpravljanju njihovih omejitev na energetskem področju, ki izvirajo iz dejstva, da niso dovolj povezane z ostalo Evropo.

1.7 EESO priporoča, da se obenem spodbujajo izboljšave energetskih povezav, razvoj lastne proizvodnje energije iz obnovljivih virov ter uporaba ukrepov za energetske učinkovitost in optimizacijo povpraševanja po energiji. Merila ocenjevanja, ki se uporabljajo za programe EU na teh področjih, bi morala upoštevati cilj zmanjšanja energetske izoliranosti, zlasti pri izboru projektov za energetske infrastrukturo skupnega interesa.

1.8 V vseh primerih pa velja, da bo veliko težje v celoti uresničiti cilje strategije Evropa 2020 in popolnoma izkoristiti vsa skupna prizadevanja, ki že potekajo za rast in konkurenčnost EU, če EU – v soglasju z državami članicami, industrijo in civilno družbo zadevnih območij – ne bo naglo sprejela pobud za postopno odpravo energetske izoliranosti.

1.9 EESO ocenjuje, da v tem okviru energetska revščina ne more več veljati za izključno nacionalni ali celo lokalni problem zgolj s področja socialne politike. Ker nekateri pomembni vzroki te revščine presegajo nacionalne okvire, se EESO zavzema za to, da bi energetska politika EU obravnavala tudi velika neravnotežja, ki prispevajo k temu pojavu. Konkretna politična ukrepa je treba zdaj oceniti tudi z vidika njihovega učinka na dejavnike, ki lahko energetska revščino povečajo ali zmanjšajo.

1.10 EESO ocenjuje, da obstoj energetskih otokov pomeni strošek za skupnost, ki ga je treba ovrednotiti. Rešitve za njegovo zmanjšanje morajo biti v okviru splošnega pristopa: treba je dokončati evropsko energetska politiko in ji zagotoviti možnosti za ukrepanje glede na stopnjo medsebojne odvisnosti držav članic in tudi težave, s katerimi se slednje soočajo. EESO poziva Evropsko komisijo, naj pripravi izčrpno študijo „stroškov ne-Evrope na področju energetike“, ki jih povzroča obstoj „energetskih otokov“, da bi lahko dojel celoten učinek tega pojava.

1.11 EESO se zavzema za pregledno, celovito in natančno oceno – tudi zunanjih – stroškov energije iz fosilnih in obnovljivih virov, vključno s posrednimi stroški, povezanimi z izboljšanjem omrežja, rezervnimi zmogljivostmi in potrebno podporo zelenim tehnologijam. Ta ocena je nujna za čim boljše izbiro naložb in političnih odločitev, zlasti z vidika močnega razvoja proizvodnje energije iz obnovljivih virov v nekaterih energetskih otokih, namenjene izvozu v države članice Evropske unije ali tretje države.

2. Uvod: večkratna izoliranost iz geografskih in političnih razlogov

2.1 Zaposila ciprskega predsedstva znova kaže na to, da je treba energetska politiko evropeizirati in oblikovati „evropsko energetska skupnost“, za kar se je EESO že zavzel⁽¹⁾. Pri tej gre dejansko za večjo teritorialno kohezijo ter enotno vizijo razvoja evropskih ozemelj. Cilj boljše povezanosti „energetskih otokov“ EU je tudi v skladu s konkretnimi smernicami, ki lahko izboljšajo sodelovanje na področju energije in za katere se je EESO zavzel v mnenju o vključitvi civilne družbe v oblikovanje prihodnje evropske energetske skupnosti⁽²⁾ januarja 2012.

2.2 Z vidika zaposila ciprskega predsedstva in razprav na evropski ravni (glej zlasti peto točko sklepov Evropskega sveta z dne 4.2.2011, EUCO 2/1/11 REV 1) izraz „energetska izoliranost“ ali „energetski otok“ v tem mnenju pomeni otoško ali celinsko območje, ki ima malo ali nič lastnih virov energije, ki ni dovolj povezano z omrežji za prenos energije in je zato pogosto odvisno od enega zunanjega vira ali enega zunanjega dobavitelja energije. Raznolikost energetske bilance držav članic razkriva tudi velike razkorake med njimi. Pojem „energetskega otoka“ ima torej tako tehnični kot (geo)politični značaj (odvisnost od enega samega dobavitelja).

2.3 Med elementi, ki jih je treba upoštevati, so pomanjkanje medsebojnih povezav, odvisnost od enega samega vira oziroma dobavitelja energije, oddaljenost proizvodnih objektov ali osi za prenos energije, cena naložb glede na obseg trga, težave pri preusmeritvi prevladujočih teženj nacionalnih energetskih politik, geografske ali podnebne posebnosti.

2.4 Če se držimo definicije Eurostata, ima Evropska unija več sto otokov, ki se razlikujejo po velikosti in statusu. Poleg štirih otoških držav članic, tj. Cipra, Irske, Malte in Združenega kraljestva, na več kot 286 evropskih otokih – otokih v Severnem in Baltskem morju ter v najbolj oddaljenih regijah treh držav članic (na španskih Kanarskih otokih, portugalskih otokih Madeiri in Azorih ter francoskih Reunion, Mayotte, Gvajana, Martinik, Guadeloupe in Saint-Martin) – živi še več kot 10 milijonov prebivalcev. Različnih otokov, ki sodijo v okvir območja držav članic, vključno z najbolj oddaljenimi regijami, to mnenje posamično ne obravnava.

2.5 Obstaja tudi vrsta „energetske izoliranosti“, ki je v bistvu povezana z zgodovino 20. stoletja. Iberski polotok je še vedno napol energetski otok, saj sta Francov in Salazarjev režim težila k samozadostnosti v večini politik glede omrežij: pri prometu, zlasti železniškem, in električni energiji ni veliko zunanjih povezav, zlasti z ostalo evropsko celino prek Francije. V zadnjih dvajsetih letih tega ni bilo mogoče popraviti zaradi številnih primerov lokalnega nasprotovanja različnim projektom za izboljšanje omrežij, ki prečkajo Pireneje. Ta težava pa se odpravlja in nova enosmerna elektroenergetska povezava bo kmalu omogočila večjo izmenjavo z jugozahodnim Sredozemljem. Poleg okrepite elektroenergetske povezave med Francijo in Španijo (s katero se bo leta 2014 zmogljivost prenosa povečala s 1 400 na 2 800 MW) pa bo v prihodnjih letih nedvomno nujno razmisliti o drugih oseh za izmenjavo energije med Iberskim polotokom in ostalim delom evropske celine. Cilj, da bo do leta 2020 za izmenjavo na voljo 4 000 MW zmogljivosti, zlasti prek nove elektroenergetske povezave na atlantskih strani,

⁽¹⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 15–20.

⁽²⁾ Prav tam.

je treba podpreti. Ta projekt je treba vključiti na seznam evropskih projektov skupnega interesa, ki bo opredeljen v okviru uredbe o smernicah za vseevropsko infrastrukturno omrežje.

2.6 Tudi baltske države (Litva, Latvija, Estonija) so nekakšni energetske otoki v odnosu do EU, saj so njihova omrežja izključno odvisna od nekdanjega „ekskluzivnega“ partnerja, Rusije (in v manjši meri Belorusije). Gre za prednostno nalogo evropske energetske integracije; dejansko je nesmiselno, da so vse tri baltske države sestavni del politične unije, ne da bi zaenkrat uživale tudi prednosti medevropske integracije in solidarnosti na energetskem področju. Kako je mogoče sprejeti dejstvo, da so odvisne od tretje države, ki je zdaj sicer članica STO, vendar ne spoštuje evropskih standardov glede dostopa do omrežij, ni podpisala energetske listine in ni naklonjena izboljšavam energetskih povezav z državami srednje in vzhodne Evrope (države SVE)? EESO zato poziva k zmanjšanju nesorazmerij med ruskim in evropskim energetskim trgom ter k novemu ambicioznemu in celovitemu sporazumu o partnerstvu in sodelovanju, ki bi vključeval posebno poglavje o sodelovanju na področju energije (glej Resolucijo Evropskega parlamenta z dne 12. septembra 2012 o letnem poročilu Sveta Evropskemu parlamentu o skupni zunanji in varnostni politiki; 12562/2011 – 2012/2050(INI)).

2.7 Jugovzhodna Evropa (območje Balkana) je tranzitna regija in za napredek nekaterih držav na poti do članstva v EU (Hrvaške, a tudi Srbije, Črne gore, Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije itd.) je potreben razvoj zlasti s sosednjimi državami, ki so članice EU (Romunija, Bolgarija, Grčija, Slovenija, Avstrija in kmalu Hrvaška). Vzpostavitev Energetske skupnosti v tej regiji je znak zavedanja in treba bi jo bilo spodbujati in okrepiti, zlasti z učinkovitim in preglednim posvetovanjem o energetske strategiji s tamkajšnjimi organizacijami civilne družbe.

2.8 Vse države članice EU so na splošno medsebojno močno odvisne druga od druge. Nekatere, ki sicer niso „energetski otoki“ v ožjem smislu besede, so zelo močno odvisne od sosednjih držav: to so države srednje in vzhodne Evrope, zlasti Madžarska. Zato je po mnenju EESO nujno, da skupna energetska politika upošteva to dejstvo. V tem okviru je potreben splošen razmislek Unije za večjo solidarnost znotraj skupnosti. Ta vidik je omenjen tudi v členu 194 PDEU.

3. Energetska izoliranost škodi gospodarski uspešnosti Evrope in zavira njeno socialno razsežnost

3.1 Energetska izoliranost zajema zelo različna stanja, ki pa imajo skoraj identične posledice, ne glede na razmere. Te različne vrste „izolacije“ se skoraj vedno izrazijo kot:

— večja negotovost oskrbe;

— nihanje cen, ki se pogosto višajo, ter od tega odvisne industrijske in trgovinske dejavnosti;

— večja energetska revščina prebivalcev teh držav ali regij;

— negativni učinek na njihovo gospodarsko konkurenčnost;

— večji pritisk na okolje;

— nestabilnost političnih in gospodarskih odnosov med Evropsko unijo in tretjimi državami.

3.2 Kot v drugih delih EU je tudi na energetskih otokih povpraševanje po energiji veliko in še narašča. V takšnih razmerah posledice potencialno manj zanesljive, v vsakem primeru pa dražje, oskrbe z energijo močno ovirajo gospodarsko konkurenčnost energetskih otokov. Ogroženi so lahko nekateri industrijski sektorji – s tem pa tudi delovna mesta – nekatere dejavnosti pa niso več dovolj donosne.

3.3 Visoke cene energije so hudo breme tudi za družinske proračune. Energetska revščina je dolgo veljala za izključno nacionalni, celo lokalni problem. Zato so tudi neposredni ukrepi za pomoč posameznikom lokalni oziroma nacionalni. Kljub temu pa nekateri od pomembnih vzrokov energetske revščine presegajo nacionalne okvire in tudi energetska politika EU bi morala z obravnavanjem velikih neravnovesij prispevati k zmanjšanju tega pojava.

3.4 Zaradi pogosto velike odvisnosti od fosilnih goriv, zlasti nafte, ostaja visoka tudi raven emisij CO₂. Zaradi okoljskih pravil (direktive o industrijskih emisijah) in splošnih prizadevanj za ohranitev zdravja ljudi bi bilo treba zagotoviti velike naložbe za zmanjšanje teh emisij. Te stroške je treba vključiti tudi v energetske račun energetskih otokov.

3.5 Posledice energetske izoliranosti bi bilo treba bolje oceniti, tako z vidika rasti, konkurenčnosti in trajnostnega razvoja zadevnih območij kot tudi z vidika solidarnosti, kohezije in „izgube dobička“ preostale EU zaradi neobstoja popolnega energetskega trga, ki bi deloval v celotni Uniji. EESO meni,

da je obstoj energetskih otokov strošek za skupnost, ki ga je treba oceniti. Rešitve za njegovo zmanjšanje morajo biti v okviru splošnega pristopa: treba je dokončati evropsko energetsko politiko in ji zagotoviti možnosti za ukrepanje glede na stopnjo medsebojne odvisnosti držav članic in tudi težave, s katerimi se slednje soočajo.

3.6 Poleg razkrivanja koristi večjega evropskega povezovanja je namen tudi spodbujati industrijski razvoj in s tem zaposlovanje. Konkurenčnost evropske industrije je odvisna od številnih elementov, na katere javni organi ne morejo vplivati ali pa lahko vplivajo zelo malo. Poskrbeti je torej treba za to, da energetska politika – pri kateri EU lahko in mora ukrepati – ne postane dejavnik omejevanja rasti in zaposlovanja. EESO države članice in Evropsko komisijo poziva, naj ne hajo zamujati z izvajanjem ukrepov, ki so se že izkazali ter lahko zmanjšajo energetske stroške in povečajo zanesljivost oskrbe, na primer: večje usklajevanje nacionalnih odločitev s področja energije ter skupno načrtovanje infrastrukture in omrežij, oblikovanje evropskih združenj za nakup fosilne energije ter po potrebi evropsko pooblastilo za pogajanja z zunanjimi partnerji.

4. Rešitve? Razviti obnovljive vire energije in izboljšati omrežno infrastrukturo

4.1 V tej fazi se zdita najboljši dve rešitvi: po eni strani večja povezanost energetskih otokov z notranjim energetskim trgom (infrastruktura in organizacija trga), da se dejansko poveča solidarnost in se tehnična organizacija evropskega omrežja uskladi s političnimi in zakonodajnimi cilji EU, po drugi strani pa spodbujanje alternativnih virov energije, konkretno lokalna proizvodnja energije iz obnovljivih virov. To pomeni, da je treba izpostaviti potencial – če obstaja – in predlagati ukrepanje za to, da se ga v celoti vzdržno izkoristi. Spodbujanje energetske učinkovitosti in upravljanje povpraševanja s pametnimi omrežji pa lahko tudi prispeva k optimizaciji povpraševanja po energiji.

4.2 Evropska komisija se je že lotila pomembne reforme evropske politike podpore za energetsko infrastrukturo, zlasti energetske povezave (npr. instrument za povezovanje Evrope), o kateri je EESO že podal pozitivno mnenje⁽³⁾. Poleg tega bi bilo morda koristno narediti še korak naprej v skupnem načrtovanju infrastrukture, za kar se je EESO zavzel v mnenju o evropski energetski skupnosti⁽⁴⁾. Glede energije je Evropski svet leta 2002 državam članicam določil cilj zgraditi medsebojne energetske povezave, ki ustrezajo vsaj 10 % njihove obstoječe proizvodne zmogljivosti. Na nekaterih evropskih električnih mejah, ki so še naprej preobremenjene, smo še daleč od tega odstotka.

4.3 Zaradi večjega izkoriščanja obnovljivih virov energije v Severnem morju ter sončne in vetrne energije na jugu Evrope bo potrebna tudi nova, pametnejša infrastruktura, da jih bo mogoče čimbolj vključiti v veliko evropsko omrežje. Z napredkom pri pametnih omrežjih bi lahko dosegli 9-odstotno zmanjšanje porabe do leta 2020, emisije CO₂ pa zmanjšali za 9–15 %. Namestitev pametnih omrežij in mehanizmov za upravljanje povpraševanja bi bila na manjših trgih lahko lažja in hitreje bi lahko dala boljše rezultate. Skupaj z okrepljenimi ukrepi za energetsko učinkovitost lahko pomembno pripomore k optimizaciji povpraševanja po energiji. Na obsežne naložbe, ki bodo potrebne, je treba gledati v luči popolnega obvladovanja ukrepanja na tem področju, znižanja energetskih računov v času zvišanja cen in manjših potreb po naložbah v klasične proizvodne zmogljivosti (zmanjšanje marž) ali zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.

4.4 Evropska mreža operaterjev prenosnega sistema za električno energijo (ENTSO-E) ocenjuje, da bo v prihodnjih desetih letih v Evropi treba zgraditi skupaj 52 300 km novih zelo-visokonapetostnih povezav, za kar bodo potrebne skupne naložbe v višini 104 milijarde EUR: šlo naj bi za približno sto prednostnih projektov, od katerih jih bo 80 % posledica razvoja obnovljivih virov energije. Zaradi pojma „obsega“ je pri energetskih otokih s potencialom na tem področju integracija energije iz obnovljivih virov še težavnejša, če je njihovo omrežje manjše. Proizvodne zmogljivosti industrijskih obratov za energijo iz obnovljivih virov (v nasprotju z decentralizirano proizvodnjo) lahko pomenijo razmeroma visok delež proizvodnje ali porabe, njihove posledice, zlasti prekinjanje, pa je težje upravljati.

4.5 Okrepitev medsebojnih povezav je torej bistvena za večjo zanesljivost oskrbe, pa tudi za to, da se proizvodnja in poraba energije v okviru močnega razvoja obnovljivih virov energije bolje uravnotežita v širšem omrežju. To velja tudi za klasične zmogljivosti, ki prevzamejo vlogo v primeru ustavitve ali občutne upočasnitve proizvodnje energije iz obnovljivih virov.

4.6 Pri razvoju obnovljivih virov energije so potrebne prožne in prilagojene rezervne zmogljivosti, ki lahko delujejo z osnovno obremenitvijo (*low baseload*). Utekočinjeni zemeljski plin bi lahko bil ključ za odpravo odvisnosti od enega samega dobavitelja plina in njegovih visokih cen, obenem pa se s tem zagotovi prožnejša in cenejša rešitev od nafte, ki bi lahko spremljala razvoj proizvodnje energije iz obnovljivih virov. Za razvoj utekočinjenega zemeljskega plina pa so potrebne precejšnje naložbe v pristaniško infrastrukturo in skladiščenje.

⁽³⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 125–129.

⁽⁴⁾ Glej opombo 1.

4.7 EESO je prepričan, da so za prihodnost evropskega energetskega sistema potrebne zlasti boljše energetske povezave in razvoj proizvodnje energije iz obnovljivih virov, predvsem za energetske otoke, da bi se izboljšala zanesljivost njihove oskrbe z energijo. Uporaba fosilnih virov energije bo še naprej prevladovala, z rastjo proizvodnje energije iz obnovljivih virov pa bo postalo nepogrešljivo tudi drastično izboljšanje omrežja na nacionalni in evropski ravni (glej mnenje EESO o energetskem načrtu za leto 2050 in t. i. možnosti brez obžalovanja) ⁽⁵⁾.

4.8 Ta potreba pa se ne bo uspešno konkretizirala brez pregledne, celovite in natančne ocene stroškov. Na voljo morajo biti kar najbolj objektivni podatki o stroških – tudi zunanjih – energije iz fosilnih virov, ter dodatnih stroških obnovljivih virov energije, da bi se lahko zagotovila čim boljša izbira naložb in političnih odločitev. Študije o teh posrednih stroških so si v veliki meri nasprotujoče, zato je to toliko bolj nujno.

4.9 Pri obnovljivih virih energije je treba upoštevati tako višino naložb v nove proizvodne zmogljivosti kot tudi stroške, povezane z izboljšanjem omrežja in z morebitnimi subvencijami. Pri slednjem bo morda treba bolj podpreti območja, ki so z energetskega vidika bolj odvisna in v katerih je proizvodnja energije iz obnovljivih virov zdaj še manj razvita. Poleg tega je pomembno, da je hitrost povečevanja proizvodnje zelene energije v skladu s hitrostjo izboljšave omrežja. Pomembno je tudi opredeliti obseg potrebnih rezervnih zmogljivosti na dodatno enoto proizvodnje energije iz obnovljivih virov. Rezervne zmogljivosti je mogoče uvoziti, vendar so zato potrebne učinkovite energetske povezave ter učinkovito regionalno in evropsko sodelovanje. Način podpore za energijo iz obnovljivih virov mora ta vidik upoštevati, da se optimizirajo ritem njenega razvoja in stroški podpore za davkoplačevalce.

4.10 Celoto teh stroškov, ko bo natančno ocenjena, je treba primerjati z energijskim računom, povezanim z uvozom fosilnih virov energije, ki vključuje vse stroške, tudi politične in okoljske. To je bistveno za oceno pozitivnega ali negativnega učinka na konkurenčnost nekega območja. V tej smeri bi lahko šel tudi močan razvoj proizvodnje energije iz obnovljivih virov na nekaterih energetskih otokih, namenjene izvozu v druge države Evropske unije ali tretje države.

4.11 EESO upa, da bo v to dinamiko prednostno vključena okrepitev infrastrukture držav in regij, ki se soočajo z energetsko izoliranostjo, saj bi morali pri opredeljevanju prednostnih osi upoštevati njihovo veliko odvisnost. Načrt povezovanja baltskega energetskega trga, na primer, bi bil lahko prva podlaga za boljše usklajevanje energetske politike in mešanice energetskih virov na tem območju. S tem bi se lahko energetska omrežja izvila izoliranosti, zlasti omrežja v Litvi, Latviji in Estoniji.

4.12 Sodelovanje med Litvo in Latvijo je nedavno napredovalo, na tem področju namreč obstaja vodilna pobuda: Litva bo v Klaipedi zgradila terminal utekočinjenega plina, ki bo napajal rezervoar v skladišču Incukalns v Latviji. Litva ocenjuje, da bi ta rezervoar lahko predstavljal „regionalno rezervo plina“. V tem okviru EESO opozarja na svoj predlog o skupni strukturi za oskrbo s fosilnimi gorivi, zlasti o združenju za nakup plina ⁽⁶⁾. Litva, Latvija in Estonija razvijajo in izvajajo projekte za elektroenergetske povezave (LitPol Link NordBalt in Estlink 2) z drugimi državami EU, zlasti Poljsko. Tri baltske države si obenem prizadevajo za popolno vključitev v evropski energetski sistem in elektroenergetske sisteme povezujejo z elektroenergetskimi omrežji celinske Evrope, da bi delovali sinhrono (trenutno poteka študija izvedljivosti). Baltske države tudi skupaj razvijajo projekt jedrske elektrarne Visaginas, ki bi jim lahko pomagal zagotoviti zanesljivo oskrbo z energijo in postal pomemben element povezovanja evropskega elektroenergetskega omrežja.

4.12.1 Nova energetska razsežnost Cipra (odkritje velikih nahajališč plina v njegovih ozemeljskih vodah) bi lahko zanj pomenila status pomembnega regionalnega akterja. Z velikim povečanjem zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in močno vključitvijo v omenjene projekte bi lahko postal energetsko središče, usmerjeno v boljšo regionalno integracijo, ter akter sosedске politike na področju energetike. Nedavna izbira operaterjev za prihodnje izkoriščanje ciprskih nahajališč plina bi morala omogočiti boljšo integracijo v okviru Unije, pa tudi aktivno sosedsko politiko.

4.13 Odvisnost od enega samega dobavitelja bi bilo mogoče zmanjšati z izvajanjem 3. energetskega paketa. Bistveno je tudi vprašanje regionalne organizacije trgov: Litva in Estonija že sodelujeta v *Nord Pool Spotu*, trgu baltskih in skandinavskih držav z električno energijo, Latvija pa se mu namerava pridružiti prihodnje leto. EESO poleg tega baltske države poziva k iskanju skupne rešitve za svoje potrebe ter k razvoju regionalnega energetskega dialoga.

4.14 Treba je povečati energetske povezave s tretjimi državami v sosesčini EU, ki bi energijo lahko bodisi proizvajale in izvažale v EU, bodisi zagotavljale njen prenos proti EU iz proizvodnih zmogljivosti drugod. To velja zlasti za energetske projekte okrog Sredozemlja (sredozemski načrt za sončno energijo, Medgrid, „energetski“ del Unije za Sredozemlje, Desertec itd.) z zahtevami, da se v te projekte vključijo zadevne države (Ciper, Malta) ali regije (Kreta, Sardinija, Korzika, Sicilija, Balearski otoki itd.).

⁽⁵⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 126–132.

⁽⁶⁾ Glej opombo 1.

4.15 Energetska skupnost (na jugovzhodu Evrope) bi morala vključevati področje posvetovanja in integriranja navzven, pa tudi razsežnost „ukrepov organizirane civilne družbe“: na tem področju bi morali svojo vlogo imeti skupni posvetovalni odbori EESO (z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo, Črno goro in Hrvaško) ter ekonomsko-socialni sveti in podobne institucije v teh državah.

4.16 Predstavitev in razvoj obnovljivih virov energije bi lahko bila bolj v ospredju, zlasti v povezavi z energetskega načrta za leto 2050 in nedavnim sporočilom o vključevanju energije iz obnovljivih virov na notranjem trgu (COM(2012) 271 final).

4.17 Potrebni so rešitve in predlogi, dogovorjeni znotraj EU in na njenem obrobju, ki bi povezali:

- države članice;
- Evropsko komisijo, nepogrešljivega usklajevalca razprav in predlogov za rešitve;
- energetske operaterje, zlasti s področja omrežij (električnega, plinskega omrežja), brez katerih si ni mogoče predstavljati uresničitve nobene rešitve (tehnično znanje, finančna moč);
- lokalne in regionalne oblasti, ki imajo pooblastila za odločanje poleg držav in so vse pogostejše upravljavke prometnih

omrežij, zlasti za distribucijo. Odbor regij bi bil lahko pri tem najboljši posrednik;

- organizirano civilno družbo in njene organizacije, katerih odraz je EESO: združenja potrošnikov, socialni partnerji, okoljske organizacije in organizacije za boj proti revščini, predstavniki manjšin itd.

4.18 Uresničljive so samo rešitve med državami in med operaterji. Energetske politike, tako na področju dobave kot izgradnje omrežij, raziskav in razvoja itd., ne morejo biti samo stvar nekaj držav Unije, ki imajo lahko „samostojno“ energetske politiko, saj imajo velike posledice tudi za druge države. Potrebno je večje usklajevanje energetske mešanice, na primer med državami in regijami, ki jih pesti energetska izoliranost in katerih energetska politika je zelo omejena. Tako bodo te države in regije lahko tudi pokazale pot večjega sodelovanja na evropski ravni, ki presega gole skrbi zaradi „energetske suverenosti“.

4.19 Te rešitve – infrastruktura, proizvodnja energije iz obnovljivih virov, okrepljeno sodelovanje na področju energetske politike med državami in regijami – pa mora spremljati močnejše vključevanje civilne družbe glede posledic teh rešitev na področju energetske mešanice, organizacije trgov, cen, konkurenčnosti, okoljskih zadržkov in družbene sprejemljivosti. V zvezi s tem želi EESO opozoriti na predlog o forumu civilne družbe o energetskih vprašanjih, ki ga je Odbor predstavil v svojem mnenju o evropski energetske skupnosti ⁽⁷⁾.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Glej opombo 1.

PRILOGA

k Mnenju Evropskega ekonomsko socialnega odbora

Naslednji amandma, ki je bil na plenarnem zasedanju zavržen, je prejel vsaj četrtino glasov:

Točka 2.5

Spremeni se tako:

Obstaja tudi vrsta „energetske izoliranosti“, ki je v bistvu povezana s težavami pri razvoju elektroenergetskih povezav z zgodovino 20. stoletja. Iberski polotok je še vedno napol energetski otok, saj sta Francov in Salazarjev režim težila k samozadostnosti v večini politik glede omrežij: pri prometu, zlasti železniškem, in električni energiji ni veliko zunanjih povezav, zlasti z ostalo evropsko celino prek Francije. V v zadnjih dvajsetih letih tega ni bilo mogoče dokončati povezav popraviti zaradi številnih primerov lokalnega nasprotovanja različnim projektom za izboljšanje omrežij, ki prečkajo Pireneje. Ta težava pa se odpravlja in nova enosmerna elektroenergetska povezava bo kmalu omogočila večjo izmenjavo z jugozahodnim Sredozemljem. Poleg okrepitve elektroenergetske povezave med Francijo in Španijo (s katero se bo leta 2014 zmogljivost prenosa povečala s 1 400 na 2 800 MW) pa bo v prihodnjih letih nedvomno nujno razmisliti o drugih oseh za izmenjavo energije med Iberskim polotokom in ostalim delom evropske celine. Cilj, da bo do leta 2020 za izmenjavo na voljo 4 000 MW zmogljivosti, zlasti prek nove elektroenergetske povezave na atlantskih strani, je treba podpreti. Ta projekt je treba vključiti na seznam evropskih projektov skupnega interesa, ki bo opredeljen v okviru uredbe o smernicah za vseevropsko infrastrukturno omrežje.

Rezultat glasovanja

Za: 60

Proti: 81

Vzdržani: 18

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o gibanjih in posledicah prihodnjega razvoja sektorja socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih osebnih storitev v Evropski uniji (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 44/03)

Poročevalec: **g. PEZZINI**

Soporočevalec: **g. JARRÉ**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Gibanja in posledice prihodnjega razvoja sektorja socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih osebnih storitev v Evropski uniji.

Posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI), zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 159 glasovi za, 3 glasovi proti in 11 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da so socialne, zdravstvene in izobraževalne osebne storitve v Evropi pomemben temelj evropskega socialnega modela. Te storitve, ki so odvisne druga od druge in katerih učinkovitost se medsebojno krepi, tvorijo „zlato trikotnik“, ki je bistven za dobro delovanje in kakovost družbe.

1.2 EESO ocenjuje, da imajo takšne osebne storitve ključno vlogo pri vključevanju posameznikov v družbo in ohranjanju socialne kohezije, obenem pa tudi pri zagotavljanju učinkovite demokratične udeležbe in socialne pravičnosti. Po drugi strani so zelo pomembne v prizadevanjih za doseganje ciljev strategije Evropa 2020 z vidika trajnosti, pametnega razvoja zaposlovanja ter okrepljene gospodarske in socialne kohezije Evropske unije.

1.3 Po mnenju EESO se je treba bolj zavedati dejstva, da je zaradi staranja prebivalstva in naraščanja povpraševanja po negi, ki je posledica vse manjših možnosti za pomoč s strani članov družine, tudi zaradi vse večjega sodelovanja žensk na trgu dela, postalo nujno bolje načrtovati in predvideti tako zahteve za akterje tega sektorja in njihovo izobraževanje kot tudi možnosti v okviru prednostnih proračunskih dodelitev.

1.4 EESO se zaveda pristojnosti držav članic na tem področju in svobode nacionalnih, regionalnih in lokalnih oblasti pri zagotavljanju teh storitev, vendar opozarja, da obstaja tudi veliko deljene odgovornosti med državami članicami in Evropsko unijo, ter ob upoštevanju dejstva, da je Lizbonska pogodba s protokolom o storitvah splošnega pomena, priložene Pogodbi, uvedla pomembne inovacije, meni, da si je nujno

prizadevati za uskladitev med državami, da bi presegli obstoječe neenakosti in zagotovili temeljno pravico ustanavljanja podjetij (ob spoštovanju vsaj zakonsko določenih in pogodbeno dogovorjenih socialnih standardov države gostiteljice) in zagotavljanja storitev.

1.5 Zaradi pomena prispevka tega sektorja k bruto domačemu proizvodu EU, pomembnih perspektiv za zaposlovanje ter ustvarjanje novih delovnih mest in podjetij, pa tudi zmožnosti sektorja za posredovanje kakovostnih inovativnih odzivov na strukturne spremembe in potrebe evropske družbe ter na cilje Lizbonske pogodbe na tem področju EESO Komisiji, Svetu in Evropskemu parlamentu predlaga:

- sprejetje resnične in prave evropske strategije za inovativne in pametne socialne in zdravstvene storitve v Evropi, ki bo upoštevala vrednost človeških virov, njihovo vseživljenjsko učenje, uvedbo načel kakovosti ter ustreznih tehnologij za podporo prejemnika in izvajalca storitev, razvoj evropskega prostora integriranih storitev in politik podpore;
- spodbujanje večje učinkovitosti pri uporabi finančnih in človeških virov; učinkovito upravljanje, ki bi se urejalo s kolektivnimi pogajanj; ustrezno vključevanje zasebnega sektorja in prostovoljskih dejavnosti; skrbno oceno uspešnosti in stroškovne učinkovitosti storitev;
- da Komisija pripravi skupni osnovni okvir za osebne storitve z regulativnim okvirom in načeli kakovosti ter jasno opredeljenimi strokovnimi zahtevami, da bi se na evropski ravni dejansko olajšala poklicna mobilnost.

1.6 EESO meni, da bi bilo primerno na ravni EU delež različnih strukturnih skladov usklajeno nameniti razvoju infrastrukture socialnih in zdravstvenih storitev, kjer manjka, ter lokalnim pobudam za zaposlovanje v tem sektorju, zlasti z zagotavljanjem financiranja za podeželska območja. Enako velja za programa Obzorje 2020 in Kultura ter ukrepe za nadaljnje usposabljanje o novih tehnologijah, ki se uporabljajo na področju socialne in zdravstvene pomoči. Spodbujati bi bilo treba tudi raziskave na področju optimizacije rezultatov storitev ter dokumentiranje in izmenjavo uspešnih primerov.

1.7 EESO meni, da bi bilo treba v sektorju osebnih storitev vzpostaviti konstruktiven in dobro strukturiran socialni dialog med vsemi ravni (lokalno, nacionalno in evropsko). Ta dialog bi moral bistveno prispevati k:

- analizi gospodarskih in družbenih izzivov v tem sektorju;
- preučitvi smernic za razvoj v tem sektorju;
- pripravi načrtov za uskladitev predpisov, ki se uporabljajo za ta sektor, na višji ravni;
- preprečevanju dela na črno;
- večji profesionalizaciji sektorja in izboljšanju poklicnih možnosti zaposlenih;
- boljšim delovnim pogojem in plačam zaposlenih v tem sektorju;
- večji privlačnosti in ugledu sektorja;
- nadzoru uporabe kolektivnih pogodb in predpisov.

Evropska komisija in države članice bi morale konkretno in dejavno podpreti vzpostavitev in razvoj takšnega socialnega dialoga, pa tudi organizacijo dela v okviru njega. Ta podpora bi se lahko na začetku zagotavljala v obliki študij o teh sektorjih in konferenc na evropski ravni, namenjenih socialnim partnerjem v tem sektorju.

2. Uvod

2.1 Namen tega mnenja je opredeliti spremembe gibanj in prihodnji razvoj na področju socialnih in zdravstvenih osebnih storitev ter storitev izobraževanja in usposabljanja, ki so

povezane z njimi, pa tudi perspektive za nove kakovostne zaposlitve v tem sektorju.

2.2 Socialne in zdravstvene storitve zadevajo temeljne potrebe posameznika. Dejavnosti tega sektorja potekajo v različnih oblikah, od institucij, ki nudijo medicinsko ali psihosocialno zdravljenje, do tistih, ki nudijo storitve socialne in zdravstvene pomoči, podporo pri nastanitvi, domov za oskrbo, centrov za duševno zdravje ali nego otrok, starejših ali invalidov.

2.3 Za ta sektor sta poleg tega značilna velik priliv migrantov iz držav zunaj Evropske unije ter močna težnja k zatekanju na črni trg dela z vsemi slabimi posledicami, ki jih ima ta tako za posameznika kot celotno družbo.

2.4 S tem mnenjem želi EESO prispevati k določitvi dodane vrednosti, ki jo osebne storitve lahko prinesejo strategiji Evropa 2020, da bi opredelili potrebe po kvalificirani delovni sili in novih poklicnih profilih, ter zagotovili inovativne socialne perspektive, nova in boljša delovna mesta ter več blaginje za vse državljane, to pa z boljšim vključevanjem prek večje socialne kohezije.

2.5 V Evropi so socialne, zdravstvene in izobraževalne osebne storitve pomemben temelj evropskega socialnega modela. Te storitve, ki so odvisne druga od druge in katerih učinkovitost se medsebojno krepi, tvorijo „zlati trikotnik“, ki je bistven za dobro delovanje in kakovost družbe.

2.6 EESO podpira ta t. i. koncept „zlatega trikotnika“ integriranih storitev, usmerjenega v kakovostno izobraževanje, učinkovito zdravstveno varstvo in polno vključenost v družbo ter v doseganje največje možne učinkovitosti vseh treh vrst storitev z vidika razpoložljivosti, splošnega dostopa, osrednjega pomena osebe, univerzalnosti, kontinuitete, visoke kakovosti, jasne osredotočenosti na rezultate, spoštovanja človekovih pravic, sodelovanja in partnerstva, integriranega upravljanja, naložb v človeški kapital in socialno infrastrukturo, velike uspešnosti in kvalificiranih delovnih mest ter dobrih delovnih pogojev z možnostjo za napredovanje, solidarnostjo in socialno kohezijo.

2.7 EESO meni, da bi moral biti ravno zaradi teh značilnosti ta „zlati trikotnik“ poklicnih osebnih storitev deležen prednostne pozornosti v prizadevanjih za doseg ciljev strategije Evropa 2020 z vidika trajnosti, gospodarskega razvoja, zaposlovanja ter gospodarske in socialne kohezije Evropske unije.

2.8 Mnenje se opira na različne vire informacij od splošnih študij do konkretnih poslovnih primerov. Treba je opozoriti, da je demografska gibanja in aktivno staranje ter posledice staranja prebivalcev na zdravstvene in socialne sisteme EESO v svojih mnenjih že obravnaval⁽¹⁾. EESO poleg tega sodeluje v opredeljevanju načrta za vrsto pobud, povezanih s problematiko staranja evropske družbe – v okviru 8. okvirnega programa za raziskovanje in tehnološki razvoj – ter z udeležbo starejših v družbi⁽²⁾.

2.9 Izobraževalne osebne storitve so v tem mnenju omenjene samo v toliko, kolikor so pomembne pri izvajanju kakovostnih in najsodobnejših socialnih in zdravstvenih storitev. Več informacij o storitvah izobraževanja in vseživljenjskega usposabljanja je v številnih mnenjih, ki jih je EESO že pripravil na to temo⁽³⁾.

3. Značilnosti in perspektive sektorja

3.1 Leta 2009 je bilo v Evropski uniji več kot 21,5 milijona ljudi zaposlenih v sektorju zdravstvenih in socialnih ter z njimi povezanih izobraževalnih storitev, razkrivajo statistični podatki Eurostata za EU-27⁽⁴⁾. Večinoma so zaposleni v starejših in ne novih članicah EU, predvsem pa gre za ženske, katerih delež med zaposlenimi v tem sektorju je 78 %, in zelo mlade (več kot 43 % jih ima manj kot 40 let). Med letoma 2000 in 2010 je bilo v sektorju osebnih in namestitvenih socialnih in zdravstvenih storitev ustvarjenih več kot štiri milijone novih delovnih mest. To je v močnem nasprotju z vztrajnim padanjem splošne stopnje zaposlenosti v EU zaradi gospodarske krize: med letoma

2008 in 2010 je zaposlenost v tem sektorju še naprej občutno rasla in ustvarjenih je bilo približno 770 000 novih delovnih mest⁽⁵⁾.

3.2 Zdravstvena nega v EU predstavlja približno 10 % BDP in zaposluje enega delavca od desetih, pri čemer je delež delavcev s terciarno izobrazbo v storitvenem sektorju višji od povprečja⁽⁶⁾. Zaposlenost v tem sektorju se večja s staranjem prebivalstva⁽⁷⁾, pa tudi zaradi večjega sodelovanja žensk na trgu dela in vse večjih potreb po zdravstveni negi. Zato narašča potreba po usklajenih opredelitvah in standardih usposabljanja na ravni EU, da se zagotovi geografska mobilnost in razvijejo poklicni profili za učinkovite in trajnostne kakovostne storitve v Evropi.

3.3 Med ugotovljenimi poklicnimi profili so negovalci, medicinske sestre, mladinski in socialni delavci ter zdravniki: kot kažejo nedavne študije⁽⁸⁾, so negovalci na vseh medicinskih področjih kljub nizkim plačam in nizkemu ugledu njihovega dela močno delovno motivirani in imajo občutek odgovornosti. Študije razkrivajo tudi hudo pomanjkanje osebja in vse večje težave pri zaposlovanju ustreznih in kvalificiranih operativnih vodstvenih delavcev, ki bi bili nato pripravljeni tudi ostati.

3.4 Potrebna je evropska strategija znotraj strategije Evropa 2020⁽⁹⁾, da se zagotovi višja raven inovativnih in strukturnih tehnik, zmanjšajo stroški in spodbujajo kakovostna delovna mesta, obenem pa izboljša dostop do zdravstvene oskrbe, zlasti na prikrajšanih območjih ter na konkretnih medicinskih področjih, na katerih na nacionalni ravni primanjkuje osebja; to pa z oblikovanjem mrež visokokakovostnih evropskih medicinskih centrov z zelo motiviranim kvalificiranim osebjem, ki bi bili dostopni vsem državljanom EU.

⁽¹⁾ Glej mnenja EESO o posledicah staranja prebivalstva za zdravstvene in socialne sisteme, UL C 44, 11.2.2011, str. 10; o solidarnosti na področju zdravja: zmanjšanju neenakosti na področju zdravja v EU, UL C 18, 19.1.2011, str. 74; o upoštevanju potreb starejših, UL C 77, 31.3.2009, str. 115; o grdem ravnanju s starejšimi, UL C 44, 16.2.2008, str. 109.

⁽²⁾ Glej mnenji EESO o Obzoru 2020: načrti na področju staranja, UL C 229, 31.7.2012, str. 13, in o vključenosti in udeležbi starejših v družbi, mnenje še ni objavljeno v UL.

⁽³⁾ Glej mnenja EESO o upoštevanju potreb starejših, UL C 77, 31.3.2009, str. 115; o akcijskem načrtu za izobraževanje odraslih – za učenje je vedno pravi čas, UL C 204, 9.8.2008, str. 89; o zeleni knjigi – migracije in mobilnost: izzivi in priložnosti za izobraževalne sisteme v EU, UL C 218, 11.9.2009, str. 85; o vzpostavitvi evropskega referenčnega okvira za zagotavljanje kakovosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, UL C 100, 30.4.2009, str. 136.

⁽⁴⁾ Glej Eurostat, *Labour Force Survey* – DS-073433, 3/2010.

⁽⁵⁾ Skupni prispevek EPSU in ETUC k posvetovanju Evropske komisije o zaposlitvenem potencialu osebnih in gospodinjskih storitev, Bruselj, 18. julij 2012.

⁽⁶⁾ COM(2011) 709 final.

⁽⁷⁾ Glej serijo publikacij *European Economy Series* 2011/4 – *The 2012 Ageing Report* (Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2012) – Evropska komisija, Generalni direktorat za gospodarske in finančne zadeve.

⁽⁸⁾ Glej *Report of EPSU Study on pay in the care sector in relation to overall pay levels and the gender pay gap in different countries in the European Union*, J. Pillinger, februar 2010.

⁽⁹⁾ COM(2010) 2020 z vodilnimi pobudami, kot sta Unija inovacij in Evropska digitalna agenda.

3.5 Plače v tem sektorju so na splošno pod nacionalnim povprečjem za primerljiva delovna mesta in delavke – v veliki večini gre za žensko delovno silo, pogosto priseljsko – so na splošno premalo plačane⁽¹⁰⁾ in le malo upoštevane, poleg tega imajo tudi tiste z dobrimi kvalifikacijami negotove pogodbe, kot to razkrivajo nedavne študije v naslednjih podsektorjih⁽¹¹⁾: zdravstvena nega, varstvo otrok, nega starejših in drugih odvisnih.

3.6 Ta sektor ima tudi druge posebne značilnosti, s katerimi se razlikuje od drugih⁽¹²⁾:

- število delovnih ur na teden je v povprečju manjše kot v drugih sektorjih gospodarstva, izmensko delo, nočno delo, delo s krajšim delovnim časom in pogodbe o začasni zaposlitvi pa so v primerjavi s celotnim gospodarstvom pogostejši;
- vse večje so potrebe po enotni storitvi, ki bi vse vidike in kvalifikacije zdravstvene nege povezovala s posebnostmi socialne pomoči;
- ponavljajoče se poklicno in jezikovno usposabljanje je pomembno za pospeševanje uporabe računalniško podprtih storitev osnovne zdravstvene nege ter medicine in diagnostike na daljavo;
- potrebna je boljša in bolj usklajena infrastruktura teh treh vrst storitev, da bodo z ustreznimi sredstvi dostopne vsem (in referenčne strukture na terenu?).

3.7 Kot je bilo pri osebnih storitvah že omenjeno, je treba poleg tega v okviru socialnega dialoga s socialnimi partnerji in širšo civilno družbo na splošno upoštevati tudi posebne značilnosti majhnih akterjev, ki zagotavljajo storitve splošnega gospodarskega pomena, socialne storitve in nepridobitne storitve, katerih posebne značilnosti in prispevek k splošnemu interesu je treba bolje upoštevati⁽¹³⁾.

3.8 Razmere so zlasti zaskrbljujoče na podežlju in drugih prikrajšanih območjih, kjer pomanjkanje socialne, zdravstvene in izobraževalne infrastrukture pogosto povzroči beg kvalificiranih delavcev, kar vpliva na pobude za ustanavljanje podjetij in njihovo lokacijo ter na razvoj teh območij: zagotoviti je torej treba bolj uravnotežen regionalni razvoj in spodbujati večjo

teritorialno kohezijo, zlasti glede osebne socialne pomoči, zdravstvene nege in izobraževalnih storitev za otroke in dojenčke⁽¹⁴⁾.

3.9 Za spodbujanje boljšega vključevanja delavcev migrantov je treba zagotoviti finančne in organizacijske ukrepe podore, vključno z jezikovnimi tečaji, izboljšanjem podobe njihovega dela, sprejemom, namestitvijo in poklicnim usposabljanjem glede praks pri negi, pri čemer je treba upoštevati poznejše vnovično vključevanje v njihove države izvora, da bi se izognili begu možganov na zdravstvenem področju⁽¹⁵⁾.

3.10 Stroški naložb v tem sektorju so zato precej visoki in pogosto sporni z vidika vzdržnosti – finančna kriza je namreč razkrila potrebo po večji stroškovni učinkovitosti zdravstvenih in socialnih storitev in države članice so pod pritiskom, da najdejo pravo ravnovesje med zagotavljanjem zdravstvenih storitev za vse in spoštovanjem proračunskih omejitev. A če pogledamo rezultate, je očitno, da so naložbe v ta storitveni sektor zelo produktivne in donosne: delovna sila je boljšega zdravja, bolje vključena, bolj kvalificirana, motivirana in stabilna.

3.11 Lizbonska pogodba je s priloženim protokolom o storitvah splošnega pomena na tem področju prinesla pomembno novost, „saj zajema vse storitve splošnega pomena in v Pogodbo poleg storitev splošnega gospodarskega pomena prvič uvaja tudi pojem negospodarskih storitev splošnega pomena“⁽¹⁶⁾. Neizpodbitno je, da imajo obravnavane osebne storitve tako gospodarski kot negospodarski značaj. Splošni gospodarski pomen teh storitev je povezan z njihovim pomenom za dobro delovanje vseh gospodarskih sektorjev, od proizvodnje do storitev, negospodarski vidik teh storitev splošnega pomena pa se nanaša na njihov pomen za vključevanje vseh ljudi in kohezijo družbe.

3.12 Po mnenju EESO „protokol ni zgolj razlaga pogodb in skupnih vrednot EU, povezanih s storitvami splošnega pomena, ampak tudi navodilo za uporabo, namenjeno EU in državam članicam. V ospredje dosledno postavlja uporabnika, zadovoljitev njegovih potreb, njegove želje in pravice ter ohranjanje skupna načela visoke ravni kakovosti, varnosti in cenovne dostopnosti, enake obravnave in spodbujanja splošnega dostopa“⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁰⁾ Glej mnenji EESO o odpravi razlike v plačilu med ženskami in moškimi, UL C 211, 19.8.2008, str. 54, in o načrtu za enakost med ženskami in moškimi 2006–2010, UL C 318, 23.12.2006, str. 173; Listino Evropske konfederacije sindikatov (ETUC) o integraciji načela enakosti spolov, kongres ETUC v Seville, 23.5.2007, in Priročnik Evropske komisije o vključevanju načela enakosti spolov v politike zaposlovanja, 2007.

⁽¹¹⁾ Glej *Report of EPSU Study on pay in the care sector in relation to overall pay levels and the gender pay gap in different countries in the European Union*, J. Pillinger, februar 2010.

⁽¹²⁾ Podatkovna zbirka AMECO – *Employment in Europe – EU KLEMS Accounts (Capital (K), Labour (L), Energy (E), Material (M) and Service inputs (S))*. Četrletni pregled Evropske komisije.

⁽¹³⁾ Poročilo ETUC o pripravi na izvajanje direktive o storitvah na notranjem trgu 2010.

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 66 final.

⁽¹⁵⁾ Glej mnenji EESO o vlogi družinske politike v procesu demografskih sprememb – izmenjava najboljših praks med državami članicami, UL C 218, 23.7.2011, str. 7; in o spodbujanju rasti in delovnih mest – programu za posodobitev evropskih visokošolskih sistemov, UL C 181, 21.6.2012, str. 143–149.

⁽¹⁶⁾ Glej mnenje EESO o storitvah splošnega gospodarskega pomena: delitve pristojnosti med EU in državami članicami, UL C 128, 18.5.2010, str. 65–68.

⁽¹⁷⁾ Glej opombo 16.

3.13 Zato je torej posebej nujno, da ta sektor dobi močno evropsko razsežnost z usklajenim okvirom EU, ki bi ga podprla strategija EU o strukturnih ukrepih; Odbor obenem znova poudarja „bistveno vlogo in široko polje proste presoje nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov pri zagotavljanju, naročanju in organiziranju storitev splošnega gospodarskega pomena, in sicer čim bolj v skladu s potrebami uporabnikov“⁽¹⁸⁾.

4. Evropski strategiji za inovativne in pametne zdravstvene in socialne storitve naproti

4.1 Odbor meni, da je priprava evropske strategije bistvena za predvidevanje in obvladovanje sedanjih sprememb v evropski družbi in njenem socialno-ekonomskem modelu, zaradi katerih je treba opredeliti strateške prednostne naloge za evropski sektor socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih osebnih storitev na področju:

- človeških virov ter ukrepov za njihovo usposabljanje in obveščanje;
- ustreznih tehnologij;
- evropskega območja integriranih storitev;
- boljših pogojev za mobilnost in izmenjave;
- sprejemanja evropskih načel kakovosti;
- polnega priznavanja diplom;
- raziskav za optimizacijo rezultatov storitev;
- dokumentiranja in izmenjave uspešnih primerov ter
- politik podpore, struktur in infrastrukture.

4.2 Človeški viri so prvi glavni steber sektorja osebnih storitev, kot kažejo tudi sredstva, ki se v okviru strategije Evropa 2020 dodeljujejo za cilj zagotavljanja, da Evropejci dlje ostanejo aktivni, socialno vključeni in zdravi, kar bo pozitivno vplivalo na produktivnost in konkurenčnost. Ta sektor je med prvimi, ki so našteti v evropski pobudi glede vodilnih trgov, in sodi v okvir vodilne pobude Program za nova znanja in spretnosti ter delovna mesta.

4.2.1 Glede na pomen teh storitev bi moralo biti strateško ukrepanje EU glede človeških virov usmerjeno v:

- informacijske sisteme o potrebnih poklicnih profilih in priložnostih za delo;

- ukrepe za povečanje in integracijo pridobivanja znanja in sposobnosti;
- mednarodno priznavanje kvalifikacij oziroma diplom za lažjo mobilnost;
- učinkovite sisteme za poklicno usmerjanje in komunikacijo, pri čemer je zlasti treba vključiti učenje jezikov;
- usposabljanje oz. opismenjevanje na področju računalniških tehnologij;
- usposabljanje in osvežitvene tečaje o novih tehnologijah in novih terapevtskih metodah;
- mehanizme za stabilizacijo v sektorju ter privlačne delovne pogoje in poklicne možnosti ter boljšo uravnoteženost med spoloma;
- izboljšanje podobe poklicev v tem storitvenem sektorju;
- regulativno soglasje glede načel kakovosti in njihove uporabe ter dobro opredeljene izobrazbene zahteve;
- uvedbo podpornih storitev, kot sočasna zamenjava, usposabljanje in svetovanje, da se zagotovi kakovost socialne ekonomije in nege ter izboljša blaginja negovalcev;
- uporabo dragocenih virov prostovoljstva, ki lahko pomembno prispevajo v smislu kakovosti, čustvenega vidika in nesebičnih medosebnih odnosov, ki so nujni za dobro duševno in telesno počutje prejemnikov osebnih storitev.

Te elemente ukrepanja na evropski ravni bi morali spremljati ukrepi trajnega spremljanja na podlagi znanstvenega oziroma strogega ocenjevanja.

4.3 **Uvedba ustreznih tehnologij** v tem sektorju, v podporo tako prejemnikov kot ponudnikov storitev, predstavlja **drugi steber** te strategije: inovacije – ne samo metodološke in tehnične, ampak tudi strukturne – v zdravstvenih in socialnih osebnih storitvah lahko prispevajo k obvladovanju izziva trajnosti v okviru sedanjih demografskih sprememb in k uresničevanju vključujoče rasti.

4.3.1 Uporabiti je treba komunikacijske in informacijske tehnologije, da se omogoči samostojnost in večje prevzemanje odgovornosti ter kultura osebnega zdravja, pa tudi za usklajevanje med zdravstvenimi in socialnimi službami za razvoj vse bolj povezanih storitev, ki človeka postavljajo v središče usklajenega neprekinjenega zagotavljanja kakovostnih storitev.

⁽¹⁸⁾ Glej opombo 16.

4.3.2 E-zdravje, e-pismenost na področju informacijskih tehnologij in medicina na daljavo sestavljajo osnovni steber prizadevanj za inovacije pri zdravljenju in rehabilitaciji, saj bolnikom omogočajo, da podatke o svojem predhodnem zdravljenju nosijo s seboj, kamor gredo, in so zato deležni najbolj prilagojene medicinske oskrbe, kar je mogoče ⁽¹⁹⁾.

4.3.3 Sistemi osebnih storitev za učinkovitost potrebujejo napredno tehnološko platformo za izmenjavo uspešnih praks med uporabniki in ponudniki dolgotrajne nege in smernic, ki morajo voditi odločanje, ter oceno in spremljanje kakovosti na lokalni ravni, pa tudi za natančno uskladitev uporabe procesov načrtovanja oskrbe, da se izboljšajo sistemi delitve stroškov za socialne in zdravstvene oziroma paramedicinske storitve ⁽²⁰⁾.

4.3.4 Ključno je z raziskavami in razvojem na nacionalni in evropski ravni čim bolj izkoristiti informacijske tehnologije, ki se uporabljajo v socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih osebnih storitvah, da bi optimizirali nove poklicne profile, prilagojene različnim potrebam otrok, invalidov, starejših ter ljudi s telesnimi in duševnimi boleznimi.

4.4 **Tretji steber:** oblikovanje **evropskega območja integriranih storitev** bi bilo treba preučiti z veliko pozornostjo, da se premagajo obstoječe neenakosti in zagotovi dejanska temeljna pravica ustanavljanja podjetij (ob spoštovanju vsaj zakonsko določenih in pogodbeno dogovorjenih socialnih standardov države gostiteljice) in zagotavljanja storitev (zlasti v tem sektorju je ključno zagotoviti prosto gibanje storitev), to pa z vzajemnim priznavanjem, upravnim sodelovanjem in, po potrebi, usklajevanjem, da bi po vsej EU zagotovili vrsto odgovornih storitev, ki se osredotočajo na človeka. V ta namen bi države članice in Evropska unija morale svoje pristojnosti izvajati skupno.

4.4.1 Izziv preoblikovanja evropskega gospodarstva v inovativno in sodobno gospodarstvo, ki temelji na polnem uresničevanju četrte svoboščine prostega pretoka storitev, pa tudi na razvoju „pete svoboščine“, tj. polnega in svobodnega pretoka znanja, bi Evropi omogočil, da v celoti izkoristi svoj ustvarjalni potencial. V tem okviru bo treba uspešnost inovacij pri zdravstvenih in socialnih storitvah spremljati na podlagi evropskega sistema ocenjevanja, ki ga je še treba vzpostaviti.

4.4.2 Potrebno je solidarno evropsko območje storitev, ki bo zagamčilo dostop do kakovostnih osnovnih storitev na področju socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih osebnih storitev po vsej EU, tudi z izvajanjem „prostovoljnega evropskega okvira

kakovosti v različnih državah članicah in sektorjih“ ⁽²¹⁾, in uporabnike vključilo v opredelitev in oceno kakovosti.

4.4.3 Sistem povezanih storitev poleg usklajenih načel kakovosti zahteva tudi vzajemno priznavanje kvalifikacij, nadzor kakovosti storitev in začetek socialnega dialoga na različnih ravneh in blizu državljanov, poleg tega pa je treba povečati sodelovanje in vključiti vse zainteresirane strani.

4.5 **Politike podpore, strukture in infrastruktura** sestavljajo četrti steber, na katerem bi morala temeljiti evropska strategija za sektor osebnih storitev.

4.5.1 Ključni element tega stebra je usmerjena aktivacija – poleg ukrepov, predvidenih v okviru strategije Evropa 2020 – strukturnih programov in ukrepov EU, zlasti Evropskega socialnega sklada, Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, pa tudi programov EU Kultura in Obzorje za obdobje 2014–2020.

4.5.2 Na ravni EU so potrebni tudi ukrepi za razvoj evropskega okvira, s katerim bi se olajšali in spodbujali dobri rezultati glede poklicnih kvalifikacij in kakovosti storitev, dokumentiranje in izmenjava uspešnih primerov, ter tudi standardizirani sistemi za spremljanje kakovosti, zadovoljstva strank in cenovne primernosti v sektorju, z ozirom na strokovnost, delovne pogoje in poklicne možnosti izvajalcev storitev, tj. javnih, zasebnih in socialnoekonomskih podjetij, ki delujejo v tem sektorju, ter tudi z ozirom na prejemnike storitev in njihove družine ter socialno ekonomijo.

4.5.2.1 Prostovoljstvo je tu pomemben element, ki ga je treba podpreti in spodbujati, zlasti zaradi njegovega prispevka h kakovosti v smislu človeškega, socialnega in čustvenega vidika: evropski ukrepi za podporo pri izmenjavi izkušenj najboljših praks prostovoljstva na področju osebnih storitev si zaslužijo posebno pozornost.

4.5.3 Upoštevati je treba, kako pomembno je zagotoviti naložbe, in zlasti potrebo po diverzifikaciji finančnega kritja (davki, različne oblike prispevkov za socialno varnost (zaščito), zavarovanje, medgeneracijska solidarnost, javno-zasebna partnerstva), pa tudi to, da si večina prebivalcev ne more privoščiti stroškov dolgoročne zdravstvene nege in podpore.

4.5.4 Na ravni EU bi bilo treba del strukturnih skladov nameniti za razvoj socialne infrastrukture ter zdravstvenih storitev in nege, kjer vlada pomanjkanje, ter za lokalne zaposlovalne pobude v tem sektorju. Zlasti bi bilo treba zagotoviti posebno postavko za financiranje podeželskih in drugih prikrajskih območij, s sredstvi Evropskega kmetijskega sklada za podeželski razvoj in pobude Leader.

⁽¹⁹⁾ Glej konferenco o e-zdravju v Københavnu leta 2012.

⁽²⁰⁾ Glej *Help Wanted? Providing and Paying for Long-Term Care*, OECD, 2011.

⁽²¹⁾ COM(2011) 900 final.

4.5.5 Na ravni EU bi bilo treba preučiti tudi podpirne ukrepe za družinsko politiko in za prožnejše delovne razmere za ljudi, ki skrbijo za člane svoje družine.

5. Sklepne ugotovitve

5.1 EESO je prepričan, da „te storitve državljanom zagotavljajo nujno potrebno varnostno mrežo na področjih, kot so zdravstvena nega, varstvo otrok ali oskrba starejših, pomoč invalidom ali socialna stanovanja, in tako spodbujajo socialno vključenost“⁽²²⁾.

5.2 Odbor poudarja, da imajo socialne, zdravstvene in izobraževalne osebne storitve splošen pomen – tako gospodarskega kot negospodarskega – ter pomembno vlogo pri kakovosti in delovanju evropske družbe, saj prispevajo k socialni zaščiti, vključenosti in v veliki meri tudi k uspešnosti in konkurenčnosti gospodarstva. Povpraševanje po teh storitvah obenem narašča, zmogljivosti za njihovo financiranje pa so vse bolj omejene zaradi gospodarske krize in – dolgoročno – demografskih gibanj.

5.3 Odbor odločno ponavlja cilje Lizbonske pogodbe glede izobraževanja, socialne zaščite in zdravja, ki odražajo skupno socialno zavest in željo, da se ljudem zagotovi tako visok

življenjski standard, kot to omogoča gospodarski potencial vseh držav članic.

5.4 EESO zato meni, da so za nadaljnji razvoj tega sektorja v sedanjih razmerah potrebni:

- sprejetje resnične in prave evropske strategije za inovativne in pametne socialne in zdravstvene storitve ter z njimi povezane izobraževalne storitve, ki bo upoštevala vrednost človeških virov, uvedba ustreznih tehnologij za podporo prejemnikov storitev in izvajalcev, razvoj evropskega območja integriranih storitev ter politike strukturne in infrastrukturne podpore, pri čemer se je treba opreti na socialni dialog in dialog s civilno družbo na različnih ravneh;
- večja učinkovitost uporabe finančnih virov in človeških virov ter obstoječe infrastrukture, uporaba načel kakovosti in ocena rezultatov, pa tudi ukrepi za povečanje in integracijo pridobivanja znanja in sposobnosti, povečanje konkurenčnosti s kolektivnimi pogajanji, večje vključevanje zasebnega, socialnoekonomskega in prostovoljskega sektorja, nove oblike partnerstva med sektorji ter preudarni pregledi porabe in skupno ocenjevanje uspešnosti in stroškovne učinkovitosti sektorja.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ COM(2011) 900 final.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o načelu partnerstva pri izvrševanju skladov skupnega strateškega okvira – elementi za evropski kodeks ravnanja glede partnerstva

(SWD(2012) 106 final) (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 44/04)

Poročevalec: **g. PLOSCEANU**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 24. maja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednjem dokumentu:

Načelo partnerstva pri izvrševanju skladov skupnega strateškega okvira – elementi za evropski kodeks ravnanja glede partnerstva

SWD(2012) 106 final.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 158 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO je trdno prepričan, da pristno partnerstvo, ki vse partnerje in zainteresirane strani organizirane civilne družbe⁽¹⁾ vključuje v pripravo, izvajanje in naknadno ocenjevanje programov in projektov na področju kohezijske politike EU, neposredno prispeva k njihovi večji kakovosti in učinkoviti izvedbi. Načelo partnerstva je odličen primer uporabe dobrega upravljanja v drugih politikah EU in s tem učinkovitega izvajanja strategije Evropa 2020.

1.2 EESO je sam pozval k pripravi kodeksa dobrega ravnanja, zato močno podpira pobudo Komisije in se v veliki meri strinja s predlaganimi priporočili. EESO pozdravlja podporo, ki sta jo kodeksu zagotovila Evropski parlament (EP) in Odbor regij (OR); opozarja pa, da morajo biti v partnerstvu vsi javni in zasebni partnerji enakopravni.

1.3 EESO izraža globoko razočaranje, da je Svet predlagani kodeks ravnanja zaenkrat črtal iz predloga Komisije. OR poziva k skupnemu ukrepanju v podporo kodeksu ravnanja.

1.4 EESO izraža globoko zaskrbljenost nad tem, da izvajanje načela partnerstva vse bolj vzbuja skrb v organizirani civilni

družbi. Poročila iz nekaterih držav članic kažejo na trenuten trend zmanjševanja pomena načela partnerstva in udeležbe organizirane civilne družbe. Zelo zaskrbljujoče je tudi črtanje kodeksa ravnanja iz predlogov Komisije. V teh kriznih časih je potrebna še večja udeležba socialnih partnerjev in drugih organizacij civilne družbe.

1.5 Čeprav je to besedilo zgolj delovni dokument služb Komisije, pa je pripravljeno ob pravem času, saj se je v številnih državah članicah in regijah že začelo načrtovanje programov strukturnih skladov za obdobje 2014–2020. Komisija bi morala dejavno razširjati ta dokument, da bi ga lahko ustrezni partnerji uporabili. EESO poziva vse svoje člane, naj s svojimi organizacijami dejavno sodelujejo pri projektih in programih EU na področju kohezijske politike ob upoštevanju kodeksa ravnanja.

1.6 EESO želi izrecno poudariti, da bi morali biti operativni programi usmerjeni k dejavnostim in ukrepom, ki so „partnerstvu prijazni“. Glavne smernice bi morale biti enaka obravnava in pluralnost pri partnerstvu, ciljno usmerjena partnerstva za ciljno usmerjene programe in večja krepitev zmogljivosti.

1.7 EESO meni, da bi morali odbore za spremljanje nadomestiti drugi instrumenti partnerstva. V tem okviru opozarja na predloge sprememb Evropskega parlamenta k členu 5 uredbe o skupnih določbah, in sicer, da se besedna zveza „sodelovati s partnerji“ nadomesti z zvezo „vključiti partnerje“.

⁽¹⁾ Opredelitev EESO za organizirano civilno družbo je naslednja: Organizirana civilna družba je del civilne družbe, ki deluje v okviru organizacij, ki so sestavni deli družbe. Z drugimi besedami, organizirano civilno družbo sestavljajo vse nedržavne organizacije, nastale na zasebno pobudo, njihovi člani pa aktivno sodelujejo pri oblikovanju javnih zadev na osnovi tega, za kar se zavzemajo, in se pri tem opirajo na svoje posebno znanje, sposobnosti in področje delovanja. Ta opredelitev zajema celo vrsto organizacij: združenja delodajalcev, sindikate, združenja za spodbujanje nekaterih zadev splošnega interesa in tako imenovane nevladne organizacije.

1.8 EESO predlaga, da partnerji sami poskrbijo za „**pregled partnerstva**“. Tak evropski sistem spremljanja bi moral temeljiti na preprostem kontrolnem seznamu in medsebojnih pregledih, ki jih zagotavlja Komisija skupaj z evropskimi organizacijami zainteresiranih strani. EESO si močno želi dejavno sodelovati v tem procesu.

1.9 Ustrezno izvajanje načela partnerstva, kot je določeno v kodeksu ravnanja, bi moralo biti pogoj, ki bi ga bilo treba izpolniti, preden Komisija podpiše pogodbe o partnerstvu z različnimi državami članicami. V tem okviru bi lahko kot spodbudo za izpolnitev tega pogoja povečali delež sredstev za operativne programe.

2. Okvir – razvoj partnerstva

2.1 Od vzpostavitve načela partnerstva leta 1988 je bilo njegovo izvajanje razdrobljeno in počasno. V proces je bila vključena organizirana civilna družba, zlasti socialni partnerji. Načelo se je lažje izvajalo v državah, kjer je partnerstvo sestavni del sprejemanja odločitev. Izvajanje načela se je okrepilo, ko je Komisija dobila večjo neposredno pristojnost na področju kohezijske politike in ko sta bili uvedeni pobudi Skupnosti EQUAL in LEADER.

2.2 Vendar pa je bilo partnerstvo v številnih primerih zgolj formalno. V programskem obdobju 2006–2013 se partnerstvo ni dejavno spodbujalo, čeprav je sodelovanje zainteresiranih strani postalo temeljnega pomena pri izvajanju lizbonske strategije. Kohezijska politika EU se je soočila z novimi izzivi, ko je leta 2004 k EU pristopilo 10 držav, leta 2007 pa še Bolgarija in Romunija.

2.3 Komisija je ugotovila pomanjkljivosti, partnerji iz civilne družbe pa so kritizirali zaostanke. Kot odziv na spremenjeno razmerje med državami članicami in Komisijo pri vodenju kohezijske politike EU je osrednjega pomena postalo razširjanje dobre prakse.

2.4 Komisija je leta 2009 EESO zaprosila za pripravo raziskovalnega mnenja o tem, kako pri strukturnih skladih spodbujati partnerstvo na podlagi dobre prakse. Mnenje EESO je takrat dopolnjevala publikacija z naslovom *Za tango sta potrebna dva*, v kateri so bili predstavljeni izbrani primeri dobre prakse v državah članicah. Komisija je predlog EESO o kodeksu dobrega ravnanja že upoštevala.

2.5 Trenutno kaže, da se v večini držav članic razvija partnerstvo z organizirano civilno družbo. V nekaterih primerih je lahko Poljska zgled za razvoj dobre prakse. Izvajanje partnerstva je zagotovo izziv za države, ki so članice postale pred kratkim, kot sta Bolgarija in Romunija, in Hrvaško, ki bo članica postala kmalu. Izziv je tudi za nekatere države članice, ki so k EU pristopile leta 2004, in za države, ki so članice že kar nekaj let, kot sta Portugalska in Grčija.

2.6 Organizirana civilna družba je vse bolj zaskrbljena glede izvajanja načela partnerstva, saj se pričakovanja niso izpolnila. Poročila iz nekaterih držav članic kažejo na trenuten trend zmanjševanja pomena načela partnerstva in sodelovanja organizirane civilne družbe, kodeks ravnanja pa je Svet črtal iz predlogov. V nekaterih državah se je načrtovanje programov za obdobje 2014–2020 začelo, ne da bi k temu konkretno povabili zasebne zainteresirane strani. To pomanjkanje politične volje je treba odpraviti, da se zagotovi ustrezno izvajanje evropskega kodeksa ravnanja glede partnerstva.

3. Predlog Komisije

3.1 V skladu s predlogi Komisije za sklade skupnega strateškega okvira v obdobju 2014–2020 bodo države članice dolžne organizirati partnerstvo. To bo podpiral evropski kodeks ravnanja glede partnerstva, ki bo določil cilje in merila za izvajanje partnerstva in lažjo izmenjavo informacij, izkušenj, rezultatov in dobrih praks med državami članicami. Komisija naj bi kodeks sprejela v obliki delegiranega akta v treh mesecih po sprejetju uredbe o skupnih določbah.

3.2 Delovni dokument služb Komisije je prvi korak k uveljavitvi načela partnerstva. Dokument v šestih poglavjih navaja 18 podrobnih smernic. Naslovi teh šestih poglavij so naslednji:

- izbira partnerjev;
- vključevanje partnerjev v pripravo dokumentov za načrtovanje programov;
- vključitev partnerjev v izvedbeno fazo;
- vključitev partnerjev v ocenjevanje;

— pomoč partnerjem;

— izmenjava dobre prakse.

3.3 Treba je omeniti, da je bil predlagani evropski kodeks ravnanja glede partnerstva preveden v vse jezike EU, kar bo olajšalo njegovo razširjanje in uporabo.

4. Predhodno delo EESO glede partnerstva

4.1 EESO je na posebno zaprosilo Evropske komisije leta 2010 pripravil mnenje o načelu partnerstva (ECO/258 – poročevalec g. Olsson ⁽²⁾) in poglobljeno obravnaval predloge Komisije glede partnerstva v svojem mnenju o uredbi o skupnih določbah (ECO/314 – poročevalec g. VARDAKATSANIS).

4.2 EESO je predlagal, naj **kodeks dobrega ravnanja** temelji na več smernicah, ki so bile skoraj vse upoštevane v delovnem dokumentu služb Komisije:

— načrt za razširjanje informacij, posvetovanje in sodelovanje z namenom vključitve partnerjev;

— odgovornost oblasti;

— izbira partnerjev iz širokega spektra družbe;

— tehnična pomoč partnerjem;

— partnerstvo kot merilo za projekte;

— **poenostavitev** postopkov in preverjanj;

— pospešitev **plačil**.

4.3 EESO je trdno prepričan, da **partnerstvo**, ki vse partnerje, opredeljene v členu 5(1) uredbe o skupnih določbah, vključuje v pripravo, izvajanje in naknadno ocenjevanje projektov v okviru kohezijske politike EU, neposredno prispeva k uspehu te politike. Odbor pozdravlja napredek v členu 5 predloga Evropske komisije – v njem je namreč partnerstvo predpisano; ponovno opozarja, da bi morali biti tudi partnerji

z glasovalno pravico v odborih za spremljanje dejansko udeleženi v vseh fazah uporabe sredstev iz skladov.

4.4 EESO poziva OR k skupnemu ukrepanju v podporo evropskemu kodeksu ravnanja glede partnerstva, Komisijo in Parlament pa poziva, naj preprečita namero Sveta, da kodeks črta iz predlogov. To je odločno izpostavil na neformalnem srečanju ministrov 6. novembra 2012 v Nikoziji.

5. Prvi odzivi drugih institucij EU

Svet

5.1 Svet je zavrnil predlog Komisije za kodeks ravnanja, kar bo nedvomno oslabilo prakso izvajanja načela partnerstva.

Evropski parlament

5.2 Evropski parlament je predložil obsežen predlog sprememb kodeksa ravnanja v členu 5 uredbe o splošnih določbah na podlagi devetih specifikacij. EESO ta pristop podpira. Predlog spremembe je predstavljen spodaj ⁽³⁾. Vendar pa EESO izraža zaskrbljenost, ker Parlament razlikuje med zasebnimi in javnimi partnerji, kar lahko privede do neenake obravnave partnerjev.

Odbor regij

5.3 OR podpira evropski kodeks ravnanja glede partnerstva ter ustrezne lokalne in regionalne organe poziva k organizaciji partnerstev. Med drugim poudarja, da je treba pozornost nameniti posebnim pogojem v državah članicah, pomenu subsidiarnosti in sorazmernosti, postopku izbire partnerjev, ki podpirajo pluralizem, da se vključijo tudi obrobne družbene skupine. OR izpostavlja vprašanje pravic in odgovornosti partnerjev, pri čemer razlikuje tudi med zasebnimi in javnimi partnerji.

⁽³⁾ 3a. Evropski kodeks bo moral med drugim opisovati naslednje specifikacije

- a) minimalne zahteve in načela za zagotavljanje pregledne izbire partnerjev ter jasn pregled njihove vloge v procesu politike in njihove odgovornosti;
- b) minimalne zahteve, priporočila in navedbe o tem, kako prepoznati ustrezne partnerje, od organov različnih ozemeljskih ravni, socialnih in ekonomskih partnerjev, civilne družbe, verskih skupnosti, znanstvenih in tehnoloških organizacij do organov, ki so odgovorni za spodbujanje enakosti spolov, socialne vključenosti in boja proti diskriminaciji ali ki so dejavni na področju kulture, izobraževanja in politike mladih;
- c) postopek sodelovanja med pristojnimi nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi oblastmi;
- d) smernice o prilagajanju partnerstev programom, vključno s posebnostmi programov, ki se financirajo iz več skladov, skupnih akcijskih načrtov in celovitih teritorialnih naložb;
- e) minimalne zahteve za zagotavljanje smotrnega vključevanja partnerjev v pripravo pogodbe o partnerstvu ter programov;
- f) minimalne zahteve v okviru postopkov, določenih za zagotavljanje učinkovite organizacije partnerstev;
- g) smernice o vključevanju partnerjev v odbore za spremljanje programov, izbiro projektov, spremljanje in ocenjevanje;
- h) minimalne zahteve za zagotavljanje navodil partnerjem in za omogočanje krepitev zmogljivosti med partnerji;
- i) oris okvira za izmenjavo dobrih praks med državami članicami.

⁽²⁾ Mnenje EESO o učinkovitem partnerstvu v kohezijski politiki, UL C 44, 11.2.2011, str. 1.

6. Odzivi organizirane civilne družbe

6.1 Evropska organizirana civilna družba meni, da je neizvajanje partnerstva eden od glavnih razlogov za manjši učinek strukturnih skladov v obdobju 2007–2013 v več državah članicah.

6.2 Jasneje je treba navesti, da organizirana civilna družba skupaj z javnimi organi zastopa splošne interese.

6.3 Organizirana civilna družba je pogosto izključena iz pravih in pristnih partnerstev zaradi ovir, kot so pravila za sofinanciranje, upravna bremena in neprimerni cilji nacionalnih operativnih programov, pa tudi zato, ker ne sodeluje pri nadzoru skladov.

6.4 Organizirana civilna družba se zaveda prizadevanj Evropske komisije za poenostavitev postopkov, vendar meni, da to še vedno ne zadostuje za pravočasno in enostavno porabo sredstev v širšem zasebnem sektorju. Še vedno je preveč kompleksnih postopkov in upravnih bremen, ki jih je treba zmanjšati. Upoštevati je treba naslednje vidike:

— standardizacija dokumentacije (pravočasna – lahko dostopna – lahko razumljiva);

— preprečevanje uvajanja sprememb med izvajanjem;

— fleksibilne stopnje sofinanciranja;

— zmanjšanje zamud pri plačilih.

6.5 Organizirana civilna družba poudarja pomen krepitve zmogljivosti za partnerje in poziva k vključitvi opredelitve krepitve zmogljivosti. Krepitev zmogljivosti bi bilo treba razumeti kot večjo udeležbo partnerjev v vseh fazah priprave, izvajanja in spremljanja strukturnih skladov.

6.6 EESO poudarja, da je treba ustvariti široko partnerstvo, ki naj zastopa velik razpon različnih interesov. Poiskati je treba jasne načine za določitev odgovornosti in funkcije različnih partnerjev.

7. Splošne ugotovitve

7.1 Učinkovito uveljavljanje načela partnerstva je stalen proces. Predlog Komisije je prvi korak k formaliziranju in kodifikaciji načela partnerstva na ravni EU. EESO z zadovoljstvom

ugotavlja, da tako Parlament kot OR podpirata uveljavitev načela partnerstva. Načelo partnerstva je dejansko odličen primer uporabe dobrega upravljanja v drugih politikah EU in s tem učinkovitega izvajanja strategije Evropa 2020.

7.2 EESO izraža globoko zaskrbljenost, da želi Svet omejiti načelo partnerstva in znova uporabiti obstoječa bolj omejevalna pravila za programsko obdobje 2006–2013; Komisijo in EP poziva, naj pomagata preprečiti to težnjo.

8. Posebne ugotovitve

8.1 Načrtovanje programov strukturnih skladov za obdobje 2014–2020 se je v številnih državah članicah že začelo, zato je pomembno, da javne uprave in organizirana civilna družba pri tem uporabijo delovni dokument služb Komisije. EESO pozdravlja, da je bil kodeks ravnanja preveden v vse jezike EU. Komisija bi morala v sodelovanju z javno upravo in organizirano civilno družbo dejavno razširjati svoje predloge v državah članicah.

8.2 EESO meni, da v predlogih Komisije ni dovolj dodelano spremljanje. V sodelovanju z evropskimi organizacijami zainteresiranih strani bi bilo treba vzpostaviti evropski sistem spremljanja, ki bi temeljil na preprostem kontrolnem seznamu in medsebojnih pregledih. EESO si močno želi sodelovati v tem procesu.

8.3 Kontrolni seznam bi moral temeljiti na minimalnih specifikacijah, zlasti glede izbire, sodelovanja v posameznih fazah in krepitve zmogljivosti partnerjev. Prav tako bi bilo treba oceniti, kako se rešujejo navzkrižja interesov. Specifikacije bi lahko dopolnjevala analiza SWOT (ki se osredotoča na prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in tveganja), da bi omogočili izboljšave.

8.4 V okviru tega sistema bi morale zasebne zainteresirane strani/partnerji izvesti „**pregled partnerstva**“ na podlagi predlaganega kontrolnega seznama. EESO predlaga preprosto shemo ocenjevanja s tremi ocenami: nezadovoljivo/zadovoljivo/odlično. S takim pregledom bi okrepili udeležbo partnerjev v ocenjevanju, kot je predlagano v delovnem dokumentu služb Komisije.

8.5 EESO opozarja, da je Parlament predlagal, da se besedilo člena 5 uredbe o skupnih določbah „sodelovati s partnerji“ nadomesti z besedilom „vključiti partnerje“.

8.6 EESO znova poudarja svoj prejšnji predlog, naj regije, ki želijo izmenjevati svoje izkušnje in širiti dobro prakso, vzpostavijo mrežo „regij odličnosti v partnerstvu“.

8.7 Dobre prakse, predstavljene v brošuri EESO z naslovom *Za tango sta potrebna dva*, so dobile široko podporo; te primere bi bilo dobro preizkusiti v drugih državah (tudi če je treba partnerstvo prilagoditi nacionalnim razmeram). EESO predlaga, da se brošura posodobi z revidirano izdajo, ki bi vsebovala izkušnje, pridobljene na podlagi slabih praks.

8.8 EESO izpostavlja pomen vključitve partnerjev v dialog že v najzgodnejši fazi v okviru programa dela (načrt za razširjanje informacij, posvetovanje in sodelovanje) in natančnega časovnega načrta, ki ga je predlagal, Komisija pa ga je pri tem podprla. Ta proces je treba opredeliti tudi v pogodbi o partnerstvu. Ustrezno izvajanje načela partnerstva, kot je določeno v evropskem kodeksu ravnanja glede partnerstva, bi moralo biti pogoj, ki bi ga bilo treba izpolniti, preden Komisija podpiše pogodbe o partnerstvu z različnimi državami članicami. EESO predlaga, da se kot spodbuda za izpolnitev tega pogoja za krepitev zmogljivosti partnerjev uporabijo sredstva za operativne programe.

8.9 Izbira partnerjev bi morala potekati v okviru „pluralnosti pri partnerstvu“. Poleg ekonomskih in socialnih partnerjev ter

ustreznih organov civilne družbe je treba vključiti še druge akterje, kot so inovativni, razvijajoči se in obrobni sektorji družbe, ki jim je treba zagotoviti dostop do partnerstev in vlogo v njih. Za te sektorje je zelo koristen model platform za usklajevanje. Kot ekonomske partnerje je treba v partnerstvo vključiti tudi najmanjša mikro podjetja (ki imajo velik potencial za ustvarjanje delovnih mest) in socialno gospodarstvo (kot nadaljnji ukrep na podlagi pobude za socialno podjetništvo).

8.10 Predlagana tematska osredotočenost v programih, pa tudi druge vrste ciljne usmerjenosti programov – geografska, po skupinah, sektorjih itd., bo spodbudila ciljno naravnost in večjo učinkovitost partnerstva.

8.11 Delo v odborih za spremljanje je pogosto zelo formalno in ne izpolnjuje zahteve po pristnem partnerstvu. Dopolnjevati bi ga morali posvetovalni organi, delovne skupine in drugi instrumenti partnerstva, da se okrepi proces partnerstva.

8.12 Krepitev zmogljivosti je potrebna za partnerje v vseh državah članicah, ki znatno prispevajo k temu procesu. Za to bi bilo treba uporabiti tehnično pomoč, pa tudi lastna sredstva držav članic.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o izvajanju in spremljanju Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov s strani institucij EU in vloga EESO (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 44/05)

Poročevalec: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 26. aprila 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Izvajanje in spremljanje Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov s strani institucij EU in vloga EESO.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 144 glasovi za, nobenim glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO poziva Svet, naj oživi pogajanja o podpisu Izbirnega protokola h Konvenciji ZN o pravicah invalidov, da se invalidom v EU zagotovi polno varstvo v skladu s konvencijo.

1.2 EESO poziva predsednike Evropskega sveta, Evropske komisije in Evropskega parlamenta, da decembra 2013 organizirajo drugo srečanje o invalidnosti (*State of the Union on Disability*), na katerem bodo pregledali izvajanje Konvencije o pravicah invalidov in ki mu bo sopredsedoval Evropski invalidski forum.

1.3 EESO poudarja dejstvo, da konvencija vsebuje obveznosti, ki zahtevajo zakonodajne in politične spremembe na ravni EU in držav članic ter da finančne razmere ne smejo biti izgovor za odlašanje z ukrepi za uveljavljanje pravic invalidov.

1.4 EESO poziva Komisijo k temeljitemu in participativnemu pregledu izvajanja strategije o invalidnosti kot sestavnega dela prihodnje splošne strategije EU, ki bi zajemal pregled obstoječe zakonodaje, politike in programov ter pripravo novih predlogov.

1.5 EESO zato poziva Evropsko komisijo, da prek svojega generalnega sekretariata razvije orodje za oceno učinka konvencije.

1.6 EESO pozdravlja dejstvo, da je Svet vzpostavil neodvisen okvir za spodbujanje, varovanje in spremljanje izvajanja Konvencije o pravicah invalidov, in poziva, da se zanj namenijo posebna sredstva, ki bodo udeležnemu okviru omogočila, da izvajajo svoje naloge popolnoma neodvisno od organa za stike.

1.7 EESO pričakuje zaprosilo Evropske komisije za pripravo mnenja o ambicioznem zakonodajnem predlogu za evropski akt o dostopnosti s čim širšim področjem uporabe, ki vsebuje zahteve za javne in zasebne ponudnike storitev ter proizvajalce za zagotovitev popolne dostopnosti za invalide ter jasno in izčrpno opredelitev dostopnosti.

1.8 EESO pozdravlja, da je v digitalno agendo vključena zakonodaja o dostopnosti javnih spletnih strani in spletnih strani, ki javnosti zagotavljajo osnovne storitve, in z zanimanjem pričakuje predstavitev trdne zakonodaje v letu 2012.

1.9 EESO poziva Svet in Evropski parlament h krepitvi oziroma ohranitvi določb v prid invalidom v uredbah o strukturnih skladih, uredbi o instrumentu za povezovanje Evrope ⁽¹⁾, uredbi o TEN-T ter programu Obzorje 2020 ⁽²⁾, programu o pravicah in državljanstvu ter programih na področju razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči s tem, da se vanje vključijo ukrepi, ki zagotavljajo udeležbo invalidov s financiranjem in razvojem zmogljivosti.

⁽¹⁾ COM(2011) 665 final.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

1.10 EESO poziva Evropsko službo za zunanje delovanje, Evropsko komisijo in Svet, da zagotovita upoštevanje Konvencije o pravicah invalidov v zunanjih odnosih in mednarodnem sodelovanju ter mednarodnih trgovinskih sporazumih, med drugim z zagotavljanjem usklajevanja stališč EU in držav članic o pravicah invalidov v različnih organih ZN.

1.11 EESO poziva evropske institucije, naj sprejmejo ustrezne ukrepe za interno izvajanje Konvencije o pravicah invalidov, tako da pregledajo svoje prakse pri zaposlovanju, delovne pogoje, postopke zaposlovanja, usposabljanje, dostopnost prostorov, delovno okolje in komunikacijska orodja ter zahteve agencij, ki jih financira EU.

1.12 EESO je seznanjen z zavezo, ki jo je dal g. Barroso decembra 2011, da bo razprava o izvajanju Konvencije o pravicah invalidov na dnevnem redu seje kolegija komisarjev in generalnih direktorjev, ter poziva k vsakoletni razpravi o tej temi.

1.13 EESO pozdravlja organizacijo delovnega foruma, ki združuje organe za stike, načine usklajevanja in neodvisne mehanizme EU in držav članic, pristojnih za izvajanje konvencije, ter civilno družbo, in izraža zanimanje za sodelovanje na prihodnjih srečanjih.

1.14 EESO pričakuje, da bo v obliki mnenja prispeval k poročilu, ki ga bo EU leta 2013 predstavila Odboru ZN za pravice invalidov.

1.15 EESO meni, da bi moral sprejeti ustrezne ukrepe za interno izvajanje konvencije in izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz nje, in sicer s spodbujanjem zaposlovanja invalidov v EESO, zagotavljanjem nediskriminacijskih postopkov zaposlovanja, izboljšanjem dostopnosti stavb, spletnih strani, orodij IKT in dokumentov, z zagotavljanjem primernih prilagoditev za zaposlene, člane in strokovnjake, organizacijo usposabljanja za osebje, med drugim s pripravo letaka o konvenciji, ter z upoštevanjem invalidnosti pri svojih dejavnostih.

1.16 EESO poudarja, da morajo institucije EU sistematično spremljati in izvajati konvencijo, ter se zato zavzema za ustanovitev usmerjevalnega odbora o izvajanju in spremljanju konvencije, ki bo pozival institucije EU k poročanju o njihovem delu in zbiral odziv invalidov prek njihovih predstavniških organizacij z namenom, da se zagotovi neodvisna ocena napredka pri izvajanju konvencije.

1.17 EESO predlaga organizacijo srečanja nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov, organizacij civilne družbe in nacionalnih organizacij za varstvo človekovih pravic, na katerem bi obravnavali izvajanje te konvencije.

1.18 EESO poziva socialne partnerje k upoštevanju izvajanja konvencije v pogajanjih o kolektivnih pogodbah na podlagi dogovorjenih smernic.

2. Uvod

2.1 Invalidi so osebe z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi.

2.2 V Evropi je približno 80 milijonov invalidov. Po podatkih Eurostata je verjetnost, da so brezposelni, dva- do trikrat večja v primerjavi z ostalimi prebivalci. Le 20-odstotkov težkih invalidov je zaposlenih, medtem ko je stopnja zaposlenosti med ostalim prebivalstvom 68-odstotna. Verjetnost, da bodo invalidi dosegli tretjo stopnjo izobrazbe, je 50-odstotkov manjša kot pri ostalih. Le 38 % invalidov, starih od 16 do 34 let, v Evropi prejema dohodek, medtem ko je ta stopnja med ostalim prebivalstvom 64-odstotna.

2.3 EESO opozarja na mnenje o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o evropski strategiji o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir ⁽³⁾ in mnenje o zaposlovanju in vključevanju mladih invalidov ter njihovem sodelovanju v družbenem življenju ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 81–86.

⁽⁴⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 2–6.

2.4 EESO je seznanjen s sprejetjem Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov in njenega izbirnega protokola 13. decembra 2006 na sedežu Združenih narodov v New Yorku, ki je bila od 30. marca 2007 na voljo za podpis in je začela veljati 3. maja 2008.

2.5 EESO poudarja, da je bila konvencija deležna široke mednarodne podpore in že ima 154 podpisnic, od katerih jo je 126 že ratificiralo. Izbirni protokol ima 90 podpisnic, od katerih ga je doslej ratificiralo 76. Konvencijo je podpisalo vseh 27 držav članic EU, 24 držav pa jo je tudi že ratificiralo.

2.6 EESO poudarja, da je konvencija sestavni del instrumenta človekovih pravic, ki zajema civilne, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice. Znova poudarja, da morajo vsi invalidi imeti vse človekove pravice in temeljne svoboščine.

2.7 EESO poudarja, da Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov zajema vse invalide in izrecno priznava, da je večkratna diskriminacija, ki temelji na invalidnosti ter drugih dejavnikih, kot so etnična pripadnost, spol ali ekonomski položaj, velik problem, ki ga je mogoče reševati le z večdisciplinarnim pristopom, ki upošteva različne izvore te kompleksne oblike diskriminacije.

2.8 EESO poudarja, da konvencija med drugim vsebuje določbe o enakosti in nediskriminaciji, dostopnosti, svobodi gibanja in nacionalne pripadnosti, dostopu do pravnega varstva, življenju brez nasilja, neodvisnem življenju in življenju v skupnosti, pravici do družinskega življenja, osebni mobilnosti, izobrazbi, zaposlitvi, zdravju, socialnem varstvu, mednarodnem sodelovanju, civilni zaščiti ter sodelovanju invalidov prek predstavniških organizacij v procesih odločanja ter vključevanju žensk in otrok, ki so invalidi.

2.9 EESO poudarja, da konvencija uvaža spremembo v pristopu, saj invalidov ne obravnava kot socialne primere, ki potrebujejo zdravljenje, ampak kot osebe, ki imajo pravice in so jih sposobne uveljavljati ter sprejemati odločitve v svojem

življenju s prosto privolitvijo na podlagi pojasnitve. Osrednje teme konvencije so povrniti invalidom pravico do besede, izboljšati njihove možnosti izbire ter povečati njihove možnosti v življenju.

2.10 EESO pozdravlja dejstvo, da konvencija razjasnjuje in opisuje, kako kategorije človekovih pravic veljajo za invalide ne glede na to, koliko podpore ti potrebujejo, in opredeljuje področja, kjer so potrebne spremembe za učinkovito izvajanje in varstvo pravic invalidov.

2.11 EESO ugotavlja, da je ta konvencija prva mednarodna pogodba o človekovih pravicah, ki jo lahko ratificirajo organizacije regionalnega povezovanja, kot je EU, ter opozarja na Sklep Sveta z dne 26. novembra 2009 o sklenitvi Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov s strani Evropske skupnosti ⁽⁵⁾, v katerem je Komisija opredeljena kot organ za stike, pristojen za zadeve, ki se nanašajo na izvajanje konvencije.

2.12 EESO poudarja, da sklep vsebuje seznam področij, ki spadajo v izključno ali deljeno pristojnost Unije; ta seznam ni dokončen in se bo sčasoma verjetno razširil. Med področji izključne pristojnosti so združljivost državnih pomoči s skupnim trgov in skupno carinsko tarifo. Med področja, na katerih so pristojnosti deljene, spadajo ukrepi za preprečevanje diskriminacije na podlagi invalidnosti, prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala, kmetijstvo, železniški, cestni, pomorski in zračni prevoz, obdavčitev, notranji trg, enako plačilo za moške in ženske za delo enake vrednosti, politika vseevropskega omrežja in statistika.

2.13 EESO je seznanjen s Kodeksom ravnanja, sklenjenim med Svetom, državami članicami in Komisijo ⁽⁶⁾, ki določa dogovore med Svetom, državami članicami in Komisijo o različnih vidikih izvajanja konvencije in o zastopstvu v organih, ustanovljenih s konvencijo, postopkih priprave poročila EU za Odbor ZN za pravice invalidov in postopkih za vzpostavitev okvira za spremljanje enega ali več neodvisnih mehanizmov v sodelovanju s civilno družbo.

⁽⁵⁾ 2010/48/ES.

⁽⁶⁾ 16243/10 z dne 29. novembra 2010.

3. Konvencija ZN o pravicah invalidov: posledice prvega pristopa EU k pogodbi o človekovih pravicah

3.1 EESO pozdravlja dejstvo, da je EU s podpisom Konvencije ZN 23. decembra 2010 prvič v zgodovini postala podpisnica mednarodne konvencije o človekovih pravicah, in priznava vodilno vlogo EU in držav članic, pa tudi evropskega invalidskega gibanja, ki ga zastopa Evropski invalidski forum, pri pripravi konvencije, ter meni, da ima EU posebno odgovornost, da okrepi prizadevanja pri izvajanju in spremljanju ter zagotovi model, po katerem se lahko zgleduje ostali svet.

3.2 EESO poziva Svet, naj obnovi pogajanja o podpisu izbirnega protokola h konvenciji, s čimer bi posameznikom ali skupinam omogočili, da po izčrpanju vseh pravnih sredstev znotraj EU vložijo pritožbe Odboru ZN za pravice invalidov, kot je to leta 2008 predlagala Komisija. Tako bi preprečili nastanek novih vrzeli in odpravili obstoječe vrzeli pri varstvu invalidov, kadar so jim kršene pravice na področjih, ki so v pristojnosti EU.

3.3 EESO poziva Komisijo, naj razmisli o ratifikaciji drugih pogodb o človekovih pravicah, kot sta Konvencija o otrokovih pravicah in Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, vključno z njihovimi izbirnimi protokoli. Odbor poziva EU, naj sodeluje v razpravah, ki trenutno potekajo v odprti delovni skupini ZN, ki proučuje pripravo nove tematske pogodbe ZN o pravicah starejših, in zagotovi, da je njeno delo v celoti v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov.

3.4 EESO priznava, da mora EU kot podpisnica konvencije v skladu s svojimi pristojnostmi spoštovati vse obveznosti, ki jih vsebuje konvencija, vključno z obveznostjo rednega poročanja Odboru ZN za človekove pravice.

3.5 EESO poudarja, da se člena 10 in 19 PDEU ter člena 21 in 26 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah nedvomno nanašajo na varstvo pravic invalidov ⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ SEC(2011) 567 final.

3.6 EESO poziva evropske institucije, da za popolno izvajanje konvencije sprejmejo zakonodajo, politike in programe na področjih, ki so v izključni in deljeni pristojnosti Unije, ter pregledajo obstoječo zakonodajo in politike, da se zagotovi popolno varstvo vseh invalidov v EU.

3.7 EESO poziva predsednike Evropskega sveta, Evropske komisije in Evropskega parlamenta, da v sodelovanju z Evropskim invalidskim forumom decembra 2013 organizirajo drugo srečanje o invalidnosti (*State of the Union on Disability*), na katerem bo glavna tema izvajanje Konvencije o pravicah invalidov ⁽⁸⁾.

3.8 EESO pozdravlja, da bo Evropski parlament v sodelovanju z Evropskim invalidskim forumom decembra 2012 organiziral Evropski parlament invalidov, s čimer bo prispeval k poročilu EU Odboru ZN za človekove pravice.

3.9 EESO poziva evropske institucije, naj sprejmejo ustrezne ukrepe za interno izvajanje konvencije. Sem sodi naslednje:

- spodbujanje zaposlovanja invalidov v institucijah EU in razvoj politik za združljivost poklicnega in zasebnega življenja;
- pregled notranjih predpisov, postopkov in delovnih metod z namenom zagotavljanja enakih možnosti za zaposlene invalide;
- zagotavljanje s primernimi prilagoditvami, da imajo invalidi v postopkih zaposlovanja možnost enakovredno konkurirati kandidatom, ki niso invalidi;
- zagotavljanje primernih prilagoditev za vse zaposlene invalide, kadar je to potrebno pri vsakdanjem delu, vključno z osebno pomočjo, tolmačenjem znakovnega jezika, primernim prevozom itd.;

⁽⁸⁾ Prvo srečanje o invalidnosti (*State of the Union on Disability*) je sklical predsednik Evropske komisije, g. Barroso, 6. decembra 2011, udeležili pa so se ga predsednik Evropskega sveta, g. Van Rompuy, predsednik Evropskega parlamenta, g. Buzek, in predsednik Evropskega invalidskega foruma, g. Vardakastanis.

- zagotavljanje dostopa do poklicnega izobraževanja in nadaljnega usposabljanja;
- izboljšanje dostopnosti stavb, spletnih strani, orodij IKT in dokumentov;
- zagotavljanje, da vse agencije EU in organi, ki jih financira EU, vključno z evropskimi šolami, izpolnjujejo določbe konvencije;
- zagotavljanje udeležbe invalidskih organizacij pri pripravi zakonodaje in politik, tudi z ustreznim financiranjem.
- k vključitvi določb o dostopnosti v uredbo o instrumentu za povezovanje Evrope in uredbo o TEN-T ⁽¹¹⁾;
- k zagotavljanju, da se v programu Obzorje 2020 ⁽¹²⁾ predvidi, da raziskave, ki jih financira EU, upoštevajo invalide s spodbujanjem udeležbe uporabnikov in dostopom do rezultatov raziskav ter razvojem novih in inovativnih idej za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov v zakonodaji in politikah EU, tudi na področju zaposlovanja;
- k vključitvi določb, povezanih z invalidnostjo, v programe razvoja in humanitarne pomoči.

4. Izvajanje Konvencije o pravicah invalidov s strani EU in držav članic

4.1 EESO je v resoluciji z dne 21. septembra 2011 pozdravil evropsko strategijo o invalidnosti za obdobje 2010–2020 kot eno od glavnih političnih orodij za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov v EU, ter pozval Evropsko komisijo, naj zagotovi skladnost obstoječe in prihodnje sekundarne zakonodaje s konvencijo ter predvidi udeležbo in sodelovanje invalidov ⁽⁹⁾.

4.2 EESO poziva k temeljitemu in participativnemu pregledu izvajanja strategije o invalidnosti, pri čemer je treba zastaviti tudi nove cilje.

4.3 EESO poziva Svet in Evropski parlament, naj izvajanje konvencije vključita v večletni finančni okvir EU, tako da se zagotovi, da niti cent ne bo namenjen projektom ali infrastrukturi, ki ne ustreza merilom dostopnosti za invalide.

4.4 EESO poziva Svet in Evropski parlament:

- h krepitvi oziroma ohranitvi določb v uredbah o strukturnih skladih za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov, zlasti v zvezi s predhodno pogojenostjo ⁽¹⁰⁾, načeli partnerstva in horizontalnimi načeli;

4.5 EESO poziva Evropsko komisijo, naj razvije mehanizem, ki bo nagrajeval odličnost pri spoštovanju konvencije v projektih, ki jih financira EU, v zvezi z razvojem rešitev dostopnosti in vključevanja invalidov.

4.6 EESO opozarja na določbe o invalidnosti, ki jih vsebujeta strategija Evropa 2020, zlasti tretji steber o socialni vključenosti, ter digitalna agenda, in poziva k upoštevanju izvajanja konvencije v vseh vodilnih pobudah.

4.7 EESO izraža zaskrbljenost zaradi negativnih posledic, ki jih imajo varčevalni ukrepi, sprejeti v mnogih državah članicah EU, tudi na invalide in njihove družine, kar povzroča nadaljnjo socialno izključenost, diskriminacijo, neenakost in brezposelnost, ter poudarja, da kriza ne more biti izgovor za odlašanje izvajanja Konvencije o pravicah invalidov.

4.8 EESO poziva Evropski svet, naj sprejme resnično strategijo za rast, ki bo vsebovala ukrepe v prid prikrajšanih skupin, kot so invalidi, vključno z ukrepi za spodbujanje možnosti zaposlovanja, krepitev storitev, ki spodbujajo neodvisno življenje in udeležbo v skupnosti, pri čemer se upošteva tudi položaj oseb, ki postanejo invalidne v starosti, ter razvoj dostopne infrastrukture.

⁽⁹⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 81–86.

⁽¹⁰⁾ Predlog Evropske komisije že vsebuje naknadno pogojenost za Konvencijo ŽN o pravicah invalidov, dostopnost in neodvisno življenje.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 665 final.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

4.9 EESO poziva države članice k sprejetju ukrepov, s katerimi se invalidom zagotovi dostop do trga dela z davčnimi spodbudami za podjetja, ukrepi za spodbujanje podjetništva, poklicno mobilnostjo in enakim dostopom do socialnega varstva in pravic delavcev.

4.10 EESO pričakuje zaprosilo Evropske komisije za pripravo mnenja o predlogu za ambiciozen evropski akt o dostopnosti s čim širšim področjem uporabe, ki vsebuje zahteve za javne in zasebne ponudnike storitev in proizvajalce za zagotovitev popolne dostopnosti ter jasno in izčrpno opredelitev dostopnosti, ki zajema tako virtualno kot tudi grajeno okolje ter omogoča interoperabilnost in kompatibilnost s podpornimi tehnologijami in je povezana z evropskimi standardi.

4.11 EESO poziva Svet, naj nadaljuje s pripravo predloga direktive o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na spol, vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost in predlog uskladi s Konvencijo ZN o pravicah invalidov, tako da vanj vključi opredelitev invalidnosti in diskriminacije preko povezave, prepoved diskriminacije pri dostopu do finančnih in zavarovalniških storitev, obravnavo dostopa do izobraževanja in jasno ločevanje pojma „primerna prilagoditev“ za zagotovitev dostopa posamezniku od pojma „dostopnosti“, ki vsebuje vnaprejšnjo dolžnost do ciljne skupine.

4.12 EESO poudarja, da je treba potrebe invalidov vključiti v vse programe, strategije in politike na ravni EU, katerih ciljne skupine so ženske, otroci, diskriminirane skupine, kot so etnične ali verske manjšine, geji in lezbijke, ter starejši.

4.13 EESO poudarja, da je treba zagotoviti najvišjo stopnjo skladnosti z interno zakonodajo in politikami EU ter v ta namen Konvencijo o pravicah invalidov upoštevati v zunanjih odnosih ter pri razvojni in humanitarni pomoči, med drugim s pripravo *ad hoc* smernic.

4.14 EESO zlasti poziva EU, da v razpravah ZN, ki vplivajo na pravice invalidov, usklajuje svoje stališče z državami članicami; to se na primer lahko zagotovi tako, da stališče EU o

okviru za obdobje po roku, do katerega naj bi uresničili razvojne cilje tisočletja, upošteva človekove pravice invalidov, in da so invalidi omenjeni v obsežnem pregledu politike, ki se pripravlja vsaka štiri leta.

4.15 EESO poziva EU, naj zavzemanje v okviru konvencije prenese na druge večstranske forume, kot so pogajanja, ki trenutno potekajo pri Svetovni organizaciji za intelektualno lastnino o reformi in liberalizaciji avtorskih pravic.

4.16 EESO pozdravlja delo, ki sta ga doslej opravili ZDA in EU v politični izmenjavi v okviru nove čezatlantske agende o reformi na področju invalidov. V pričakovanju ratifikacije v ZDA poziva h krepitvi čezatlantskega političnega dialoga o invalidih, da se tako dodatno spodbudi napredovanje reform na svetovni ravni.

4.17 EESO poziva Evropsko komisijo, naj zagotovi, da se v vsakem generalnem direktoratu ustreznim službam naloži, da pri pripravi politik in zakonodaje upoštevajo izvajanje Konvencije o pravicah invalidov.

4.18 EESO poziva generalni sekretariat Komisije, naj pripravi orodje za oceno učinka vseh novih zakonodajnih predlogov na pravice invalidov in vključi program o pravicah iz konvencije v usposabljanje novega osebja in ponovno usposabljanje.

4.19 EESO poudarja, da morajo biti invalidi v skladu z odstavkom (o) preambule in členom 4(3) konvencije vključeni v vse postopke priprave politike in odločanja ter politike in programe, ki se nanašajo na invalide, ter poziva institucije EU in nacionalne vlade, naj predvidijo ustrezne postopke.

5. Spremljanje Konvencije o pravicah invalidov v EU

5.1 EESO opozarja, da člen 33(2) Konvencije o pravicah invalidov zavezuje države pogodbenice, da v državi vzpostavijo okvir, po potrebi tudi eno ali več neodvisnih teles za „spodbujanje, varovanje in spremljanje“ izvajanja te konvencije.

5.2 EESO poziva Svet, da s sklepom uradno določi takšen okvir.

5.3 EESO opozarja, da morajo države podpisnice pri določitvi ali vzpostavitvi takšnega mehanizma upoštevati pariška načela o statusu in delovanju nacionalnih ustanov za varstvo in spodbujanje človekovih pravic.

5.4 EESO zlasti poziva k neodvisnosti okvira od organa za stike in mehanizma usklajevanja, določenega v EU, ter k opredelitvi mandata za vsakega udeleženca okvira in k proračunu, ki jim omogoča, da opravljajo svoje naloge.

5.5 EESO poudarja, da je treba pripraviti jasna pravila za strukturirano posvetovanje udeležencev okvira v skladu z njihovo vlogo, zlasti pri pripravi zakonodaje.

5.6 EESO priznava, da mora biti v skladu s členom 33(3) Konvencije o pravicah invalidov civilna družba, zlasti invalidi in njihove predstavniške organizacije, vključena v postopek spremljanja in v njem polno sodelovati; to velja tudi za delo organa za stike in način usklajevanja, ki ga Svet opredeli za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov.

5.7 EESO meni, da bi moral biti Evropski invalidski forum kot krovna evropska organizacija, ki predstavlja 80 milijonov državljanov invalidov v Evropi, vključen v spremljanje Konvencije o pravicah invalidov na evropski ravni in v postopke priprave politike in odločanja na ravni EU, ki se nanašajo na življenje invalidov.

5.8 EESO močno verjame, da je partnerstvo orodje za trajnostni, ekonomski in socialni razvoj in mora temeljiti na dolgoročni perspektivi resnične udeležbe civilne družbe; sem sodi med drugim neprestano razvijanje zmogljivosti vseh partnerjev ter zagotavljanje ustreznih sredstev za to udeležbo ⁽¹³⁾.

5.9 EESO poziva EU, naj v svoj prihodnji program financiranja za pravice in državljanstvo vključi podporo za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov, to pa bi moralo vključevati tudi razvoj zmogljivosti in zadostno financiranje za predstavniške invalidske organizacije.

5.10 EESO priznava pomen vzpostavitve okvira, ki ga predvideva konvencija, na ravni EU, tako da se države zunaj EU, zlasti tiste, ki pripadajo regionalnim organizacijam, lahko zgledujejo po okviru EU.

5.11 EESO poudarja, da mora EU do začetka leta 2013 Odboru ZN za pravice invalidov predložiti prvo redno poročilo in v okviru njegove priprave pričakuje zaprosilo Evropske komisije za posvetovanje z EESO kot tudi s širokim naborom zainteresiranih strani, vključno s civilno družbo in zlasti z invalidskim gibanjem.

5.12 EESO pozdravlja ukrepe, ki sta jih predlagala Evropska komisija in Eurostat za izboljšanje in povečanje podatkovne zbirke ter podrobnih statističnih podatkov in kazalnikov o invalidih, ki naj bi pripomogli k razvoju učinkovitejših politik in boljšemu spremljanju njihovega izvajanja. EESO z zanimanjem pričakuje objavo podatkov *ad hoc* modula o invalidnosti, vključenega v raziskavo o delovni sili 2011, ter spodbuja Komisijo, Eurostat, Agencijo za temeljne pravice in države članice, da sistematično vključujejo vprašanja o invalidnosti v vse pomembne raziskave ter pripravijo posebne raziskave in kazalnike, ki bodo omogočili merjenje medsebojnega delovanja med invalidi in ovirami, s katerimi se soočajo v vsakodnevnem življenju, pa tudi učinek političnih instrumentov, zasnovanih za odpravo teh ovir.

5.13 EESO poziva EU in države članice k pripravi kampanj ozaveščanja o pravicah in obveznostih iz Konvencije o pravicah invalidov, namenjenih javnim organom na vseh ravneh, zasebnim podjetjem, medijem, univerzam in raziskovalnim centrom, šolam ter socialnim in zdravstvenim službam.

5.14 EESO poziva države članice, naj zagotovijo izvajanje Konvencije o pravicah invalidov na različnih ravneh odločanja, tako da njene določbe vključijo v zakonodajo, politike in upravne odločitve ter pripravijo akcijske načrte na področju invalidnosti, ki so v skladu s konvencijo.

5.15 EESO spodbuja partnerstva med sindikati, delodajalskimi organizacijami, organizacijami socialne ekonomije in invalidskimi organizacijami, da se spodbuja dostop invalidov do zaposlitve v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov.

⁽¹³⁾ UL C 44, 11.2.2011, str. 1–9.

6. EESO in Konvencija o pravicah invalidov: interno izvajanje

6.1 EESO meni, da bi moral sprejeti ustrezne ukrepe za interno izvajanje Konvencije o pravicah invalidov in izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz te konvencije. To vključuje zlasti naslednje:

- spodbujanje zaposlovanja invalidov v EESO, tudi z razvojem programa pripravništva in spodbujanjem prijav napotenih nacionalnih strokovnjakov invalidov;
- zagotavljanje nediskriminacijskega postopka zaposlovanja za kandidate invalide;
- zagotavljanje dostopa invalidov do služb za posredovanje delovnih mest ter poklicnega izobraževanja in dodatnega usposabljanja;
- izboljšanje dostopnosti stavb, spletnih strani, orodij IKT in dokumentov;
- zagotavljanje primerne prilagoditve, vključno z osebno pomočjo za zaposlene, člane in strokovnjake;
- organizacija usposabljanja za osebje, da se poveča ozaveščenost o invalidnosti in Konvenciji o pravicah invalidov, med drugim s pripravo letaka in videa o upoštevanju konvencije na vseh področjih;
- sodelovanje v medinstitucionalni delovni skupini za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov;

— upoštevanje invalidnosti v svojih dejavnostih.

6.2 EESO poudarja, da bi morale biti pravice invalidov medsektorska tema, ki bi jo morala obravnavati vsa njegova mnenja, ki imajo vpliv na življenje invalidov.

6.3 EESO poudarja, da je treba pravice iz Konvencije o pravicah invalidov upoštevati pri delu vseh strokovnih skupin, saj se nanašajo na vsa področja družbenih, kulturnih in gospodarskih dejavnosti.

6.4 EESO poudarja, da je zato treba ustanoviti usmerjevalni odbor o izvajanju in spremljanju konvencije, ki bi različne institucije EU pozval k poročanju o njihovem delu in bi se posvetoval s civilno družbo, zlasti z Evropskim invalidskim forumom kot predstavniško organizacijo invalidov, ugotovitve pa bi prispevale k pripravi in predstavitvi poročila EU Odboru ZN za pravice invalidov. S sodelovanjem teh različnih akterjev bi usmerjevalni odbor predstavil neodvisno oceno o napredku pri izvajanju konvencije.

6.5 EESO opozarja na svojo vlogo pri krepitvi demokratične legitimnosti EU s poudarjanjem predstavniške demokracije, pa tudi na vlogo organizacij civilne družbe.

6.6 EESO poziva k ustanovitvi organa za spodbujanje in usklajevanje dialoga med institucijami in organi EU ter civilno družbo o izvajanju Konvencije o pravicah invalidov na ravni EU.

6.7 EESO priporoča, da v obliki mnenja prispeva k poročilu, ki ga bo EU predstavila Odboru ZN za pravice invalidov.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o evropskem letu duševnega zdravja – za boljše delo in večjo kakovost življenja (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 44/06)

Poročevalec: **Bernd SCHLÜTER**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. julija 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Evropsko leto duševnega zdravja – za boljše delo in večjo kakovost življenja.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 74 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Povzetek in priporočila

1.1 Duševno zdravje je **bistvenega pomena za kakovost življenja** in dobro počutje vseh ljudi v EU. Svetovna zdravstvena organizacija opredeljuje duševno zdravje kot „dobro počutje, pri katerem lahko posameznik uresničuje svoje sposobnosti, obvladuje običajne obremenitve v življenju, dela produktivno in plodno ter je sposoben pomagati svoji skupnosti“⁽¹⁾. Z gospodarskimi podatki, kot je BDP, je to težko prikazati. Zaradi sedanje krize je na milijone ljudi v strahu za svoj obstoj, težijo jih dvomi o smislu življenja in brezposelnost, kar povečuje tveganje za samomore. Skrb za psihično stabilnost je torej bolj kot abstraktna finančna vprašanja ključnega pomena za življenjsko srečo mnogih ljudi. Na ravni posameznika je duševno zdravje pogoj, da lahko posameznik uresniči svoje intelektualne in čustvene sposobnosti. Na ravni družbe je duševno zdravje eden od virov socialne kohezije ter večje socialne in hkrati gospodarske blaginje.

1.2 Namen pobude je **krepitev duševnega zdravja** in široko ozavešanje javnosti. Poleg kroničnih in akutnih duševnih obolenj ali motenj pobuda zajema tudi obremenitve, ki omejujejo posameznika in ki niso obravnavane kot bolezni, vendar so lahko telesnega izvora oziroma vplivajo na telesno zdravje. Vprašanje duševnega zdravja ima številne in različne razsežnosti, ki jih zaznamujejo medicinski in socialnopolitični vidiki, pa tudi življenjske razmere, kot so delovno okolje, mladost, starost in revščina.

1.3 Motnje imajo lahko **različne vzroke in posledice**, kot so travme, težke izkušnje iz otroštva, uživanje drog, preobremenitev, brezposelnost, brezdomstvo in izključenost, lahko pa

so povezane tudi z genetsko zasnovo. Temu primerno raznolike so tudi rešitve in povezana politična področja. Na vzroke je mogoče pogosto vplivati, zato jih je treba ustrezno upoštevati v okviru vključujoče politike in gospodarstva. Socialno gospodarstvo, civilna družba in novi pristopi socialnega podjetništva imajo lahko pri tem ključno vlogo. Preprečevanje, zgodnje odkrivanje in zdravljenje duševnih obolenj mora biti zasnovano večdimenzionalno (psihoterapevtski, medicinski in družbenogospodarski vidiki). Duševne motnje in obolenja je treba bolj vključiti v splošno izobraževanje zdravstvenih delavcev, vzgojiteljev, učiteljev in vodstvenih kadrov. Podpora varovanju zdravja na delovnem mestu z javnimi sredstvi in sodobna podjetniška kultura lahko pomagata ljudem s težavami in zavreta pojav problemov, povezanih z delom.

1.4 Krepitev državljskih, prostovoljnih, družinskih in strokovnih **mrež ter sodelovanje obolelih** in njihovih združenj imata pri tem ključno vlogo. Preprečevanje in ozavešanje sta naloga celotne družbe. Z ambulantno pomočjo v bližini prebivališča bolnika in podporo pri samostojnem življenju se pogosto lahko izognemo odvzemu svobode in bolnišničnemu zdravljenju. Pri tem so posebej pomembna evropska priporočila in primeri dobre prakse, ki se med drugim nanašajo na primerno omejitev bolnišničnega psihiatričnega zdravljenja in uporabe zdravil ter prispevajo k vzpostavitvi pomoči v neposrednem družbenem okolju ter drugih alternativnih oblik podpore. Tako bi bilo mogoče več sredstev, privarčevanih na ta način, uporabiti za ohranjanje duševnega zdravja. Prestrukturiranje in določitev novih prednostnih nalog sta možna tudi v finančno šibkejših državah članicah.

1.5 V vsej EU, npr. tudi v vrtcih, šolah, podjetjih, pri zdravnikih in v ustanovah za nego, bi bilo treba spodbujati **ozavešanje širše javnosti** o tem vprašanju. S kampanjami za boj proti stigmatizaciji in nediskriminatornim izražanjem v medijih

⁽¹⁾ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs220/en/> (na dan 4.10.2012)

bi bilo mogoče omejiti diskriminacijo ljudi z duševnimi obolenji. Opaziti je tudi precejšnje gospodarske posledice stanja na področju zdravja, ki pa so v primerjavi s hudimi posledicami za posameznika bolj sekundarnega pomena ⁽²⁾. Pogostejše si je treba zastaviti vprašanje, kateri socialni, politični in gospodarski interesi ter strukture zaostrejujejo to problematiko in kako je mogoče aktivno spodbujati vključevanje z učinkovitim razvojem **struktur za oskrbo, ki so usmerjene v posameznika**, ter s podporo družini kot prvi „šoli“ v življenju posameznika. Bolj je treba upoštevati in podpreti občuten napredek medicine, strokovno in prostovoljno pomoč ter podjetniške modele preventivnega zdravstvenega varstva.

2. Ozadje

2.1 Najbolj razširjena obolenja v Evropi so tesnoba, depresija in odvisnost. Študije iz leta 2010 kažejo, da 38 % Evropejcev trpi za psihičnimi obolenji ⁽³⁾, leta 2005 se je s temi težavami spopadalo že 27 % ljudi ⁽⁴⁾. Vsako leto naredi samomor 58 000 ljudi. V industrijskih državah bo depresija do leta 2020 postala druga najpogostejša bolezen ⁽⁵⁾. Tako se je na primer število izgubljenih ur dela pri zavarovancih velike zdravstvene zavarovalnice v Nemčiji ⁽⁶⁾ zaradi psihičnih obolenj od leta 2006 do leta 2009 povečalo za 38 % med zaposlenimi, med brezposelnimi pa za 44 %. Količina zdravil za zdravljenje živčnega sistema, npr. zdravil proti depresiji, ki so bila predpisana v tem času, se je povečala za 33 % ⁽⁷⁾. Tudi v Veliki Britaniji 44 % delodajalcev beleži porast težav z duševnim zdravjem, 40 % pa poroča o povečanju odsotnosti z dela, ki je posledica stresa ⁽⁸⁾.

2.2 Duševnemu zdravju in dobremu duševnemu počutju doslej še ni bilo posvečeno evropsko leto. Vendar pa so predhodki o duševnih težavah in psihosocialnih motnjah ter stigmatizacija, npr. v družbi ali pri delu, še vedno vsakdanji pojav. Večje socialno vključevanje teh oseb in ustrezno oblikovani programi zdravja EU za doseg vključujoče in trajnostne rasti so potrebni tudi v skladu s **strategijo Evropa 2020**. Poleg tega Konvencija ZN o pravicah invalidov, ki jo je EU podpisala kot prvi mednarodni instrument človekovih pravic, jasno zagotavlja pravice osebam s psihosocialnimi motnjami. Te pravice je treba upoštevati in uresničevati prek vseh zadevnih politik in dejavnosti EU. Razglasitev evropskega leta duševnega zdravja in

dobrega počutja bi bila zato priložnost, da bi tem zahtevam namenili ustrezno pozornost.

2.3 Od sredine 90. let je vprašanju duševnega zdravja namenjenih nekaj konkretnih projektov v okviru **evropske zdravstvene politike**, v katerih se duševno zdravje obravnava kot osrednja vrednota ⁽⁹⁾. Leta 2005 je Komisija začela posvetovanje na podlagi zelene knjige o duševnem zdravju ⁽¹⁰⁾.

2.4 **EESO potrjuje svoje stališče** glede zelene knjige in opozarja na pomen duševnega zdravja za družbo in posameznika kot temeljnega elementa, ki določa pojem zdravja ⁽¹¹⁾. Za Evropsko unijo, ki se opredeljuje kot skupnost vrednot, je duševno zdravje pomemben vir socialne kohezije in sodelovanja vseh. To zahteva tudi Konvencija ZN o pravicah invalidov, ki želi na področju človekovih pravic zagotoviti udeležbo in celostno videnje posameznika.

2.5 **Komisija** to vprašanje obravnava tudi v povezavi z gospodarstvom, politiko zaposlovanja in zdravstveno politiko (javno zdravje). Pri tem je zagotavljanje visoke ravni varovanja zdravja ljudi ena od horizontalnih nalog EU (člen 168 PDEU). Z evropskim letom duševnega zdravja bi EU poleg tega izpolnila nalogo iz člena 6 Pogodbe o delovanju Evropske unije, tj. sprejemanje „ukrepov za podporo, uskladitev ali dopolnitev ukrepov držav članic ...“ za „... varovanje in izboljšanje človekovega zdravja“ s cilji, določenimi na evropski ravni.

2.6 **V strategiji EU za duševno zdravje** je bila med drugim izražena zahteva po Evropskem paktu za psihično zdravje in dobro počutje, ki je bil sprejet leta 2008 ⁽¹²⁾ in je omenjen tudi v sklepih Sveta iz junija 2011 ⁽¹³⁾.

⁽²⁾ COM(2005) 484 final.

⁽³⁾ *The size and burden of mental disorders and other disorders of the brain in Europe 2010* (Obseg in teža duševnih in drugih možganskih motenj v Evropi 2010), H.U. Wittchen et al., European Neuropsychopharmacology (2011) 21, 655–679.

⁽⁴⁾ <http://www.psychiatry-psychotherapie.de/archives/14> (na dan 15.8.2012)

⁽⁵⁾ Glej opombo 1.

⁽⁶⁾ Zdravstveno poročilo za leto 2010, zdravstvena zavarovalnica za zaposlene v tehnični stroki, Nemčija.

⁽⁷⁾ Glej opombo 6.

⁽⁸⁾ Catherine Kilfedder, British Telecom, posvetovanje EESO, 30.10.2012.

⁽⁹⁾ Action for Mental Health. Activities co-funded from European Community Public Health Programmes 1997–2004 (*Ukrepi za duševno zdravje. Dejavnosti, ki se sofinancirajo s programi javnega zdravja ES za obdobje 1997–2004*).

⁽¹⁰⁾ Glej opombo 1.

⁽¹¹⁾ COM(2005) 484 final.

⁽¹²⁾ Evropski pakt za duševno zdravje in dobro počutje, Bruselj, 12. in 13. junij 2008.

⁽¹³⁾ 309. seja Sveta, EPSCO, 6.6.2011.

2.7 Tematske konference, organizirane v okviru strategije EU, niso bile dovolj za **ozaveščanje širše javnosti** in za to, da bi ta tematika postala del vsakdanjika državljanov EU. Z evropskim letom bi bilo mogoče to doseči. Tako bi se s temi vprašanji ukvarjali javni organi na vseh ravneh in akterji civilne družbe v svoji večplastni vlogi kot strokovnjaki, množitelji in socialna podjetja. Evropsko leto duševnega zdravja je predvsem skladno s Konvencijo ZN o pravicah invalidov. Duševno bolne osebe ali osebe z motnjami je treba priznati kot enakopravne pravne subjekte, ki jim je na vseh področjih priznana enaka pravna sposobnost kot drugim (glej člen 12 Konvencije).

2.8 Mnogi ljudje z duševnimi težavami pogosto niso deležni takšnega **zdravljenja, rehabilitacije in pomoči za udeležbo v družbi**, ki so potrebni v skladu s strokovnimi in etičnimi vidiki, čeprav so medicina in socialne storitve na tem področju močno napredovale. Duševno zdravje pogosto ni prednostna naloga zdravstvene politike. Namesto širjenja struktur za pomoč zlasti v **težkih proračunskih obdobjih in kriznih časih** pogosto prihaja do njihovega omejevanja oz. do podražitve potrebnih storitev in možnosti zdravljenja. Ravno v gospodarski krizi pa bi bile potrebne naložbe v vključevanje, izobraževanje in socialno gospodarstvo. Država se še zlasti med krizo ne sme umakniti iz sektorja socialnih storitev.

Čakalni seznami in dolge poti so predvsem pri akutnih težavah kontraproduktivni. Bolnišnično zdravljenje in omejitev svobode bi bilo treba zmanjšati na najnižjo nujno raven v prid ambulantnim storitvam, krajem srečevanja, posvetovalnim službam in medicinskemu zdravljenju, ki so zagotovljeni v bližini prebivališča bolnika. **Samostojnost obolelih** je treba povečati s pravno zagotovljenimi storitvami in zasnovami, ki ne nadomestijo sprejemanja lastnih odločitev, temveč pri iskanju rešitev nudijo podporo, tudi glede prepoznavanja potreb po pomoči in terapiji, tako da omejitev pravne sposobnosti ni potrebna. Kritično in sistematično je treba preverjati kategorizacijo bolezni, enostransko vključevanje oseb v mehanizme psihiatrije, predpisovanje psihotropnih snovi in uporabo sile, pri tem pa se je treba opreti na merila pravne države in človekove pravice. Sodelovanje v družbi, smiselna zaposlitev in strukturiran potek dneva morajo biti del pristopa v vseh vrstah ustanov in oblikah bivanja. Bolj je treba upoštevati vpliv psihotropnih snovi na sposobnost sodelovanja in obolevnost. Dostop do pomoči ne sme biti omejen zaradi razdrobljenosti struktur za pomoč ter birokratskih in časovno zahtevnih postopkov za prošnje. Službe za nujne primere in preprečevanje samomorov morajo biti lažje dostopne in strokovno bolj usposobljene. V vsej Evropi je treba uvesti številke za klic v sili, ki bi bile znane v vsej državi, in druge strokovno ustrezne možnosti za ukrepanje.

2.9 Hkrati je treba vedno upoštevati **socioekonomske življenjske razmere**, brezposelnost in bolezni, saj gre za pojave, ki se vzajemno krepijo. Poleg tega nekateri duševno bolni potrebujejo sredstva in podporo za dobro življenje. To pomeni, da je treba pri določanju tem evropskega leta upoštevati spodbujanje možnosti za udeležbo in krepitev pravnega položaja oseb, ki so kronično psihično bolne ali imajo duševne motnje.

2.10 Pomoč osebam z duševnimi težavami bi morala upoštevati **svetovni nazor** ter verske, pastoralne in duhovne potrebe in prepričanja.

2.11 Socialni dejavniki so nemalo pomembni za ohranjanje duševnega zdravja. Pri tem je v središču dobro delo kot smiselna naloga, ki ustvarja identiteto. Toda vsakdanje življenjske in delovne razmere se deloma ne oblikujejo več na podlagi zanesljivih kulturnih tradicij ter skupnih in demokratičnih odločitev, temveč s centraliziranim določanjem gospodarskih smernic in struktur. Zato bi morala gospodarska in strukturna politika upoštevati tudi duševno zdravje ljudi in cilje, povezane z dostojnimi, vključujočimi stanovanjskimi in delovnimi razmerami.

2.12 Sodobni človek je v medijski in potrošniški družbi, ki daje mnogo izbire, soočen z novimi možnostmi, hkrati pa je izpostavljen **novim stresnim dejavnikom**. Pri tem na primer izobraževalni sistemi dostikrat ne uspejo zagotavljati visokokakovostne, etične, kognitivne in socialne izobrazbe, ki je nujno potrebna in ki lahko spodbuja potrebno samostojnost ter duševno ravnovesje. Socialni stiki se vse bolj rahljajo, zaradi česar posameznik izgublja zunanjo podporo v smislu prijateljev, družine in sodelavcev. Pogosto menjavanje kraja zaposlitve in s tem tudi bivanja, brezposelnost in vse bolj ohlapna osebna razmerja namreč ne krepijo socialnih mrež v neposrednem bivalnem okolju. Zato je še toliko pomembnejše, da oboleli in njihova združenja uradno sodelujejo pri oblikovanju struktur za pomoč in mrež.

2.13 Moteno **ravnovesje med lastno odgovornostjo in socialno varnostjo** pomeni večjo nevarnost duševnih obolenj. To se npr. nanaša na t. i. spodbude za vstop na trg dela, ki pa zaradi pomanjkanja delovnih mest ali strukturno pogojenega pomanjkanja možnosti za nove podjetnike ne morejo imeti nikakršnega učinka. Tudi brezdomstvo in duševne motnje so pogosto tesno povezane, tako da je treba pomagati na obeh področjih. Starši v negotovih delovnih razmerjih in njihovi otroci so izpostavljeni večkratnim obremenitvam zaradi negotovosti, revščine, vzgojnih zahtev, časovne stiske in stresa v družini. Pomoč mora biti v skladu s tem raznolika in vključevati na primer tudi pomoč pri vzgoji, ki jo financira država, ter podporo za družinske počitnice. Veliki dolgovi držav, gospodarske težave, manjša socialna varnost in visoka brezposelnost povečujejo tveganje za depresijo, tesnobo in obsesivno-kompulzivne motnje. Tako se je število samomorov v enajstih državah članicah EU v prvi polovici leta 2011 povečalo za več kot 10 %. Ustrezne naložbe v socialno varnost in socialne storitve bi to situacijo občutno izboljšale ⁽¹⁴⁾.

3. Duševno zdravje na posameznih življenjskih področjih

3.1 Delo

3.1.1 Prekinitve delovnih razmerij, pogosto prestrukturiranje, vsestranska dosegljivost, veliki časovni pritiski, preobremenitve ter vse večje **zahteve po prilagodljivosti in mobilnosti** pogosto niso brez posledic za duševno zdravje ⁽¹⁵⁾. Statistični podatki o invalidnosti na Nizozemskem kažejo, da so bile težave z duševnim zdravjem leta 2010 glavni razlog za dolgotrajno odsotnost z dela (približno 55 dni). Izvršilni organ za zdravje in varstvo (HSE) ⁽¹⁶⁾ v Veliki Britaniji ocenjuje, da je bilo zaradi stresa, povezanega z delom, v letih 2009 in 2010 izgubljenih približno 9,8 milijona delovnih dni; vsaka oseba, ki trpi zaradi stresa pri delu, je v povprečju 22,6 dneva na bolniškem dopustu. V letih 2010 in 2011 je bilo izgubljenih 10,8 milijona delovnih dni ⁽¹⁷⁾. Dodatna nevarnost se pojavi, če posameznik ne more združevati družinskega življenja, nege družinskih članov in potrebe po kulturnem, športnem in duševnem oddihu s poklicnim življenjem. Nekatere države so uvedle dopuste za nego družinskih članov in možnost, da zaposleni zaprosijo za začasno prekinitve delovnih obveznosti. Podjetja se pogosto soočajo tudi s težavami, ki ne nastajajo znotraj organizacije. Bolj bi bilo treba javno spodbujati zgledne podjetniške modele za preventivno zdravstveno varstvo, vključevanje, primerne rešitve glede skrajšanega delovnega časa, pomoč na delovnem mestu in nadaljnje izobraževanje vodstvenih delavcev ter zaposlenih. Tudi inovativna podjetniška kultura lahko poveča kakovost dela in produktov. Proaktivno obvladovanje nevarnosti stresa, ki se opira na raziskave ter odstranitev in zmanjšanje dejavnikov stresa, bi moralo biti del dosledne strategije preprečevanja ob upoštevanju določb Pogodbe, okvirne direktive 89/391/EGS o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav

varnosti in zdravja delavcev pri delu ter okvirnega sporazuma o stresu na delovnem mestu, ki so ga evropski socialni partnerji sklenili leta 2004.

Negotovosti glede dela in preživetja ter velike strukturne ovire na trgu dela ustvarjajo dodatno nevarnost. Tekmovanju za najboljše rezultate pri delu in najcenejše delovne pogoje je treba postaviti meje. Pogosto se poražencem na trgu dela pripiše lastna krivda tudi takrat, ko to ne drži. Zahteva delodajalca po potrebnih in dopustnih prožnostih delojemalca je enakovredna zahtevi slednjega po prožnosti iz družinskih razlogov zaradi nege in osebnih težav (skrb delodajalca in „osredotočenost na posameznika“). Osebe z duševnimi obolenji so izpostavljene **večjemu tveganju, da izgubijo delo** oz. zaradi svoje bolezni postanejo zanj nesposobne. Pri tem imajo odločilno vlogo tudi predsodki družbe. Posledica je izguba delovne sile, sredstev na splošno in ustvarjene vrednosti.

3.1.1.1 Pravila glede obveznih kvot v prid invalidom v nekatere države kot instrument še zdaleč ne zadoščajo. Namesto tega je potrebna odločna politika vključevanja v poklicno življenje, ki bi koristila mnogim doslej izključenim osebam in družbi.

3.1.2 Službe za svetovanje in reševanje sporov, v katerih so enako zastopane vse strani in ki so financirane z javnimi sredstvi, lahko spodbudijo bolj odprt pristop do tega vprašanja. Obstajati bi morale tudi službe v podjetjih ali zunaj njih, ki bi zastopale interese invalidov in oseb z duševnimi motnjami v poklicnem življenju. Ogroženost lahko poleg tega zmanjšajo ustrezno varstvo pred odpovedjo delovnega razmerja, zakonsko zajamčena varnost pri delu, nadomestilo za brezposelnost, varovanje zdravja na delovnem mestu, ki se financira z javnimi sredstvi, načrti za povratek na delo, aktivna politika trga dela ter družinska politika. Zaradi delodajalcev, predvsem MSP, je treba pri tem zagotoviti ohranitev konkurenčnosti podjetja in zanesljivost javnih struktur za podporo ter preprečiti odvečno birokracijo. Nepridobitne službe in združenja za socialno skrbstvo ter druge sile civilne družbe imajo lahko pomembno vlogo pri politični in praktični podpori obolelim, podjetjem in zavodom za zaposlovanje ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁴⁾ Sporočilo za javnost, posledice krize eura: dolgovi in psihična obolenja, tiskovna služba EP, 25.6.2012.

⁽¹⁵⁾ Gesundheitsreport 2011 (*Poročilo o zdravju za leto 2011*), Betriebskrankenkassen (BKK), Nemčija.

⁽¹⁶⁾ Health and Safety Executive, <http://www.hse.gov.uk/>

⁽¹⁷⁾ Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, Bilbao, Španija.

⁽¹⁸⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 45–51.

3.2 Otroci in mladi

3.2.1 Psihična obolenja v otroštvu in mladih letih je težko natančno statistično zajeti. Razlog je deloma v tem, da je pogosto težko razlikovati med boleznijo in vedenjskimi motnjami ter med tem, ali otrok potrebuje svetovanje, vzgojo ali zdravljenje. To pomeni, da je ločnica med navedenimi potrebami praviloma skoraj nemogoča, saj so prehodi zabrisani. Po podatkih nemškega združenja psihoterapevtov je na primer vsako leto 9,7 % otrok psihično bolnih in 21,9 % otrok z vedenjskimi motnjami, ki so posledica duševnih težav ⁽¹⁹⁾. Pri depresijah se beleži naraščanje tveganja za prvi pojav bolezni, pa tudi starost, ko se bolezen prvič pojavi, je vse nižja. Strokovnjaki pri otrocih in mladih diagnosticirajo **vse več tesnobe in vedenjskih motenj**, poraba psihotropnih snovi pa nezadržno narašča.

3.2.2 Hkrati vrtci in šole beležijo vse večje število otrok in mladih, ki npr. prekinajo šolanje (14,4 % v vsej EU), imajo vedenjske motnje, težave s koncentracijo in so nasilni. Pogosto gre za preplet različnih problemov, ki jih med drugim spremljajo duševne težave, vse večja nemoč upora potrošniškim skušnjavam ⁽²⁰⁾, odvisnost od medijev, računalnika ali drugih stvari ter splošne motnje v razvoju. Hudo zaskrbljenost vzbujajo vse večja poraba zdravil proti depresiji, metilfenidatov in podobnih zdravil že v otroštvu in mladosti. Na tem področju je treba pripraviti evropske statistike in začrtati vzporedne možnosti.

3.2.3 Vse večja negotovost otrok in mladih ter njihovih staršev je problem, ki ga otroška psihiatrija ne more odpraviti, zlasti ne brez pomoči. Pomoč v zgodnjem otroštvu in podpora družinam pri njihovi osrednji vlogi sta ravno tako pomembni kot **strokovna usposobljenost** osebja v vrtcih, otroških zdravnikih in šolah. Pri tem ni v pomoč, če se vsako nenavadno vedenje diagnosticira kot duševna težava ali bolezen in če se večplastni problemi posameznika in družbe enostransko obravnavajo kot medicinsko vprašanje ⁽²¹⁾. Individualizacija, različen dostop do izobrazbe, brezposelnost, revščina, socialna izključenost, občutek sramu in preobremenitev staršev, pa tudi izobraževalni sistemi, ki temeljijo na spodbujanju vse ostrejšje konkurence že od rosnega otroštva naprej in omejevanju možnosti za tiste, ki v tem tekmovanju ne morejo biti na prvem mestu, so lahko dejavniki, ki jih je treba upoštevati pri preventivnem pristopu. Tu je potrebna skupna odgovornost vseh družbenih moči: dinamično življenjsko okolje, ustrezne zasnove izobraževanja mladih, dobro opremljene šole in ustanove za varstvo

otrok, **nekomercialna ponudba dejavnosti v prostem času**, mladinske skupine, združenja in kulturni dogodki ter gosta mreža profesionalne, interdisciplinarne pomoči, kot sta svetovanje pri vzgoji in neformalno učenje. Zlorabo drog je treba dosledno preprečevati z zgodnjim zaznavanjem, preventivo, svetovanjem in terapijo, pa tudi z nadzorom preskrbe. Naložbe na tem področju preprečujejo očitno osebno in socialno škodo. Vključevanje v izobraževanje, delo in druge oblike smiselnega zaposlovanja mladoletnikov in mladih odraslih z dejavnostmi je treba zakonsko jamčiti. Na vseh teh področjih imajo nepridobitne službe in združenja za socialno skrbstvo ter civilna društva posebno politično in konkretno vlogo.

3.3 Starejši ⁽²²⁾

3.3.1 Daljša življenjska doba, ki še narašča, je ena od glavnih razlag za vse večje število duševnih obolenj na splošno. V visoki starosti se namreč poveča polimorbidnost somatskih obolenj, ki je povezana z večjim tveganjem depresije. Prav tako nekatere starostno pogojene bolezni, kot sta Alzheimerjeva in Parkinsonova bolezen, pogosto povzročijo depresijo kot stranski učinek. Dinamično življenjsko okolje, ki spodbuja vključenost, dosegljive in ambulantne socialne službe, možnosti sodelovanja v prostovoljnem delu, morebitno ustrezno sodelovanje v poklicnem in poslovnem življenju ter ustrezen pristop ustanov za nego so najpomembnejši dejavniki preprečevanja osamljenosti in zdravstvene preventive. Socialne službe, oskrbovalne službe in zdravniki bi morali imeti zadostno znanje o psihiatrični oskrbi starostnikov. Modelom najboljše prakse, zlasti v zvezi z osebami z demenco, je treba nameniti večjo pozornost na evropski ravni.

3.3.2 Starejše praviloma oskrbujejo zdravniki splošne medicine, ki ne napotijo dovolj primerov specialistom za nevropsihiatrijo. Zlasti pri demenci in depresiji pa je pomembno zgodno odkrivanje bolezni, zato je potreben medsektorski pristop: v večini splošnih domov za starejše ni redne specialistične **psihiatrčne oskrbe**. To velja tudi za ostale ustanove za starejše, kot so npr. svetovalne službe. Od napredka na področju medicine in zlasti gerontologije ter tehnične pomoči bi morali imeti ustrezno korist vsi ljudje s težavami.

3.3.3 Na splošno bi bilo treba te posebnosti psihiatrije otrok, mladostnikov in starostnikov močnejše vključiti v izobraževalne programe splošne medicine in splošne psihiatrije ter psihoterapije.

⁽¹⁹⁾ Podatki zveznega združenja psihoterapevtov, Nemčija, <http://www.bptk.de/presse/zahlen-fakten.html> (na dan 15.8.2012)

⁽²⁰⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 6–11.

⁽²¹⁾ Arbeitsgemeinschaft Psychiatrie der AOLG – Bericht für die Gesundheitsministerkonferenz der Länder in Deutschland 2012 (*Delovna skupina za psihiatrijo najvišjih zdravstvenih organov zveznih dežel – poročilo za konferenco ministrov za zdravje nemških zveznih dežel*, Nemčija 2012, 15.3.2012, str. 20.

⁽²²⁾ UL C 51, 17.2.2011, str. 55–58.

4. Politika destigmatizacije

4.1 V evropskem letu duševnega zdravja bi bila osrednja pozornost namenjena **pristopu, ki temelji na človekovih pravicah**. Medicinske in psihosocialne službe bi morale prizadete podpirati, jih krepiti in prek opolnomočenja povečati njihov potencial za samopomoč. Pri tem morata biti v središču človekovo dostojanstvo in človek kot pravni subjekt, kar sta smernici za tiste, ki nudijo podporo osebam v krizi. Poleg tega je treba strokovnjakom z različnih področij storitev zagotoviti razvoj znanja in sposobnosti, da bodo lahko še bolje razumeli duševne težave in psihosocialne motnje.

4.2 Osebe v duševni stiski se pogosto ne spopadajo s svojimi boleznimi, ker so te v **družbi stigmatizirane**. K temu pomembno prispevajo tudi mediji. Podoba, ki jo posredujejo o bolezni, pogosto v širši javnosti sproži bojazen in odpor ter nezaupanje do primernih oblik zdravljenja. Nujno so potrebne vseevropske kampanje za destigmatizacijo, ki morajo biti zastavljene dolgoročno in poudarjati preventivo. Vanje je treba vključiti tudi zaposlene z vseh ustreznih pravnih področij (pravosodje, policija, javne službe itd.), da bodo strokovno in poklicno usposobljeni za obravnavo oseb z duševnimi obolenji. Tudi pri organizaciji in financiranju pomoči bi bilo treba čim bolj preprečevati stigmatizacijo. Zlasti bi vsi prebivalci morali imeti možnost, da se naučijo bolje soočati z zahtevami življenja. Osrednji element te politike bi moralo biti spodbujanje srečevanja in izmenjav med obolelimi in osebami brez psihiatričnih izkušenj.

4.3 Tudi na področju zaposlovanja se po možnosti ne sme ustvarjati **ločenih svetov**, v katere se uvrsti obolele brez upoštevanja njihovih želja in pravice do izbire. Najprej mora oseba z motnjami imeti možnost, da se sama odloči, ali želi podporno zaposlitev v specializirani ustanovi ali v običajnem delovnem okolju. V mnogih primerih podpora na delovnem mestu za delo v običajnem delovnem okolju povečuje možnosti za ponovno vzpostavitev njihove zmožnosti za delo (*supported employment*)⁽²³⁾. Za opravljeno delo je na splošno treba izplačati plačo, ki jo s pogajanjem določijo socialni partnerji. Žepnina za osnovne potrebe osebe z duševnimi obolenji ali motnjami ni primerna. Razmeroma uspešen model za postopno

ponovno vrnitev v poklicno življenje je tako imenovani hamburški model⁽²⁴⁾.

4.4 V EU so osebam z duševnimi težavami konkretno kršene naslednje človekove pravice: **nesorazmerna omejitev svobode** in prisilno zdravljenje, pri čemer ni privolitve obolelega na podlagi obveščenosti in poleg tega pogosto ni možnosti za uporabo pravnih sredstev. Pomembni so programi deinstitutionalizacije, lokalna ambulantna oskrba, nebirokratska dostopnost pomoči, dogovori o zdravljenju, ki so v skladu s človekovimi pravicami, in politika destigmatizacije, v katero je treba vključiti tudi obolele, ki o svojem življenjskem položaju vedno največ.

4.5 Potrebna je revizija strategije EU za duševno zdravje. EESO meni, da je zlasti treba pregledati, v kolikšni meri so **osebe z duševnimi obolenji izključene** iz družbe na splošno in zlasti iz trga dela. Pri tem je treba preučiti, kako je mogoče s preventivo ali dobro oskrbo preprečiti nezmožnosti ali zmanjšanje zmožnosti za delo. Poleg tega se je treba vprašati, kako na primer jezikovna raba v medicini, medijih in družbi otežuje ali preprečuje vključenost.

4.6 S to pobudo se bodo povečale možnosti za ozaveščanje širše javnosti o duševnem zdravju. Vplivala bo na prednostno razporeditev tem na političnem dnevnem redu in ustvarila ugodne pogoje za spodbujanje inovativnih idej za dobro vseh.

4.7 Za spodbujanje evropskega leta duševnega zdravja je treba poleg EESO v pobudo vključiti predvsem pomembne akterje civilne družbe, vključno s skupinami in združenji, ki imajo izkušnje s psihiatrijo, ter akterje iz zdravstva, poleg tega pa tudi zadevne generalne direktorate Komisije, člane Evropskega parlamenta in Odbor regij. Na nacionalni ravni je treba pritegniti področna ministrstva in člane nacionalnih parlamentov. V oblikovanje politike na tem področju morajo na splošno biti močnejše vključeni oboleli.

⁽²³⁾ Mnenje združenj foruma Kontaktgespräch Psychiatrie o Konvenciji Združenih narodov o pravicah invalidov Freiburg/Berlin/Stuttgart, 15.5.2012.

⁽²⁴⁾ Člen 74, knjiga V, in člen 28, knjiga IX nemškega zakonika o socialnem varstvu (za invalide ali osebe, ki jim konkretno grozi invalidnost). Delodajalec z zdravnikom določi načrt za ponovno vključitev na delo, ki ustreza napredovanju pri zdravljenju delavca. Potrdilo zdravnika vsebuje načrt za ponovno vključitev na delo in po možnosti oceno o tem, kdaj bo delavec ponovno zmožen za delo. Privolitev delodajalca in zdravstvene zavarovalnice je potrebna pred začetkom tega postopka. Delavec od svoje zdravstvene zavarovalnice še naprej prejema nadomestilo za osebni dohodek zaradi bolezni oziroma začasno nadomestilo iz pokojninskega zavarovanja.

4.8 Da bi dosegli vidne **učinke pobude tudi na ravni držav članic**, je treba hkrati uporabiti akcijski okvir za duševno zdravje in pripraviti skupni referenčni okvir za ukrepe na področju duševnega zdravja v zdravstvenih sistemih in socialni politiki ter pomembnih področjih življenja, kot sta šola in delovno mesto. Kot instrument medsebojnega učenja je treba uporabiti medsebojne strokovne preglede, podobne odprti metodi koordinacije. Ukrepe je treba prenesti v zakonske predpise, finančne ureditve, kot na primer v okviru Evropskega socialnega sklada, ter pravice pacientov in podjetij. Preveriti je treba, ali lahko stalna opazovalna skupina poskrbi za trajno spremljanje tega vprašanja. Poročanje o zdravju v EU bi moralo vsebovati več evropskih podatkov o duševnih obolenjih in zlasti tudi o vrsti pomoči, številu bolnišničnih primerov in uporabi psihotropnih snovi. Sčasoma bi morali pridobiti stalno podporo morebitnih partnerjev z najrazličnejših družbenih področij. Učinki pobude in samega evropskega leta ne bi smeli biti časovno omejeni. Pobuda naj bi pripomogla k trajni in trajnostni ozaveščenosti o temi in vidnim učinkom za obolele.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

PRILOGA

k Mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednje besedilo mnenja strokovne skupine je bilo zavrnjeno zaradi amandmaja, ki ga je sprejela plenarna skupščina, vendar je prejelo vsaj četrtno glasov:

Točka 3.1.1

[... zaprosijo za začasno prekinitve delovnih obveznosti]. Pri tovrstnih ukrepih je treba upoštevati **konkurenčnost podjetij** in zagotoviti majhno birokratsko obremenitev. Tudi finančne oprostitve za vključujoča, družini prijazna in socialno dovzetna podjetja lahko izboljšajo situacijo.

Rezultat glasovanja

Za spremembo točke: 35

Proti: 26

Vzdržani: 6

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o socialnem kmetijstvu: skrb za okolje ter socialna in zdravstvena politika (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 44/07)

Poročevalka: **ga. WILLEMS**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 v skladu s členom 29(2) poslovnika sklenil, da pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Socialno kmetijstvo: skrb za okolje ter socialna in zdravstvena politika.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 124 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Socialno kmetijstvo je inovativen pristop, ki združuje dva pojma: večnamensko kmetijstvo in socialne storitve oziroma zdravstveno varstvo na lokalni ravni. S proizvodnjo kmetijskih proizvodov prispeva k blaginji in socialni vključenosti oseb s posebnimi potrebami. Zaradi vse večjega pomena socialnega kmetijstva je EESO sklenil, da o tej temi pripravi mnenje na lastno pobudo.

1.2 Socialno kmetijstvo se je razširilo po vsej Evropi v različnih oblikah, ki imajo nekatere skupne značilnosti, vendar tudi razlike v pristopu, odnosu z drugimi sektorji in financiranju.

1.3 Potrebna pa je opredelitev socialnega kmetijstva na ravni EU, da bi lahko opredelili dejavnosti, ki jih zajema, ter določili okvir in merila, vključno z merili kakovosti, ki jih morajo te dejavnosti izpolnjevati, da bi bile lahko upravičene do podpore v okviru različnih politik. Vendar ta opredelitev ne sme biti preveč omejevalna, da ne bi dokončno opredelili nečesa, kar se nenehno spreminja.

1.4 Niti na ravni Unije niti na nacionalni ravni ni regulativnega okvira za socialno kmetijstvo, kar pomeni, da ni usklajevanja med različnimi politikami in/ali ustreznimi institucijami. Odbor meni, da bi morale institucije EU ter regionalni in nacionalni organi in institucije ustrezno spodbujati in podpirati socialno kmetijstvo z vzpostavitvijo primerne in ugodne regulativnega okvira in izvajanjem ukrepov, opisanih v nadaljevanju.

1.5 Razpoložljivi statistični podatki na področju socialnega kmetijstva so maloštevilni in nepopolni, zato Odbor meni, da bi bilo koristno uvesti program statističnih raziskav, da bi količinsko opredelili in podrobneje analizirali socialno kmetijstvo v državah članicah in različne oblike, v katerih se pojavlja. To zbirko podatkov bi lahko razširili z namenom spodbujanja raziskovalnih programov v vsaki državi članici.

1.6 Socialno kmetijstvo je treba podpreti z interdisciplinarnimi raziskavami na različnih področjih, da bi potrdili empirične rezultate, analizirali njegove učinke in koristi z različnih zornih kotov (socialnega, ekonomskega, zdravstvenega, osebnega itd.) ter zagotovili razširjanje pridobljenega znanja na terenu. V tem smislu bi bilo treba v prihodnjem okvirnem programu Obzorje 2020 za obdobje 2014–2020 spodbujati in razvijati prizadevanja za sodelovanje na evropski ravni, ki so se začela v okviru projektov SoFar in COST Action.

1.7 Po mnenju Odbora je prav tako ključnega pomena, da se vzpostavijo in podpirajo mreže socialnega kmetijstva, namenjene razširjanju pridobljenih znanj, izmenjavi izkušenj in ozaveščanju. Poleg tega bi bila zaželena skupno zastopanje interesov socialnega kmetijstva na politični ravni ter ustanovitev krovne organizacije na evropski ravni. Tako bi se okrepili izmenjava med udeleženiimi akterji in vloga organizacij civilne družbe.

1.8 Da bi poleg tega zagotovili visoko raven kakovosti in strokovnosti v dejavnostih socialnega kmetijstva, je treba posebno pozornost nameniti usposabljanju udeleženiimi akterjev – tako ponudnikov storitev kot tudi oseb s posebnimi potrebami, ki te storitve uporabljajo.

1.9 Da bi se lahko socialno kmetijstvo razvijalo po vsej Evropi, je potrebno ugodno okolje, večja vključenost civilne družbe in uspešno sodelovanje med različnimi področji politike in pristojnimi organi (zdravstvo, socialne zadeve, kmetijstvo, zaposlovanje) na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. To pomeni, da bi morale oblasti priznati socialno kmetijstvo in ga podpreti na ciljno usmerjen način, tako da mu omogočijo trajen dostop do finančnih sredstev, ki se lahko uporabijo za različne vidike te vrste kmetijstva.

1.10 Prav tako bi lahko bilo koristno, če bi Komisija vzpostavila stalno strukturo, ki bi vključevala vse ustrezne generalne direktorate. Podobne mehanizme bi lahko uvedli tudi v državah članicah. Poleg tega bi se morala Komisija zavzeti za izvedbo primerjalne študije sistemov socialnega varstva v državah članicah in njihovih stroškov, da bi tako povečali možne prihranke pri projektih socialnega kmetijstva.

1.11 Odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da se s predlogi Komisije za obdobje 2014–2020 odpirajo nove možnosti na področju socialnega kmetijstva. Kljub temu pa se zdi, da je treba ta sektor v naslednjem programskem obdobju še bolj podpreti. V ta namen bi morale EU in države članice uskladiti uporabo različnih politik, povezanih s socialnim kmetijstvom. Po mnenju Odbora bi morale države članice in različni organi (nacionalni in evropski), ki so zadolženi za upravljanje skladov EU in so zanje odgovorni, okrepiti svoje sodelovanje, da bi odpravili ovire za dostop do strukturnih skladov in akterjem na terenu olajšali dostop do njih.

1.12 Skupni strateški okvir s strategijo financiranja iz več skladov nudi možnost združevanja različnih sredstev. V zvezi s tem bi morala Komisija pozvati države članice, da pri načrtovanju svojih programov upoštevajo socialno kmetijstvo in da na podlagi celostnega pristopa razvijejo posebne programe, s katerimi bi lahko ta sektor bolje izkoristil različne strukturne sklade. Druga možnost bi bila, da bi razmislili o tematskih podprogramih, namenjenih socialnemu kmetijstvu, ali da bi nadaljevali s podporo projektom LEADER, ki se izvajajo na tem področju.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Konec 20. stoletja se je na skoraj vseh evropskih podeželskih območjih začelo razvijati socialno kmetijstvo kot nova, gospodarsko trajnostna praksa, in izkušnje na tem področju postajajo vse bogatejše. Vse te dejavnosti zajema pojem „socialno kmetijstvo“. Drugi izrazi zanje so „*Farming for health*“, „*Care Farming*“, „*Green care*“ ali „*Green therapies*“. Vsi ti izrazi se nanašajo na različne prakse ali dejavnosti na področju zdravstvenega varstva, ponovnega vključevanja v družbo, usposabljanja in rehabilitacije prikrajšanih oseb ali usposabljanja oseb s posebnimi potrebami. Te dejavnosti ljudem v težavah omogočajo, da znova vzpostavijo stik s proizvodno dejavnostjo in naravo ter tako prispevajo k njihovem dobremu počutju, boljšemu zdravju in večji socialni vključenosti; poleg tega spodbujajo učenje, krepijo samozavest in s tem udeležbo v družbenem življenju.

V tem smislu je socialno kmetijstvo inovativen pristop, ki združuje dva pojma: večnamensko kmetijstvo in socialne storitve oziroma zdravstveno varstvo na lokalni ravni. Po eni strani je tesno povezano z večnamensko naravo kmetijstva in se v celoti uvršča v koncept razvoja podeželja, saj daje kmetom priložnost, da diverzificirajo svoje vire dohodkov. Po drugi strani pa je

socialno kmetijstvo koristno tudi za družbo, ker zagotavlja socialne storitve in izboljšuje obstoječe storitve v korist prebivalcev podeželskih območij, saj izkorišča kmetijske in podeželske vire v širšem pomenu besede.

2.2 Čeprav imajo prakse socialnega kmetijstva v Evropi številne podobnosti, saj so tesno povezane s tradicionalnimi dejavnostmi podeželskega gospodarstva in potekajo na kmetijskih gospodarstvih (ekološke kmetije, „delovno intenzivne dejavnosti“, visoka stopnja večnamenskosti, vpetost v okolje, visoka stopnja diverzifikacije in prožnosti), obstaja med posameznimi državami tudi veliko razlik, povezanih z njihovo zgodovino, pristopi in usmeritvami. Kljub različnosti pristopov je mogoče v osnovi razlikovati tri pristope:

- institucionalni pristop, pri katerem prevladujejo javne institucije oziroma zdravstvene ustanove (prevladujoč v Nemčiji, Franciji, Irski, Sloveniji);
- zasebni pristop, ki temelji na terapevtskih kmetijah (prevladujoč na Nizozemskem in v Belgiji – Flandriji);
- mešani pristop, ki temelji na socialnih zadrugah in zasebnih kmetijah (prevladujoč v Italiji).

2.3 Različne so tudi usmeritve: v Italiji in Franciji je socialno kmetijstvo povezano predvsem s socialnim in zdravstvenim varstvom, na Nizozemskem je bližje zdravstvenemu sistemu, v Flandriji kmetijstvu, v Nemčiji, Veliki Britaniji, na Irskem in v Sloveniji pa je nekje med socialnim oziroma zdravstvenim varstvom in področjem nege.

2.4 Tudi načini financiranja se razlikujejo med posameznimi državami:

- javni projekti in dobrodelne akcije, ki se opirajo na prostovoljne organizacije (Italija, Francija) in socialne zadruge (Italija);
- javna sredstva (za zdravje, socialno varstvo, izobraževanje) se dodeljujejo javnim organom (Nemčija, Irska, Slovenija), kmetijam (Nizozemska) ali socialnim zadrugam (Italija);
- s sredstvi politike razvoja podeželja se podpira ustanavljanje in razvoj socialnih kmetij v času programskega obdobja 2007–2013 (Italija);
- neposreden dostop do živilskih trgov za etične proizvode in neposredna prodaja (Francija, Italija).

Vendar pa so načini financiranja v resnici pogosto bolj raznoliki in mešani.

2.5 Socialno kmetijstvo je organizirano v več oblikah. Lahko gre za zasebne kmetijske dejavnosti, ki jih upravlja zasebni izvajalec. Temu socialno kmetijstvo omogoča diverzifikacijo virov dohodka, medtem ko še naprej zagotavlja normalno proizvodnjo za trg; lahko gre tudi za socialna podjetja ali socialne zadrage, združenja ali fundacije, tj. nepridobitne organizacije. V drugih primerih so za socialno kmetijstvo – z udeležbo v kmetijskih dejavnostih – zadolženi javni organi ali zdravstvene ustanove.

3. Opredelitev socialnega kmetijstva

3.1 Socialnega kmetijstva ni lahko opredeliti, saj vključuje širok spekter različnih praks. Potrebna pa je opredelitev socialnega kmetijstva na ravni EU, da bi lahko opredelili dejavnosti, ki jih zajema, ter določili okvir in merila, vključno z merili kakovosti, ki jih morajo te dejavnosti izpolnjevati, da bi bile lahko upravičene do podpore v okviru različnih politik. Vendar ta opredelitev ne sme biti preveč omejevalna, da ne bi dokončno opredelili nečesa, kar se nenehno spreminja. Namesto tega je treba z opredelitvijo zagotoviti okvir, ki ohranja prožnost, potrebno za zajetje vseh različnih dejavnosti, in upošteva pristop socialnega kmetijstva „od spodaj navzgor“.

3.2 Čeprav so dejavnosti socialnega kmetijstva zelo različne, imajo vedno dva skupna elementa: a) potekajo na kmetiji in b) namenjene so ljudem, ki imajo začasno ali stalno posebne potrebe, tudi na področju izobraževanja. Tako socialno kmetijstvo prispeva k dobremu počutju in osebnosti rasti posameznikov, pa tudi k razvoju podeželskih območij in boljši izmenjavi med mesti in podeželjem.

3.3 Tako bi lahko socialno kmetijstvo najprej opredelili kot sklop dejavnosti, ki uporabljajo kmetijske vire, tako rastline kot živali, za opravljanje socialnih storitev na podeželskih ali primestnih območjih. Te storitve so lahko npr. rehabilitacija, terapija, zaščitena delovna mesta, vseživljenjsko izobraževanje in druge dejavnosti, ki prispevajo k vključevanju v družbo (v skladu z opredelitvijo COST Action 866 – *Green Care* – pobuda *Evropsko sodelovanje na področju znanosti in tehnologije*). V tem smislu gre med drugim za ustvarjanje takšnih razmer na kmetiji, ki omogočajo, da pri vsakodnevnih dejavnostih na kmetiji sodelujejo ljudje s posebnimi potrebami, z namenom, da se zagotovita njihov razvoj in promocija ter izboljša njihovo dobro počutje.

3.4 Trenutno obstajajo štiri glavna področja socialnega kmetijstva:

a) rehabilitacijske in terapevtske dejavnosti,

b) vključevanje na trg dela in vključevanje v družbo,

c) izobraževalne dejavnosti,

d) storitve osebne asistencije.

4. Odsotnost pravnega okvira na ravni EU in nacionalni ravni

4.1 Socialno kmetijstvo prek dejavnosti zdravljenja, vključevanja na trg dela, vključevanja v družbo ali tudi izobraževanja nedvomno zagotavlja dragocene javne storitve, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju. Poleg tega lahko z diverzifikacijo dejavnosti, ki jih omogoča, in s tem povezano dinamiko, pomembno vpliva na lokalni razvoj.

4.2 Številni projekti na področju socialnega kmetijstva so se pojavili „od spodaj navzgor“, z oblikovanjem lokalnih mrež, ki so prispevale k splošnemu razvoju območij. Zato je socialno kmetijstvo v skladu z vsebino publikacije Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj OECD *Nova paradigma podeželja* (2006) in je izrecno navedeno v *Pregledu podeželske politike v državah OECD* (npr. v Italiji). Socialno kmetijstvo je bilo obravnavano tudi na konferenci OECD o razvoju podeželja v Quebecu (2009). V zvezi s tem je vredno opozoriti, da so nekatere pobude na področju socialnega kmetijstva financirane v okviru politik razvoja podeželja za obdobje 2007–2013 (3. in 4. os programa LEADER) in s sredstvi Evropskega socialnega sklada za ukrepe za socialno vključevanje.

4.3 Zavedanje o možnostih socialnega kmetijstva se na vseh ravneh krepi in kmetijske organizacije, lokalne skupnosti ter tudi socialne in zdravstvene ustanove na ta pojav gledajo iz nove perspektive. Kljub temu pa so le nekatere države (Francija, Italija, Nizozemska) na tem področju sprejele predpise, bodisi na nacionalni bodisi na regionalni ravni. Poleg tega je povsod zaslediti pomanjkanje povezav med različnimi politikami in/ali ustanovami, dejavnimi na področju socialnega kmetijstva.

Vendar se akterji socialnega kmetijstva začenjajo organizirati, da bi izmenjali svoje izkušnje, in pri tem je treba priznati ključno vlogo spontano nastalih mrež socialnih kmetov.

4.4 V zadnjih letih je Evropska komisija za podporo tem dejavnostim sprejela več pobud, kot sta COST Action 866 – *Green Care* in projekt SoFar (pobuda, ki jo financira Evropska komisija v okviru šestega okvirnega programa za raziskave in tehnološki razvoj). Decembra 2009 je bila v okviru evropske mreže za razvoj podeželja sprožena tematska pobuda, ki vključuje sedem držav članic, da bi proučili možnosti in ovire v nacionalnih in regionalnih načrtih razvoja podeželja, ki jih sofinancira EKSRP. Leta 2008 je Nemčija (prof. Thomas VAN ELSEN) v okviru projekta SoFar pripravila pregled socialnega kmetijstva, ki je bil posodobljen leta 2009.

5. Potrebni ukrepi

5.1 Priznanje socialnega kmetijstva na ravni EU in vzpostavitev regulativnega okvira

5.1.1 Socialno kmetijstvo proizvaja javne dobrine in prispeva k trajnostnemu razvoju, zato bi ga morale institucije EU in nacionalne vlade spodbujati in podpirati. To vključuje – na različnih ravneh – vzpostavitev primerne in ugodne regulativnega okvira, priznanje dodane vrednosti socialnega kmetijstva in izboljšanje njegovega upravljanja, pa tudi zagotavljanje ugodnega okolja in uspešnega sodelovanja med različnimi področji politike in pristojnimi organi (zdravstvo, socialne zadeve, kmetijstvo, zaposlovanje) na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Poleg tega bi bila zaželena usmerjena podpora javnih organov in celostno izvajanje strukturnih skladov v podporo socialnemu kmetijstvu, pa tudi spodbujanje in podpiranje interdisciplinarnih raziskav ter krepitev komunikacije in izmenjave izkušenj.

5.1.2 Pri vzpostavljanju regulativnega okvira je treba posebno pozornost nameniti vprašanjem, povezanim s kakovostjo socialnega kmetijstva, in opredeliti splošna merila, vključno z merili kakovosti, ki jih morajo ukrepi izpolnjevati. Poleg tega bi bilo treba uvesti potrebne ukrepe za zagotovitev ustreznega spremljanja dejavnosti socialnega kmetijstva.

5.1.3 Prav tako bi bilo lahko koristno, če bi Komisija v sodelovanju z vsemi ustreznimi generalnimi direktorati ustanovila stalni organ, ki bi spodbujal, spremljal in usklajeval razvoj socialnega kmetijstva v Evropi. Podobne organe bi lahko uvedli tudi v državah članicah.

5.2 Vzpostavitev podatkovne zbirke na ravni EU

Čeprav se število aktivnih kmetij na področju socialnega kmetijstva v vseh državah povečuje, na splošno predstavljajo manj kot 1 % vseh kmetijskih gospodarstev. Vendar so razpoložljivi statistični podatki o socialnem kmetijstvu nepopolni in maloštevilni. Zato bi bilo koristno uvesti program statističnih raziskav na ravni EU, da bi količinsko opredelili in podrobneje analizirali socialno kmetijstvo v Evropi in njegove različne oblike. Komisija bi lahko to zbirko podatkov razširila z namenom spodbujanja raziskovalnih programov v vsaki državi članici.

5.3 Podpora vključevanju socialnega kmetijstva v raziskovalne programe

5.3.1 Sodelovanje na ravni EU, ki se je začelo s projektoma *SoFar* in *COST – Action 866 – Green Care in Agriculture*, je treba spodbujati in nadalje razvijati. Pridobivanje in izmenjava znanstvenega, strokovnega in praktičnega znanja v vsej Evropi sta zelo pomembna.

Za podrobnejšo analizo socialnega kmetijstva je treba podpreti raziskave na področju zdravljenja in medicine, socialnega dela v kmetijstvu, pa tudi kmetijstva in izobraževanja. Te raziskave morajo biti tesno povezane z delom na terenu. Pozitivni empi-

rični rezultati, pridobljeni pri zdravljenju z uporabo rastlin in živali, morajo biti potrjeni s strogimi znanstvenimi analizami, da bi jih priznala medicinska stroka. Praktična spoznanja o učinkovitosti vključevanja posameznikov v vsakodnevne in letne dejavnosti na kmetiji je treba dokumentirati in uporabiti za nadaljnji razvoj socialnega kmetijstva.

5.3.2 Z interdisciplinarnimi raziskavami, s katerimi bi analizirali učinke in koristi socialnega kmetijstva z različnih zornih kotov (socialnega, ekonomskega, zdravstvenega, osebnega), zagotovili prenos znanja, pridobljenega z izkušnjami, ter vključili akterje na terenu, bi lahko prišli do inovativnih zamisli in okrepili zavzetost za socialno kmetijstvo. Znanstvena podpora pilotnim projektom lahko prispeva k temu, da se modeli, razviti na podlagi posameznih podjetij ali zadrug, uporabijo za celotno regijo. Z interdisciplinarnimi študijami in raziskavami bi bilo treba analizirati vpliv socialnega kmetijstva, po eni strani glede možnih prihrankov za sisteme zdravstvenega zavarovanja, po drugi strani pa glede izboljšanja zdravja in dobrega počutja uporabnikov storitev socialnega kmetijstva. Ti vidiki so že bili analizirani in preučeni v nekaterih državah, med drugim na Nizozemskem.

5.3.3 Te raziskave bi lahko izvajali v okviru prihodnjega okvirnega programa Obzorje 2020 (2014–2020), saj so v njem upoštevani socialni vidiki raziskav in inovacij. Zelo zaželeno je, da bi program Obzorje 2020 usklajeval in podpiral socialno kmetijstvo, saj bi s tem olajšali srečanja in izmenjave med raziskovalci iz različnih disciplin, povezanih s to vrsto kmetijstva.

5.4 Podpora vključevanju socialnega kmetijstva v programe usposabljanja

Da bi zagotovili visoko raven kakovosti in strokovnosti v dejavnostih socialnega kmetijstva, je treba posebno pozornost nameniti usposabljanju udeleženih akterjev – tako ponudnikov storitev kot tudi oseb s posebnimi potrebami in uporabnikov teh storitev. Zato bi bilo v tesnem sodelovanju z izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami koristno oblikovati in izvajati programe stalnega usposabljanja, s katerimi bi zagotovili visoko raven usposobljenosti vodij podjetij in njihovih zaposlenih, odgovornih za uporabnike storitev socialnega kmetijstva. Prav tako bi bilo smiselno preučiti, katere vrste usposabljanja bi lahko ponudili uporabnikom teh storitev.

5.5 Krepitev vloge civilne družbe in vzpostavljanje mrež

5.5.1 Inovativni projekti v socialnem kmetijstvu se pogosto razvijajo ločeno drug od drugega, brez znanja o podobnih projektih in brez izmenjave z njimi pridobljenih izkušenj. Vendar je zelo pomembno, da se vzpostavijo in krepijo mreže socialnega kmetijstva, ki omogočajo izmenjavo izkušenj, prispevajo k poznavanju različnih projektov in vrednotijo najboljše prakse. Prvi korak v tej smeri je bil storjen z evropsko mrežo za razvoj podeželja. To vrsto mreže bi bilo treba nadalje razviti.

5.5.2 Prav tako bi bilo treba spodbujati sodelovanje ter skupne objave in uporabo interneta.

5.5.3 Poleg tega bi bilo priporočljivo, da bi si prizadevali za skupno zastopanje interesov socialnega kmetijstva na politični ravni in spodbujati ustanovitev krovne organizacije na ravni EU. Takšna organizacija, ki bi vključevala civilno družbo, bi lahko olajšala izmenjave med akterji na področju socialnega kmetijstva in bila v pomoč tako v tehničnem kot v administrativnem smislu, hkrati pa zagotavljala podpiro interesom socialnega kmetijstva na politični ravni. Pri tem je pomembna vloga kmetijskih organizacij.

5.5.4 Vse te dejavnosti bi lahko načrtovali in izvedli v okviru nove politike razvoja podeželja v obdobju 2014–2020, pri čemer bi se lahko zlasti oprli na evropsko mrežo za razvoj podeželja in mreže za razvoj podeželja v državah članicah. Tako bi že omenjeno tematsko pobudo na področju socialnega kmetijstva razširili na druge države članice.

5.6 Vključitev socialnega kmetijstva v strategijo trajnostnega razvoja in skupni strateški okvir

5.6.1 V okviru sedanje politike razvoja podeželja je bilo socialno kmetijstvo deležno določene podpore, zlasti v okviru osi 3 (diverzifikacija) in 4 (LEADER), pa tudi osi za „socialno vključevanje“ iz ESS. Če bi socialno kmetijstvo priznali kot element razvoja podeželja, bi bilo lahko upravičeno do vseh ukrepov, ki se spodbujajo in financirajo v okviru strukturnih skladov EU (npr. EKSRR, ESS, ESRR), in imelo dostop do novih virov financiranja

5.6.2 Čeprav se s predlogi Komisije za naslednje programsko obdobje strukturnih skladov odpirajo nove možnosti, saj so boj proti revščini, socialna vključenost in diverzifikacija kmetijskih dejavnosti navedeni kot izrecni cilji te politike (ki jih je mogoče na področju socialnega kmetijstva kombinirati na najboljši način), je treba bolj poudariti vlogo socialnega kmetijstva tako v prihodnjem načrtovanju programov kot tudi v pogodbah o

partnerstvu, da bi ga tako še bolj podprli. V zvezi s tem bi morale EU in države članice uskladiti uporabo različnih politik, povezanih s socialnim kmetijstvom. EESO meni, da bi morale države članice in različni organi (na nacionalnih ravneh in na ravni EU), ki so zadolženi za upravljanje skladov EU in so zanje odgovorni, okrepiti svoje sodelovanje, da bi odpravili ovire za dostop do strukturnih skladov in olajšali dostop akterjem na terenu.

5.6.3 Novi programski okvir omogoča, da se socialno kmetijstvo financira iz več skladov in to v obdobju več let. Dejansko skupni strateški okvir s strategijo financiranja iz več skladov nudi možnost združevanja različnih sredstev; države članice bi bilo treba pozvati, da pri načrtovanju svojih programov upoštevajo socialno kmetijstvo in pripravijo posebne programe, s katerimi bi v tem sektorju lahko bolje izkoristili različne strukturne sklade. Nacionalne in lokalne oblasti je torej treba nujno prepričati, naj vsekakor izkoristijo te možnosti financiranja.

Zaradi svoje večrazsežnostne in večnamenske narave bi lahko socialno kmetijstvo in udeleženi akterji imeli veliko koristi od resnično združenega pristopa, s čimer bi lahko olajšali in bolje usklajevali uporabo različnih sredstev ter postopke in z njimi povezane korake.

5.6.4 V ta namen bi bilo lahko zelo koristno, če bi za države članice pripravili komunikacijsko politiko v okviru razvoja podeželja, ki bi vključevala tudi dejavnosti spremljanja in poročanja. Druga možnost bi bila, da bi predvideli tematski podprogram v okviru člena 8 ali okrepili projekte LEADER, ki se izvajajo na področju socialnega kmetijstva.

5.6.5 Nazadnje Odbor meni, da bi morali različni generalni direktorati okrepiti medsebojno sodelovanje, s čimer bi socialnemu kmetijstvu omogočili lažji dostop do vseh strukturnih skladov, tako da bi odpravili ovire, ki so doslej kmetom preprečevale uporabo pomoči za regionalne politike.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o kakovosti železniških storitev v EU (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 44/08)

Poročevalec: **Georges CINGAL**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. julija 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Kakovost železniških storitev v EU

(mnenje na lastno pobudo).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 26. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 137 glasovi za, 54 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 To mnenje se nanaša na železniški potniški prevoz. Nastalo je ob upoštevanju ciljev o storitvah splošnega pomena, določenih v členu 14 Lizbonske pogodbe in v Protokolu št. 26 k Pogodbi, in ga je treba tako tudi razumeti. Temelji na priporočilih iz bele knjige o prometu, v kateri je bilo ponovno potrjeno, da je treba izpolniti cilje v zvezi z zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov in omogočiti okolju prijazno trajnostno mobilnost.

1.2 Namen tega mnenja ni samo preverjanje, ali prevozniki izpolnjujejo cilje glede mobilnosti ter ali se spoštujejo s tem povezane pravice in obveznosti vključenih strani, pač pa obravnava tudi vprašanje dostopnosti storitev železniškega prevoza, ki so splošnega pomena, za evropske državljane v EU ter vprašanje kakovosti takega prevoza.

1.3 Za razvoj tega načina prevoza so nujne kakovostne storitve železniškega prevoza, vendar pa te same po sebi ne zadostujejo, zato EESO meni, da je treba rezultate še izboljšati in železnice napraviti bolj privlačne, pri tem pa upoštevati dejansko stanje različnih dejavnikov, ki k temu prispevajo.

1.4 EESO poziva, da posojila za naložbe v infrastrukturo in njihovo vzdrževanje postanejo del večletnega načrtovanja in ukrepov za stalno zagotavljanje navedenih sredstev. Upoštevati je treba tudi izzive, povezane s prostorskim načrtovanjem, vzdrževanjem razpoložljivosti infrastruktur in sredstvi, ki jih je mogoče uporabiti in pridobiti na kratek oziroma srednje dolg rok.

1.5 EESO prav tako poziva organe Skupnosti ter nacionalne in regionalne organe, naj ponovno določijo pogoje za financiranje različnih delov infrastruktur, pri tem pa upoštevajo načelo

subsidiarnosti in si prizadevajo za okrepitev solidarnosti med posameznimi območji. V ta namen priporoča prerazdelitev sredstev za promet, odobrenih v okviru regionalne politike, saj bi to omogočilo močan učinek vzvoda v smislu prostorskega načrtovanja.

1.6 EESO poziva, naj neodvisen organ na evropski ravni izvede anketo o zadovoljstvu uporabnikov, ki naj temelji na dejanskih opažanjih (točnost, rednost, cene, čistoča, dostopnost itd.). To oceno bi bilo treba izvesti na podlagi metodologije, ki jo določi usmerjevalni odbor, v katerega so vključene vse zadevne strani (uporabniki, organizacijski organi, prevozniki, zaposleni idr.) in ki bo sposoben izvajati nadzor.

1.7 EESO je zaskrbljen zaradi načrta Evropske komisije o reviziji Uredbe (ES) št. 1370/2007 (javne storitve železniškega in cestnega potniškega prevoza), kar je posledica težko doseženega kompromisa na institucionalni ravni. Meni, da ta uredba v skladu z načeli sorazmernosti in subsidiarnosti daje državam članicam mnogo možnosti v zvezi z organizacijo ter da je treba ravnovesje, ki ga je vzpostavila, preučiti ob upoštevanju izkušenj, kot je navedeno v členu 8(2) uredbe.

1.8 EESO z vidika določb iz Uredbe (ES) št. 1371/2007 in ob upoštevanju možnosti za nadaljnji razvoj poziva Evropsko komisijo, naj preuči naslednje možnosti za izboljšave:

— izboljšanje pravice do nadomestila za zamude s primerjavo trajanja zamude s celotnim časom trajanja potovanja;

— izboljšanje pravice do nadomestila za zamude z neposrednim poplačilom škode s strani zadevnega prevoznika, ne da bi prej ugotavljali, čigava je pristojnost;

- poenostavljena dostop do obrazcev in postopek za pridobitev nadomestila z individualno ali skupinsko pritožbo (prek interneta, na okencu itd.);
- izboljšanje pravic v zvezi z dostopnostjo za invalide – to bi bilo treba obvezno ponovno vzpostaviti čim prej (še isti dan);
- izboljšanje pravic v zvezi z varnostjo – v vlake bi bilo treba obvezno namestiti alarmne sisteme, ki bi potnikom omogočili, da lahko v primeru nevarnosti ali zdravstvenih težav opozorijo osebe vlaka;
- izboljšanje pravic potnikov z uvedbo mediatorjev, ki bodo lahko reševali spore med različnimi stranmi.

1.9 EESO poleg tega poziva Evropsko komisijo in države članice, naj skupaj preučijo naslednje možnosti za izboljšave:

- izboljšanje pravice potnikov do informacij v zvezi z zagotovljenimi povezavami;
- izboljšanje pravic na področju varnosti z navedbo tveganih povezav in okoliščin, z določitvijo prilagojenih postopkov in zaposlitvijo potrebnega osebja.

1.10 EESO ob upoštevanju načela subsidiarnosti države članice poziva tudi, naj preučijo naslednje možnosti za izboljšave:

- izboljšanje pravic potnikov z možnostjo, da skupaj s svojimi predstavniki in pristojnimi organi, izvoljenimi predstavniki zadevnih skupnosti ter zaposlenimi in njihovimi sindikati opredelijo referenčni okvir in način nadzora ravni železniških storitev (rednost, točnost, dostopnost, čistoča itd.);
- izboljšanje postopkov za pomoč potnikom in njihovo reševanje ob daljši prekinitvi potovanja (več kot 1 uro).

2. Splošne ugotovitve: izkušnje običajnih ljudi, ki potujejo ali nameravajo potovati z železnico

2.1 Splošne ugotovitve

2.1.1 Ocenjevanje zadovoljstva potnikov je posebej težko opredeliti in sprejeti skupno stališče, ker so železniške družbe tiste, ki imajo osnovne informacije, potrebne za analizo, in ker same določijo standarde kakovosti za storitve in svoje dejavnosti ocenjujejo na podlagi takih standardov (člen 28 Uredbe (ES) št. 1371/2007). Mednje med drugim sodijo tudi spoštovanje prev-

zetih obveznosti v zvezi s točnostjo in rednostjo zagotavljanja storitev, čistočo, sprejemom potnikov, obveščanjem, določanjem cen itd.

2.1.2 Velika večina potnikov, ki imajo težave pri uporabi železniških storitev, se pritožuje, da je vedno več vzrokov za prekinitve, da je promet tako nepredvidljiv, da razmer ni mogoče preveriti v realnem času, in da je na voljo premalo informacij. Razmere so po njihovem v posameznih državah članicah vedno slabše. Prevozniki v železniškem prometu, ki v skladu z Uredbo (ES) št. 1371/2007 nudijo pravico do nadomestila, potnikom ne omogočajo enostavnega uveljavljanja teh določb.

2.1.3 Železniški prevoz, za katerega veljajo obveznosti javne službe, predstavlja velik del vsakdanjega prevoza, vendar pa je bilo za zagotavljanje ustrezne ravni storitev v številnih primerih potrebno posredovanje organov, ki organizirajo prevoz, ali pristojnih organov.

2.1.4 Obseg storitev, ki jih izvajajo različni med sabo nepovezani in neusklajeni akterji, v organizacijskem okviru, ki je bil strukturno močno spremenjen, ni pa zanesljiv in pregleden, se je povečal, kar je povzročilo, da je obratovanje odvisno od odzivnosti lokalnih prevoznikov, ki pogosto nimajo dostopa do informacij v realnem času, to pa pomeni številne pomanjkljivosti in posledično nezadovoljstvo potnikov. Ob upoštevanju teh ugotovitev se zdi nujno izvesti pregled stanja v sektorju na ravni vsake države članice in opredeliti možne načine za izboljšanje.

2.2 Neizčrpan seznam pomanjkljivosti, na katere so opozorili potniki in/ali organizacije potnikov:

- težave pri dostopu do informacij, pomanjkljive ali neustrezne oznake;
- cene niso jasno razvidne ali pregledne;
- nepredvidljivost potovanj dovolj zgodaj pred datumom odhoda vlaka ob upoštevanju najdaljših možnih rokov za rezervacijo;
- težave zaradi podvajanja rezervacij;
- neprimerne čakalnice na vlakih in postajah, peroni, ki niso ustrezno prilagojeni (prenatrpne čakalnice) ali ne ustrezajo higienskim standardom, pomanjkanje sanitarij;

— peroni, postaje, čakalnice in vlaki niso ustrezno prilagojeni za dostop invalidov, za pomoč specializiranih služb je treba zaprositi preveč vnaprej (48 ur) ali pa so merila glede teže prestroga (skupna teža);

— vlaki in postaje niso varni;

— prepočasno omogočanje dostopa do opreme, neupoštevanje sprememb pri številkah peronov ob prestopanju;

— dva vlaka, ki skoraj istočasno odpeljeta z istega perona, čeprav je dovolj drugih praznih peronov;

— premalo prostora za prtljago;

— neupoštevanje večmodalnih načinov prevoza (težave pri sprejemanju koles, slaba organizacija in upravljanje povezav z drugimi načini prevoza oziroma take organizacije in povezav sploh ni, pomanjkanje informacij, neusklajevanje prevoznin in storitev);

— vlaki niso točni, neredne povezave, ukinitve vlakov brez vnaprejšnjega obvestila;

— neustrezno ravnanje s potniki v primeru prekinitve storitve, neustrezna ali zavržena nadomestila;

— ukinitve ali reorganizacija storitev in povezav brez predhodnega posvetovanja z uporabniki, njihovimi predstavniki ali z zadevnimi lokalnimi in regionalnimi organi (npr. ukinitve nočnih vlakov, spremembe voznih redov vlakov in časovnih razmikov med posameznimi vlaki itd.);

— daljši čas potovanja med posameznimi postajami;

— težaven dostop do prodajnih in distribucijskih poti.

2.3 Glavni razlogi za nepredvidene motnje pri opravljanju storitev:

— neugodne vremenske razmere, ki se ne upoštevajo pri tehničnih prilagoditvah ali v postopkih za izboljšanje kakovosti opravljenih storitev;

— težave z opremo: posledice neustreznega spremljanja življenjske dobe in trajanja opreme, preprečevanja njene zastarelosti ter nenačrtovanja in nezagotavljanja stalnih sredstev za vzdrževanje;

— človeški dejavnik: samomori, okoliščine dostopa do nevarne infrastrukture; EESO v tem mnenju ne želi komentirati s tem povezanih vzrokov in učinkov.

2.4 Pozitivna mnenja in dejavniki, ki lahko prispevajo k preusmeritvi prometa:

— visoka raven varnosti oseb in v prometu,

— strokovnost osebja,

— možnost prispevka železnic k prostorskemu načrtovanju in razvoju območij.

3. Posebne ugotovitve: spremembe stanja v zadnjih desetletjih

3.1 Evropska komisija spoštuje načelo prostega gibanja ljudi iz Pogodbe in podpira načelo trajnostne mobilnosti. Železnica velja za enega od načinov množičnega javnega prevoza, ki je učinkovit, se lahko prilagaja zahtevam pristojnih organov, je prijazen do okolja in lahko uporablja že vzpostavljeno infrastrukturo, ki je v dobrem stanju ali jo je mogoče enostavno začeti znova uporabljati.

3.2 EU je opredelila evropsko omrežje mednarodnih povezav. Za njegovo dokončno oblikovanje je bilo in bo vloženih izjemno veliko sredstev. Vendar pa mora ta pobuda Skupnosti temeljiti na uskladitvi držav članic pri izboru naložb, tako da bodo imeli evropski potniki možnost prevoza od vrat do vrat, ne da bi jim bilo treba pri tem prevečkrat prestopati.

3.3 Na podlagi preučitve stanja storitev na posameznih območjih in njihovega načrtovanja pa so bile kljub temu sprejete samovoljne strateške odločitve, ne da bi bila pri tem upoštevana potreba po zasnovi prevoza, ki bi omejil prestopanje, saj to negativno vpliva na uporabo javnega prevoza.

3.4 Ta predhodni pregled odločitev, ki imajo obsežne posledice, vedno bolj postaja del načina delovanja odgovornih organov, vendar pa imajo ti kljub temu finančne težave in težave s preglednostjo ter stabilnostjo na srednji in dolgi rok.

3.5 Prevoz je vendarle velik strošek za proračun držav in regij. Javnost se tega zaveda, zlasti v sedanji krizi, zato si želi resnične preglednosti in zanesljivih informacij. Še vedno tudi meni, da je pri novih obsežnih projektih potrebno še drugo mnenje. EESO je v svojem mnenju TEN/479 izpostavil, da je dialog med oblastmi in civilno družbo izjemno pomemben, še zlasti kar zadeva vlaganja v prometno infrastrukturo.

4. To vprašanje je v skladu s programom prednostnih ukrepov Odbora

4.1 To mnenje na lastno pobudo je nadaljevanje prejšnjih mnenj:

- TEN/432-433: Enotno evropsko železniško območje
- TEN/454: Načrt za enotni evropski prometni prostor
- TEN/471: Smernice za vseevropsko prometno omrežje
- TEN/479: Bela knjiga o prometu: za vključitev in udeležbo civilne družbe
- TEN/480: Pravice potnikov pri vseh vrstah prevoza.

4.2 Da bi vzpostavili evropsko prometno mrežo, je bil velik del evropskih sredstev seveda dodeljen glavnim prometnim povezavam. To je pomenilo predvsem usmeritev v izgradnjo povezav visokih hitrosti, včasih zaradi krčenja proračunskih sredstev tudi na račun posodobitve drugih obstoječih osi. Javne oblasti morajo okrepiti ponudbo železniškega prevoza v okviru ponudbe javnega prevoza; železniški prevoz bi moral v nekaterih primerih celo postati glavni steber usklajenega večmodalnega sistema. S tega vidika je treba združiti evropska sredstva v podporo usklajeni politiki za trajnostno mobilnost (dodelitev sredstev GD za regionalni razvoj, namenjenih prometu).

4.3 Odbor zato poziva k objektivni oceni trenutnega stanja v železniškem prometu (prednosti in pomanjkljivosti). Komisija bo morala to ocenjevanje izpeljati popolnoma pregledno in

zagotoviti potrebne informacije ter javnost pozvati, naj izrazi svoja pričakovanja na tem področju, saj to zadeva veliko večino prebivalstva (vožnja na delo, občasna službena potovanja, družinski izleti, počitnice itd.).

5. EESO želi opozoriti na vse navedene težave

5.1 V sedanji krizi, ko je na voljo vedno manj javnih sredstev, bi imela politika za ožvitev gospodarstva, temelječa na strategiji za trajnostni razvoj, pozitiven vpliv na zaposlovanje in kakovost delovnih mest, na izpolnjevanje ciljev v zvezi s preusmeritvijo prometa ter na dostopnost storitev prevoza, ki so splošnega pomena, za evropske državljane. EESO zato ponovno poudarja, da morajo biti obsežni projekti usklajeni s tako splošno strategijo.

5.2 EESO opozarja, da bodo morali ljudje zaradi poslabšanja storitev, npr. zaradi nekaterih sprememb voznega reda ali vlakov, morda spremeniti kraj bivanja ali zamenjati službo. Ta prisiljena mobilnost ni mobilnost, ki bi si jo želeli naši sodržavljeni. EESO poudarja, da takšne spremembe pogosto vodijo v preusmeritev prometa (na avtomobile ali letala), kar je v nasprotju s predvideno politiko.

5.3 EESO poziva Evropsko komisijo, naj preuči in pripravi evropski program prenove železniških omrežij in/ali podpre prihodnje programe v državah članicah. Evropski program, s katerim bi zadovoljili pričakovanja potnikov na železnicah, bi bilo enostavno vključiti v evropske strategije (strategija za trajnostni razvoj, Obzorje 2020 itd.). Javnost bi bila zelo naklonjena dialogu s civilno družbo o prometni politiki. Prerazdelitev sredstev za promet, odobrenih v okviru regionalne politike, bi tako strategijo močno spodbudila.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vprašanjih glede opredelitve socialnih stanovanj kot storitve splošnega gospodarskega pomena (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 44/09)

Poročevalec: **Raymond HENCKS**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Vprašanja glede opredelitve socialnih stanovanj kot storitve splošnega gospodarskega pomena.

Predsedstvo Odbora je 21. februarja 2012 strokovno skupino za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju. Skupina je mnenje sprejela 26. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 67 glasovi za, 5 glasovi proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Pravica do stanovanja – splošna načela

1.1 Spoštovanje pravice do stanovanja je mednarodna obveznost držav članic, ki jo mora Evropska unija upoštevati. Ta pravica je priznana v Splošni deklaraciji človekovih pravic, ki so jo sprejeli Združeni narodi in v kateri je določeno, da ima „[v]sakdo [...] pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami“. V (spremenjeni) Evropski socialni listini Sveta Evrope je navedeno: „Da bi zagotavljale učinkovito uresničevanje pravice do nastanitve, se pogodbenice zavezujejo, da sprejmejo ukrepe, s katerimi: pospešujejo dostop do nastanitve primerne standarda; preprečujejo in zmanjšujejo brezdomstvo z namenom, da bi ga postopno odpravile; vplivajo na ceno nastanitve tako, da bo dostopna tistim brez zadostnih sredstev.“ Pravica do stanovanja je vključena v številne ustave držav članic in/ali jo ureja posebna zakonodaja, namenjena njenemu učinkovitemu uveljavljanju.

1.2 V Listini Evropske unije o temeljnih pravicah je določeno, da „[v] boju proti socialni izključenosti in revščini Unija priznava in spoštuje pravico do socialne pomoči in pomoči pri pridobitvi stanovanj, ki naj zagotovita dostojno življenje vsem, ki nimajo zadostnih sredstev, v skladu s pravili, ki jih določajo pravo Unije ter nacionalne zakonodaje in običaji.“

1.3 Te pravice se v večini držav članic uveljavljajo v okviru storitve splošnega gospodarskega pomena, v skladu s členom 36 Listine o temeljnih pravicah, na podlagi katerega „Unija priznava in spoštuje dostop do storitev splošnega gospodarskega pomena, ki je v skladu s Pogodbama določen v nacionalnih zakonodajah in običajih, s čimer pospešuje socialno in teritorialno kohezijo Unije.“

1.4 Skladno s členom 106(2) PDEU in od trenutka, ko je splošni dostop do nastanitve opredeljen kot storitev splošnega gospodarskega pomena, podjetja, pooblaščenca za izvajanje navedene storitve, ravnajo glede na določbe Skupnosti o konkurenci ter določbe o prepovedi in nadzoru državnih pomoči samo, če uporaba takšnih pravil pravno ali dejansko ne ovira izvajanja posebnih nalog, ki so jim jih dodelile nacionalne, regionalne ali lokalne oblasti. Sklep Komisije z dne 20. decembra 2011 (sklep o SSGP) omejuje zagotavljanje socialnih stanovanj na prikrajsane državljane ali skupine z manj socialnimi ugodnostmi, ki si zaradi omejitev plačilne sposobnosti niso sposobni najti stanovanja po tržnih pogojih.

1.5 V skladu s Protokolom št. 26 k Lizbonski pogodbi so za zagotavljanje, financiranje in organizacijo storitev splošnega gospodarskega pomena pristojne predvsem države članice in njihovi nacionalni, regionalni in lokalni organi, ki imajo pri tem široko diskrecijsko pravico in svobodo demokratične izbire.

1.6 V istem protokolu je predpisano, da morajo države članice zagotavljati visoko raven, kar zadeva cenovno dostopnost, ter spodbujati splošen dostop do storitev splošnega gospodarskega pomena.

1.7 Uveljavljanje pravice do stanovanja je pogoj za uveljavljanje drugih temeljnih pravic, denimo pravice do človekovega dostojanstva, do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, družine, vode, zdravja, energije itd. Dostop do dostojnega stanovanja je bistven pogoj za posameznikov osebni razvoj in njegovo vključitev v družbo.

1.8 Učinkovito uveljavljanje pravice do stanovanja je najpogostejše in v veliki meri odvisno od razpoložljivosti ustrezne ponudbe. Pravica do stanovanja v večini primerov pomeni pravico dostopa do dostojnih in cenovno dostopnih stanovanj.

1.9 Zagotavljanje dostopa do stanovanj navadno ne pomeni, da morajo organi oblasti zagotoviti stanovanje vsem osebam, ki zanj zaprosijo. Država oziroma pristojni javni organi so politično odgovorni, da s svojimi politikami in programi izboljšajo dostop do stanovanj za vse prebivalce.

1.10 Da bi države članice v okviru uveljavljanja te temeljne pravice vsem državljanom omogočile dostop do dostojnega in cenovno dostopnega stanovanja, na zelo različne načine in v zelo različni meri posegajo v delovanje svojih stanovanjskih trgov. Ustrezna vključitev prihodnjih stanovalcev v izgradnjo socialnih stanovanj prispeva k cenovni dostopnosti tega načina bivanja in k zaposlitvenim možnostim navedenih stanovalcev.

1.11 S tega vidika je stanovanje dobrina (javna ali pod upraviteljstvom), za katero države članice v skladu z lastnimi političnimi odločitvami in skupnimi željami določijo minimalne bivanjske standarde glede primernosti in udobja, posebne urbanistične in gradbene predpise ter maksimalno dovoljeno razmerje med dohodkom gospodinjstva in njegovimi izdatki za stanovanje. Nekatere države, na primer Nemčija, urejajo gibanje cen stanovanj ali celo vzpostavijo mehanizme za zagotavljanje socialne pomoči ali davčnih spodbud, s katerimi nudijo pomoč za ta največji in nujen izdelek gospodinjstev.

2. Socialna stanovanja

2.1 Izpostaviti je treba, da si mnogi državljani Unije kljub tem ukrepom finančno ne morejo več privoščiti dostojnih stanovanj. Leta 2010 je bilo 5,7 % evropskih prebivalcev brez strehe nad glavo (vir: *Europe Information Service S.A.*), čeprav naj bi spremenjena Evropska socialna listina Sveta Evrope omogočila zmanjšanje, postopoma pa tudi odpravo brezdomstva; 17,86 % jih je živel v prenaseljenih ali neprimernih stanovanjskih prostorih, v 10,10 % gospodinjstev pa so visoki stroški nastanitve presegli 40 % njihovega razpoložljivega dohodka.

2.2 Več držav članic se je odločilo tudi za opredelitev in organizacijo vzporedne ponudbe t. i. socialnih stanovanj, ki dopolnjujejo spontano ponudbo na zasebnem stanovanjskem trgu. Ta socialna stanovanja pod posebnimi pogoji zagotavljajo zlasti nepridobitne organizacije, ustanovljene posebej za ta namen, pa tudi zasebni vlagatelji, za to pooblaščen pravne ali fizične osebe, ki jih subvencionirajo nacionalni, regionalni ali lokalni javni organi.

2.3 Vse države članice, razen Grčije, imajo fond socialnih stanovanj. 25 milijonov evropskih gospodinjstev torej biva v socialnih stanovanjih, za katera veljajo pogoji teritorialnega

načrtovanja, pogoji dostopa in cenovni pogoji, ki jih neposredno določijo javni organi držav članic.

2.4 Ta vzporedna ponudba stanovanj zaradi svoje stabilnosti in nadzora nad cenami prispeva zlasti k omejevanju obsega nepremičninskih ciklov in pojava nepremičninskih balonov. Države članice, ki imajo velik fond socialnih stanovanj, so se tako izognile nastanku nepremičninskih balonov in njihovim makroekonomskim posledicam.

2.5 Socialna stanovanja so eden od načinov, kako se lahko organi oblasti spopadejo z nezmožnostjo stanovanjskega trga, da izpolni vse stanovanjske potrebe in vsem zagotovi dostop do dostojnega stanovanja po ugodni ceni ali z ugodno najemnino. Ustrezna vključitev prihodnjih stanovalcev v izgradnjo socialnih stanovanj prispeva k cenovni dostopnosti tega načina bivanja, izboljšanju odnosa stanovalcev do njihovega stanovanja ter k pridobitvi ali okrepitevi delovnih navad in znanj in spretnosti, ki bodo izboljšale njihove zaposlitvene možnosti.

2.6 Nezmožnost trga, da izpolni vse stanovanjske potrebe, ne vpliva zgolj na posameznike, ki sploh nimajo dostopa do stanovanj, temveč tudi na tiste, ki živijo v zdravju škodljivih, neprimernih ali prenaseljenih stanovanjih, ali tiste, ki večino svojega prihodka porabijo za najemnino ali mesečni obrok posojila.

2.7 Stanovanjske potrebe se zelo razlikujejo od ene države članice do druge, pa tudi znotraj posameznih držav, med zahodnimi in vzhodnimi državami, med podeželskimi in mestnimi območji ter v samih urbanih območjih, med mestnim središčem in predmestjem.

2.8 V državah članicah EU se uporabljajo trije različni modeli:

A) Minimalni model

Socialna stanovanja, ki jih subvencionirajo javni organi, so namenjena izključno prikrajšanim ali izključenim osebam, ki so kot take jasno opredeljene. Pravila glede dodelitve teh stanovanj so zelo stroga. Najemnino skoraj v celoti pokriva sistem socialnega varstva. Ta model ne konkurira zasebnemu nepremičninskemu sektorju in v celoti ustreza opredelitvi Skupnosti glede socialnih stanovanj kot storitve splošnega gospodarskega pomena, kot je določena v sklepu Evropske komisije z dne 20. decembra 2011, v skladu s katerim so iz obveznosti priglasiť nadomestila za stroške opravljanja javne storitve v zvezi z zagotavljanjem socialnih stanovanj izvzeti prikrajšani državljani ali skupine z manj socialnimi ugodnostmi, ki si zaradi omejitev plačilne sposobnosti niso sposobni najti stanovanja po tržnih pogojih.

V tej kategoriji so Bolgarija, Ciper, Estonija, Madžarska, Irska, Litva, Latvija, Malta, Portugalska, Romunija, Združeno kraljestvo, Slovaška in Španija (deloma v sektorju socialnih najemnih stanovanj).

B) Splošni model

Upravičenci v okviru tega modela so prikrajšane ali izključene osebe (minimalni model) in osebe s skromnimi sredstvi, ki imajo zaradi nestalnega dohodka težave pri dostopu do ustreznega stanovanja. Dostop do stanovanja je običajno odvisen od praga dohodkov in sestave gospodinjstva. Najemnine so zakonsko urejene in še vedno cenovno ugodne. Ta model ima na splošno omejen vpliv na celotno ponudbo stanovanj in njihove cene ter praktično ni v nasprotju z zasebnim stanovanjskim trgom, saj so stopnje dobička zelo nizke.

Ta model zajema večje skupine prebivalstva, hkrati pa je tudi v skladu z zahtevami Skupnosti po usmerjenosti na zahteve družbe. Uporablja se v Nemčiji, Avstriji, Belgiji, Španiji (za nakup stanovanj), Franciji, na Finskem, v Italiji, Luksemburgu, na Poljskem, Češkem in v Sloveniji.

C) Univerzalni model, ki se uporablja na Danskem in Nizozemskem, vendar na različne načine

Na Nizozemskem se v okviru tega modela stanovanja zagotovijo vsem državljanom ne glede na njihove prihodke (vključno s prikrajšanimi osebami ali osebami z nizkimi dohodki), pri čemer gre za ponudbo, ki dopolnjuje tradicionalni nepremičninski trg. Ta model ima velik vpliv na tržne pogoje in cene zaradi cenovne politike, ki temelji na dejanskih stroških stanovanj in ne na njihovi tržni vrednosti, hkrati pa omogoča varnost bivanja v stanovanju, ki je zasebni sektor na trgu ne zagotavlja.

Evropska komisija temu univerzalnemu modelu nastanitve nasprotuje, saj ni jasno osredotočen na zahteve družbe; meni namreč, da ne ustreza opredelitvi Skupnosti glede stanovanj kot storitve splošnega gospodarskega pomena. Univerzalni model ni več v veljavi na Švedskem, saj ne uporabljajo več izrecne opredelitve stanovanj kot storitve splošnega gospodarskega pomena.

Na Danskem je univerzalni pristop tesno vpet v model blaginje. Pojma prikrajšanih, ranljivih ali izključenih skupin prebivalstva ali oseb ne omejuje na določeno stopnjo

prihodka. Usmerjen je predvsem v zagotavljanje cenovno dostopnih in dostopnih stanovanj za ljudi, ki jih potrebujejo. Ta pristop dopolnjuje tradicionalni trg nepremičnin, saj odpravlja pravne in socialne obveznosti ter zagotavlja enakost in družbeno raznolikost, ne glede na etnično pripadnost, spol, dohodek, starost, invalidnost in duševne ali fizične potrebe. Cenovna politika je regulirana in temelji na dejanskih stroških, kar izključuje možnost prekomernega nadomestila.

3. Socialna stanovanja in pravo Skupnosti

3.1 Glede na to, da tržne sile same ne morejo zagotoviti dostojnega stanovanja vsem državljanom, se lahko socialna stanovanja po pravu Skupnosti štejejo za storitev splošnega gospodarskega pomena, če jih zadevne države članice opredelijo kot taka in so zato upravičena do subvencij ali javnih nadomestil.

3.2 V Protokolu št. 26 k Lizbonski pogodbi sta potrjeni ključna vloga in široka diskrecijska pravica nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov, da zagotovijo, naročijo in organizirajo storitve splošnega gospodarskega pomena tako, da čim bolj učinkovito izpolnjujejo potrebe uporabnikov. Za socialna stanovanja veljajo obveznosti javne službe, ki jih določijo nacionalni, regionalni ali lokalni javni organi, zlasti kar zadeva načrtovanje, ceno, pogoje za upravičenost in pogoje uporabe. V istem protokolu je med drugim tudi predpisano, da morajo države članice med drugim zagotavljati visoko raven storitev splošnega gospodarskega pomena, kar zadeva njihovo cenovno dostopnost, enako obravnavo in spodbujanje splošnega dostopa in pravic uporabnikov.

3.3 Če so socialna stanovanja opredeljena kot storitev splošnega gospodarskega pomena, zanje veljajo določbe členov 14 in 106(2) PDEU in Protokola št. 26, ki glede opredelitve storitev splošnega gospodarskega pomena s strani držav članic določa zlasti načelo kolektivnih želja, ki izvirajo iz socialnih in kulturnih okoliščin, in načelo izpolnitve potreb, izraženih na lokalni ravni. V skladu s temi določbami in ob upoštevanju določenih pogojev, opredeljenih v sklepu o SSGP, kakor je navedeno v točki 3.6, ima izpolnjevanje ciljev v zvezi s socialnimi stanovanji prednost pred pravili o konkurenci in notranjem trgu.

3.4 Komisija je na podlagi teh določb PDEU državno pomoč, dodeljeno organizacijam, ki zagotavljajo socialna stanovanja, izvzela iz obveznosti predhodne prijavitve.

3.5 Opredelitev socialnih stanovanj kot storitve splošnega gospodarskega pomena s strani držav članic je predmet enega samega preverjanja očitnih napak, ki ga opravi Evropska komisija pod nadzorom Sodišča Evropske unije.

3.6 Glede na to, da ima javna storitev socialni značaj, Evropska komisija v zvezi s tem meni, da morajo biti socialna stanovanja opredeljena v neposredni povezavi s prikrajšanimi osebami ali skupinami z manj socialnimi ugodnostmi, ne pa na podlagi raznolikosti stanovanjskih potreb, ki se kažejo na lokalnih nepremičninskih trgih. To je vir stalnih sporov med Komisijo in nekaterimi državami članicami, organizacijami za socialna stanovanja in predstavniki najemnikov socialnih stanovanj, ki se ne strinjajo s tem stališčem Komisije, medtem ko ga drugi podpirajo.

4. Pravni okvir, ki destabilizira politike držav članic na področju socialnih stanovanj

4.1 Praksa odločanja Evropske komisije v zvezi s preverjanjem očitnih napak pri opredelitvi socialnih stanovanj kot storitve splošnega pomena je privedla do tega, da so nekatere države članice sprejele drugačne politične odločitve glede organizacije in financiranja socialnih stanovanj, povzročila pa je tudi pravne spore.

4.2 Na Nizozemskem je ta praksa odločanja privedla do tega, da je skoraj 400 000 gospodinjstev izgubilo dostop do socialnih stanovanj, ker so bila po mnenju Evropske komisije preveč bogata, da bi imela pravico do socialnih stanovanj, v praksi pa niso imela dovolj sredstev za dostop do stanovanja pod tržnimi pogoji.

4.3 Na Švedskem je zavrnitev uporabe te prakse odločanja povzročila, da so javni organi socialna stanovanja izključili iz storitev splošnega gospodarskega pomena, zaradi česar je ogroženo njihovo financiranje v obliki nadomestil za javne storitve – edini obliki pomoči, ki je združljiva z načelom o prepovedi državnih pomoči po Pogodbi.

4.4 V Franciji je nacionalno združenje lastnikov nepremičnin (*Union nationale de la propriété immobilière*) pri Evropski komisiji vložilo pritožbo proti svoji državi, predvsem zato, ker naj bi bili dohodkovni pragi za dostop do socialnega stanovanja previsoki, zaradi česar naj ne bi bilo mogoče spoštovati prakse odločanja Komisije.

4.5 V skladu s predlaganima direktivama o javnih naročilih in koncesijah se za sodelovanje z organizacijami za socialna stanovanja, ki so zajeta pod pojmom socialnih podjetij in oseb javnega prava, uporabljajo določbe teh direktiv in javni razpisi. Z razširitvijo sodne prakse o sodelovanju med javnimi

organi na vse naročnike je Evropska komisija tako ogrozila prakse sodelovanja in združevanja virov, potrebnih za posodobitev socialnih stanovanj, njihovo ustrezno upravljanje in krepitev njihovega lokalnega pomena.

4.6 Ti konkretni primeri kažejo, da ima zakonodaja Evropske unije neposreden vpliv na pogoje za opredelitev, organizacijo in financiranje socialnih stanovanj s strani držav članic, zato je treba določiti pravni okvir, ki bo ugodno vplival na razvoj socialnih stanovanj v Evropski uniji.

4.7 Socialna stanovanja imajo zaradi svojih številnih vidikov in močne prisotnosti v Evropski uniji ključno vlogo pri izvajanju strategije Evropa 2020. Dejavno prispevajo k uresničevanju cilja za pametno, trajnostno in vključujoče gospodarstvo Unije, saj pomagajo zagotavljati visoko stopnjo zaposlenosti, produktivnosti, socialne vključenosti in kohezije ter dejavno sodelujejo v boju proti revščini in podnebnim spremembam, hkrati pa preprečujejo energetske revščine.

4.8 Medtem ko bi morala vsaka država članica sprejeti lastne nacionalne cilje za vsako od teh področij, vključno s širitvijo ponudbe socialnih stanovanj, bi bilo treba s konkretnimi ukrepi, sprejetimi na evropski ravni, podpreti strategijo Evropa 2020, tudi na področju socialnih stanovanj.

5. Politike na področju socialnih stanovanj, ki so popolnoma usklajene s cilji strategije Evropa 2020 in boljšim gospodarskim upravljanjem

5.1 Socialna stanovanja dejavno prispevajo k doseganju več ciljev strategije Evropa 2020, in sicer podpirajo strategijo krepitev rasti in privlačnosti regij, spodbujajo naložbe in ustvarjajo delovna mesta, ki jih ni mogoče preseliti, prispevajo pa tudi k boju proti revščini in socialni izključenosti ter podnebnim spremembam in energetski revščini.

5.2 Evropska unija je tako glede zagotavljanja socialnih stanovanj v svetovnem merilu na drugem mestu – za Kitajsko, ki s politiko socialnih stanovanj podpira gospodarsko rast in urbani razvoj ter omejuje nastanek nepremičninskih balonov v zasebnem sektorju.

5.3 Socialna stanovanja naj bi bila v skladu s predlogi Evropske komisije popolnoma upravičena do sredstev strukturnih skladov za obdobje 2014–2020, zlasti za toplotno obnovo in spodbujanje energije iz obnovljivih virov, celostne ukrepe za trajnostni razvoj mest ter boj proti izključenosti, kar zadeva dostop zapostavljenih skupnosti do stanovanj in dostop do cenovno dosegljivih in kakovostnih socialnih storitev.

5.4 Socialna stanovanja so praktičen in učinkovit odgovor na poziv Komisije in Sveta k okrepitevi gospodarskega upravljanja v euroobmočju ter zlasti nadzorovanju nepremičninskih balonov in njihovih pogubnih posledic za makroekonomsko in socialno ravnovesje. Razvoj vzporedne ponudbe socialnih stanovanj prispeva k omejevanju obsega teh nepremičninskih balonov in ciklov na nepremičninskih trgih.

5.5 Če države članice iz proračunskih razlogov ali zaradi preveč omejujoče razlage opredelitve prikrajšanih oseb ali skupin z manj socialnimi ugodnostmi ne bi mogle več prilagajati ponudbe socialnih stanovanj dejanskim potrebam svojih državljanov v skladu s svojimi mednarodnimi obveznostmi glede pravice do stanovanj, splošnega dostopa do dostojnega stanovanja po ugodni ceni ne bo več mogoče zagotavljati drugače kot z močnim poseganjem javnih organov v zasebni trg.

6. Spopadanje z novimi energetske in družbenimi izzivi

6.1 V okviru politike socialnih stanovanj se je treba soočiti z novimi podnebnimi razmerami in s potrebo po izboljšanju energetske učinkovitosti sedanje in nove ponudbe. Politike na področju energetskih naložb, ki jih izvajajo organizacije za socialna stanovanja, bi bilo treba javno podpreti, saj prispevajo k boju proti podnebnim spremembam in energetski revščini gospodinjstev z nižjimi dohodki ter k spodbujanju lokalnega zaposlovanja in regionalnega gospodarskega razvoja. Kohezijska politika lahko dejavno prispeva k temu procesu in zagotovi vzvod za spodbuditev dodatnega financiranja iz drugih virov.

6.2 Tudi staranje prebivalstva predstavlja velik izziv, saj bo treba fond socialnih stanovanj prilagoditi potrebam starejših in vzdrževanih oseb ter razvoju novih integriranih storitev, ki omogočajo, da lahko vzdrževane osebe ostanejo v svojih domovih, in zagotavljajo dostop do socialnih stanovanj.

6.3 Zaradi vse bolj negotovega položaja gospodinjstev, ki živijo v socialnih stanovanjih in/ali zaprosijo zanje, se povečuje potreba po socialni raznolikosti in kakovosti ponudbe socialnih stanovanj na lokalni ravni ter po razvoju celostnih pristopov k trajnostnemu razvoju mest, ki zajemajo družbene, gospodarske, urbane in okoljske razsežnosti, kot je navedeno v predlogu uredbe Evropske komisije o ESRR.

7. Vloga Evropske unije

7.1 Evropska unija mora najprej zagotoviti pravni okvir, ki ugodno vpliva na razvoj socialnih stanovanj v državah članicah, tako v smislu financiranja te ponudbe stanovanj kot v smislu načina njihove opredelitve in delovanja. Ta ugoden pravni okvir vključuje preverjanje očitnih napak pri opredelitvi storitev splošnega gospodarskega pomena, združljivost državnih pomoči, dodeljenih organizacijam za socialna stanovanja, izvajanje določb o javnih naročilih in o sodelovanju med organizacijami za socialna stanovanja, pa tudi uporabo znižanih stopenj DDV, saj gre za najnujnejšo dobroto.

7.2 Evropska komisija bi morala ponovno preučiti svojo prakso odločanja glede preverjanja očitnih napak pri opredeljevanju socialnih stanovanj kot storitev splošnega gospodarskega pomena, saj morda ni vedno prilagojena posebnostim tega sektorja. Odgovornost za opredelitev pogojev dostopa do socialnih stanovanj in določitev njihovih cen mora prepustiti državam članicam, ki upoštevajo lokalne potrebe in želje, pa tudi dejanske potrebe prikrajšanih državljanov ali skupin z manj socialnimi ugodnostmi, v skladu z določbami Protokola št. 26 o storitvah splošnega pomena.

7.3 EESO je zadovoljen, da je Evropska komisija sklenila podaljšati izvzetje iz obveznosti priglasitve državnih pomoči v obliki nadomestil za javne storitve, dodeljenih organizacijam za socialna stanovanja, in da je upoštevala nekatere posebnosti, zlasti v zvezi z dolžino mandata in dolgoročnimi naložbami.

7.4 EESO pozdravlja dejstvo, da je Evropska komisija v sporočilu o socialnem podjetništvu izrazila pripravljenost, da spodbuja ekosistem, ki je naklonjen razvoju socialnih podjetij v Evropski uniji, vključno z dostopom do stanovanj, in da podpira ustanavljanje solidarnostnih naložbenih skladov. Poudarja, da je treba podpirati vlogo socialnih partnerjev v državah članicah, v katerih so tradicionalno vključeni v upravljanje socialnih stanovanj.

7.5 Komisija, Parlament in Svet bi morali v predlogu direktiv o javnih naročilih in o koncesijah vključiti sodelovanje med organizacijami za socialna stanovanja v vlogi oseb javnega prava in socialnih podjetij, tako da to sodelovanje opredelijo kot javno-javno sodelovanje, saj ti subjekti bodisi kot javni bodisi kot zasebni partnerji delujejo v javnem interesu.

7.6 Evropska komisija bi morala ponovno preučiti svoje predloge o prihodnjem skupnem sistemu DDV, pri čemer bi morala ohraniti možnost za države članice, da uporabijo nižje stopnje za izgradnjo in prenovalo socialnih stanovanj, ne glede na to, ali te storitve opravljajo javni ponudniki storitev, ponudniki socialnih storitev ali zasebni ponudniki storitev, saj gre za najnujnejšo dobroto lokalne narave, ki ne vpliva na trgovino med državami članicami in pravilno delovanje notranjega trga.

7.7 Evropska unija bi morala poleg tega podpreti države članice, da povečajo ponudbo socialnih stanovanj in jo posodobijo, s čimer bi se odzvale na nove demografske, družbene in podnebne izzive ter s tem dejavno prispevale k doseganju ciljev strategije Evropa 2020.

7.8 EESO v zvezi s tem pozdravlja predlog Komisije iz predlaganih uredb o ESRR in ESS, v skladu s katerim bi bile do sredstev strukturnih skladov za obdobje 2014–2020 upravičene prednostne naložbe v toplotno obnovo socialnih stanovanj, v celostne ukrepe za trajnostni razvoj mest, dostop zapostavljenih skupnosti do kakovostnih in cenovno dosegljivih socialnih stanovanj ter spodbujanje socialnih podjetij. EESO opozarja na cilj, v skladu s katerim naj bi bili zmožni ponuditi kakovostno socialno stanovanje vsem, ki ga potrebujejo.

7.9 EESO meni, da so taki ukrepi potrebni in da morajo dopolnjevati določbe predlagane direktive Evropske komisije o energetske učinkovitosti, v skladu s katero morajo organizacije za socialna stanovanja vsako leto toplotno obnoviti 4 % socialnih stanovanj. To obveznost morajo dopolnjevati posebni ukrepi za financiranje naložb, zlasti prek ESRR, pa tudi z ustanovitvijo investicijskega sklada na evropski ravni.

7.10 Parlament in Svet bi morala sprejeti predloga Komisije za uredbi o ESRR in ESS, ki prispevata k izvajanju strategije Evropa 2020 in v okviru uredb strukturnih skladov prvič priznavata prednostno vlogo stanovanj v naložbenih politikah držav članic v okviru kohezijske politike za obdobje 2014–2020.

7.11 Ureditev stanovanjskih trgov v državah članicah je glede na makroekonomske in socialne učinke nepremičninskih balonov pomemben izziv za stabilnost euroobmočja. Socialna stanovanja prispevajo k stabilizaciji stanovanjskih trgov in regulaciji nepremičninskih ciklov.

7.12 EESO pozdravlja predlog Komisije za vzpostavitev okrepljenega makroekonomskega nadzora v euroobmočju, pri katerem bi upoštevali tudi makroekonomske učinke nepremičninskih balonov. EESO meni, da morajo ta mehanizem okrepljenega nadzora spremljati ukrepi za spodbujanje pametne ureditve stanovanjskih trgov v državah članicah ter za razširitev ponudbe socialnih in zasebnih stanovanj, ki prispevajo k stabilizaciji in umiritvi nepremičninskih ciklov ter so v skladu z načeli trajnostnega razvoja mest.

7.13 EESO meni, da je treba začeti razpravljati o evropskih rezervah za stabilizacijo financiranja socialnih stanovanj, ki so del evropskega socialnega modela. Preučiti bi bilo treba zamisel o evropskem varčevalnem računu za socialna stanovanja, ki bi bil omejen z določeno zgornjo mejo. Takšen račun bi bilo mogoče odpreti prek spleta pri EIB, ki bi upravljala sredstva. Ta postopek bi imel dvojno funkcijo: stabiliziral bi naložbe v socialna stanovanja in ustvaril močan občutek državljanstva za imetnike računa.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vzponu civilne družbe na Kitajskem: prispevek civilne družbe k letu medkulturnega dialoga med EU in Kitajsko ter njegov trajen učinek

(2013/C 44/10)

Poročevalka: **Anne-Marie SIGMUND**

Predsedstvo Evropskega ekonomsko-socialnega odbora je 16. septembra 2010 sklenilo, da se pripravi mnenje o naslednji temi:

Vzpon civilne družbe na Kitajskem: prispevek civilne družbe k letu medkulturnega dialoga med EU in Kitajsko ter njegov trajen učinek.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. novembra 2012. Poročevalka je bila Anne-Marie SIGMUND.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja dne 13. decembra) z 68 glasovi za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Priporočila

1.1 Odbor poziva Komisijo, naj ga vključi v tekoče dejavnosti različnih delovnih skupin, ki so bile ustanovljene v okviru tretjega stebra, t. i. medčloveškega dialoga (angl. *people-to-people-dialogue*); kot institucionalna platforma za dialog med civilnimi družbami v EU ima Odbor že obsežno znanje in izkušnje, ki bi jih lahko uporabil pri vzpostavljanju takšnega dialoga s Kitajsko. Odbor je že leta 1999 poudaril, da *kultura oblikuje področje delovanja civilne družbe* ⁽¹⁾, zato jo v okviru široke opredelitve pojma obravnava kot horizontalno temo. S tega vidika je Odbor v najboljšem položaju, da v okviru svojih pristojnosti spremlja in podpira „politiko mehke moči“ in „medkulturno diplomacijo“ v dialogu med EU in Kitajsko.

1.2 Pobude za stike med ljudmi bi bilo treba najprej po možnosti poglobljati na lokalni ravni, in sicer z okrepljeno izmenjavo študentov, morebitnimi lastnimi programi usposabljanja ter partnerstvi med mesti in občinami.

1.3 Pozornost bi bilo treba nameniti razvoju kulturnega turizma. Izkušnje kažejo, da kulturni turizem ne vpliva pozitivno samo na gospodarstvo, temveč trajno prispeva tudi k boljšemu medsebojnemu razumevanju.

1.4 Treba je zahtevati spoštovanje mednarodnih standardov v zvezi s človekovimi pravicami ter demokratičnimi in temeljnimi svoboščinami, ki so pomemben predpogoj za kulturno izražanje, kulturne izmenjave in kulturno raznolikost.

1.5 Področje vzgoje in izobraževanja (tudi izobraževanje odraslih) je treba vključiti v skupne dejavnosti, saj na tem področju medkulturni dialog ponuja številne možnosti: od jezi-

kovnega izobraževanja pa vse do poučevanja na področju vedenja potrošnikov, ozaveščanja glede okoljskih vprašanj itd.

1.6 V smislu trajnostnega ozaveščanja Odbor predlaga, da se vsako leto organizira „dan srečanja med EU in Kitajsko“, ki ga bodo zaznamovale kulturne prireditve na obeh straneh.

1.7 Izmenjavo „dobrih praks“ je treba spodbujati na čim večjem številu področij (udeležili bi se jih lahko pomembni akterji iz socialno-gospodarskega področja, kot so socialni partnerji, zagovorniki človekovih pravic – tako predstavniki oblasti kot opozicije –, pa tudi različne izobraževalne in vzgojno-varstvene ustanove, strokovnjaki z različnih področij, npr. varstva potrošnikov, varstva okolja, kazenskega pregona itd.).

1.8 V vsakem primeru bi bilo treba sedanje pobude med seboj povezati ter izboljšati izmenjavo informacij med vsemi akterji, saj se trenutno vrsta pobud izvaja bolj ali manj samostojno, pri čemer se izgubljajo dragocene sinergije (glej npr. kulturni dialog med Evropsko mrežo nacionalnih kulturnih inštitutov (EUNIC) in Kitajsko).

1.9 Sodelovanje med mediji (TV, tiskani mediji) kot tudi skupno izobraževanje in usposabljanje novinarjev je treba okrepiti, saj oboje prispeva k doseganju večjega dela prebivalstva ⁽²⁾.

1.10 Odbor bo v skladu s členom 167(3) PDEU preučil, katere dodatne in dolgoročne pobude lahko sprejme v okviru svojega že vzpostavljenega sodelovanja s Kitajsko, prav tako pa je drugim akterjem pripravljen ponuditi platformo za izmenjavo informacij in stališč.

(1) Glej opombo 3.

(2) Glej npr. sodelovanje med CRI (*China Radio International*) in ORF (*Österreichischer Rundfunk*)/Alpha Bayern, ki redno sodelujeta pri koprodukcijah.

2. Ozadje

2.1 Od evropske agende za kulturo leta 2007 se je vse bolj uveljavljal nov strateški okvir za zunanje dejavnosti Unije, v katerem ima kultura poseben pomen.

Ta politika „mehke moči“ se je posledično nadalje razvijala in uresničila v letošnjem letu „medkulturnega dialoga EU-Kitajska“ in s tem povezanih stalnih strukturah, načrtovanih v okviru medkulturne politike Unije.

Kitajski predsednik Hu Jintao je ta evropski pristop sicer hkrati podprl tudi na 17. kongresu komunistične stranke Kitajske. Takrat je poudaril, da mora Kitajska vlagati več v svoje „vire mehke moči“.

2.2 Skupna izjava o kulturi, ki sta jo EU in Kitajska podali 22. oktobra 2007, je privedla do več sodelovanja in dialoga na kulturnem področju ter poleg tega spodbudila okrepljeno politično izmenjavo na področju splošnega in poklicnega izobraževanja, vključno z večjezičnostjo.

2.3 Visoki predstavniki EU in Kitajske so se maja 2011 dogovorili o razširitvi tega sodelovanja z oblikovanjem „tretjega stebra“ v strateškem partnerstvu med EU in Kitajsko, in sicer z evropsko-kitajskim medčloveškim dialogom na visoki ravni. Formalno je bil dogovor o tem „tretjem stebri“ dosežen na vrhu EU-Kitajska 14. in 15. februarja 2012.

2.4 S tega vidika je treba obravnavati tudi „leto medkulturnega dialoga EU-Kitajska“, o katerem so dogovor dosegli vodilni predstavniki EU in Kitajske na vrhu EU-Kitajska leta 2010 in ki se je uradno začelo 1. februarja 2012 v Bruslju.

2.5 Koncept tega leta ne vključuje samo okrepitev kulturnih odnosov, temveč tudi spodbujanje političnega in civilnodružbenega dialoga z namenom oblikovanja pozitivnih in dolgoročnih odnosov med EU in Kitajsko⁽³⁾. Leto medkulturnega dialoga naj

bi z združevanjem moči in opredelitvijo sinergij spodbujalo dialog med civilnima družbama EU in Kitajske ter imelo trajen učinek.

3. Uvod

3.1 Obravnavano mnenje temelji na mnenju CESE 413/2006 (poročevalec: Sukhdev SHARMA) in rezultatih naknadne študije, ki jo je naročil EESO⁽⁴⁾ in v kateri je izčrpno analiziran trenutni položaj kitajske civilne družbe.

3.2 Mnenje umešča dane ugotovitve študije v okvir zgodovinskega razvoja in koncepta leta medkulturnega dialoga EU-Kitajska 2012 ter s tem povezanih nalog in možnosti.

3.3 Odboru se zdi zlasti pomembno pričakovanje, ki ga je Evropska komisija izrazila v okviru leta medkulturnega dialoga EU-Kitajska, o tem, „da bo leto medkulturnega dialoga prispevalo k dialogu med civilnima družbama EU in Kitajske“. Odbor je kot institucionalizirana platforma za civilni dialog na ravni EU pripravljen prevzeti primerljivo vlogo v odnosih EU-Kitajska.

3.4 Odbor se že od leta 1999 zavzema za razširitev pojma kulture, ki naj bi poleg umetnosti in kulturne dediščine med drugim vključeval tudi vzgojo, izobraževanje in znanost. Poleg tega je poudaril, da je politični razvoj civilne družbe tudi kulturni proces⁽⁵⁾, ki zaznamuje vsakodnevno življenje državljanov.

3.5 EESO meni, da je mobilnost oseb bistveni sestavni del medkulturne izmenjave med narodi. Zato poziva k odpravi vseh ovir takšnemu prostemu gibanju.

3.6 Odbor je stališče o „evropskem letu medkulturnega dialoga 2008“ izrazil v mnenju⁽⁶⁾, v katerem je med drugim izrecno podprl tudi izjavo Komisije, da različne kulturne dediščine pomembno vplivajo na naš način življenja. Ta vpliv je pomemben in ga je treba upoštevati že na ravni EU, zlasti pa je pomemben v okviru medkulturnega dialoga EU-Kitajska.

⁽³⁾ „Glavni cilji v okviru tega leta so:

- spodbujati in krepiti medkulturni dialog in vzajemno razumevanje med EU in Kitajsko z vzpostavljanjem stikov med ljudmi;
- vzpostaviti dialog na področju trajnostne politike, ki bo osredotočen na vprašanja skupnega interesa;
- prispevati k utrditvi strateškega partnerstva EU-Kitajska.“

⁽⁴⁾ Baocheng Liu, University of International Business and Economics, Beijing: *Report on Civil Society*, maj 2011.

⁽⁵⁾ „Vloga in prispevek organizirane civilne družbe k evropskemu povezovanju“, CES UL C 329 z dne 17.11.1999, str. 30.

⁽⁶⁾ „Evropsko leto medkulturnega dialoga (2008)“, CESE UL C 185 z dne 8.8.2006, str. 42.

3.7 Na področju evropske pravne zgodovine in pravne filozofije je že leta 1748 Montesquieu⁽⁷⁾ opozoril na ločitev oblasti, ki je temelj vsakega demokratičnega sistema, pa tudi na povezavo med pravno ureditvijo ter naravnimi danostmi (geografska lega, podnebje) in gospodarskim, družbenim in kulturnim razvojem posameznega naroda.

3.8 Po mnenju Odbora je treba kulturo razumeti kot priznanje skupnih vrednot, zato je nujno, da se v okviru tega pomembnega leta medkulturnega dialoga EU-Kitajska vodi oziroma še poglobi tudi dialog o tistih vrednotah, ki določajo politično delovanje Evropske unije⁽⁸⁾. To je nujno iz političnih razlogov, prav tako pa obstaja za to zavezujoča pravna podlaga v členu 21 PEU⁽⁹⁾.

3.9 Naslov XIII (KULTURA) v členu 167(3) PDEU poleg tega vsebuje naslednji poziv: „Unija in države članice podpirajo sodelovanje s tretjimi državami in pristojnimi mednarodnimi organizacijami na kulturnem področju, zlasti s Svetom Evrope“. Pravno mnenje je enotno, da pojem „Unija“ ne vključuje samo evropskih institucij, temveč tudi posvetovalne organe (v okviru njihovih pristojnosti), zato se lahko Odbor pri sprejemanju ustreznih pobud kot del svojih dejavnosti sklicuje na mandat iz primarne zakonodaje.

3.10 Pomemben referenčni dokument za „leto medkulturnega dialoga EU-Kitajska“ je tudi resolucija Evropskega parlamenta z dne 12. maja 2011⁽¹⁰⁾, v kateri Evropski parlament opozarja na močno vlogo civilne družbe pri tem sodelovanju ter „poudarja, da so demokratične in temeljne svoboščine, kot so svoboda govora, svoboda tiska, pravica do življenja brez pomanjkanja, strahu, nestrpnosti in sovraštva, prost dostop do tiskanih in digitalnih informacij ter posebna pravica do povezovanja in komuniciranja, preko spleta in preko drugih medijev, pomembni osnovni pogoji za kulturno izražanje, kulturne izmenjave in kulturno raznolikost“.

3.11 Z vidika teh stališč je Odbor prepričan, da je medkulturni dialog med EU in Kitajsko dragocen instrument, ki lahko

kot podlaga sodelovanja na gospodarskem, socialnem ali pravnem/političnem področju prispeva h krepitvi vzajemnega razumevanja ter s tem tudi zaupanja. Takšno sodelovanje bo prispevalo tudi k večji trajnosti vseh skupnih ukrepov. Vendar bo v ta namen na evropski in kitajski strani treba vzpostaviti potrebne in vzajemno usklajene strukture ter zasnovati in izvesti konkretne projekte.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Državljan in država na Kitajskem

4.1.1 V kitajski tradiciji in zlasti v konfucianizmu ima posameznik drugačen status kot v evropski tradiciji. Za kitajsko družbo je bila več kot 2000 let značilna podrejenost posameznika večjim kolektivnim enotam (najprej primarni družini in klanu, danes partiji oziroma državi). Ideja o „državi“ v Evropi je zaradi stoletja dolgega nastajanja med seboj tekmujočih držav drugačna kot na Kitajskem, kjer je koncept „tian xia“ („vse pod nebom“) ustvaril propustnost zunanjih meja države, dokler kolonialne sile kitajskim (takrat mandžurskim) oblastnikom niso pokazale paradigme nacionalnih meja. Zgodovinski razvoj kitajske politične strukture sicer odraža globalni mednarodni razvoj 20. in 21. stoletja, vendar pa je notranji prehod šele v začetni fazi. Kitajska komunistična stranka je močnejša od posameznika, saj ga stranka obravnava kot še ne dovolj „razsvetljenega“, da bi mu bilo mogoče zaupati odgovornost zase; takšen odnos naj bi onemogočil razvoj demokratičnih procesov. Hitro vključevanje Kitajske v mednarodno skupnost (po izolaciji v 60. letih, ki si jo je država izbrala sama) prek različnih (mednarodnih in dvostranskih) povezav je omogočilo tudi vedno več medčloveških odnosov, kar pa je v nasprotju z zgoraj navedenim stališčem.

4.2 Individualne pravice na Kitajskem

4.2.1 V Evropski uniji je razvoj k sodobni socialni državi privedel do „socialnega državljanstva“, ki poudarja individualne pravice, zagotavlja pa tudi kolektivne pravice. Zato je treba upoštevati dejstvo, da se kulturna prostora Kitajske in Evrope (v vsej svoji notranji raznolikosti) zaradi svojega zgodovinskega razvoja močno razlikujeta, zlasti kar zadeva odnos med posameznikom in družbo. To seveda ne pomeni, da je treba kršitve človekovih pravic tolerirati. To je še vedno nedopustno. Vendar bi bilo treba okrepiti podlago za aktiven dialog, ki omogoča pragmatičen pristop, tudi s pomočjo primerov dobre prakse.

4.2.2 Tako za Unijo kot tudi za Kitajsko sta značilna že prej omenjeni vpliv posamezne kulturne dediščine na sedanji odnos do življenja in načina življenja, pa tudi soodvisnost, ki jo je opisal Montesquieu, med geografskimi, gospodarskimi, socialnimi in zgodovinsko nastalimi političnimi strukturami na eni strani ter sedanjimi stališči do prava in uporabo prava v praksi na drugi strani.

⁽⁷⁾ Charles-Louis de Secondat, baron de Montesquieu: „O duhu zakona“.

⁽⁸⁾ Čl. 2 PEU: „Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam v družbi, ki jo označujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravica, solidarnost ter enakost žensk in moških.“

⁽⁹⁾ Člen 21(1): „Unijo pri njenem delovanju na mednarodni ravni vodijo načela, ki so bila podlaga njenega nastanka, razvoja in širitve in ki jih želi s svojim delovanjem tudi spodbujati v svetu: demokracija, pravna država, univerzalnost in neločljivost človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spoštovanje človekovega dostojanstva, enakosti in solidarnosti ter spoštovanje načel ustanovne listine Združenih narodov in mednarodnega prava.“

⁽¹⁰⁾ A7-0112/2011: „Kulturne razsežnosti zunanjega delovanja EU“.

4.2.3 Ljudska republika Kitajska je kot aktivna članica Združenih narodov in njegovih organizacij (med drugim tudi Mednarodne organizacije dela) ter zlasti kot stalna članica Varnostnega sveta soodgovorna za uresničevanje duha in vrednot Združenih narodov. To vključuje tudi spoštovanje vseh odločitev Združenih narodov v zvezi z vprašanji človekovih pravic (Listina ZN).

V vsakodnevnem življenju, zlasti na področju socialnih in državljanskih pravic, pa tudi pravic potrošnikov in delavcev, pa je Kitajska še daleč od uresničitve tega cilja. Ugotavlja se, da redno prihaja do kršitev mednarodnih sporazumov in standardov ⁽¹¹⁾; enako velja tudi za področje okolja.

4.2.4 V Listini ZN o človekovih pravicah ⁽¹²⁾ je določeno, da so posamezniki v vseh okoliščinah upravičeni do zaščite. Razhajanje s tradicionalnim kitajskim družbenim modelom je očitno, saj naj bi bili enotnost in stabilnost, ki ju zahteva vlada, v skladu s kitajskim pojmovanjem harmonične družbe osnova in predpogoj za uresničevanje človekovih pravic. Kljub temu pa kulturne razlike ne morejo biti opravičilo za kršitve zgoraj navedenih pravic, in te kršitve je treba obsoditi.

Očitno je, da velike spremembe, do katerih prihaja v času modernizacije Kitajske, zajemajo tudi odnos med družbo in posameznikom; vendar je ta proces šele v začetni fazi, zaradi česar je njegov prihodnji razvoj težko napovedati.

4.2.5 Institucije in javni organi Unije, torej tudi Odbor, morajo v smislu člena 21 PEU okrepiti mednarodno uveljavljanje vrednot in načel, ki so za Unijo zavezujoči, torej tudi nedeljivosti človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Tako lahko organi Unije v primerih, v katerih se po njihovem mnenju te vrednote in načela ne spoštujejo oziroma se kršijo, o tem po potrebi podajo javno izjavo ali pa uporabijo politična sredstva. To velja tudi za odnose med EU in Kitajsko.

Odbor meni, da je eden od glavnih izzivov leta medkulturnega dialoga oblikovati „dialog vrednot“, da se zlasti na področju človekovih pravic razvijejo primeri najboljših praks, ki omogočajo doseganje začetnega napredka.

Prav tako bi bilo treba pri prihodnjem delu upoštevati izkušnje, ki jih je Odbor pridobil v okviru okrogle mize EU-Kitajska ter Mednarodnega združenja ekonomsko-socialnih svetov AICESIS.

4.2.6 Cilj vsakega dialoga je odpraviti predsodke, pridobiti znanje in s tem razumevanje različnih stališč in praks ter oblikovati konkretne rešitve.

Ob vzajemnem razumevanju, da načelo človekovega dostojanstva, na katerem temeljijo človekove pravice, v osnovi določa vsako politično ureditev, je mogoče v medkulturnem dialogu EU-Kitajska nedvomno poiskati mehanizme za konstruktivno razpravo o vprašanih človekovih pravic (ne da bi se Unija odpovedala pravici do protesta zoper kršitve, za katere meni, da so nesprejemljive).

4.3 Trenutni položaj in pomen civilne družbe na Kitajskem

4.3.1 Pomemben izziv za Kitajsko v prihodnosti bo najverjetneje povezan s hitrim kopičenjem zasebnega bogastva ob še vedno obstoječi revščini; vrzel med dohodki in premoženjem se povečuje. Demografski razvoj je te težave, ki imajo trajen učinek na dejavnosti civilne družbe, še povečal.

4.3.2 Organizacije civilne družbe na Kitajskem zaradi okoliščin, v katerih so nastale, in v okviru obstoječih političnih struktur ne morejo delovati na enak način kot primerljive organizacije v EU. Tudi če imajo nekatere od njih dejansko določeno stopnjo avtonomije, pa so podvržene obsežnemu birokratskemu nadzoru. V najboljšem primeru imajo „odvisno avtonomijo“ ⁽¹³⁾, kar pomeni, da pravice organizacij ali akterjev civilne družbe še zdaleč niso primerljive s tistimi v Evropski uniji in na splošno s sistemi v demokratičnih državah (to velja zlasti za svobodo izražanja in svobodo združevanja).

4.3.3 Na nekaterih kitajskih univerzah že delujejo središča za raziskave v zvezi z vprašanji človekovih pravic, na primer na CUPL (*Chinese University of Political Science and Law*), v okviru katere deluje „EU-China Law School“, ki sta jo skupaj ustanovili in jo upravljata EU in Ljudska republika Kitajska. Na pravni fakulteti univerze Renmin naj bi predmet „človekove pravice“ postal del osnovnega izobraževanja študentov pravnih znanosti. Prav tako potekajo prizadevanja, da se prek publikacij, gostujočih predavateljev, pripravništev itd. spodbudi sodelovanje z Evropskim sodiščem za človekove pravice v Strasbourgu.

⁽¹¹⁾ Glej točko 2.2.6 in naslednje točke mnenja CESE 413/2006 UL C 110 z dne 9.5.2006, str. 68.

⁽¹²⁾ „Univerzalna deklaracija o človekovih pravicah“, resolucija 217(III) z dne 10. decembra 1948.

⁽¹³⁾ Glej delo z naslovom „*The Rise of Dependent Autonomy*“ (avtor dr.Yiyi LU).

5. Sklepne ugotovitve

5.1 Odbor meni, da je nadgradnja sedanjih in oblikovanje novih struktur za dialog med obema civilnima družbama kot rezultat leta medkulturnega dialoga lahko uspešen način, da se ustvari razumevanje za (obstoječe) razlike in uvedejo ukrepi za vzpostavitev zaupanja.

5.2 Ob upoštevanju dejstva, da se kulturna prostora Kitajske in Evrope (v vsej svoji raznolikosti) močno razlikujeta glede na svojo zgodovino, zlasti glede odnosa med posameznikom in družbo, in glede na politični sistem, bi moral medkulturni

dialog potekati v širšem ustvarjalnem spektru platform, forumov, dejavnosti itd., ki se jih poleg uradnih organov udeležujejo tudi strokovnjaki in predstavniki civilne družbe, ter temeljiti na mednarodno priznanih človekovih pravicah.

5.3 Če kot rezultat leta medkulturnega dialoga EU-Kitajska ne bodo uvedene nobene konkretne in trajne pobude v ustreznih strukturah, bo to pomenilo zapravljeno priložnost. Odbor je kot institucionalizirana platforma organizirane civilne družbe na ravni EU pripravljen obsežno sodelovati pri oblikovanju teh struktur in prispevati k sinergijam.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Rio+20: bilanca in obeti (dodatno mnenje)

(2013/C 44/11)

Poročevalec: **Hans-Joachim WILMS**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 14. novembra 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(A) izvedbenih določb poslovnika pripravi dodatno mnenje o naslednji temi:

Rio+20: bilanca in obeti

(dodatno mnenje).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 152 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila**1.1 Sklepi**

1.1.1 Sklepni dokument konference Združenih narodov o trajnostnem razvoju v Riu de Janeiru letos (konferenca Rio+20) z naslovom *Prihodnost, ki si jo želimo*, ni izpolnil pričakovanj EESO. V njem predvsem ni dovolj upoštevana nujnost kriznih razmer na našem planetu. Kljub temu pa vsebuje več elementov, na katere se je mogoče opreti tudi v EU. Predvsem je treba izpostaviti soglasje na svetovni ravni glede „zelenega gospodarstva“ kot pomembnega elementa trajnostnega razvoja, pri čemer se upošteva tudi socialna razsežnost, ter soglasje glede procesa, ki naj bi ob tesnem usklajevanju z razvojnimi cilji tisočletja omogočil določitev svetovnih ciljev na področju trajnostnega razvoja.

1.1.2 EESO izraža zadovoljstvo, da je bila civilna družba v pripravah na konferenco in na njej močno angažirana; tako so nastale mnoge inovativne zamisli in nove povezave.

1.1.3 EESO je v času pred konferenco in med njo izpolnil svojo nalogo posrednika med civilno družbo in institucijami EU. Druge institucije EU so pozitivno ocenile njegova prizadevanja za spodbujanje dialoga s civilno družbo v Evropski uniji in zunaj nje.

1.2 Priporočila

1.2.1 EESO meni, da je treba v proces po konferenci Rio+20 in v izvajanje sprejetih sklepov vključiti civilno družbo. Zato izrecno pozdravlja vsa prizadevanja drugih institucij v tej smeri. Kot pred konferenco bo EESO še naprej spodbujal dialog s civilno družbo o vprašanjih trajnostnega razvoja, v katerega bodo vključeni tudi evropske organizacije in mreže civilne

družbe, nacionalni ekonomsko-socialni sveti ter sveti za trajnostni razvoj.

1.2.2 EESO bo aktivno sodeloval pri opredelitvi svetovnih ciljev trajnostnega razvoja, tako da bo kot pred konferenco Rio+20 spodbujal dialog s civilno družbo v EU, pa tudi s svojimi partnerji civilne družbe v tretjih državah. Pri tem si bo predvsem prizadeval za združevanje akterjev, ki sodelujejo v procesu priprave ciljev trajnostnega razvoja, in tistih, ki so vključeni v proces za razvojne cilje tisočletja. Zaradi svojih izkušenj in sestave lahko EESO poleg tega prispeva h konkretnemu razvoju zelenega gospodarstva, vključno s socialno razsežnostjo, ter k varstvu pravic civilne družbe do sodelovanja na svetovni ravni.

1.2.3 EESO pozdravlja sklepe Sveta o konferenci z dne 25. oktobra 2012, v katerih so napovedani ambiciozni ukrepi za čas po Rio+20, ki naj bi se izvajali v okviru strategije Evropa 2020 in strategije EU za trajnostni razvoj, ter napovedano revizijo slednje. Po mnenju EESO je potrebna obsežna razprava s civilno družbo o trajnostnem razvoju v EU, ki jo bo Odbor v okviru svojega dela še naprej spodbujal.

2. Prispevek EESO h konferenci Rio+20

2.1 EESO je v mnenju z dne 22. septembra 2011 o sporočilu Komisije Vrh Rio+20: *na poti k okolju prijaznemu gospodarstvu in boljšemu upravljanju* (CESE 1386/2011) ⁽¹⁾ navedel svoja stališča o vprašanjih, ki naj bi bila obravnavana na konferenci ZN o trajnostnem razvoju junija 2012, in tako prispeval k medinstitucionalnemu procesu odločanja, sprejel pa je tudi akcijski načrt za obdobje do konference. Cilj akcijskega načrta je bil predvsem spodbujanje dialoga o temah konference s civilno družbo v Evropi in zunaj nje. V tem mnenju želi

⁽¹⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 102–109.

Odbor narediti bilanco konference Rio+20 ob upoštevanju zahtev Odbora ter orisati obete za ukrepe, ki naj bi sledili.

2.2 EESO je v zvezi s konferenco Rio+20 sledil dvojnemu pristopu.

2.2.1 Na evropski ravni si je na podlagi mnenja, ki ga je sprejel septembra 2011, prizadeval za dialog z evropskimi organizacijami in mrežami civilne družbe; tako je februarja 2012 organiziral veliko konferenco s civilno družbo. Rezultat konference je bilo sprejetje vrste ključnih zahtev, naslovljenih na pogajalce v Riu, ki so bile nato vključene v mnenje EESO z naslovom *Stališče EESO o pripravi konference ZN o trajnostnem razvoju (Rio+20)* (CESE/486/2012) ⁽²⁾. Mnenje je bilo sprejeto pravočasno, še preden je Svet EU marca 2012 določil pogajalski mandat. Tako je EESO izpolnil svojo nalogo posrednika med evropsko civilno družbo in institucijami EU.

2.2.2 Sočasno z zgornjimi dejavnostmi je EESO vodil dvostranske razprave o teh vprašanjih tudi s svojimi institucionalnimi partnerji, predvsem iz Brazilije, Kitajske in Rusije. Na enem od večstranskih srečanj maja 2012 je bilo doseženo soglasje glede skupnih ključnih izjav, ki so bile pozneje v Riu temelj za civilni dialog s predstavniki tudi drugih držav.

2.3 EESO je aktivno sodeloval pri konferenci Rio+20 in je organiziral tri dobro obiskane dogodke. Skupaj z brazilskim svetom za gospodarski in socialni razvoj je organiziral dialoga o vprašanjih trajnostnega razvoja: prvega s predstavniki civilne družbe iz Brazilije, drugega pa s predstavniki iz vseh držav BRICS. Poleg tega je v paviljonu EU izvedel dogodek na temo modelov udeležbe civilne družbe, ki se ga je udeležil tudi predsednik Evropske komisije. Delegacija EESO je na konferenci sodelovala v delegaciji EU, iz česar se je porodila želja po okrepljenem medinstitucionalnem sodelovanju tudi pri ukrepih po konferenci.

3. Ocena EESO konference Rio+20

3.1 EESO izraža zadovoljstvo, ker sklepni dokument konference ZN o trajnostnem razvoju v Riu de Janeiru letos (konferenca Rio+20) z naslovom *Prihodnost, ki si jo želimo*, priča o svetovni zavezi trajnostnemu razvoju z okoljskega, socialnega in gospodarskega vidika. Vendar pa EESO izraža obžalovanje, ker je rezultat pogajanj v celoti manj zavezujoč, kot si je želela civilna družba in kot je EESO navedel v svojih mnenjih. Predvsem ni dovolj upoštevana nujnost razmer na našem planetu.

EESO obžaluje tudi, da sklepno besedilo ne omenja mejnih obremenitev našega planeta.

3.2 Hkrati pa je konferenca spodbudila močno angažiranost civilne družbe, ki seže precej dlje, kot je bilo določeno s pogajanjem na politični ravni. To angažiranost je treba izkoristiti tudi v času po Riu, med drugim zato, da se nadaljujejo in oblikujejo procesi, ki so se začeli na konferenci. Konferenca v Riu namreč ni bila zgolj srečanje političnih vrhov, temveč tudi srečanje mnogih, ki imajo voljo in ustvarjalnost ter si bodisi neumorno prizadevajo za spremembo vzorcev naših gospodarskih dejavnosti bodisi pripravljajo in predstavljajo neštete konkretne pobude za preoblikovanje.

3.3 Vsekakor pa sklepni dokument vsebuje več elementov, na katere se je mogoče opreti tudi v EU. Predvsem je treba izpostaviti soglasje, doseženo na svetovni ravni, glede „zelenega gospodarstva“ kot pomembnega elementa trajnostnega razvoja, pri čemer se upošteva tudi socialna razsežnost, ter soglasje glede procesa, ki naj bi ob tesnem usklajevanju z razvojnimi cilji tisočletja omogočil določitev svetovnih ciljev na področju trajnostnega razvoja.

3.4 V luči ključnih zahtev EESO iz obdobja pred konferenco je mogoče o sklepnem dokumentu ugotoviti naslednje:

3.4.1 Pomembna prednostna naloga EESO za konferenco je bil boj proti revščini. Odbor je pozval k dostopu do zadostne količine hrane, čiste vode in trajnostne energije. To področje ima v sklepnem dokumentu velik pomen, čeprav po mnenju mnogih vprašanja glede možnosti financiranja niso bila dovolj pojasnjena. Razvojni cilji tisočletja in zaveze so bile okrepljene. Kljub temu pa Odbor izraža kritiko, ker pravice žensk niso dovolj poudarjene.

3.4.2 Naslednja prednostna naloga EESO za konferenco je bila socialna razsežnost preoblikovanja. EESO se je zavzemal za pošten prehod k bolj trajnostnemu gospodarstvu in zato pozdravlja dejstvo, da je bilo to prvič omenjeno v besedilu ZN. Ravno tako z zadovoljstvom poudarja, da je v sklepnem dokumentu priznana vloga socialnih partnerjev, predvsem delojemalcev, ki si aktivno prizadevajo za spremembe. Poleg tega so priznani dostojno delo, enakost spolov, izobraževanje in nadaljnje usposabljanje, omenjena pa je tudi pozitivna vloga, ki jo lahko imajo minimalni socialni standardi.

⁽²⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 39–42.

3.4.3 EESO je v pripravi na konferenco Rio+20 in tudi med njo vedno znova opozarjal na nujnost učinkovitega vključevanja civilne družbe. V zvezi s tem je v besedilu iz Ria najti nekaj pozitivnih točk. Vendar pa bi bilo po mnenju EESO zaželeno, da bi bile splošne izjave bolj konkretne, npr. vključevanje forumov z več zainteresiranimi stranmi, kot so ekonomsko-socialni sveti, v razvoj nacionalnih politik na področju trajnostnega gospodarstva. Kar zadeva dodatno zahtevo glede vprašanj upravljanja, ki jo je postavil tudi EESO, namreč uvedbo funkcije varuha človekovih pravic za prihodnje generacije, ki bo pristojen za upoštevanje dolgoročnih perspektiv, potrebnih za trajnostne politike, je bil generalni sekretar ZN na konferenci zaprosen za dodatno analizo.

3.4.4 Z vidika preostalih ključnih zahtev EESO pozdravlja soglasje glede desetletnega okvira za trajnostne vzorce potrošnje in proizvodnje, omembo načela gospodarnosti z viri, priznanje, da je treba BDP dopolniti z drugimi kazalniki, ter priznanje vloge podjetij.

4. Ukrepi po konferenci Rio+20 na ravni Združenih narodov in Evropske unije

4.1 EESO je prepričan, da se bo šele pri izvajanju sklepov in procesov iz Ria pokazalo, ali je bila konferenca uspešna. Po njegovem mnenju mora to potekati ob vključevanju in aktivni udeležbi civilne družbe.

4.2 Ob začetku letošnje generalne skupščine ZN v New Yorku so bili sproženi procesi, ki naj bi vodili k ustanovitvi političnega foruma na visoki ravni za vključitev treh razsežnosti trajnostnega razvoja in za opredelitev svetovnih ciljev trajnostnega razvoja. Po mnenju EESO je treba pri tem opozoriti, da doslej – kljub zelo pozitivnim navedbam v sklepnem dokumentu Rio+20 – še ni bilo mogoče zabeležiti zadostnega vključevanja civilne družbe v te procese.

4.3 Pri opredelitvi ciljev trajnostnega razvoja se je treba trenutno osredotočiti predvsem na postopkovna vprašanja, ne le z vidika možnosti za udeležbo civilne družbe, temveč tudi glede povezave med procesom za razvojno agendo po letu 2015, ki se je že začel, in novim procesom za oblikovanje ciljev trajnostnega razvoja. Sklepni dokument Rio+20 navaja, da je treba oba procesa nujno povezati, akterji v obeh pa se še niso dokončno opredelili.

4.4 EESO je že julija 2012 organiziral večji dogodek s civilno družbo, da bi v Bruslju seznanjal z rezultati iz Ria. Pri tem se je pokazalo, da opredelitev ciljev trajnostnega razvoja velja za

prednostno temo po konferenci, za katero je potrebna razprava v družbi. Ravno tako je bila na dogodku jasno izražena zahteva sodelujočih, da se že od začetka združi proces opredeljevanja ciljev trajnostnega razvoja z revizijo razvojnih ciljev tisočletja, če naj bi po letu 2015 imeli na voljo splošno razvojno agendo. Poleg tega je bilo na tem dogodku, pa tudi na drugih dogodkih s civilno družbo, organiziranih po konferenci, vedno znova poudarjeno, da mora EU to, kar je zahtevala v Riu, tudi uresničiti. Zato EESO meni, da je treba preveriti, ali so temeljne strategije EU v skladu z njenimi zahtevami na konferenci, pa naj bo to strategija Evropa 2020 in njena trajnostna razsežnost ali pa strategija EU za trajnostni razvoj.

4.5 Medinstitucionalni pogovori, ki jih je EESO organiziral po Rio+20, so razkrili voljo do sodelovanja in tudi pripravljenost za vključevanje civilne družbe.

4.6 EESO pozdravlja javno spletno posvetovanje, ki ga je v okviru priprave sporočila o ukrepih po konferenci organizirala Komisija. Sporočilo naj bi bilo objavljeno spomladi 2013. EESO bo sočasno s posvetovanjem organiziral skupne dogodke. Spomladi 2013 naj bi Komisija objavila tudi sporočilo o razvojni agendi za obdobje po letu 2015, EESO pa pripravljala mnenje o tej tematiki. Okoljsko pomembnejši vidiki iz Ria se bodo po napovedih pristojnega komisarja izvajali v okviru 7. okoljskega akcijskega programa, ki naj bi bil objavljen še pred koncem leta.

4.7 EESO pozdravlja sklepe o konferenci Rio+20, ki jih je 25. oktobra 2012 sprejel Svet Evropske unije, zlasti poudarek na potrebi po vključevanju civilne družbe. Ravno tako pozdravlja napoved ambicioznih ukrepov po Rio+20, ki naj bi se izvajali v okviru strategije Evropa 2020 in strategije EU za trajnostni razvoj. Glede zadnje EESO izraža zadovoljstvo, ker naj bi bila revidirana glede na rezultate iz Ria. K temu je Odbor pozval v mnenju z dne 21. septembra 2011.

5. Vloga EESO v procesu po Riu

5.1 Tako akterji civilne družbe kot druge institucije EU si želijo nadaljnje aktivne udeležbe EESO v procesu po konferenci Rio+20.

5.2 EESO lahko prispeva tako, da bo še naprej mesto, kjer poteka družbeni dialog o vprašanih trajnostnega razvoja, in posrednik med civilno družbo ter institucijami EU, vključno z evropskimi organizacijami in mrežami civilne družbe, nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti ter sveti za trajnostni razvoj.

5.3 Na podlagi svojih izkušenj lahko Odbor še zlasti pomaga pri vprašanjih, povezanih s strukturo za udeležbo civilne družbe; sem sodijo npr. konkretne pravice civilne družbe do informiranja, posvetovanja in odziva na njene prispevke.

5.4 EESO je edina institucija EU, ki je ustanovila poseben organ za trajnostni razvoj, da bi upoštevala večplastno naravo te tematike. To je po konferenci v Rio bolj aktualno kot kdaj koli prej. Pri vprašanjih, povezanih z „zelenim gospodarstvom“, lahko EESO zaradi svoje sestave poda konkretne predloge o okvirnih pogojih, ki jih je treba vzpostaviti v ta namen. Predvsem lahko pomaga pri konkretni opredelitvi socialne razsežnosti trajnostnega razvoja, pri čemer se pripravijo operativni

predlogi za pošten prehod k trajnostnemu razvoju. Priprava svetovnih ciljev trajnostnega razvoja sodi med elemente procesa po Rio+20, pri katerem je prispevek EESO nujen. Kot v času pred konferenco ima lahko EESO tudi tukaj pomembno vlogo pri spodbujanju dialoga s civilno družbo v EU, pa tudi s svojimi civilnodružbenimi partnerji zunaj Unije.

5.5 Po mnenju EESO je nujna obsežna razprava o trajnostnem razvoju v EU s civilno družbo, ki jo bo v okviru svojega dela še naprej spodbujal, zlasti v zvezi z vidiki strategije Evropa 2020, ki so pomembni za Rio, in v zvezi z revizijo strategije EU za trajnostni razvoj.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

485. PLENARNO ZASEDANJE 12. IN 13. DECEMBRA 2012

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij ter o spremembi direktiv Sveta 77/91/EGS in 82/891/EGS, direktiv 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES in 2011/35/EU ter Uredbe (EU) št. 1093/2010

(COM(2012) 280 final - 2012/0150 (COD))

(2013/C 44/12)

Poročevalka: **Lena ROUSSENOVA**

Evropski parlament in Svet sta 5. oziroma 10. julija 2012 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij ter o spremembi direktiv Sveta 77/91/EGS in 82/891/ES, direktiv 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES in 2011/35/ES ter Uredbe (EU) št. 1093/2010

COM(2012) 280 final – 2012/0150 (COD).

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 153 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja zakonodajni predlog o okviru, ki je oblikovan tako, da bi z uvedbo novih instrumentov za preventivo, zgodnje posredovanje in reševanje vnaprej obvladali bančne krize, zaščitili finančno stabilnost in zmanjšali obremenjenost javnih financ. Zagotavljanje učinkovitega reševanja propadajočih finančnih institucij v EU je bistven element za dokončno vzpostavitev notranjega trga. EESO podpira uvedbo teh instrumentov, vendar se v zvezi z njimi zavzema za več pojasnil glede tistih, ki so novi in še niso bili preizkušeni v sistemskih krizah. Upa, da bo vsebina predlagane direktive usklajena z vsebino predloga v zvezi z bančno unijo.

1.2 EESO se strinja s predlogom, da naj bi organi za reševanje po posvetovanju s pristojnimi organi pripravili in posodabljali načrte reševanja. Prepričan je, da bi bilo skupinsko in

posamično načrtovanje in posodabljanje reševanja učinkovitejše, če bi bile v ta proces vključene tudi banke. Pri vprašanjih, povezanih s to problematiko, bi bilo treba po potrebi zaprositi tudi za strokovno mnenje drugih zainteresiranih strani, na primer organizacij potrošnikov, predstavnikov sindikatov itd., na katere bi lahko vplivali načrti sanacije in reševanja.

1.2.1 Za ocenjevanje zadev v javnem interesu so najprimernejše centralne banke, vključno z ECB, in EESO priporoča, da se jih vključi v ocenjevanje načrtov za sanacijo in reševanje, pri čemer se dosledno upošteva njihova neodvisnost.

1.3 Okrepiti bi bilo treba zahteve v zvezi z zaupnostjo, kar zadeva kreditne institucije ter njihove načrte za sanacijo in

reševanje. S posebnimi določbami v direktivi bi bilo treba zagotoviti, da vsi organi, institucije in zainteresirane strani, ki sodelujejo pri pripravi, posodabljanju in oceni načrtov za sanacijo in reševanje bank, strogo spoštujejo zaupnost zadevnih informacij.

1.4 EESO pozdravlja predlagane določbe, ki omogočajo uvedbo usklajenih pravil in pogojev, pod katerimi se zagotovi finančna podpora znotraj skupine, hkrati pa opozarja, da bi morala biti zaščita interesov in pravic prevzemnika in prenositelja dobro uravnotežena, če med njima pride do nesporazuma glede podpore. V celoti podpira določbe iz člena 19(1) in predlaga razširitev zahteve iz člena 19(1)(f), da bi vključevala tudi kakršne koli **strožje zahteve v zvezi z lastnimi sredstvi in likvidnostjo**, ki jih določijo regulativni organi v državi prenositelja.

1.5 O tem, ali so nastopile ključne okoliščine, ki zahtevajo imenovanje posebnega upravitelja, presodijo pristojni organi. EESO se strinja, da morajo imeti pristojni organi možnost, da v določeni meri odločajo tudi sami, vendar pa se Odbor ob upoštevanju **precejšnje vloge in pooblastil** posebnih upraviteljev zavzema, da bi v zvezi z njihovim imenovanjem uvedli **nedvoumna in jasneje določena pravila in pogoje**, kar bi omogočilo večjo gotovost za institucije.

1.6 Imenovanje posebnega upravitelja je izredno invaziven ukrep za zgodnje posredovanje, ki se lahko uporabi šele, ko so bili izkoriščeni vsi drugi, manj invazivni ukrepi. Lahko pa se zgodi, da se finančno stanje institucije znatno poslabša tako hitro, da je treba takoj imenovati posebnega upravitelja, ne pa čakati na izvedbo manj invazivnih ukrepov za zgodnje posredovanje, ki so predlagani v členu 23(1). Imenovanje posebnega upravitelja bi bilo treba v takih okoliščinah omogočiti tudi, če ni izpolnjen eden izmed pogojev za začetek reševanja iz člena 24 (tj. če „drugi ukrepi, **sprejeti** v skladu s členom 23, niso zadostni za izboljšanje stanja ...“).

1.7 Pooblastila organov za reševanje je treba natančneje razlikovati in dodatno pojasniti. Pristojni organi oziroma nadzorniki so odgovorni za zgodnje posredovanje, organi za reševanje pa za izbor in uporabo instrumentov za reševanje. V nekaterih primerih pa so za določene naloge zadolženi nadzorniki in organi za reševanje. Nadzorniki bi – odvisno od odločitve posameznih držav članic – sicer lahko izvajali obveznosti organov za reševanje, vendar pa bi bilo treba funkciji ločiti, da bi s tem čim bolj omejili tveganje popuščanja. EESO se zavzema za jasno razlikovanje med poslanstvom nadzornikov in organov za reševanje ter časovnim okvirom za njihovo posredovanje.

1.8 V direktivi je predlagano, da bi moralo **poslovodstvo** institucije **obvestiti pristojni organ**, kadar meni, da institucija

propada ali bo verjetno propadla. EESO meni, da bi bile **odločitve regulativnega organa** v primeru, če bi bila pobuda prepuščena zgolj upravi banke, lahko sprejete prepozno. Iz direktive bi moralo biti popolnoma jasno, da imajo nadzorniki pravico in možnost, da organ za reševanje obvestijo, še preden to stori uprava banke, in sicer kadar koli menijo, da so bili pogoji za začetek reševanja izpolnjeni in da obvestilo zamuja. Z direktivo bi bilo treba od držav članic zahtevati, da določijo visoke kazni za bančne direktorje, ki kršijo poslovno prakso.

1.9 Obsežna pooblastila organov za reševanje in omejene pravice tretjih oseb do pritožbe **zbujajo pomisleke glede pravne zanesljivosti predlaganega okvira**. V številnih državah članicah, zlasti v tistih, kjer velja obče pravo (angl. *common law*), bi sodišče najverjetneje zaščitilo svojo lastno pravico do obravnavanja zahtev za sodno presojo katere koli odločitve upravnih organov, kadar lahko posamezniki ali skupine dokažejo, da so zaradi take odločitve utrpeli škodo. Če bi kdor koli menil, da so organ za reševanje ali upravitelji zagrešili **grobe poklicne napake**, je treba poudariti, da lahko sodniki izkoristijo zgolj imuniteto, povezano z odločitvami, sprejetimi na sodišču, medtem ko tega privilegija z nobenim zakonom ali drugim predpisom ni mogoče razširiti na upravni organ, kot je organ za reševanje, ki bi v takem primeru morda **moral pred sodiščem odgovarjati za morebitno škodo**.

1.10 Instrument za reševanje z zasebnimi sredstvi je treba dodatno pojasniti. Da bi kar najbolj omejili kakršno koli negotovost med vlagatelji, bi bilo treba uvesti jasna pravila glede upravičenih obveznosti in mejnih pogojev za reševanje z zasebnimi sredstvi.

1.11 EESO pozdravlja uvedbo usklajenih pravil o financiranju, ki temeljijo na predhodnih prispevkih za sklade za reševanje in sklade zajamčenih vlog. Merila za prispevke k financiranju reševanja se ob upoštevanju trenutnega stanja zdijo pravilna in realistična, vendar pa se lahko gospodarske in finančne razmere hitro spremenijo, kot smo videli v zadnjih letih. EESO predlaga uvedbo **pravila, v skladu s katerim bi merila za predhodne prispevke občasno revidirali**.

1.12 Morebitna sinergija združenih skladov za reševanje in skladov zajamčenih vlog bi lahko imela nekatere prednosti, vendar Odbor pozitivno ocenjuje tudi pristop Komisije, ki vsaki državi članici omogoča, da se odloči, ali bi raje imela eno ali dve finančni ureditvi (sklada). V obeh primerih bi bilo treba v direktivo vključiti realistične določbe, s katerimi bi zagotavljali, da bo sklad za reševanje lahko opravljal svojo glavno nalogo, tj. v vsakem trenutku zaščititi male deponente, ob upoštevanju prihodnjih določb v zvezi z bančno unijo.

1.13 EESO pozdravlja uvedbo učinkovitega reševanja propadajočih finančnih institucij v EU kot bistven element za dokončno vzpostavitev notranjega trga. Evropski sistem shem financiranja bi zagotovil, da za vse institucije veljajo enako učinkovita pravila za financiranje reševanja, kar bi prispevalo k stabilnosti in omogočilo enake konkurenčne pogoje. Za Odbor bi bilo dobrodošlo, če bi bil čim prej oblikovan **realen časovni načrt** za prihodnje sheme financiranja za reševanje.

1.14 EESO kljub vsemu upa, da bo cilj direktive večja povezanost in usklajenost zakonodaje, začeni z državami euroobmočja.

2. Uvod

2.1 Komisija predlaga direktivo ⁽¹⁾ o vzpostavitvi učinkovitega okvira politike, da se **propadanje bank upravlja na urejen način in se prepreči širjenje negativnega vpliva** na druge institucije. Za zadevne organe bi zagotovili **skupne in učinkovite instrumente ter pooblastila za vnaprejšnjo obvladovanje bančnih kriz, zaščito finančne stabilnosti in zmanjšanje izpostavljenosti davkoplačevalcev izgubam**. V predlogu so dodatno pojasnjena stališča Komisije o okviru za krizno upravljanje v finančnem sektorju, ki jih je izrazila že v enem od prejšnjih sporočil ⁽²⁾. Predlagani novi zakonodajni okvir Komisije je alternativa sedanjim nacionalnim postopkom zaradi insolventnosti in zlasti reševanju pred propadom ter je usklajen s ključnimi lastnostmi učinkovitih shem za reševanje finančnih institucij (pripravil jih je Odbor za finančno stabilnost) ⁽³⁾ in načeli, o katerih so se dogovorili na srečanjih skupine držav G-20.

2.2 Reševanje izredno obremenjuje javne finance in povzroča izkrivljanje konkurence, trenutno pa velja, da za primere, ko bi zaprtje banke lahko pomenilo širjenje negativnega vpliva, ni ustrezna rešitev. **Predlagani okvir naj bi:**

- **omejil odgovornost davkoplačevalcev** za kritje stroškov reševanja bank,
- zagotovil javnim organom **ustrezna pooblastila za preventivno ukrepanje, zgodnje posredovanje in rešitev** bank v krizi,
- **uvedel instrumente za reševanje**, vključno z instrumentom za reševanje z zasebnimi sredstvi, s katerim bodo organi za reševanje lahko **odpisali terjatve nezavarovanih upnikov propadajoče institucije in pretvorili dolžniške terjatve v lastniški kapital**.

⁽¹⁾ COM(2012) 280 final.

⁽²⁾ COM(2010) 579 final.

⁽³⁾ Glej FSB, *Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions* (Ključne lastnosti učinkovitih shem za reševanje finančnih institucij), oktober 2011.

2.3 Komisija je 12. septembra 2012 predlagala vzpostavitev enotnega nadzornega mehanizma za banke v euroobmočju. Končno odgovornost za specifične nadzorne naloge, povezane s finančno stabilnostjo vseh bank v euroobmočju, bo imela Evropska centralna banka (ECB). Nacionalni nadzorniki bodo še naprej imeli pomembno vlogo pri vsakodnevem nadzoru ter pri pripravi in izvajanju sklepov ECB. V primerih, ko banka prekrši regulatorne zahteve v zvezi s kapitalom oziroma tvega, da bo te zahteve prekršila, bo ECB lahko izvedla **ukrepe za zgodnje posredovanje**. Komisija načrtuje, da bo po sprejetju dogovora o sedanjih sistemih zjamčenih vlog in o predlogu direktive o sanaciji in reševanju kreditnih institucij pripravila predlog o enotnem reševalnem mehanizmu, s katerim bi usklajevali uporabo instrumentov za reševanje v bankah, ki so del bančne unije.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Dogodki v zadnjih nekaj letih so pokazali, da bi bilo treba bančne krize obvladati vnaprej, s tem pa v čim večji meri preprečiti propadanje bank. Žalostno spoznanje iz prve krize leta 2007 je bilo, da propad ene velike institucije skoraj vedno pomeni **sistemsko** krizo z običajnimi socialnimi in ekonomskimi posledicami. Vsako odstopanje od dogovorjenih in splošno sprejetih načel v okviru stečajne zakonodaje je v takih primerih utemeljeno z **javnim interesom**.

3.2 **Postopki za reševanje kreditnih institucij na ravni EU trenutno niso usklajeni** in EESO pozdravlja zakonodajni predlog o okviru, ki je oblikovan tako, da bi z uvedbo novih instrumentov in postopkov vnaprej obvladali bančne krize, zaščitili finančno stabilnost in zmanjšali obremenjenost javnih financ. Odbor se zaveda, da bi sistemske krize le s težavo rešili zgolj s temi novimi instrumenti in postopki za preventivo, zgodnje posredovanje in reševanje, če pa jih uporabimo ustrezno in dosledno, bi lahko pripomogli k temu, da ne bi nastajale. EESO sicer podpira uvedbo instrumentov za sanacijo in reševanje, vendar opozarja, da nekateri izmed njih (reševanje z zasebnimi sredstvi) še niso bili preizkušeni v sistemskih krizah in da v zvezi z njihovo uporabo še ni bilo pridobljenih dovolj izkušenj, kar pomeni, da bi bilo treba z njimi ravnati še posebej previdno.

3.3 EESO pozdravlja poskus vzpostavitve okvira za upravljanje propadlih bank na urejen način ter ugotavlja, da „zaradi (...) sistemskega tveganja in pomembne ekonomske funkcije, ki jo imajo institucije, običajni postopek zaradi insolventnosti v nekaterih primerih morda ni ustrezen.“ ⁽⁴⁾ Priznava tudi, da je treba v primerih, ko javni interes zahteva urejeno reševanje propadajoče banke, za upravljanje pooblastiti **specializiran organ za reševanje** in ne sodni organ. Specializiran organ za

⁽⁴⁾ COM(2012) 280 final, Obrazložitevni memorandum, str. 4.

reševanje je pravzaprav **upravni organ** s pooblastili, ki tradicionalno sicer pripadajo **sodnim** organom, kar pomeni, da so zaradi prenosa pooblastil potrebne nekatere pravne spremembe. Posledice tega prenosa pooblastil so lahko naslednje:

- pooblastila organa za reševanje bi bilo treba določiti na ravni EU v obliki zakonodajnega okvira;
- pooblastila specializiranih organov za reševanje bi morali na podlagi predpisov na ravni EU določiti nacionalni parlament, ki bi morali obenem omogočiti in regulirati prenos posebnih pravic, ki veljajo v sodstvu, na bančne organe;
- pravice tretjih oseb ureja stečajna zakonodaja, kar bi bilo treba spremeniti zaradi vzpostavitve posebnega bančnega režima, ali pa bi morali nacionalni parlament sprejeti posebno, ločeno zakonodajo;
- Komisija vsekakor ugotavlja, da bi morala biti spremenjena zakonodaja v skladu z Listino o temeljnih pravicah, zlasti pa bi bilo treba pri tem upoštevati lastninsko pravico, pravico do učinkovitega pravnega sredstva in pravico do poštenega sojenja.

3.4 EESO se strinja z ugotovitvami Komisije, da stroški okvira izhajajo iz možnega povišanja **stroškov financiranja** za institucije, ker ni več implicitne gotovosti državne podpore, ter iz stroškov, povezanih s skladi za reševanje. Odbor je ravno tako kot Komisija zaskrbljen, da se bodo z zniževanjem obrestnih mer na pologe, zviševanjem obrestnih mer za posojila ⁽⁵⁾ in bančnih provizij ali z zniževanjem donosov iz lastniškega kapitala ti povečani stroški prenesli na stranke ali delničarje. Iz ocene učinka, ki jo je pripravila Komisija, je razvidno, da bodo banke sicer morale plačati nekoliko višje **stroške poslovanja**, vendar pa bodo **skupni stroški poslovanja in priprave načrtov sanacije in reševanja** zanemarljivi ali nepomembni ⁽⁶⁾.

3.5 Pomislekom bank, da bodo **stroški** mnogo višji od zgolj zanemarljivih, so oporekali tako Komisija kot socialni partnerji. Odbor se strinja s Komisijo o možnih dolgoročnih prednostih okvira. Vsaka država članica bi morala pri pripravi svojih nacionalnih pravil skrbno oceniti in preučiti **kratko- in srednje-ročne posledice stroškov**, ki jih nosijo vse zainteresirane strani, pri tem pa upoštevati svoje specifične potrebe in razmere.

⁽⁵⁾ Po ocenah Komisije lahko višji stroški financiranja vplivajo na naložbe in zmanjšajo rast BDP za 0,1 do 0,4 % letno; glej Komisijino oceno učinka SWD(2012) 166, str. 69, in SWD(2012) 167.

⁽⁶⁾ Prav tam, str. 68.

3.6 EESO pozdravlja predlog Komisije o ustanovitvi bančne unije in enotnega nadzornega mehanizma ter meni, da bi bilo treba sedanjí okvir za sanacijo in reševanje prilagoditi delovanju novega mehanizma. Odbor se obenem zaveda, da bi bila kombinacija evropskega nadzora in odločanja na lokalni ravni le težko učinkovita, zlasti v primeru propada sistemsko pomembnih institucij, ki delujejo v več državah članicah. Najboljša rešitev bi bila, če bi pristojnost EU na področju ureditve in nadzora bank dopolnili s pristojnostjo EU pri reševanju in zavarovanju bančnih vlog ⁽⁷⁾. Komisija načrtuje, da bo pripravila predlog o enotnem reševalnem mehanizmu ⁽⁸⁾, vendar pa je trenutno težko presoditi, kdaj bi se to lahko tudi v resnici zgodilo.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Načrti sanacije in reševanja

4.1.1 Posebno pozornost bi bilo treba nameniti **potrebi po človeških virih**. Priprava načrtov sanacije in reševanja je **visoko specializirano delo**, in med osebjem bank ali v javnih organih je težko najti strokovnjake s primernim strokovnim znanjem in izkušnjami. Največji problem **nadzornikov in organov za reševanje** bo zagotoviti zadostne človeške vire z visokimi poklicnimi kvalifikacijami na specifičnih področjih. Temu problemu se ni mogoče izogniti, saj tako zanesljivost načrtov kot zaupanje v ustrezno posredovanje temeljita na **visoki strokovni kakovosti** celotne strukture.

4.1.2 EESO se strinja s predlogom, da naj bi organi za reševanje po posvetovanju s pristojnimi organi pripravili in vsaj enkrat letno posodobili načrte reševanja. V njih bi morali določiti možnosti za uporabo instrumentov za reševanje. Odbor je prepričan, da bi bilo skupinsko in posamično načrtovanje in posodabljanje reševanja učinkovitejše, če bi bile v ta proces vključene tudi banke, kot je predlagano v sporočilu Komisije COM(2010) 579 final ⁽⁹⁾ in v dokumentu o oceni učinka k predlogu direktive ⁽¹⁰⁾, ni pa izrecno navedeno v sami direktivi. Pri vprašanjih, povezanih s to problematiko, bi bilo treba po potrebi zaprositi tudi za strokovno mnenje drugih zainteresiranih strani, na primer organizacij potrošnikov, predstavnikov sindikatov itd., na katere bi lahko vplivali načrti sanacije in reševanja.

4.1.3 V primerih, ko je treba načrte preučiti ob upoštevanju javnega interesa, sodelovanje nadzornih organov in organov za reševanje ter kreditnih institucij ne bi zadostovalo. Za izvedbo podobnih ocen so najprimernejše centralne banke. Pri ocenjevanju o tem, ali bi bilo mogoče individualne načrte za sanacijo

⁽⁷⁾ Glej poročila svetovalnega znanstvenega odbora Evropskega odbora za sistemska tveganja, „*Forbearance, resolution and deposit insurance*“, št. 1/julij 2012, str. 23.

⁽⁸⁾ Glej COM(2012) 510 final.

⁽⁹⁾ Glej COM(2010) 579 final, Okvir EU za obvladovanje krize v finančnem sektorju, str. 6.

⁽¹⁰⁾ Glej Komisijino oceno učinka, SWD(2012) 166, str. 26 in 64, ter SWD(2012) 167.

in reševanje več institucij sočasno uporabiti v sistemskih okoliščinah in v taki meri, da bi posamezne rešitve vplivale na celotni finančni sistem v nacionalnem ali čezmejnem okviru, je treba uporabiti makrobonitetni pristop. Za uporabo takega pristopa so najprimernejše centralne banke, ker imajo na voljo ustrezno strokovno znanje in izkušnje, zato EESO priporoča, da se jim omogoči sodelovanje pri ocenjevanju načrtov za sanacijo in reševanje, ki so v javnem interesu, pri čemer se dosledno upošteva njihova neodvisnost. ECB bi morda lahko v prihodnje izvajala podobne ocene načrtov bank kot centralna banka in enoten nadzorni organ.

4.1.4 Okrepiti bi bilo treba zahteve v zvezi z zaupnostjo, kar zadeva kreditne institucije ter njihove načrte za sanacijo in reševanje. S posebnimi določbami v direktivi bi morali zagotoviti, da vsi organi, institucije in zainteresirane strani, ki sodelujejo pri pripravi, posodabljanju in oceni načrtov za sanacijo in reševanje bank, strogo spoštujejo zaupnost zadevnih informacij.

4.2 Finančna podpora znotraj skupine

4.2.1 EESO pozdravlja predlagane določbe, ki omogočajo uvedbo usklajenih pravil in pogojev, pod katerimi se zagotovi finančna podpora znotraj skupine, hkrati pa opozarja, da bi morala biti zaščita interesov in pravic prevzemnika in prenositelja dobro uravnotežena, če med njima pride do nesporazuma glede podpore. V celoti podpira določbe iz člena 19(1) in poudarja, da bi bilo treba zahtevo iz člena 19(1)(f) še razširiti, da bi vključevala tudi kakršne koli **strožje zahteve v zvezi z lastnimi sredstvi in likvidnostjo**, ki jih določijo regulativni organi v državi prenositelja.

4.3 Posebno upravljanje

4.3.1 O tem, ali so nastopile ključne okoliščine za imenovanje posebnega upravitelja, v skladu s členom 24(1) presodijo pristojni organi ⁽¹¹⁾. Za Odbor je razumljivo, da morajo imeti pristojni organi na voljo tudi t. i. mehke sprožilce in večjo prožnost, kar bi jim omogočilo, da v določeni meri odločajo tudi sami, vendar pa se ob upoštevanju **precejšnje vloge in pooblastil** posebnega upravitelja zavzema, da bi v zvezi z imenovanjem **vedli nedvoumna in jasneje določena pravila in pogoje**, kar bi omogočilo več gotovosti za institucije. Izkušnje so pokazale, da so zgodnji opozorilni znaki pogosto **kvalitativni**, za njihovo zaznavo pa so bolj kot računalniški modeli in kazalniki pomembne **izkušnje in usposobljenost nadzornikov** oziroma učinkoviti podatki. Če v takih primerih ni jasno določenih pravil, iz katerih je razvidno, da so nadzorniki oproščeni vsake odgovornosti za svojo presojo, se lahko

zgodí, da ti zato oklevajo s pobudo, s tem pa izgubijo dragoceno priložnost za zgodnje in pravočasno posredovanje. Jasno določena pravila in pogoji za začetek postopka so bistvenega pomena, saj bi tretje osebe lahko v primerih resničnega ali domnevnega slabega upravljanja vložile tožbo proti posebnemu upravitelju zaradi njegove osebne odgovornosti, pa tudi proti **nadzornikom zaradi neustrezne presoje pri odločanju o začetku postopka za zgodnje posredovanje ali pri izbiri posebnega upravitelja**.

4.3.2 Direktiva uvaja določeno zaporedje pri uporabi različnih ukrepov za zgodnje posredovanje. Imenovanje posebnega upravitelja je izredno invaziven ukrep za zgodnje posredovanje, ki se lahko uporabi šele, ko so bili izkoriščeni vsi drugi, manj invazivni ukrepi. Lahko pa se zgodi, da se finančno stanje institucije znatno poslabša tako hitro, da je treba takoj imenovati posebnega upravitelja, ne pa čakati na izvedbo manj invazivnih ukrepov za zgodnje posredovanje, ki so predlagani v členu 23(1). Imenovanje posebnega upravitelja bi bilo treba v takih primerih omogočiti tudi, če ni izpolnjen eden izmed pogojev za začetek reševanja iz člena 24 (tj. če drugi ukrepi, **sprejeti** v skladu s členom 23, niso zadostni za izboljšanje stanja).

4.3.3 Odbor se zavzema, da bi Komisija preučila možnost, da bi imenovanje posebnega upravitelja lahko povzročilo naval na banke, ter predlagala ustrezne preventivne ukrepe. V določenih primerih in okoliščinah bi bilo lahko imenovanje posebnega upravitelja signal za trg, da je banka v resnih finančnih težavah, kar bi lahko povzročilo množično dvigovanje bančnih vlog. Stanje bi se lahko poslabšalo, če bi bili posebni upravitelji imenovani sočasno za več bank v nacionalnem ali čezmejnem okviru, to pa bi za sektor pomenilo naval na banke in krizo zaupanja. Odbor je prepričan, da bi bilo treba v direktivo dodati nekatere določbe, s katerimi bi takšno dogajanje preprečili v fazi zgodnjega posredovanja. Prihodnji enotni nadzorni organ bi moral biti močan in ustrezno opremljen za učinkovito in pravočasno obvladovanje podobnih okoliščin.

4.4 Reševanje

4.4.1 Pooblastila organov za reševanje je treba dodatno pojasniti. Pristojni organi oziroma nadzorniki so odgovorni za zgodnje posredovanje, organi za reševanje pa za izbor in uporabo instrumentov za reševanje. V nekaterih primerih pa so za določene naloge zadolženi nadzorniki in organi za reševanje. V členu 27(1)(a) je npr. določeno, da „pristojni organ ali

⁽¹¹⁾ Pristojni organi morajo presoditi, kdaj in če je prišlo do „znatnega poslabšanja finančnega stanja institucije“, „resnih kršitev zakonov ...“ ali „resnih upravnih nepravilnosti, pri čemer drugi ukrepi, sprejeti v skladu s členom 23, niso zadostni za izboljšanje stanja ...“.

organ za reševanje ugotovi, da institucija propada ali je verjetno, da bo propadla¹². Nadzorniki bi – odvisno od odločitve posameznih držav članic – sicer lahko izvajali obveznosti organov za reševanje, vendar pa bi bilo treba funkciji ločiti, da bi s tem čim bolj omejili tveganje popuščanja⁽¹²⁾. Odbor se zavzema za jasno razlikovanje med poslanstvom in obveznostmi nadzornikov in organov za reševanje ter časovnim okvirom za njihovo posredovanje. Meni, da bi morali postopki ocenjevanja in obveščanja v zvezi s pogoji za reševanje temeljiti na jasnem razlikovanju med obveznostmi različnih sodelujočih organov, pa tudi, da bi bilo treba te postopke poenostaviti, s tem pa pospešiti odločanje in izvedbo reševanja.

4.4.2 Zahteva držav članic, da mora **poslovodstvo** institucije **obvestiti pristojni organ**, kadar meni, da institucija propada ali bo verjetno propadla, bi bila povsem primerna, vendar pa ni jasno navedeno, kdaj natančno bi moralo poslovodstvo institucije obvestiti pristojni organ. Izkušnje so pokazale, da je lahko več razlogov, zakaj poslovodstvo zamuja z obvestilom, med drugim tudi zaradi dvoma o izpolnjevanju pravil glede zahtev v zvezi z osnovnim kapitalom. EESO meni, da bi bile **odločitve regulativnega organa** v primeru, če bi bila pobuda prepuščena zgolj upravi banke, lahko sprejete prepozno. Iz člena 74 bi moralo biti popolnoma jasno, da imajo nadzorniki pravico in možnost, da organ za reševanje obvestijo, še preden to stori uprava banke, in sicer kadar koli menijo, da so bili pogoji za začetek reševanja izpolnjeni in da obvestilo zamuja. V členu 101(1)(d) in (2) bi bilo treba predpisati, da morajo države članice določiti visoke kazni za bančne direktorje, ki kršijo pravila iz člena 74(1), in ne iz člena 73(1), kot je navedeno v direktivi.

4.4.3 V členu 27(1)(c) so opisani primeri, v katerih „[je] ukrep za reševanje [...] potreben zaradi javnega interesa“. Ocenjevanje javnega interesa je področje, na katerem lahko največ prispevajo centralne banke, ki imajo strokovno znanje in izkušnje z ocenjevanjem finančne stabilnosti, kontinuiteto ključnih storitev, zaščito javnih sredstev in zaščito deponentov. Prav je, da se jih vključi med organe, ki morajo oceniti, ali so bili izpolnjeni pogoji za začetek reševanja, vendar bi bilo treba to zagotoviti že v zgodnji fazi, zlasti v primerih, ko se ocenjuje več institucij v nacionalnem ali čezmejnem okviru. V prihodnji bančni uniji bo morda ECB v tesnem sodelovanju z Evropskim odborom za sistemsko tveganje v boljšem položaju in bolje opremljena za izvajanje podobnih ocenjevanj v javnem interesu, in sicer v vlogi centralne banke in enotnega nadzornega organa. V ta namen bi bilo še posebej koristno, če bi vzpostavili enoten reševalni mehanizem.

⁽¹²⁾ V sporočilu Komisije COM(2010) 579 final je pojasnjeno, da bo morala vsaka država članica določiti organ za reševanje, ki bo izvajal pooblastila za reševanje. Tako bodo lahko države članice ohranile obstoječe nacionalne ureditve, v skladu s katerimi je lahko za reševanje pristojno ministrstvo za finance, centralna banka ali sistem zajamčenih vlog. Komisija ugotavlja, da so v mnogih jurisdikcijah organi za reševanje ustrezno ločeni od nadzornih organov, in meni, da je takšna ločitev pomembna za čim večje zmanjšanje tveganja popuščanja. Organi za reševanje morajo biti upravni in ne sodni.

4.4.4 Glede na to, da je pri propadu bank treba upoštevati tudi javni interes, je upravičena drugačna **razporeditev izgub** od tiste, ki je običajno določena v shemah za insolventnost. Predlog tako uvaja specifično hierarhijo terjatev, pri čemer so prvi v vrsti delničarji, tem pa po vrstnem redu iz člena 43 sledijo nezavarovani upniki. EESO predlagani hierarhiji terjatev ne nasprotuje, vendar želi opozoriti na dejstvo, da so tehnično in pravno tudi vsi **deponenti** oziroma **stranke** „upniki“. V členu 2 so opredeljeni zgolj „zadevni upniki“, ne pa tudi „upniki“ in „deponenti“ ter različne vrste prvih in drugih. Za EESO bi bilo dobrodošlo, če bi predlog vseboval jasne opredelitve teh izrazov, zlasti ob upoštevanju dejstva, da razvrstitev deponentov kot upnikov v državah članicah še ni usklajena.

4.4.5 Državni depoziti so v različnih državah članicah obravnavani različno. Lahko so del upravičenih obveznosti, ki jih je mogoče odpisati ali pretvoriti, ali pa so iz teh obveznosti izključeni, odvisno od tega, ali spadajo med krite vloge (do določene zneska) in ali so listinjeni. Državni depoziti, ki spadajo med upravičene obveznosti in jih je mogoče uporabiti za reševanje z zasebnimi sredstvi, so poleg tega dejansko davkoplačevalski denar. Toda ali je mogoče reševanje z zasebnimi sredstvi, pri katerem se uporabijo javna sredstva, sploh opredeliti kot tako?

4.4.6 V predlogu imajo organi za reševanje na voljo obsežna pooblastila za razvrstitev obveznosti, povezanih z reševanjem z zasebnimi sredstvi. Organ za reševanje lahko celo odpiše komercialne terjatve, če je ugotovljeno, da niso „ključne za vsakodnevno opravljanje [...] dejavnosti“ (člen 38(2)(e)(ii)), kar pomeni, da se lahko, na primer, odpišejo terjatve dobaviteljev gostinskih ali hotelskih storitev, če organ za reševanje sklene, da takšne storitve niso „ključne“. **Načelo enakega obravnavanja upnikov** je oporni steber vseh postopkov zaradi insolventnosti in ga je **treba spoštovati** tudi v takih primerih.

4.4.7 EESO se zaveda, da je treba zagotoviti, da bodo imele institucije v svojih bilancah stanja zadosten znesek upravičenih obveznosti, za katere bi se lahko uporabila pooblastila za reševanje z zasebnimi sredstvi. Izdajanje dolžniških instrumentov, v zvezi s katerimi bi se lahko uporabilo reševanje z zasebnimi sredstvi, bi bilo lahko težavno, saj bi se razlikala med podrejenim dolgom in nezavarovanim prednostnim dolgom zmanjšala. Na manj razvitih trgih bi bilo to lahko v času krize, zlasti systemske krize, še bolj težavno, potratno ali celo nemogoče. Odbor pripo-roča, da bi bilo treba predlog o usklajeni uporabi minimalnih

zahtev za upravičene obveznosti na ravni Unije (zagotovili naj bi jo z delegiranimi akti Komisije) skrbno preučiti in uravnovešiti, pri tem pa upoštevati stopnjo razvoja lokalnih finančnih trgov v vsaki državi članici.

4.4.8 Instrument za reševanje z zasebnimi sredstvi je treba dodatno pojasniti. Da bi kar najbolj omejili kakršno koli negotovost med vlagatelji, bi bilo treba uvesti jasna pravila glede upravičenih obveznosti in mejnih pogojev za reševanje z zasebnimi sredstvi.

4.5 Pravna vprašanja: pravice tretjih oseb

4.5.1 Zdi se, da so pravice tretjih oseb manj pomembne kot pravice, ki so priznane v okviru zakonodaje o insolventnosti v večini držav članic. **Javni interes prevlada nad zaščito zasebnih pravic**, razporeditev izgub pa se izvaja po drugačni logiki. Člen 78 omogoča sodno spodbijanje odločitve organa za reševanje, vendar je to omejeno na zakonitost odločitve za reševanje, način izvajanja odločitve in ustreznost katere koli odškodnine, ki je bila odobrena. Izvrševanja odločitve organa za reševanje ni mogoče ustaviti oziroma v zvezi z njo ni mogoče uveljaviti nikakršne samodejne začasne ustavitve. Pravice tretjih oseb so celo v primeru razveljavitve odločitve organa za reševanje omejene na odškodnino za izgubo, ki so jo utrpeli (člen 78(2)(d)).

4.5.2 V izjemnih primerih, kot je nevarnost propada banke, običajni postopki zaradi insolventnosti zagotovo niso ustrezni. Vendar pa obsežna pooblastila organov za reševanje ter omejene pravice tretjih oseb do pritožbe **zbujajo pomisleke glede pravne zanesljivosti predlaganega okvira**. V številnih državah članicah, zlasti v tistih, kjer velja obče pravo (angl. *common law*), bi sodišče najverjetneje zaščitilo svojo lastno pravico do obravnavanja zahtev za sodno presojo katere koli odločitve upravnih organov, v primerih, ko lahko posamezniki ali skupine dokažejo, da so zaradi take odločitve utrpeli škodo.

4.5.3 Navedene pomisleke so zanikali v številnih krogih, tako s pravnega kot socialnega vidika, zato jih EESO prepušča v presojo zakonodajnim subjektom. Opozarja pa na dokaj pomemben vidik: če bi kdor koli menil, da so organ za reševanje ali upravitelji zagrešili **grobe poklicne napake**, je treba poudariti, da sodniki lahko izkoristijo zgolj imuniteto, povezano

z odločitvami, sprejetimi na sodišču, medtem ko tega privilegija z nobenim zakonom ali drugim predpisom ni mogoče razširiti na upravni organ, kot je organ za reševanje, ki bi v takem primeru morda **moral pred sodiščem odgovarjati za morebitno škodo**. Kakršni koli zneski, izplačani kot nadomestilo, bi bili tako izplačani iz javnih sredstev.

4.6 Financiranje reševanja

4.6.1 Komisija je financiranje reševanja že obravnavala v dveh sporočilih – o bančnih reševalnih skladih in o okviru EU za obvladovanje krize v finančnem sektorju ⁽¹³⁾. V tem predlogu direktive so dodatno pojasnjeni predlogi iz navedenih dveh sporočil. EESO je mnenje o teh sporočilih že izrazil v dveh mnenjih ⁽¹⁴⁾. V obeh primerih je izrazil podporo predlogu Komisije za uvedbo usklajenega omrežja nacionalnih predhodnih reševalnih skladov ter pri tem priporočil skrbnost, opozoril pa je tudi, da je treba upoštevati posebne razmere v vsaki od držav članic.

4.6.2 V direktivi je predlagano, da bi bilo treba stroške reševanja, ki jih ne poravnajo delničarji in upniki, kriti z dodatnimi finančnimi sredstvi, ki jih zagotovi bančna industrija; za pomoč se lahko vedno zaprosi iz skladov zajamčenih vlog. EESO pozdravlja uvedbo usklajenih pravil, ki temeljijo na predhodnih prispevkih za sklade za reševanje in sklade zajamčenih vlog. Merila za predhodne prispevke k financiranju reševanja se ob upoštevanju trenutnega stanja zdijo ustrezna in realna, kot pa smo videli v zadnjih letih, se lahko gospodarske in finančne razmere hitro spremenijo. Glede na to, da bi za kritje vseh stroškov iz sklada za reševanje potrebovali deset let, EESO predlaga uvedbo **pravila, v skladu s katerim bi merila za prispevke občasno revidirali**.

4.6.3 EESO se zaveda potrebe po solidarnosti in se strinja s predlogom o izposojanju med shemami financiranja (člen 97) in vzajemni uporabi nacionalnih shem financiranja v primeru reševanja skupine (člen 98). Preden pa bodo sheme za financiranje dosegle svojo ciljno zmogljivost in določeno stopnjo usklajenosti, bo izvajanje predlagane vzajemne uporabe precej težavno. Večina držav članic se zaveda, da bi morali njihovi skladi zajamčenih vlog in skladi za reševanje temeljiti na predhodnem financiranju, kljub temu pa ima v nekaterih državah še vedno prednost naknadno financiranje. Zahteve iz členov 97(2) in 98 bodo težko izpolnile države, v katerih centralne banke ne morejo dodeljevati posojil v skladu s členoma 96 in 98. Odbor se zavzema, da bi Komisija uvedla specifične ukrepe in priporočila, s katerimi bi premagali težave in pospešili postopek uskladitve.

⁽¹³⁾ Glej COM(2010) 254 final in COM(2010) 579 final.

⁽¹⁴⁾ Glej mnenje EESO o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Evropski centralni banki o bančnih reševalnih skladih, UL C 107, 6.4.2011, str. 16, in mnenje EESO o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski centralni banki, UL C 248, 25.8.2011, str. 101.

4.6.4 Odbor se zaveda morebitnih prednosti, ki bi jih imela morebitna sinergija združenih skladov za reševanje in skladov zajamčenih vlog, vendar meni, da bi bilo podobno ureditev v nekaterih državah članicah trenutno težko uvesti, saj imajo številni skladi za reševanje na voljo premalo sredstev. Odbor je zadovoljen s pristopom Komisije, ki vsaki državi članici omogoča, da se odloči, ali bi raje imela eno ali dve finančni ureditvi (sklada). Hkrati Odbor priporoča, da bi bilo treba v direktivo vključiti določbe, s katerimi bi zagotavljali, da bo vsak sklad za reševanje lahko opravljal svojo glavno nalogo, tj. v vsakem trenutku zaščititi male deponente.

4.6.5 EESO pozdravlja prizadevanja Komisije za vzpostavitev evropskega sistema shem financiranja, ki bi moral zagotoviti, da za vse institucije v EU veljajo enako učinkovita pravila za financiranje reševanja. Zagotavljanje učinkovitega financiranja reševanja po enakih pogojih v vseh državah članicah je v interesu vsake države članice, pa tudi enotnega finančnega trga, saj prispeva k stabilnosti in omogoča enake konkurenčne pogoje. Odbor se zavzema za čimprejšnje oblikovanje realnega časovnega načrta za prihodnje sheme financiranja za reševanje.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremenjenem predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, ki jih zajema splošni strateški okvir, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006

(COM(2012) 496 final - 2011/0276 (COD))

(2013/C 44/13)

Poročevalec: **Stefano MALLIA**

Soporočevalec: **Gerfried GRUBER**

Svet in Evropski parlament sta 27. septembra oziroma 22. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členoma 177 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Spremenjeni predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, ki jih zajema splošni strateški okvir, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006

COM(2012) 496 final – 2011/0276 (COD).

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 154 glasovi za, 3 glasovi proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Kohezijska politika je temeljna politika EU, njen glavni cilj pa je doseganje gospodarske, socialne in teritorialne konvergenca v celotni EU in v vseh državah članicah. EESO se strinja, da bi bilo treba cilje politike v okviru skladov skupnega strateškega okvira (SSO) uskladiti s strategijo Evropa 2020. Vendar se to ne sme izvesti na račun zmanjšanja učinkovitosti glavnega cilja kohezijske politike EU, ki je konvergenca.

1.2 Kohezijska politika je glavni vir rasti in instrument za doseganje ciljev strategije Evropa 2020, zlasti v državah, ki jih je sedanja kriza najbolj prizadela. Finančna sredstva za to politiko bi bilo zato treba ohraniti vsaj na sedanji ravni in jih pravično razporediti med državami članicami, da se zagotovi, da se finančna sredstva za manj razvite države članice ne bodo zmanjšala.

1.3 EESO podpira oblikovanje SSO, katerega namen je izboljšati usklajevanje in dopolnjevanje med glavnimi finančnimi instrumenti EU. Učinkovit SSO bo odpravil tudi sedanje nepotrebno in neučinkovito ločevanje med ključnimi skladi.

1.4 EESO opozarja, da bi lahko zamude pri doseganju političnega dogovora o zakonodajnem svežnju na področju kohezijske politike, vključno s SSO, negativno vplivale na priprave

pogodb o partnerstvu ter s tem na učinkovit začetek programskega obdobja 2014–2020.

1.5 Pri okvirnih ukrepih z visoko evropsko dodano vrednostjo, kakor so opredeljeni v okviru posameznih tematskih ciljev, je treba prednost nameniti naložbam, ki bodo izboljšale socialno-gospodarsko in teritorialno konvergenco v EU. Prav tako seznam okvirnih ukrepov ne sme biti izčrpen, da se omogočijo rešitve za posamezne države.

1.6 V okviru SSO je bil velik poudarek namenjen uresničevanju projektov, ki se financirajo iz več skladov. To je pomembna izboljšava v programskem obdobju 2007–2013. Vendar ni nobenih navedb glede izvajanja večtematskih projektov, ki imajo znaten potencial za zagotavljanje večje dodane vrednosti. To možnost bi bilo treba v okviru SSO izrecno zagotoviti.

1.7 Intenzivnejše usklajevanje, ki se zahteva v okviru SSO, pa mora zagotoviti zmanjšanje upravnih bremen za upravljalvske in izvedbene organe ter za upravičence. Okrepiti je treba usklajevanje v državah članicah in v Komisiji, da bi tako izkoristili sinergije med politikami in instrumenti ter omejili podvajanje, kompleksnost in birokracijo. Komisija mora pred dejansko izvedbo temeljito analizirati nove upravne postopke.

1.8 Organizirana civilna družba ⁽¹⁾ mora smiselno sodelovati pri pripravi pogodb o partnerstvu. Komisija priznava, da imajo države članice in regije lastne mehanizme in strukture za sodelovanje s civilno družbo, hkrati pa mora takšne procese spremljati. Kadar se ugotovi, da civilna družba ni bila primerno vključena, Komisija ne bi smela sprejeti pogodb o partnerstvu tako dolgo, dokler se ne vzpostavi ustrezno sodelovanje.

1.9 Vendar pojem partnerstva ne sme biti omejen samo na fazo načrtovanja. Načelo partnerstva je treba uporabljati tudi v fazah izvajanja, spremljanja in ocenjevanja.

1.10 Pogodbe o partnerstvu za strategijo Evropa 2020 ne bi smele biti osredotočene na priporočila za posamezne države. Temeljiti bi morale predvsem na različnih elementih, kot so nacionalni programi reform, ki se oblikujejo glede na razmere v posamezni državi članici, medtem ko priporočila za posamezne države niso nujno prilagojena posebni situaciji v državi članici. Pogodbe o partnerstvu bi morale biti usmerjene tudi na nacionalne strategije za zmanjšanje revščine, enakost spolov, nacionalne strategije na področju invalidnosti ter trajnostni razvoj.

1.11 Potrebna je večja prožnost, da se bodo lahko države članice in regije čim bolj učinkovito in uspešno odzivale na določene skupne cilje, hkrati pa spoštovale teritorialne, gospodarske in socialne posebnosti. V okviru SSO je treba prav tako posebej priznati teritorialne posebnosti, ki vplivajo na izvajanje skladov SSO.

2. Uvod

2.1 Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad (ESS), Kohezijski sklad (KS), Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR) so skladi EU, ki jih upravljajo države članice in Komisija. Komisija meni, da se cilji posameznega sklada učinkoviteje uresničujejo s tesnejšim usklajevanjem med skladi, da se tako prepreči podvajanje in čim bolj povečajo sinergije.

2.2 Za lažjo pripravo pogodb o partnerstvu in operativnih programov Komisija predlaga oblikovanje skupnega strateškega

⁽¹⁾ Organizirana civilna družba je del civilne družbe, ki ga sestavljajo organizacije, ki so same sestavni del družbe. Z drugimi besedami, vse organizacije civilne družbe so nedržavne organizacije, nastale na zasebno pobudo, njihovi člani pa aktivno sodelujejo pri oblikovanju javnih zadev na osnovi tega, za kar se zavzemajo, in se pri tem opirajo na svoje posebno znanje, sposobnosti in področje delovanja. Ta opredelitev zajema celo vrsto organizacij: združenja delodajalcev, sindikate, združenja za spodbujanje nekaterih zadev splošnega pomena in t. i. nevladne organizacije.

okvira (SSO), da se poveča skladnost med petimi skladi v smislu političnih zavez, ki so bile sprejete v okviru strategije Evropa 2020, in naložb na kraju samem. SSO temelji na 11 tematskih ciljih, ki so opredeljeni v uredbi o skupnih določbah.

2.3 Namen SSO je izboljšati usklajevanje ter zagotoviti bolj ciljno uporabo evropskih sredstev. Z njim se bo odpravilo tudi sedanje nepotrebno in neučinkovito ločevanje med ključnimi skladi. To je pozitiven razvoj, ki bi moral prispevati k učinkovitejši kohezijski politiki in s tem k večjemu učinku politike, zato ga EESO močno podpira.

3. Uvedba in sprejetje SSO

3.1 Potrebne so jasne smernice o tem, kako lahko skladi SSO najbolj učinkovito prispevajo k pametni, trajnostni in vključujoči rasti v okviru pogodb o partnerstvu.

3.2 Komisija kot odziv na pomisleke Parlamenta in Sveta predlaga, da se elementi SSO razdelijo na i) novo prilogo k uredbi o skupnih določbah in ii) delegiran akt, ki bo vseboval predvsem „okvirne ukrepe visoke evropske dodane vrednosti“.

3.3 EESO podpira pristop Komisije, dokler bo omogočal naslednje:

— hitrejša sprejetja SSO;

— večjo jasnost v zvezi s tem, kaj se lahko financira in kaj ne;

— možnost držav članic, da sprejmejo ukrepe, ki se nanašajo na posebna teritorialna vprašanja.

3.4 Vendar Komisija tudi predlaga, da se lahko vsi elementi SSO tako iz priloge kot tudi iz delegiranega akta spremenijo z delegiranim aktom. Za EESO je to nesprejemljivo, saj je v nasprotju z namenom vključitve glavnih elementov SSO kot priloge k uredbi o skupnih določbah.

3.5 V uredbi bi bilo treba jasno določiti vlogo Komisije, kar zadeva *tehnično* – v primerjavi z bolj *vsebinsko* – spremembo, da se preprečijo morebitne težave v zvezi z razlago.

3.6 EESO izraža zaskrbljenost zaradi zamud pri doseganju političnega dogovora o zakonodajnem svežnju na področju kohezijske politike, vključno s SSO. Nadaljnje zamude bodo negativno vplivale na priprave pogodb o partnerstvu ter s tem na učinkovit začetek programskega obdobja 2014–2020.

3.7 Vsebinsko in obliko predlaganih pogodb o partnerstvu je treba jasno predstaviti. Medtem ko uredba o skupnih določbah vsebuje informacije o elementih, ki bi jih bilo treba vključiti v pogodbe o partnerstvu, pa natančna oblika tega dokumenta še ni znana.

4. Povezava kohezijske politike in strategije Evropa 2020

4.1 Namen strategije Evropa 2020 je spodbuditi pametno, trajnostno in vključujočo rast. Pozitiven prispevek skladov SSO k doseganju krovnih ciljev strategije Evropa 2020 je jasen, zato je samoumevno, da so politični cilji skladov SSO usklajeni s strategijo Evropa 2020.

4.2 Strategija Evropa 2020 je temelj za doseganje pravega ravnovesja med dobro premišljeno fiskalno disciplino ter rastjo in razvojem Evropske unije. Uresničitev ciljev te strategije bo največji izziv za manj razvite države članice Evropske unije. Podporo EU in dokaz o njeni solidarnosti prek kohezijske politike bodo potrebovale predvsem tiste države, ki si prizadevajo za odgovorno fiskalno disciplino. Tovrstno financiranje je treba ohraniti vsaj na sedanji ravni ter prepovedati kakršno koli obliko omejevanja.

4.3 EESO ta pristop podpira in poudarja, da je treba vse politike EU osredotočiti na doseganje nujne rasti. Ob tem stališču je tudi trdno prepričan, da morajo ključni cilji ekonomskega, socialnega in teritorialnega povezovanja ostati najpomembnejša prednostna naloga kohezijske politike EU. Dodana vrednost kohezijske politike v nobenem primeru ne sme biti ogrožena.

4.4 EESO je trdno prepričan, da je treba pri okvirnih ukrepih z visoko evropsko dodano vrednostjo v okviru posameznih tematskih ciljev prednost nameniti pobudam, ki bodo izboljšale socialno-gospodarski in teritorialni razvoj v EU.

5. Tematski pristop

5.1 EESO pozdravlja predloge Evropske komisije o tematski osredotočenosti kot načinu za zmanjševanje razpršenosti prizadevanj. Med različnimi skladi SSO ter dejansko vsemi drugimi

programi in pobudami EU je potrebno tesno usklajevanje prizadevanj.

5.2 V okviru SSO bi bilo treba pojasniti in potrditi, da za vsako tematsko področje vsaka država članica odloča o tem, kateri sklad bo imel ključno vlogo pri doseganju ključnih ciljev.

5.3 Glavni cilji iz SSO so utemeljeni, vendar pa mora imeti pomembno vlogo tudi prožnost. V pogodbi o partnerstvu je treba upoštevati lokalne in regionalne interese. Obstajati mora možnost dodelitve finančnih sredstev za posebne regionalne prednostne naloge. EESO je trdno prepričan, da morata imeti načeli subsidiarnosti in sorazmernosti še naprej ključno vlogo pri izvajanju kohezijske politike EU.

5.4 V okviru posameznih tematskih ciljev so navedeni ukrepi, ki jih je treba sprejeti v okviru posameznih skladov, vendar je treba pojasniti vidik komplementarnosti, saj ni jasno, kateri instrumenti, predlagani v okviru različnih skladov in ukrepov, se dejansko dopolnjujejo. EESO meni, da je treba v okviru predlaganih ukrepov za vsak tematski cilj dati prednost naložbam, ki spodbujajo socialno-gospodarsko kohezijo. Pomembno je, da obstaja možnost dodatnih okvirnih ukrepov, da se omogočijo rešitve za posamezne države.

5.5 EESO meni, da je vseh 11 tem, ki so določene v uredbi o skupnih določbah, sicer upravičenih, vendar je treba določiti sklop osrednjih tem; te teme mora obravnavati vsaka država članica. Poleg osrednjih tem je treba vsaki državi članici dati dovolj manevrskega prostora, da zasnuje svojo pogodbo o partnerstvu na podlagi drugih tem (z vnaprej določenega seznama), ki ustrezajo njenemu položaju.

5.6 Poleg sedanjih 11 tem je treba vključiti naslednje posebne teme:

1. izboljšanje dostopnosti za invalide in osebe z omejeno mobilnostjo;
2. povečanje zmogljivosti akterjev kohezijske politike⁽²⁾;
3. obvladovanje demografskih izzivov.

Ta nova tematska področja bi bilo treba vključiti v uredbi o skupnih določbah.

⁽²⁾ Predloga 1 in 2 sta v skladu z mnenjem EESO *Strukturni skladi – splošne določbe*, UL C 191, 29.6.2012, str. 30.

5.7 Ukrepi, ki zadevajo trajnostne načine prevoza in sisteme upravljanja prometa, so trenutno izključeni iz tematskega cilja 4 (podpiranje prehoda na nizkoogljično gospodarstvo). Zaradi vloge prometa pri ustvarjanju emisij je treba to spremeniti.

5.8 Tematski cilji so določeni v členu 9 uredbe o skupnih določbah, medtem ko so prednostne naložbe za posamezne sklade določene za vsak sklad SSO v zadevnih osnutkih uredb. Tematski cilji in prednostne naložbe za posamezne sklade niso popolnoma usklajeni, kar ustvarja določeno negotovost in morebitno zmedo glede tega, katere cilje je treba doseči. To je še posebej pomembno vprašanje glede na proces priprave pogodb o partnerstvu, ki se je v nekaterih državah članicah že začel.

5.9 Medtem ko se v okviru SSO veliko pozornosti namenja uresničevanju projektov, ki se financirajo iz več skladov, pa ni nobene navedbe glede uresničevanja večtematskih projektov, ki imajo znaten potencial za zagotavljanje večje dodane vrednosti. To možnost bi bilo treba v okviru SSO izrecno zagotoviti.

6. Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad

6.1 EESO je v svojih mnenjih o „Evropskem skladu za regionalni razvoj“ (ESRR) ⁽³⁾ in „Kohezijskem skladu“ ⁽⁴⁾ že natančno izrazil svoje stališče o obeh skladih.

6.2 ESRR naj bi prispeval k vsem 11 tematskim ciljem.

6.3 Natančen učinek te „usmerjenosti“ ni jasen. Ali je treba dati prednost enemu področju pred drugim ali bo o tem odločala posamezna država članica? EESO odločno podpira slednji pristop, saj to omogoča sprejetje pristopov, prilagojenih državam/regijam.

6.4 EESO je trdno prepričan, da mora ESRR zlasti še naprej zagotavljati bistveno podporo MSP. Takšno podporo je treba zagotavljati v obliki instrumentov financiranja, vzpostavljanja mrež MSP ter zagotavljanja bistvene infrastrukture ⁽⁵⁾.

6.5 Vendar EESO izraža zaskrbljenost zaradi predloga o popolni izključitvi velikih podjetij iz upravičenosti do sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj. Velika podjetja so pomemben vir raziskav in razvoja, zato bi morala biti upravičena do sredstev za izvajanje raziskav in razvoja, saj bi lahko v

nasprotnem primeru ogrozili že kritično stanje v Evropi, ki zaostaja za konkurenčnimi državami, kot so ZDA in Japonska.

6.6 Glede na to, da deleža finančnih sredstev ni mogoče bistveno povečati, po mnenju EESO obstajajo nadaljnje možnosti za opredelitev jasnejših ciljev in zagotovitev, da se predlagane prednostne naložbe tesneje povežejo s cilji ⁽⁶⁾.

6.7 Sredstva iz Kohezijskega sklada naj bi prispevala k štirim tematskim področjem, povezanim z okoljem, trajnostnim razvojem in prometom (TEN-T).

6.8 Da bi se izognili preteklim napakam, ko so se sredstva iz Kohezijskega sklada namenjala prevelikemu številu projektov, EESO še enkrat poziva k večji osredotočenosti na večje projekte, ki naj bi imeli večji učinek pri zmanjševanju razlik med državami članicami in pri doseganju socialne, ekonomske in teritorialne kohezije.

6.9 Države članice morajo pri določanju tako velikih projektov zagotoviti skladnost in komplementarnost z drugimi skladi in pobudami EU (kot so instrument za povezovanje Evrope, program LIFE in različne makroregionalne strategije), da se zagotovi izkoristek celotnega potenciala različnih skladov in pobud. To je na primer izjemno pomembno pri razvoju energetske in prometne infrastrukture. Ključnega pomena je, da so različni instrumenti med seboj skladni, ne pa konkurenčni.

7. Evropski socialni sklad

7.1 Namen Evropskega socialnega sklada (ESS) je prispevati k štirim tematskim ciljem: zaposlovanje in mobilnost delovne sile; izobraževanje, znanja in spretnosti ter vseživljenjsko učenje; spodbujanje socialnega vključevanja in boja proti revščini ter krepitev upravnih zmogljivosti. Prav tako pa naj bi prispeval k drugim tematskim ciljem.

7.2 To je v skladu s stališči EESO iz mnenja o Evropskem socialnem skladu ⁽⁷⁾, da bi moral biti ESS prednostni instrument za doseganje ciljev strategije Evropa 2020, zlasti glede zaposlovanja, izobraževanja, socialne vključenosti in boja proti revščini. To stališče je še posebej pomembno v trenutnih razmerah zviševanja brezposelnosti in neprimerljive izgube delovnih mest.

⁽³⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 44.

⁽⁴⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 38.

⁽⁵⁾ Na primer ustanavljanje industrijskih parkov.

⁽⁶⁾ Glej mnenje EESO o Evropskem skladu za regionalni razvoj, UL C 191, 29.6.2012, str. 44.

⁽⁷⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 82.

7.3 EESO odločno podpira predlog Evropske komisije, da se vsaj 20 % skupnih nacionalnih odobrenih sredstev iz ESS namenijo za socialno vključevanje in boj proti revščini.

8. Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

8.1 Evropska komisija je ob upoštevanju reforme SKP do leta 2020, predloga za večletni finančni okvir 2014–2020 in trenutnih gospodarskih razmer predstavila predlog uredbe o novem Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja (EKSRP) ⁽⁸⁾. Novi EKSRP podpira prednostne naloge strategije Evropa 2020, temelji na predlogu uredbe o skupnih določbah in je v skladu z okvirom gospodarskega upravljanja EU.

8.2 EESO je v mnenju o svežnju za reformo SKP ⁽⁹⁾ pozdravil predlagano večjo uskladitev SKP ter strategije Evropa 2020 in strategije za trajnostni razvoj podeželja.

8.3 Vseeno pa morajo države članice imeti možnost prožnega določanja svojih prednostnih nalog, da se vzpostavi ravnovesje med podpiranjem posebnih ciljev SKP, kakor so določeni v Pogodbah, in spodbujanjem strategije Evropa 2020. Stalno je treba zagotavljati skladnost med obema stebroma.

8.4 Trenutno ni jasno, v kakšnem obsegu se bodo prednostne naloge iz EKSRP skladale s tistimi iz SSO. Zato bi morali ukrepi v okviru EKSRP zagotoviti podporo kmetom, lastnikom gozdov in drugim z namenom, da se ustvarijo/zaščitijo delovna mesta ter zagotovi gospodarska rast, hkrati pa uresničijo ukrepi za trajnostni razvoj in boj proti podnebnim spremembam.

8.5 Vzporedno s tem bi bilo treba vzpostaviti močno povezavo z evropskim partnerstvom za inovacije na področju produktivnosti in trajnosti kmetijstva, da se spodbudi zelena rast na vseh podeželskih območjih v EU.

8.6 V okviru EKSRP je predviden minimalni, 25-odstotni delež za ukrepe, povezane z okoljem in podnebnimi spremembami, kar EESO tudi pozdravlja. Vendar se zdi 20-odstotni delež sredstev za ukrepe, povezane s podnebjem, v zvezi s tem previsok, zato ga je treba v okviru SSO dodatno preučiti.

9. Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo

9.1 Evropska komisija je 2. decembra 2011 sprejela predlog uredbe, s katerim se v skladu z večletnim finančnim okvirom in

strategijo Evropa 2020 vzpostavlja nov sklad, ki bo pomenil finančni okvir za skupno ribiško politiko (SRP) in celotno pomorsko politiko EU za obdobje 2014–2020 ⁽¹⁰⁾.

9.2 Predlagane ključne ukrepe je načeloma mogoče podpreti. Ključnega pomena je, da se sprejme celovit pristop za vsa druga področja politike.

9.3 SSO bi moral enako kot pri EKSRP prispevati k uskladitvi ciljev na prožen način, hkrati pa ohraniti skladnost med posebnimi cilji SRP in tistimi iz strategije Evropa 2020.

9.4 SSO bi lahko povečal preglednost glede možnih konfliktov med politikami EU, na primer med okvirno direktivo o vodah in določbami o higieni živali.

10. Horizontalna načela in cilji politike

10.1 SSO določa spodbujanje enakosti med moškimi in ženskami in nediskriminacije, izboljšanje dostopnosti za invalide ter trajnostni razvoj kot horizontalna načela, ki bi jih bilo treba uporabljati v okviru vseh skladov in tako v vseh operativnih programih. EESO podpira ta načela ter spodbuja k izvedbi učinkovite analize vseh predlogov projektov in k učinkovitemu spremljanju vseh programov, da se zagotovi trdnost teh načel.

10.2 EESO meni, da bi bilo treba uporabljati še eno horizontalno načelo, in sicer „komuniciranje o Evropi“. Glede na splošno rušenje evropskega projekta in izgubo zaupanja vanj je treba pri vsakem projektu, ki se izvaja v okviru kohezijske politike, z njegovo dodano vrednostjo jasno pokazati, kako lahko EU izboljša življenje svojih državljanov.

11. Potreba po prožnosti, poenostavitvi in zagonu

11.1 Evropska komisija in upravljavski organi držav članic morajo nameniti osrednjo pozornost poenostavitvi postopkov. Ob priznavanju, da je treba vsak porabljen euro dobro utemeljiti, je nesporeljivo, da je proces upravljanja in uporabe sredstev EU še naprej tako obremenjujoč, pri čemer so upravičenci, ki ta sredstva najbolj potrebujejo (npr. MSP, nevladne organizacije), nazadnje prikrajšani ⁽¹¹⁾. Poleg tega si je treba čim bolj prizadevati, da bodo finančna sredstva namenjena samo tistim projektom, ki imajo dejansko dodano vrednost.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 804 final - 2011/0380 (COD).

⁽¹¹⁾ Po podatkih Evropskega združenja obrti, malih in srednje velikih podjetij (UEAPME) samo 2 % do 3 % MSP koristi sredstva skladov EU, ki znašajo samo 1 % do 2 % vseh sredstev, ki so na voljo MSP.

⁽⁸⁾ COM(2011) 627 final, 19.10.2011.

⁽⁹⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 116.

11.2 SSO mora dejansko zmanjšati upravne obremenitve in stroške za upravičence in izvedbene organe, da se zagotovi dodana vrednost. Potrebno tesnejše usklajevanje, ki se zahteva v okviru SSO, pa bi lahko pomenilo zvišanje upravnih bremen za upravljalške in izvedbene organe, kar bi lahko privedlo tudi do dodatnih bremen in zapletov za upravičence. Komisija mora pred dejansko izvedbo opraviti temeljito analizo novih upravnih postopkov.

11.3 Okrepiti je treba usklajevanje v državah članicah in v Komisiji, da bi tako izkoristili sinergije med politikami in instrumenti ter omejili podvajanje, kompleksnost in birokracijo. Za to bo potrebno tesnejše sodelovanje med službami Komisije, pristojnimi za sklade SSO, in znotraj teh služb, v vseh fazah pogajanj in izvajanja, zaradi zagotavljanja bolj doslednega in usklajenega pristopa. Pri tem se je treba izogniti povečevanju upravne obremenitve.

11.4 EESO pozdravlja predlagano uporabo e-upravljanja za zagotavljanje večje učinkovitosti. Takšen sistem pa ne bi smel biti omejen samo na sklade SSO, temveč bi moral vključevati vse finančne tokove EU in bi moral biti dostopen za vse.

11.5 Trenutno se predvideva, da lahko Evropski parlament in Svet pozoveta Komisijo, naj ob vsaki večji spremembi strategije Evropa 2020 predloži predlog o pregledu SSO. EESO meni, da je to preveč omejujoče. Prepričan je, da bi morala obstajati možnost prilagoditve SSO spremenjenim okoliščinam, zlasti kadar se socialno-gospodarsko okolje bistveno spremeni, kar zahteva odziv na ravni celotne EU.

11.6 Podobno prožne bi morale biti tudi države članice, da lahko prilagodijo svoje nacionalne programe več različnim okoliščinam kot pa samo tematskim ciljem politike.

11.7 EESO poziva Komisijo, naj uvede redni in obvezni pregled SSO, ki bo omogočil izvedbo bistvenih sprememb.

12. Pristop na podlagi pogodb o partnerstvu

12.1 Načelo partnerstva, kot je določeno v členu 5 uredbe o skupnih določbah, je bistveno načelo, ki bo prispevalo k izboljšanju učinkovitosti kohezijske politike EU in ga morata Svet in Parlament kot takega odločno podpreti.

12.2 Posvetovanje z ustreznimi zainteresiranimi stranmi pri pripravi pogodb o partnerstvu bo ključno za zagotovitev, da se

tematski cilji preoblikujejo v konkretne ukrepe in cilje za pametno, trajnostno in vključujočo rast.

12.3 S pogodbami o partnerstvu bi bilo treba elemente iz SSO prenesti v nacionalni okvir ter določiti trdne zaveze za uresničevanje prednostnih nalog, določenih v uredbah o skladih SSO. Za uporabo načela partnerstva v praksi je treba v procesu odločanja uporabiti pristop od spodaj navzgor, pri čemer morajo Evropska komisija in države članice pred podpisom pogodb o partnerstvu ustrezno upoštevati stališča civilne družbe.

12.4 Komisija je objavila predlagan kodeks dobre prakse za pripravo pogodb o partnerstvu. To je dobro utemeljen dokument, ki vsebuje koristna navodila za države članice glede sodelovanja s civilno družbo. EESO ne razume, zakaj je Svet zavrnil ta kodeks dobre prakse, zato poziva Svet k njegovi ponovni uvedbi.

12.5 Medtem ko so države članice odgovorne za prilagoditev svojih procesov za vključitev civilne družbe, pa mora Evropska komisija zagotoviti aktivno in primerno sodelovanje vseh ustreznih akterjev. Vendar EESO meni, da Evropska komisija trenutno nima potrebnih instrumentov in mehanizmov spremljanja, da bi to dosegla. Če država članica ne bo ustrezno vključila civilne družbe, bi lahko to preprečilo sklenitev pogodbe o partnerstvu. Poleg tega bi moral pojem partnerstva zajemati več kot le fazo načrtovanja ter se uporabljati tudi za faze izvajanja, spremljanja in ocenjevanja.

12.6 EESO poudarja, da je treba civilni družbi zagotoviti vse informacije o „novem pristopu“, ki ga izvaja Evropska komisija glede skladov SSO in pogodb o partnerstvu. Proces in način vključitve civilne družbe v vse faze priprave in izvajanja pogodb o partnerstvu je treba pojasniti z jasnim in učinkovitim komuniciranjem, da se zagotovi učinkovita udeležba civilne družbe v procesu partnerstva.

12.7 Pogodbe o partnerstvu za strategijo Evropa 2020 ne bi smele biti osredotočene na priporočila za posamezne države. Temeljiti bi morale predvsem na različnih elementih, kot so nacionalni programi reform, ki se oblikujejo glede na razmere v posamezni državi članici, medtem ko priporočila za posamezne države niso nujno prilagojena posebni situaciji v državi članici. Pogodbe o partnerstvu bi morale biti usmerjene tudi na nacionalne strategije za zmanjšanje revščine, enakost spolov ter nacionalne strategije na področju invalidnosti, pa tudi na trajnostni razvoj.

13. Teritorialni vidik SSO

13.1 V okviru SSO je treba posebej priznati teritorialne posebnosti, ki so v glavnem povezane z velikostjo in profilom gospodarskih, socialnih in teritorialnih struktur in ki vplivajo na izvajanje skladov SSO. To je pomemben vidik SSO, saj bodo države članice na podlagi tega lahko zagotovile, da bo oblika partnerstva zadovoljila njihove posebne potrebe na področju razvoja in s tem potrebe njihovih ozemelj.

13.2 Za zagotovitev zavezanosti k strategiji Evropa 2020 je potrebna večja prožnost, da se bodo lahko države članice in

regije čim bolj učinkovito in uspešno odzivale na določene skupne cilje, hkrati pa spoštovale teritorialne, gospodarske in socialne raznolikosti in posebnosti.

13.3 SSO bi zato moral zagotoviti dodatne smernice glede reševanja teritorialnih izzivov in posebnih potreb v okviru pogodb o partnerstvu. To velja zlasti za območja iz člena 174 PDEU.

13.4 EESO priporoča, da se pri delitvenem ključu, ki se uporablja za sklade SSO, bolj upoštevajo teritorialne razlike.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Poročilo o politiki konkurence za leto 2011

(COM(2012) 253 final)

(2013/C 44/14)

Poročevalec: **Thomas PALMGREN**

Evropska komisija je 30. maja 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske Unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Poročilo o politiki konkurence za leto 2011

COM(2012) 253 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) soglasno.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor vsako leto pripravi oceno poročila Komisije o politiki konkurence ter želi tudi letos ob tej priložnosti podati več pripomb in predlogov. EESO pozdravlja novo, bolj funkcionalno strukturo poročila, ki odraža predloge Odbora iz prejšnjih mnenj.

1.2 Vendar izraža obžalovanje, da to poročilo ne obravnava skupka področij, na katere je EESO opozoril v preteklosti, in da je omejeno na tradicionalna področja, za katera je pristojen GD za konkurenco, zaradi česar odraža ozko in omejeno podobo tega, kar so najpomembnejši sestavni deli politike konkurence. Težave, ki jim je treba nameniti pozornost, močno presegajo običajne teme, ki so obravnavane v tem letnem poročilu: združitve in koncentracije, monopolni položaj, državne pomoči ter mehanizme za spodbujanje konkurence z vidika potrošnikov.

1.3 Ena od glavnih prednostnih nalog je boj proti nepošteni konkurenci tujih trgovinskih partnerjev pri uvozu. Ti partnerji namreč izkoriščajo nespoštovanje temeljnih socialnih in okoljskih načel ter pravic za pridobivanje tržnega deleža v EU.

1.4 Ponovna nacionalizacija politike, ki je posledica krize, in morebitna nasprotja interesov držav članic lahko skupaj s protekcionističnimi ukrepi vlad pomenijo grožnjo, saj utegnejo resno vplivati na enotni trg in politiko konkurence. Še posebej v sedanjih gospodarskih razmerah je treba zagotoviti, da trg deluje

in da poslovno okolje ponuja možnosti za ponovno gospodarsko rast. Politiko konkurence je treba povezati z drugimi politikami in jo vanje vključiti, kot to velja za zunanjetrgovinsko politiko in politiko notranjega trga, s čimer bi se oblikovala skladna celota, ki bi v okviru socialnega tržnega gospodarstva učinkovito ščitila interese evropskih potrošnikov in proizvajalcev ter dosegla rezultate na področju gospodarske rasti in zaposlovanja. Politika konkurence, trgovinska politika, industrijska politika in politika enotnega trga morajo najti ravnotežje med interesi potrošnikov in podjetij ter vedno zagotavljati pravične tržne pogoje za vse strani.

1.5 Politika konkurence bi morala odražati celostno industrijsko politiko EU, saj je mogoče trajnostno rast in blaginjo državljanov EU zagotoviti samo, če ima Evropa močno, raznoliko in konkurenčno industrijsko bazo, ki tudi ustvarja delovna mesta.

1.6 Letošnje poročilo je 41. po vrsti ter podaja mejnike v razvoju politike konkurence in njihov pomen za doseganje ciljev EU.

1.7 EESO soglaša s Komisijo, da uveljavljanje in spodbujanje pravil konkurence prispevata k širšim dolgoročnim ciljem, kot sta povečanje blaginje potrošnikov ter podpora rasti, zaposlovanju in konkurenčnosti v EU, skladno s strategijo Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast.

1.8 Sodelovanje med Komisijo in nacionalnimi organi za konkurenco je izredno pomembno tako z vidika nadzora državnih pomoči kot vpliva, ki ga imajo omejitve pri izvajanju na konkurenco in na verodostojnost celotnega področja politike konkurence. Sodelovanje med organi mora biti prožno in vključevati aktivno komunikacijo.

1.9 EESO poziva Komisijo, naj dejavno sodeluje z organi za konkurenco iz držav zunaj EU, da bi tako obvarovala odprtost in pravičnost trgov. Odbor podpira trenutni razmislek o posodobitvi sistema državnih pomoči, saj bi si EU morala prizadevati za čim bolj enake pogoje konkurence v svetovnem merilu, da njena podjetja v primerjavi s tekmeci iz tretjih držav, ki jim ni treba spoštovati strogih specifikacij, zahtevnih predpisov in omejitev (npr. na živilskem trgu, v energetske intenzivnih sektorjih), a imajo kljub temu prost dostop do trga EU in svetovnega trga, ne bi bila v slabšem konkurenčnem položaju.

1.10 Odbor je že večkrat opozoril, da je treba izboljšati sisteme varstva pravic potrošnikov. Zato obžaluje, da v letu 2011 ni bil sprejet zakonodajni predlog o odškodninskih tožbah v protimonopolnih zadevah.

1.11 Pomembno je, da se protimonopolna politika Komisije in zakonodajni ukrepi dopolnjujejo, s ciljem zagotoviti varne, zdrave in učinkovite finančne trge, zlasti v enotnem območju plačil v eurih, v sektorju podatkov o finančnih storitvah in v sektorju bonitetnih agencij.

2. Vsebina poročila za leto 2011

2.1 Leto 2011 je bilo leto pretresov. Finančna kriza se je v nekaterih delih območja eura sprevrgla v dolžniško krizo, zaradi česar je bil omajan bančni sektor in ogrožena vzdržnost javnih financ mnogih evropskih vlad. Prav tako se je s krizo močno zavrlo kreditiranje realnega gospodarstva.

2.2 Poročilo Komisije ima tri poglavja: politika konkurence v trenutnih gospodarskih razmerah, politika konkurence v širšem okviru in dialog o konkurenci z drugimi institucijami. Poročilo je osredotočeno predvsem na finančne storitve ter živilski in letalski sektor. Z novo strukturo želi Komisija nazorneje pojasniti, kako izvaja politiko konkurence in kako ta prispeva k evropskemu gospodarstvu ter povečanju blaginje državljanov EU.

2.3 Nova struktura poročila Komisije, ki odraža predloge Odbora iz prejšnjih mnenj, se je izkazala za dobro. Poročilo je osredotočeno na glavna vprašanja in razvojne trende ter daje odličen pregled nad glavnimi elementi politike konkurence, vsebuje pa tudi številne opisne primere. Poročilo bi lahko bilo dopolnjeno s številkami, da bi bilo mogoče bolje oceniti sorazmerno težo različnih ukrepov in vprašanj. Koristno je, da je mogoče veliko dodatnih informacij, ki dopolnjujejo poročilo, dobiti na internetnih straneh GD za konkurenco.

2.4 V sporočilu je prikazano, kako je Komisija v letu 2011 politiko konkurence uporabljala kot instrument za reševanje finančne in dolžniške krize. Ponazorjeno je tudi, kako so politika konkurence in med letom sprejeti ukrepi za njeno uveljavljanje na splošno prispevali k doseganju širših ciljev politike iz strategije Evropa 2020.

3. Politika konkurence v trenutnih gospodarskih razmerah

3.1 Splošne ugotovitve

3.1.1 V današnjih časih se lahko pojavijo pozivi k protekcionističnemu ravnanju. To je razumljivo, saj je javnost opazila številne krivice, sploh to, da Evropa na tem področju še vedno ne ravna podobno kot njeni mednarodni partnerji. Čeprav se je v preteklosti že pokazalo, da se spodbujanja in uveljavljanja konkurence v času gospodarske krize ne sme omejiti, bi naiven in enostranski pristop v Evropi, da se spoštujejo načela, ki jih drugi na tem ključnem področju ne spoštujejo, oslabil konkurenčni okvir in še poslabšal srednje- do dolgoročni trend rasti.

3.1.2 Politika konkurence lahko pomembno pripomore k uspešnosti strategije za izhod iz krize in k oblikovanju okolja po krizi, ki bo preprečevalo morebitno izkrivljanje konkurence.

3.1.3 Finančna kriza je imela občuten vpliv na realno gospodarstvo, saj se je zaradi nje zmanjšal obseg posojil gospodinjstvom in podjetjem, kar je posredno močno vplivalo na naložbe in zaposlovanje. Več držav članic je moralo uvesti stroge varčevalne ukrepe in zmanjšati javno porabo, namesto da bi okrepile naložbe v ukrepe, namenjene ponovnemu zagonu gospodarstva. Kriza je vplivala in še vedno vpliva na vse državljane, potrošnike in zaposlene ter na podjetja in razmere, v katerih poslujejo. Dobra, učinkovita in uravnotežena politika konkurence pa je velikega pomena za blaginjo vseh skupin.

3.2 Posebne ugotovitve

3.2.1 Od začetka krize do 31. decembra 2011 je bilo za reševanje in prestrukturiranje evropskih bank porabljenih 1,6 bilijona EUR v obliki državnih pomoči. Komisija je sprejela 39 sklepov o prestrukturiranju, pri čemer sama spremlja dejansko izvajanje načrtov prestrukturiranja. Kljub obsežni podpori se je kriza postopoma še zaostrovala.

3.2.2 Z vidika vseh gospodarskih in družbenih subjektov je pomembno zagotoviti, da v razmerah, ko države in njihovi bančni sistemi (tj. banke) prejemajo ogromno pomoči, trgi še vedno delujejo. Ustrezen nadzor pomoči bankam je tudi v interesu širše javnosti.

3.2.3 Uspešnost delovanja enotnega območja plačil v eurih (SEPA) je močno odvisna od razvitosti bančnega sistema v različnih državah, razlike pa so precejšnje. V številnih državah predstavlja izziv razvoj plačilnih sistemov, ki bi omogočali izkoriščanje prednosti SEPA. Pogoji za to je, da je bančni sektor osredotočen na stranke in je zlasti manjšim podjetjem pripravljen pomagati pri pripravah. V številnih državah, na primer na Finskem, je uvedba SEPA potekala skorajda popolnoma brez težav. Eden od medijesko močno odmevnih problemov je bilo večkratno povečanje stroškov bančnih transakcij, ker so se kartice, ki so imele zgolj funkcijo bančne kartice, prenehale uporabljati.

3.2.4 Ena od tem, ki jih je Komisija posebej izpostavila, je standardizacija elektronskih plačil. Storitve elektronskih plačil zagotavljajo precejšnjo ekonomijo obsega, kar pomeni, da je koncentracija trga v samem bistvu tega sektorja. Dobro delujoč plačilni sistem seveda koristi celotnemu gospodarstvu, zato je pomembno, da Komisija storitvam elektronskih plačil kot gospodarskemu sektorju namenja ustrezno pozornost. Pri tem bi moralo biti osnovno načelo zagotavljanje poštenih pogojev za konkurenco. Opozoriti je treba, da tako trg za plačilni promet kot za kreditne in debetne kartice obvladuje zgolj nekaj ponudnikov.

3.2.5 Finančni trgi zagotavljajo učinkovitejše storitve, če so pregledni, odprti, konkurenčni in urejeni tako, da lahko opravljajo svojo funkcijo financiranja realnega gospodarstva. Prav to skuša Komisija doseči s protimonopolnimi preiskavami na neorganiziranem trgu izvedenih finančnih instrumentov, v sektorju plačilnih storitev ter pri razširjanju podatkov o transakcijah in finančnih informacij na trg. V poročilu bi lahko bila s številkami prikazana velikost problema, ki ga predstavlja neorganizirani trg izvedenih finančnih instrumentov. Za strožjo ureditev in nadzor trga izvedenih finančnih instrumentov obstajajo upravičeni razlogi.

3.2.6 Zaradi zaostrovanja bančnih predpisov zdaj in v bližnji prihodnosti se ne bi smel zmanjšati obseg posojil, ki jih dajejo banke, saj se s tem omejujejo naložbe podjetij in otežuje dostop do obratnega kapitala.

3.2.7 EESO poziva Komisijo, naj še naprej spremlja stanje konkurence na trgu bonitetnih agencij, saj lahko njihov način delovanja ter morebitna navzkrižja interesov z njihovimi strankami privedejo do izkrivljanja konkurence.

4. Politika konkurence v širšem okviru

4.1 Splošne ugotovitve

4.1.1 Večji del ukrepov Komisije na področju politike konkurence je bil namenjen odpravljanju posledic krize na finančnih trgih. Spodbujanje in uveljavljanje konkurence med drugim prispevata k uresničevanju drugih širših ciljev, kot sta povečanje blaginje potrošnikov ter podpora rasti, zaposlovanju in konkurenčnosti v EU skladno s strategijo Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast.

4.1.2 Komisija si v okviru politike glede združitve želi povečati blaginjo potrošnikov in zagotoviti enake možnosti gospodarskih subjektov. Prizadeva si namreč za ravnovesje med gospodarskimi koristmi združitve in drugimi elementi, kot so cena, možnost izbire, kakovost ali inovacije. Ta pristop se je že izkazal za dokaj učinkovitega v sektorju telekomunikacij in bi ga bilo treba razširiti na čim več sektorjev. Treba pa je biti realen in priznati, da so v zadnjih desetletjih nastajali vedno večji konglomerati, ki so v nekaterih sektorjih zmanjšali prostor za MSP ter s tem znatno omejili možnosti za nastanek novih uspešnih subjektov, kar seveda omejuje dinamiko in inovacije, predvsem pa ustvarjalnost, ki so na različne načine na splošno koristne za družbo.

4.1.3 Odbor poudarja, da je politika konkurence tesno povezana z drugimi področji politike, zlasti z ukrepi za boljše predpise, industrijsko politiko in politiko MSP. Zakonodaja, ki upošteva potrebe manjših podjetij in pogoje, v katerih poslujejo, zagotavlja, da trgi delujejo.

4.1.4 Operativne usmeritve za oceno učinka na panožno konkurenčnost v okviru sistema Komisije za oceno učinka (*operational guidance for assessing impacts on sectoral competitiveness within the Commission impact assessment system*), ki jih je letos objavila Komisija, so bile korak v pravo smer. Ta nabor orodij je vredno pozdraviti, sploh z vidika politike konkurence.

4.1.5 EESO želi opozoriti na pomembnost tega, da Komisija aktivno sodeluje z organi za konkurenco iz držav zunaj EU. To je osnovni pogoj za uspešno izvajanje politike konkurence, ki tudi zagotavlja, da so pogoji konkurence v svetovnem merilu čim bolj enotni.

4.1.6 EESO poziva Komisijo, naj še naprej izboljšuje zakonodajo na področju nadomestil za obveznosti javnih služb, ki vključujejo storitve za zadovoljevanje socialnih potreb, kot so zdravstvena in dolgoročna oskrba, otroško varstvo, dostop do trga dela ali ponovna vključitev vanj, socialna stanovanja, varstvo in socialna vključenost ranljivih skupin.

4.1.7 EESO poziva, naj se politika konkurence usklajuje tudi z generalnimi direktorati, ki s svojim delom močno vplivajo na konkurenčnost povsod v EU, kar bo prispevalo k dejanski modernizaciji Svetovne trgovinske organizacije. Potrebni so mehanizmi, s katerimi bi uravnotežili različne situacije in zagotovili spoštovanje socialnih in okoljskih pravil, pravil o varnosti izdelkov itd.. Nadalje so potrebni ukrepi za dejanski (in ne zgolj teoretični) boj proti temu, da velike distribucijske verige zlorablja svoj prevladujoči položaj, kar postopno uničuje manjše konkurente in dobavitelje, ukrepi za nadzor pogajanj, ki pogosto niso nič drugega kot vsiljevanje pogojev, za odpravo (in kaznovanje) zlorab prevladujočega položaja v vseh sektorjih ter za vzpostavitev mehanizmov, s katerimi bi izenačili neenake konkurenčne pogoje subjektov, ki delujejo v velikih potrošniških središčih, in tistih z obrobja, katerih dodatnih stroškov ni mogoče prezreti.

4.2 Posebne ugotovitve

4.2.1 EESO upa, da bo enotni *evropski patent* stopil v veljavo, in meni, da se bodo zaradi pobud Komisije predvsem pri patentih močno znižali stroški transakcij⁽¹⁾. Evropski patent bi nadomestil sedanji sistem, v katerem je treba za patente zaprositi v vsaki državi EU posebej. Po ocenah Komisije stroški patentov zlahka dosežejo 32 000 EUR, medtem ko v ZDA znašajo zgolj 1 850 EUR.

4.2.2 EESO meni, da je treba proces evropske standardizacije pospešiti, poenostaviti in posodobiti ter ga narediti bolj vključujočega⁽²⁾. Bolj redno bo treba ocenjevati, ali se je evropski sistem standardizacije zmožen dovolj dobro prilagoditi hitro spreminjajočemu se okolju ter prispevati k strateškim notranjim in zunanjim ciljem Evrope, zlasti na področju industrijske politike, inovacij in tehnološkega razvoja.

4.2.3 Hrana je eden od najbolj oprijemljivih stroškov, ki jih imajo potrošniki vsak dan, zato je pomembno, da v živilskem sektorju obstaja prava konkurenca. Vendar si je treba zapomniti, da lahko na ceno hrane vplivajo številni dejavniki, od katerih večina ne sodi v okvir politike konkurence. Najpomembnejši med njimi so naraščajoče cene primarnih proizvodov.

4.2.4 Izpostaviti je treba neenako pogajalsko moč členov verige preskrbe s hrano, v kateri so pridelovalci osnovnih živil in mali gospodarski subjekti v najšibkejšem položaju. EESO zato z zanimanjem pričakuje izsledke *forum* na visoki ravni za izboljšanje delovanja verige preskrbe s hrano, ustanovljenega leta 2010.

4.2.4.1 Koristno bi bilo, če bi bilo mogoče z vidika enotnega trga na ravni EU sprejeti bolj usklajen pristop k izvajanju konkurenčne prava in določanju zadevnih trgov.

4.2.5 Evropski proizvajalci morajo upoštevati dokaj stroge specifikacije, hkrati pa za tekmece iz drugih celin, ki imajo pri prodaji prost dostop do trga EU, velja precej manj strog zakonodajni okvir. Ker so proizvodni stroški v tretjih državah nižji, s tem pravzaprav prihaja do izkrivljanja konkurence. Isto velja v energetsko intenzivnih sektorjih, ki morajo izpolnjevati stroge okoljevarstvene predpise in dosegati cilje glede energetske učinkovitosti, za kar so potrebne obsežne naložbe, medtem ko njihovim tekmece, ki poslujejo na istem svetovnem trgu, ni treba nositi enakih stroškov. Zato je treba posodobiti sistem državnih pomoči in tako zagotoviti enake konkurenčne pogoje v svetovnem merilu, ob tem pa to reformo uskladiti z ukrepi, ki jih Komisija izvaja z instrumenti trgovinske politike⁽³⁾.

4.2.6 Konkurenčni trgi so najbolj primerni za razvoj podjetij, ki bodo imela možnosti za dolgoročni uspeh. Močna politika konkurence je pomemben element skladne in celostne politike za spodbujanje konkurenčnosti evropskih gospodarskih sektorjev. Eden od izzivov svetovne konkurence je ta, da je treba tekmovati z državami, v katerih so zakonodajni okviri precej manj strogi, stroški, delovne razmere in socialnovarstvena zakonodaja pa drugačni. EESO je v mnenju CESE 1176/2011⁽⁴⁾ ugotovil, da so bile nekatere oblike državne pomoči ladjedelništvu upravičene in da bi bilo treba na primer zelene tehnologije vključiti v zakonodajni okvir. EESO meni, da trenutna pobuda za državno pomoč pomeni pomemben korak k novi dinamiki v industrijski politiki, kar je v skladu s strategijo Evropa 2020. V zvezi z zmanjšanjem količine toplogrednih plinov, kar je eden

⁽¹⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 28.

⁽²⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 35.

⁽³⁾ Posodobitev področja državnih pomoči EU, UL C 11, 15.1.2013, str. 49.

⁽⁴⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 62.

od petih glavnih ciljev te strategije, EESO podpira smernice Evropske komisije o državni pomoči energetske intenzivni industriji, npr. proizvodnji jekla, aluminija, kemikalij in papirja ⁽⁵⁾. Namen tovrstne državne pomoči je preprečiti selitev virov CO₂, pokriti povišanje cen električne energije zaradi spremembe pravil v sistemu EU za trgovanje z emisijami v letu 2013 in spodbuditi naložbe v učinkovite elektrarne.

4.2.7 Sektor knjižnega založništva je trenutno v fazi modernizacije, kar je predvsem posledica digitalizacije. Omenjeni sektor je izjemnega pomena ne le za razcvet evropske kulture, marveč tudi za inovacije. V njem trenutno poteka prehod na digitalne nosilce, kar bo imelo zanj velike posledice. Ponudba *e-knjig* je čedalje večja, zato je popolnoma prav, da se je Komisija odzvala na poskuse omejevanja konkurence in razvoja.

4.2.8 Povpraševanje po rešitvah, ki omogočajo izpolnitev potreb po pridobivanju energije iz trajnostnih virov, vse bolj narašča. EESO podpira predloge, s katerimi želi Komisija modernizirati in razviti evropsko *energetsko infrastrukturo*, kar je pogoj za varno, stabilno in trajnostno oskrbo EU z energijo.

4.2.9 Energijo bo treba v prihodnosti pogostejše in v večjih količinah prenašati na dolge razdalje kakor danes. Le z vseevropsko energetsko infrastrukturo lahko vse države članice EU izkoristijo svoje lokalne prednosti pri nacionalnih virih energije. To velja za *energijo iz obnovljivih virov*, kot so vodna, vetrna in sončna energija. S takšno infrastrukturo bi lahko tudi optimalno izkoristili uporabo fosilnih goriv, na primer nafte, plina in premoga ⁽⁶⁾.

4.2.10 EESO se zavzema za standardiziran zakonodajni okvir EU za celoten *letalski sektor*, ki bi preprečil nenadzorovano subvencioniranje in zagotovil enake konkurenčne pogoje za vse udeležence na trgu, tudi na lokalni ravni ⁽⁷⁾. Odbor pripo-

roča, da bi bili državna pomoč za naložbe v letališko infrastrukturo in zagonska pomoč letalskim prevoznikom možni samo v natančno določenih primerih ter bi bili časovno in zneskovno omejeni. Poziva tudi k dolgoročni politiki razvoja regionalnih letališč in meni, da bo mogoče smernice za letalski sektor učinkovito izvajati le, če bo dosežen dogovor o jasnih političnih prednostnih nalogah za razvoj regionalnih letališč. Vzdrževanje regionalnih letališč je pomembno vprašanje podjetniške politike. Odbor tako opozarja na mnenje o svežnju ukrepov za boljša letališča, ki obravnava dodeljevanje slotov in storitve zemeljske oskrbe na letališčih v Evropski uniji.

4.2.11 EESO je večkrat opozoril, da je treba v tem okviru prepričljivo izboljšati sisteme varstva pravic potrošnikov. Zato obžaluje, da zakonodajni predlog o odškodninskih tožbah v primeru kršitve evropskih protimonopolnih pravil v letu 2011 ni bil sprejet in da tega ni pričakovati niti do konca leta 2012.

4.2.12 EESO pozdravlja konsolidacijo institucionalnega okvira za uveljavljanje konkurenčnega prava, na podlagi katerega upravni organ, kot je Komisija, sprejema odločitve, ki so predmet celovite sodne presoje, kar zagotavlja ustrezno varstvo temeljnih pravic oseb, na katere te odločitve vplivajo.

5. Dialog o konkurenci z drugimi organi

5.1 Komisija je v celoti pristojna za uveljavljanje konkurenčnega prava EU pod nadzorom sodišč Evropske unije, hkrati pa evropski komisar za konkurenco in njegove službe z Evropskim parlamentom sodelujejo v stalnem strukturiranem dialogu o vprašanih konkurence. Komisija Evropski ekonomsko-socialni odbor obvešča o pomembnejših pobudah politik in se udeležuje sej njegovih študijskih in strokovnih skupin. EESO pozdravlja izrecno omembo sodelovanja Komisije z Odborom v poročilu.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Sporočilo Komisije o smernicah za nekatere ukrepe državne pomoči v okviru sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov po letu 2012 (2012/C 158/04), UL C 158, 5.6.2012.

⁽⁶⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 125.

⁽⁷⁾ UL C 299, 4.10.2012, str. 49.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropska strategija za ključne omogočitvene tehnologije – pot do rasti in delovnih mest

(COM(2012) 341 final)

(2013/C 44/15)

Poročevalec: **Peter MORGAN**

Komisija je 26. junija 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropska strategija za ključne omogočitvene tehnologije – pot do rasti in delovnih mest

COM(2012) 341 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, odgovorna za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 102 glasovoma za, 2 glasovoma proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 To je drugo sporočilo Komisije o ključnih omogočitvenih tehnologijah (KET). EESO je mnenje ⁽¹⁾ o prvem ⁽²⁾ pripravil septembra 2010. V njem je pozdravil usmerjenost EU v ključne omogočitvene tehnologije, a hkrati izrazil tudi resne pomisleke glede učinkovitosti predlogov zaradi očitnih šibkosti visokotehnološke proizvodnje v EU.

1.2 V točki 1.10 omenjenega mnenja je navedel naslednja priporočila:

- spopasti se je treba z nezmožnostjo notranjega trga, da spodbuja podjetja, in oblikovati panožno strategijo, ki se bo spoprijela z občutnimi pomanjkljivostmi evropskih visokotehnoloških podjetij;
- proizvodnjo je treba vrniti nazaj v Evropo, hkrati pa pospešiti rast novih podjetij v Evropi;
- podjetjem je treba olajšati pridobivanje sredstev za financiranje inovativnih tehnologij;
- uvesti je treba finančne spodbude, ki bodo EU spremenile v dobičkonosno lokacijo za inovacije in podjetništvo na področju KST ^(*);
- začeti je treba korenito reformo šol in univerz, ki morajo zagotavljati potrebna znanja;
- spodbujati je treba grozde, vzpostavljene na univerzah in v raziskovalnih centrih, ki združujejo visokotehnološka inovativna podjetja;
- priznati si je treba, da se svet spreminja, in sprejeti prodorne politike na področju mednarodne trgovine;

- zagotoviti je treba, da bo ta pobuda vseobsegajoča in da bo vključevala vse povezane pobude, ki se izvajajo v vseh generalnih direktoratih.

^(*) Op. prev.: V slovenskih različicah omenjenega mnenja iz leta 2010 in referenčnega dokumenta Komisije (COM(2009) 512) sta uporabljena izraz ključne spodbujevalne tehnologije in kratica KST. Zaradi uskladitve z novjšim dokumentom Komisije (COM(2012) 341) in LATE se v tem prevodu uporabljata izraz ključne omogočitvene tehnologije in kratica KET.

EESO ponavlja ta priporočila.

1.3 Komisija v najnovjšem sporočilu predlaga, naj EU svoja raziskovalno-razvojna prizadevanja utelesi v strategiji s tremi stebri, ki ne bi podpirala zgolj razvoja in raziskav, temveč tudi pilotne linije za razvoj prototipov in napredne proizvodne procese za prevajanje tehnologij v proizvode. EESO v zvezi s tem podaja dve priporočili. Prvič, naj se zaradi osredotočenosti na nova stebra strategije ne prikrajša raziskav in razvoja v EU ali zmanjša njunega obsega, saj so zlasti bazične raziskave najpomembnejše za nastanek prihodnjih ključnih omogočitvenih tehnologij. Drugič, naj programu, za katerega je videti, da temelji na uveljavljanju novih tehnologij na trgu, pomagajo uveljavljeni proizvajalci s povečanjem povpraševanja. Zato si EESO želi, da bi bilo več pozornosti namenjene povečanju zmogljivosti proizvodnih podjetij v EU.

1.4 EESO na splošno podpira akcijski načrt, ki je orisan v točki 3 v nadaljevanju. Kljub temu pa si želi, da bi bili akcijski programi v luči razlik med državami članicami pripravljeni v skladu z usposobljenostjo in zmožnostmi posameznih regij.

1.5 Nekatere elemente akcijskega načrta bo nemara treba dodatno spodbuditi, zlasti posodobitev področja državnih pomoči, tvegani kapital, pogajanja o pravicah intelektualne lastnine v globalnem kontekstu in trgovinska pogajanja v visokotehnoloških panogah. Poleg tega bo treba izboljšati izobraževanje in usposabljanje na vseh ravneh s posebnim poudarkom na inženirjih in znanstvenikih.

⁽¹⁾ UL C 48, 15.2.2011, str. 112.

⁽²⁾ COM(2009) 512 final.

1.6 Čeprav je v akcijskem načrtu govora o upravljanju projekta KET, pa so načini izvedbe nejasni, zato bo programu morda manjkalo zagona.

2. Uvod

2.1 Komisija je zadolžila skupino na visoki ravni, naj preuči odziv na prvo sporočilo in pripravi poročilo⁽³⁾, ki je bilo objavljeno junija 2011. Drugo sporočilo kot naslednji korak tako predstavlja evropsko strategijo za KET.

2.2 Strokovna skupina na visoki ravni je v poročilu opredelila glavne težave, ki jih ima Evropa pri prevajanju zamisli v tržne izdelke, tj. pri premagovanju mednarodno priznane „doline smrti“. Za uspešen preboj zato predlaga strategijo s tremi stebri:

- steber tehnoloških raziskav, katerega osnova so tehnološke zmogljivosti, podpirajo pa ga organizacije za raziskave in tehnologijo;
- steber razvoja proizvodov, katerega osnova so pilotne linije in predstavitve, podpirajo pa ga industrijski konzorciji;
- steber konkurenčne proizvodnje, katerega osnova so konkurenčne proizvodne zmogljivosti, podpirajo pa ga sidrna podjetja (ang. *anchor companies*).

2.3 Predlagajo se razvoj industrije za napredno proizvodnjo, ki bi ustvarjala prihodke z izvozom, podpora proizvajalcem strojev v poproizvodni fazi, ki so sposobni zagotoviti najnaprednejše proizvodne tehnologije v Evropi (za stroje, programsko opremo, storitve ipd.), ter razvoj in izboljšanje proizvodnih sistemov (tehnologije in procesov) za izgradnjo učinkovitih, sodobnih in visokotehnoloških proizvodnih zmogljivosti v Evropi.

2.4 Poročilo vsebuje naslednjih 11 priporočil:

- Ključne omogočitvene tehnologije naj bodo za Evropo prednostno področje.
- EU mora opredeliti raziskovalne in razvojne dejavnosti v skladu z lestvico ravni tehnološke pripravljenosti (TRL).
- Obseg definicij raziskovalnih in razvojnih dejavnosti je treba v celoti izkoristiti.
- Potreben je rebalans programov financiranja razvojnih in raziskovalnih dejavnosti v EU.
- Potreben je strateški pristop k programom za KET.

— Oblikovati je treba ustrezna pravila za izvajanje programov KET.

— Mehanizme financiranja je treba združiti.

— Oblikovati je treba pravila za državno pomoč v zvezi s KET.

— Evropa potrebuje svetovno konkurenčno politiko intelektualne lastnine.

— Treba je razvijati, krepiti in zadržati sposobnosti v zvezi s KET.

— Vzpostaviti je treba evropsko opazovalnico in posvetovalni organ za KET.

3. Povzetek predloga

3.1 „Kot ključne omogočitvene tehnologije EU so bili na podlagi najnovejših raziskav, ekonomskih analiz tržnih gibanj in njihovega prispevka k reševanju družbenih izzivov opredeljeni mikro- in nanoelektronika, nanotehnologija, fotonika, napredni materiali, industrijska biotehnologija in napredne proizvodne tehnologije.“

3.2 Komisija v analizi stanja v sporočilu poudarja naslednje:

- Evropska unija ima na svetovni ravni vodilno vlogo v razvoju KET.
- EU ne izkorišča svoje baze znanja.
- Glavna šibkost EU je zlasti, da ne zmora pretvarjati znanja v blago in storitve.
- Pomanjkanje proizvodnje, povezane s KET, škodi predvsem iz dveh razlogov: kratkoročno so zamujene priložnosti za rast in delovna mesta, dolgoročno pa se slabi baza znanja.

3.3 Sporočilo navaja naslednje razloge za omenjene pomanjkljivosti:

- pomanjkanje skupne opredelitve in razumevanja KET;
- neuspešne politike v zvezi z izkoriščanjem sinergijskega potenciala KET in pospeševanjem njihovega vstopa na trg;
- pomanjkanje predstavitev izdelkov in projektov za potrjevanje konceptov;
- neučinkovita raba in usklajevanje javnih sredstev;
- omejen dostop do ustreznih virov rizičnega kapitala;

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/kets/hlg_report_final_en.pdf

- razdrobljenost notranjega trga EU in regulativne razlike zaradi nezadostnega usklajevanja med regijami in državami članicami;
- pomanjkanje ustrezno kvalificirane delovne sile in podjetnikov.

3.4 Cilji strategije iz tega sporočila so:

- v naslednjem večletnem finančnem okviru osredotočiti politike EU na raziskave, inovacije in kohezijsko politiko ter pri posojilni dejavnosti EIB prednostno obravnavati uvajanje KET;
- usklajevati dejavnosti EU in posameznih držav članic za sinergije in dopolnjevanje navedenih dejavnosti ter združevanje virov, kjer je to potrebno;
- ustanoviti zunanjo skupino za vprašanja KET, ki bo Komisiji svetovala pri vprašanjih politik, povezanih s KET;
- uporabiti obstoječe trgovinske instrumente za zagotovitev poštene konkurence in enakih konkurenčnih pogojev na mednarodni ravni.

3.5 Povzetek akcijskega načrta Komisije

3.5.1 Prilagoditev instrumentov EU

- Obzorje 2020
 - dodelitev sredstev v višini 6,7 milijarde EUR
 - prerazporeditev sredstev za pilotne linije oz. predstavitevne projekte
 - medsektorski projekti
 - merila za izbor
- Evropski sklad za regionalni razvoj
 - pametna specializacija
 - z grozdi povezani ukrepi
- posodobitev pravil državne pomoči
- sporazum z Evropsko investicijsko banko
- spodbujanje potrebnih multidisciplinarnih spretnosti

3.5.2 Usklajevanje

- sinergije z nacionalnimi politikami industrijskih inovacij
- memorandum o soglasju zainteresiranih strani iz industrije

3.5.3 Upravljanje

- skupina za usklajevanje KET v okviru Obzorja 2020
- zunanja skupina za vprašanja KET

3.5.4 V zvezi z znanjem in spretnostmi bo Komisija:

- v okviru Obzorja 2020 še naprej izvajala in krepila ukrepe, ki bodo pritegnili mlade h KET;
- prek Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo (EIT) spodbujala ustanovitev skupnosti znanja in inovacij (SZI) za proizvodnjo z dodano vrednostjo, ki bi povezala podjetja, raziskave in visokošolsko izobraževanje na tem področju;
- do konca leta 2012 objavila sporočilo, ki bo obravnavalo hitro spreminjajoče se izzive pri ponudbi znanja in spretnosti v EU;
- razvijala partnerstva med izobraževalnimi ustanovami in podjetji, na primer v obliki koalicij znanja za visoko šolstvo;
- iskala poti za povečanje ponudbe usposobljene delovne sile na področjih KET, vključno z nadarjenimi visokokvalificiranimi delavci iz tretjih držav.

3.5.5 Trgovina

- Komisija si bo prizadevala zagotoviti ugodno trgovinsko okolje in enake konkurenčne pogoje na svetovni ravni. To vključuje: lažji dostop do trga in naložbenih priložnosti ob preprečevanju izkrivljanja mednarodnega trga, boljšo zaščito pravic intelektualne lastnine, spodbujanje vzajemnosti, zlasti pri javnih naročilih, zmanjšanje uporabe subvencij ter tarifnih in netarifnih trgovinskih ovir na svetovni ravni in preverjanje skladnosti z veljavnimi predpisi EU in STO.

4. Evropska visokotehnološka proizvodna podjetja

4.1 Namen strategije za KET je spodbujanje v EU bazirane proizvodnje visokotehnoloških izdelkov, ki so nepogrešljivi v vsakdanjem življenju evropskih državljanov in podjetij, in sicer v časovnem okviru do leta 2020 pa tudi pozneje. Proizvodnja visokotehnoloških izdelkov v EU kljub svetovnemu ugledu raziskovalnih in razvojnih dejavnosti EU trenutno ni dovolj konkurenčna na svetovnih trgih. Razlog za to težavo pa naj ne bi bile pomanjkljive zmogljivosti in usposobljenost evropske visokotehnološke proizvodnje, temveč slab prenos raziskovalno-razvojnih dejavnosti v proizvodnjo. Namen strategije Komisije je zato spodbuditi proizvajalce, naj sprejmejo tehnologije. EESO je prepričan, da morajo za uspešnim prenosom dejansko stati proizvajalci, ki lahko uveljavijo tehnologijo; po mnenju Odbora Evropa nima dovolj podjetij v svetovnih sektorjih visokotehnološke proizvodnje.

4.2 Spodnji tabeli povzemata seznama 500 najuspešnejših svetovnih podjetij in 500 najuspešnejših podjetij v največjih regijah, ki ju je za leto 2012 pripravil časopis Financial Times. Vključena so samo visokotehnološka proizvodna podjetja.

4.3 Čeprav seznam ne pove vsega, pa po mnenju EESO točno pokaže sorazmerno proizvodno moč posameznih svetovnih regij.

V tabeli 500 najuspešnejših podjetij je navedeno število podjetij po posameznih visokotehnoloških proizvodnih sektorjih. Med nastajajoče trge so med drugim vključene tudi štiri države BRIK. Na svetovni ravni ima Evropa vodilni položaj le v sektorju industrijskega inženiringa; tabela z regionalnimi podatki podaja natančnejšo sliko.

Seznam FT Global 500						
Sektor	Število podjetij					
	Svet	ZDA	Japonska	Nastajajoči trgi	Evropa	
Farmacevtski izdelki in biotehnologija	22	11	2	0	6	Novartis (*), Roche (*), GSK, Sanofi- Aventis, AstraZeneca, Novo Nordisk Shire
Tehnološka strojna oprema	16	10	1	2	3	ASML, Ericsson, Nokia
Programska oprema in računalniške storitve	13	7	1	4	1	SAP
Avtomobilski sektor in deli	17	3	5	5	4	Daimler, VW, BMW, Continental
Kemikalije	18	7	1	4	5	Bayer, BASF, Air Liquide, Syngenta (*), Linde
Zdravstvena oprema	13	10	0	0	3	Fresenius, Synthes (*), Essilor
Splošni industrijski proizvodi	12	5	1	5	1	Siemens
Industrijski inženiring	13	4	3	1	5	ABB (*), Volvo, Atlas Copco, MAN, Sandvik
Vesoljska in obrambna oprema	7	5	0	0	2	Rolls Royce, EADS
Naftna oprema in storitve	11	7	0	0	2	Sarpem, Transocean (*)
Izdelki za razvedrilo	4	0	3	0	1	Philips Electrical
Elektronski in električni proizvodi	4	1	1	1	1	Schneider Electric

(*) Podjetja, označena z zvezdico (*), so švicarska.

4.4 V regionalni tabeli je poleg števila podjetij navedena tudi njihova skupna tržna kapitalizacija. Tako je izražena poglobljena ocena moči posamezne regije, medtem ko tržne vrednosti podjetij odražajo velikost in sorazmerno uspešnost posameznega regionalnega sektorja.

4.5 Evropa je vodilna v sektorjih kemikalij in industrijskega inženiringa. Soliden položaj ima tudi na področju farmacevtskih izdelkov in biotehnologije ter v avtomobilskem sektorju. ZDA prednjači pri zdravstveni opremlitvi ter tehnološki strojni in programski opremlitvi, medtem ko so na področju strojne opreme Japonska in nastajajoči trgi močnejši od Evrope.

4.6 Analiza jasno kaže, da bi moral biti namen programa za KET okrepiti sektorje, kjer Evropa zaostaja, in izkoristiti tiste, kjer ima sorazmerno prednost. Posebna prizadevanja je treba usmeriti v zdravstveno tehnologijo in opremo.

Seznam FT Regional 500 – tehnološko-proizvodni sektorji								
Sektor	Število podjetij (#) in tržna vrednost (v milijardah USD*)							
	ZDA		Japonska		Nastajajoči trgi		Evropa	
	#	\$	#	\$	#	\$	#	\$
Farmacevtski izdelki in biotehnologija	21	948	27	176	8	48	15	708
Tehnološka strojna oprema	33	1,391	18	146	9	146	7	111
Programska oprema in računalniške storitve	25	1,083	12	58	5	109	7	126
Avtomobilski sektor in deli	9	161	38	446	10	115	13	290
Kemikalije	16	286	32	133	16	262	22	384
Zdravstvena oprema	29	495	5	20	1	4	10	114
Splošni industrijski proizvodi	7	409	8	36	9	87	5	125
Industrijski inženiring	13	247	34	217	15	143	21	275
Vesoljska in obrambna oprema	12	269	0	0	1	5	9	115
Naftna oprema in storitve	16	324	0	0	1	10	2	119
Izdelki za razvedrilo	2	25	14	118	0	0	1	20
Elektronski in električni proizvodi	10	125	27	153	7	77	6	61
Alternativna energija	0	0	0	0	1	4	0	0

5. Stališče EESO

5.1 Od leta 1957 so v EU nastala le tri svetovna visokotehnološka podjetja: ASML, Nokia in SAP. EU nenehno zaostaja. Ob primerjavi z dosežki ameriških podjetij v istem obdobju in prodorom azijskih, tj. najprej japonskih, tajvanskih, korejskih in po novem tudi kitajskih podjetij, bi to lahko opisali kot skupni polom kapitalizma in podjetništva.

5.2 Vojaško-industrijski kompleks Amerike, ki goji kapitalizem prostega trga na več področjih, je v sodelovanju s tamkajšnjimi univerzami, ki sodijo med vodilne v svetu, ustvaril izjemno rodovitno podlago za številne inovacije in zamisli, ki se izkoriščajo v pretežno podjetniški kulturi velikega trga.

5.3 Azijske države omogočajo novonastalim panogam aktivno državno pomoč in zaščito, dokler se ne uveljavijo. Še vedno so odprte in privlačne za vhodne naložbe v visoko tehnologijo. Privzele so tehnologije, ki so jih prinesle vhodne naložbe, in zdaj jih izkoriščajo.

5.4 Stanje v Evropi je popolnoma drugačno, glavna težava pa je pomanjkanje homogenosti. V skoraj vsakem vidiku – naj bo GDP na prebivalca, stopnja brezposelnosti, poslovna in univerzitetna infrastruktura, rezultati izobraževanja, kapitalski trgi, prožnost trga dela, razširjenost interneta itd. – so praviloma velikanske razlike med šestimi podregijami EU, kot jih opredeljuje Svetovna banka. Te podregije so: EU-15 sever (Britansko otočje, nordijske države), EU-15 osrednji del (prvih šest članic brez Italije in Avstrija), EU-15 jug (štiri mediteranske države), EU-12 sever (baltiške države), EU-12 osrednji del (PL, CZ, HU, SI, SK) in EU-12 jug (RO in BG).

5.5 Za vzpostavitev zmogljivosti za KET v svetovnem merilu bi bilo smiselno prilagoditi politike in programe za vsako od šestih skupin držav tako, da se upoštevajo stanje njihovih univerz in raziskovalnih ustanov, znanstvena in tehnološka usposobljenost delavcev, sposobnosti in trenutni trgi proizvodnih podjetij ipd. Tako bi bilo mogoče prednostno usmeriti prizadevanja po regijah in najuspešnejše postaviti na čelo. S tem v zvezi bi bilo treba obravnavati kohezijske politike, predlagane v sporočilu.

5.6 Komisija upravlja EU z zakonodajo in finančnimi izplačili, pri čemer ji pomagajo opazovalnice in agencije. To je lahko učinkovito na področjih, kjer lahko en sam komisar v celoti prevzame odgovornost za pobudo. EESO meni, da projekt KET, pri katerem sodeluje vsaj šest komisarjev, ne more uspeti brez koncentracije pooblastil in bolj neposrednega upravljanja.

5.7 Veliko že znanega je treba postaviti pod vprašaj. Tak primer je regionalni pristop. Tako skupina na visoki ravni kot Komisija v sporočilu ugotavljata, da bi bilo treba znova premisliti o mehanizmi državne pomoči za projekte KET. Tudi predlogi glede pravic intelektualne lastnine v sporočilu niso obravnavani s tako pozornostjo kot v poročilu skupine na visoki ravni ⁽⁴⁾. EESO je naklonjen temu, kar Komisija pravi o trgovini, vendar meni, da obstoječe trgovinske politike niso dovolj zaščitile interesov EU. Tudi na tem področju bi kazalo prenoviti upravljanje in nepopustljivo uveljavljati interese EU.

5.8 EESO pozdravlja dejstvo, da je skupina na visoki ravni preusmerila pozornost s podpore raziskavam in razvoju k uravnoteženemu tristranskemu pristopu. V tej luči se zdi 7. okvirni program precej pomanjkljiv. Kljub temu pa je Odbor zaskrbljen, saj v EU morda ni dovolj podjetij, ki bi imela ustrezne zmogljivosti, izdelke in svetovni doseg, da bi lahko na trgu uspešno ponudila proizvode, ki so nastali pod okriljem stebra R&R. Celoten predlog sloni na domnevi, da lahko drugi in tretji steber omogočita KET uveljavitev na trgu. V resnici pa ključnim omogočitenim tehnologijam po navadi omogočijo prodor na trg visokotehnološki proizvajalci, kot so Apple, BMW, Bayer, Rolls Royce ali Airbus. EU mora v sodelovanju z državami članicami oblikovati strategijo za podporo in razvoj svetovno pomembnih podjetij, ki izdelujejo končne proizvode. Obstoječa podjetja je treba spodbuditi, naj razširijo obseg proizvodnje z izdelki, ki so tesno povezani s KET in namenjeni svetovnim trgom. Sporočilo večkrat poudari, da KET lahko ustvarjajo rast in nova delovna mesta. EESO pa na drugi strani meni, da so *podjetja*, ki uporabljajo KET, tista, ki lahko ustvarijo rast in nova delovna mesta. EU potrebuje več podjetij s storitvami in trgi, ki lahko izkoriščajo KET.

5.9 Kadar ključnim omogočitenim tehnologijam prodora na trg ne omogočijo uveljavljeni proizvajalci končnih izdelkov, to storijo podjetniki. Večina podjetnikov namreč prodre na trg s pomočjo vlagateljev tveganega kapitala ali uveljavljenih podjetij, ki jih pritegnejo. IBM je finančno podprl Microsoft in rešil Intel; Apple je finančno podprl ARM Holdings, ki zdaj predstavlja konkurenco Intelu; naložbe v Google in Facebook so prispevali premožni vlagatelji v tehnološke industrije; vlagatelji tveganega kapitala so nato podprli Google, Microsoft pa je namenil podporo Facebooku. Evropski podjetniki iz nordijskih držav, ki so v zaledju Skypa in Angry Birds, so prejeli podporo vlagateljev tveganega kapitala iz Londona in Kalifornije.

⁽⁴⁾ Skupina na visoki ravni priporoča EU, naj prilagodi pravila za državno pomoč in tako olajša raziskovalne, razvojne in inovacijske dejavnosti ter obsežne naložbe v KET, zlasti z uvedbo splošne izenačevalne klavzule v okvir EU za državne pomoči, revizijo mehanizma zmanjšanja za velike naložbe, zviševanjem praga za priglasitev, hitrejšimi postopki in uporabo projektov, ki so v skupnem evropskem interesu.

5.10 Projekt KET je pomanjšana različica tega, kar pomeni ustvarjanje bogastva na ravni EU. V ZDA ima glavno besedo trg, v Aziji pa državne politike. Nemčija in nordijske države imajo uspešne politike, a veliko držav članic EU jih nima. Sporočilo na ravni EU namenja omejena sredstva Unije v podporo programu KET, toda EESO se boji, da se tak model ustvarjanja bogastva ob svetovni konkurenci ne bo izkazal kot dovolj učinkovit.

6. Posebne ugotovitve

6.1 EESO izraža zaskrbljenost, da bi poudarek na drugem in tretjem stebru lahko pomenil zmanjšan obseg razvojnih in raziskovalnih dejavnosti EU. Tega ne more podpreti. Za novo generacijo inovacij potrebujemo močne bazične raziskave. Sodobna tehnologija je večinoma posledica nepričakovanih rezultatov bazičnih raziskav.

6.2 Ker EU nima vojaško-industrijskega kompleksa, kot ga pozna ZDA (ali Kitajska), je treba znanost spodbujati in ji zastavljati izzive na druge načine. V tem je vrednost projektov, kot sta Galileo in ITER.

6.3 EESO pozdravlja usmerjenost v izobraževanje ter znanje in spretnosti. Vendar ugotavlja, da sporočilo izpostavlja zmanjšanje števila diplomantov znanstvenih in tehničnih ved v EU. Znanstveno-tehnični primanjkljaj na vseh ravneh izobraževanja v EU je na splošno šibka točka tako konkurenčnosti EU in zlasti projekta KET. Načrti iz sporočila glede na razsežnost in nujnost problema ne zadostujejo.

6.4 EESO je pred kratkim pripravil mnenje o sporočilu Komisije o posodobitvi področja državnih pomoči⁽⁵⁾. Za

področje KET veljajo točke 1.5.1 (opredelitev tržne nepopolnosti) ter 1.6.3 in 1.6.4 (enaki konkurenčni pogoji). Zaradi prizadevanj za ohranitev konkurenčnosti na notranjem trgu je zdaj ogrožena zunanja konkurenčnost EU.

6.5 Sporočilo omenja, da so se v zadnjem desetletju dejavnosti tveganega kapitala v EU zmanjšale, zato načrtuje nadomestitev tveganega kapitala s sredstvi EU. Odbor pozdravlja to potezo, vendar meni, da ne bo zadostovala. Priporoča, naj EU v sodelovanju z državami članicami ustvari predpogoje za tvegani kapital v Evropi.

6.6 Komisija je obvestila EESO o nameri za oblikovanje skupine za vprašanja KET, ki naj bi nasledila skupino na visoki ravni. „Poleg predstavnikov tehnologije za vsako od šestih KET (nanotehnologija, mikroelektronika, biotehnologija, fotonika, napredni materiali, napredni proizvodni sistemi) predlagamo še predstavnike za več KET (najinovativnejši proizvodi so namreč kombinacija različnih KET) in sodelovanje več industrijskih uporabnikov s konca verige (npr. s področij aeronavtik, avtomobilske industrije, letalske in vesoljske industrije, gradbeništva, energije, prehrane, medicinskih pripomočkov, opreme, oblikovanja itd.) kot v prvi skupini na visoki ravni, saj je namen strategije za KET okrepiti industrijsko proizvodnjo izdelkov, ki temeljijo na KET.“

6.7 Veliko bo odvisno od podjetij, ki bodo zastopana, njihovega vpliva na (veliko) večjo skupino za vprašanja, uspeha skupine pri pomoči 118 regionalnim podjetjem v visokotehnološkem proizvodnem sektorju, da postanejo svetovni akterji, in, najpomembnejše, od njenega uspeha pri nastanku naslednjih 118 na regionalni ravni.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Posodobitev področja državnih pomoči (UL C 11, 15.1.2013).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zavarovalnem posredovanju (prenovitev)

(COM(2012) 360 final - 2012/0175 (COD))

(2013/C 44/16)

Poročevalka: **Ellen NYGREN**

Evropski parlament je 11. septembra 2012 sklenil, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zavarovalnem posredovanju (prenovitev)

COM(2012) 360 final – 2012/0175 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel soglasno na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra).

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja pobudo Komisije o reviziji direktive o zavarovalnem posredovanju in meni, da je predlog na splošno dober. Temeljni cilji predloga so utemeljeni in predlog je v glavnem smiseln.

1.2 Kljub temu pa nekateri vidiki predloga niso dovolj analizirani in jih je treba pred njihovo izvedbo dodatno obravnavati. V nekaterih primerih je potrebna natančnejša opredelitev pojmov, da bi se lahko določbe učinkovito uporabljale.

1.3 EESO meni, da so zahteve v zvezi z informacijami za stranke, določene v predlogu, na splošno ustrezne in koristne za potrošnika.

1.4 V skladu s predlogom zavarovalni posredniki in zavarovalnice sprejmejo ustrezne ukrepe za ugotavljanje nasprotij interesov, ki bi lahko nastali med opravljanjem storitev zavarovalnega posredovanja, in o tem obvestijo stranko. EESO meni, da je ta določba pomembna, in soglaša z namenom predloga, vendar meni, da bi bilo mogoče nekatere vidike predloga izboljšati, kot je navedeno v nadaljevanju.

1.5 EESO pozdravlja dejstvo, da so v zvezi z nakupom zavarovalnih naložbenih produktov določene dodatne posebne zahteve za varstvo potrošnikov. To je pogosto rentno varčevanje, ki je za potrošnika finančno zelo pomembno in zajema dolgo časovno obdobje. Takšni produkti so pogosto kompleksni, različno vsebino in pogoje pa je vnaprej zelo težko razu-

meti in oceniti. Zato je varstvo interesov potrošnikov pri tej kategoriji zavarovalnih produktov veliko pomembnejše kot pri enostavnih zavarovalnih produktih manjšega gospodarskega pomena.

2. Povzetek dokumenta Komisije

2.1 Direktiva o zavarovalnem posredovanju je edini pravni akt EU, ki ureja prodajo zavarovalniških produktov z namenom varovanja pravic potrošnikov. Sprejeta je bila leta 2002, države članice pa so jo v nacionalne zakonodaje morale prenesti najpozneje do januarja 2005. Namen direktive je z nekaterimi nadrejenimi načeli zagotoviti minimalno uskladitev, pri čemer izvajanje v državah članicah poteka na zelo različne načine. Potreba po pregledu se je pokazala že med preverjanem izvajanja direktive, ki ga je Komisija izvedla v obdobju 2005–2008.

2.2 Pretresi na finančnih trgih so poleg tega izpostavili pomen zagotavljanja učinkovitega varstva potrošnikov v vseh finančnih sektorjih. Skupina držav G20 je leta 2010 zaprosila OECD ter druge ustrezne mednarodne organizacije za oblikovanje skupnih načel na področju finančnih storitev za večje varstvo potrošnikov. Obravnavani predlog za prenovitev direktive o zavarovalnem posredovanju je treba preučiti tudi s tega vidika.

2.3 S predlogom o reviziji direktive naj bi se izboljšala regulacija na zavarovalniškem trgu, tako da bi za vse akterje, ki so vključeni v prodajo zavarovalnih produktov, veljali enaki pogoji in da bi se povečala zaščita imetnikov zavarovalnih polic.

2.3.1 Glavni cilji predloga so zagotavljanje poštene konkurence, varstvo potrošnikov in povezovanje trgov. Navzkrižja interesov naj bi se odkrila, obvladala in odpravila. Poklicne kvalifikacije prodajalcev naj bi ustrezale kompleksnosti produktov, ki jih prodajajo. Postopki za čezmejne dejavnosti naj bi se poenostavili.

2.3.2 Na podlagi predloga bi se področje uporabe direktive razširilo in tako poleg prodaje prek zavarovalnih posrednikov kot trgovcev v veliki meri vključevalo tudi celotno prodajo zavarovalnih produktov.

2.3.3 Komisija predlog na splošno obravnava kot direktivo o minimalni uskladitvi, ki državam članicam daje dovolj manevrskega prostora, da predvidijo strožje zahteve za večje varstvo potrošnikov.

3. Pripombe EESO k predlogu direktive

3.1 EESO pozdravlja pobudo Komisije o reviziji direktive o zavarovalnem posredovanju in meni, da je predlog na splošno dober. Temeljni cilji predloga so utemeljeni in predlog je v glavnem smiseln. Odbor podpira predlog tudi zato, ker je v njem predviden pregled direktive pet let po začetku njene veljavnosti. Kljub temu pa nekateri vidiki predloga niso dovolj analizirani in jih je treba pred njihovo izvedbo dodatno preučiti.

3.2 Področje uporabe in opredelitve pojmov

3.2.1 V členu 1 predloga je predvidena znatna razširitev področja uporabe glede na veljavno zakonodajo. Pojem „zavarovalno posredovanje“ naj bi se v skladu s predlogom razširil in vključeval ne samo samostojne posrednike, temveč tudi zaposlene v zavarovalnici. To je lahko vsekakor pozitivno, saj naj bi za celoten zavarovalniški trg veljali enaki predpisi. Ta direktiva zajema tudi banke, če imajo v svoji paleti produktov tudi zavarovalniške produkte.

3.2.2 Po mnenju EESO je bistveno, da se uredijo pogoji glede prodaje, ne glede na to, katera poklicna kategorija v finančnem sektorju je odgovorna zanj. Zato se zdi nenavadno, da sta v predlogu izrecno navedena poklicno upravljanje zahtevkov in ocenjevanje škode.

3.3 Pogoji za opravljanje poklica in organizacijske zahteve

3.3.1 EESO odločno pozdravlja predlog, da države članice zagotovijo, da zavarovalni posredniki ter zaposleni v zavarovalnicah, ki opravljajo storitve zavarovalnega posredovanja, nenehno izpopolnjujejo svoje znanje in sposobnosti. V zvezi s

tem je treba poudariti, da morajo delodajalci zagotoviti, da bodo imeli njihovi uslužbenci dostop do usposabljanja, ki je potrebno za učinkovito in zadovoljivo opravljanje njihovih nalog.

3.3.2 Odbor v zvezi s tem poudarja, da bi bilo treba vse (tako zaposlene kot tudi samostojne) zavarovalne posrednike pravno zavezati k temu, da predložijo dokaze o svoji z delom povezani izobrazbi.

3.3.3 V skladu s členom 8(2) mora imeti oseba, ki se neposredno ukvarja z dejavnostmi zavarovalnega posredovanja, čisto kazensko evidenco, kar zadeva kaznive prestopke, povezane s kaznivimi dejanji zoper lastnino ali drugimi kaznivimi dejanji, povezanimi s finančnimi dejavnostmi. Odbor meni, da bi morali uradni nacionalni organi izvajati ustrezen nadzor, da se zagotovi integriteta ter preprečijo zapleteni in dragi postopki. V zvezi s tem bi lahko nastale težave, povezane z različnimi nacionalnimi merili glede vnosa v kazensko evidenco, zaradi česar ima lahko ureditev v različnih državah različne učinke.

3.4 Obveznosti obveščanja

3.4.1 V predlogu je določeno, da je treba zagotavljati jasne in nezavajajoče informacije, tudi kar zadeva trženjska sporočila. Iz dokumentov mora biti razvidno, ali so informacije povezane s trženjem ali so to kakšne druge informacije. Zavarovalni posrednik mora stranke obvestiti tudi o tem, v kakšni meri se informacije nanašajo na svetovanje v zvezi ponujenimi zavarovalnimi produkti. Pojasniti je treba, ali posrednik dela po naročilu določene zavarovalnice ali je samostojen, pa tudi, kdo ga plačuje. EESO meni, da je predlog na splošno ustrezen in koristen za potrošnika.

3.4.2 Obstaja možnost tveganja, da se bo posrednik skušal izogniti svoji odgovornosti za svetovanje tako, da bo strankam sporočil, da svetovanje ni zagotovljeno. Predlagana določba lahko tako povzroči težave v zvezi z razlago. Če je treba določbo ohraniti, jo je treba dopolniti s pravili, ki določajo, da v primeru, če se izkaže, da je posrednik dejansko opravil svetovanje o posredovanih produktih, to ne vpliva na možnost strank, da prejmejo odškodnino za pomanjkljivo svetovanje.

3.4.3 Številni enostavni zavarovalni produkti se prodajajo brez svetovanja, na primer prek spleta. Na prodajo brez svetovanja se nanaša člen 18. V členu 18(1)(b) je določeno, da posrednik stranki pojasni razloge za kakršen koli nasvet o določenem zavarovalnem produktu, čeprav člen obravnava primere, v katerih svetovanje ni zagotovljeno. Besedilo je protislovno, zato je treba predlog na tem mestu pojasniti.

3.4.4 V členu 20 je v zvezi z informacijami, ki jih je treba posredovati strankam, določeno, da jih je treba vse sporočiti na papirju. Število izjem jasno kaže, da ne gre več za splošno pravilo. Namesto tega bi bilo na primer bolje določiti, da je treba na papirju sporočiti osnovne informacije o produktu, s podatki o tem, kje je mogoče pridobiti dodatne informacije.

3.5 Nasprotja interesov in preglednost

3.5.1 V skladu s predlogom zavarovalni posredniki in zavarovalnice sprejmejo ustrezne ukrepe za ugotavljanje nasprotij interesov, ki bi lahko nastali med opravljanjem storitev zavarovalnega posredovanja, in o tem obvestijo stranko. EESO meni, da je ta določba pomembna, in soglaša z namenom predloga, vendar meni, da bi ga bilo mogoče izboljšati, kot je navedeno v nadaljevanju.

3.5.2 Člen 17(1)(d–g) vsebuje določbe o informacijah, ki jih je treba posredovati stranki, in sicer o naravi plačila, ki ga posrednik prejme v zvezi z zavarovalno pogodbo. EESO se strinja, da je treba posredovati informacije v zvezi z določitvijo plačila, vendar izraža zaskrbljenost, da bi bile lahko preveč natančne informacije o znesku, kot je določeno v točki f, za stranko pri njenem odločanju zavajajoče. Pomembno je, da stranka natančno pozna celotno ceno produkta, znesek, ki ga je treba nakazati posredniku, ter višino morebitnega plačila, ki ga posredniku plača zavarovalnica.

3.5.3 Člen 17(4) vsebuje določbo o razkritju informacij o plačilu posrednika v primerih, v katerih stranka katero koli plačilo opravi na podlagi zavarovalne pogodbe po njeni sklenitvi. Glede na avtomatizirane možnosti plačila, ki so pri dolgoročnih zavarovalnih pogodbah zdaj običajne (npr. trajni nalogi), se zdi, da se s predlogom uvaja prekomerna zakonska ureditev. Zadostovalo bi že, če se stranko o plačilu posrednika obvesti enkrat letno.

3.5.4 EESO pozdravlja člen 21 predloga, ki obravnava navzkrižne prodaje. V tem členu je določeno, da zavarovalni posrednik stranko seznani z možnostjo ločenega nakupa posameznih delov ponujenega paketa.

3.5.5 Uvedba splošnega načela enakih konkurenčnih pogojev za prodajne poti je zelo pomembna za uravnoteženo obveščanje in transparentnost, odpravlja pa tudi tveganje, da bi prihajalo do izkrivljanja konkurence.

3.6 Dodatne zahteve za varstvo potrošnikov v zvezi z zavarovalnimi naložbenimi produkti

3.6.1 EESO pozdravlja dejstvo, da so v zvezi z nakupom zavarovalnih naložbenih produktov določene dodatne posebne zahteve za varstvo potrošnikov. Enostavni zavarovalni produkti in produkti naložbene narave se zelo razlikujejo. To je pogosto rentno varčevanje, ki je za potrošnika finančno zelo pomembno in zajema dolgo časovno obdobje. Tako obdobje varčevanja kot

tudi obdobje izplačevanja lahko zajemata več desetletij. Takšni produkti so pogosto kompleksni, potrošnik pa včasih zelo težko vnaprej razume in oceni različno vsebino in pogoje. Zato je varstvo interesov potrošnikov pri tej kategoriji zavarovalnih produktov veliko pomembnejše kot pri enostavnih zavarovalnih produktih manjšega gospodarskega pomena.

3.6.2 Odbor se zavzema za natančnejšo opredelitev obravnavanih produktov. Kar zadeva opredelitev, člen 2(4) predloga vsebuje sklicevanje na uredbo o dokumentih s ključnimi informacijami za naložbene produkte. Ta opredelitev je po mnenju Odbora preveč nejasna, saj so v predlogu v zvezi s temi primeri posredovanja določene posebne zahteve za varstvo potrošnikov in je zato pomembno, da se natančneje in ustrezneje določi področje uporabe teh določb za doseganje želenega varstva potrošnikov v praksi ⁽¹⁾.

3.6.3 Če posrednik strankam sporoči, da je svetovanje o zavarovalnih produktih neodvisno, v skladu s členom 24(5)(b) ne sme prejemati nobenih honorarjev, provizij ali kakršnih koli denarnih koristi, ki jih plača ali zagotovi tretja oseba. EESO ta predlog pozdravlja glede na posebno potrebo po varstvu potrošnikov v takšnih primerih.

3.7 Izvensodno reševanje sporov

3.7.1 V skladu s členom 13 države članice zagotovijo vzpostavitev ustreznih, učinkovitih, nepristranskih in neodvisnih postopkov za stranke pri reševanju sporov. EESO v zvezi s tem poudarja, da morajo imeti takšni organi dejanske možnosti preverjanja in da mora obstajati možnost za ugotavljanje dejstev v okviru ustne obravnave, da se izpolnijo zahteve iz direktive. Odbor poleg tega poudarja, da je treba hkrati zagotoviti tudi možnost reševanja sporov po sodnem postopku, tako da stranke ne bodo enostavno napotene na alternativno reševanje sporov.

3.8 Sankcije

3.8.1 V skladu s členom 26 države članice zagotovijo, da so njihove upravne sankcije in ukrepi, določeni za primere kršitev, učinkoviti, sorazmerni in odvračilni. EESO se s temi cilji strinja.

3.8.2 Hkrati je v členu 28(2)(f) določeno, da je mogoče fizični osebi naložiti upravno denarno kazen v višini do 5 000 000 EUR. EESO meni, da je ta znesek bistveno previsok, tudi če gre za najvišji znesek, ki ga je mogoče naložiti v obliki

⁽¹⁾ Mnenje CESE 1841/2012 z dne 14. novembra 2012 o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o dokumentih s ključnimi informacijami za naložbene produkte (še ni objavljeno v UL).

upravne denarne kazni. To določbo je mogoče spodbijati, zlasti ker gre za upravno sankcijo in ne za odškodnino za oškodovanca na podlagi sodne odločbe.

3.9 Prijava kršitev

3.9.1 V členu 30 je določeno, da je treba zagotoviti učinkovit mehanizem za prijavljanje kršitev. Odbor v zvezi s tem poudarja, da morajo imeti zaposleni možnost, da pristojnim nadzornim organom brez delovnopравnih ali drugih posledic prijavijo morebitne kršitve predpisov. To je pomembno za pravno varnost, pošteno konkurenco in seveda tudi za varstvo potrošnikov. Možnosti prijave bi morale biti na voljo tudi za primer suma kršitve veljavne zakonodaje. Ni dovolj, da so zaposleni v zavarovalnicah in posredniških hišah v primeru prijave nepravilnosti napoteni zgolj na postopke v podjetju.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Nujno je opredeliti, kaj je zavarovalni naložbeni produkt, saj za te produkte veljajo strožji predpisi kot za druge zavarovalne produkte. Zato je opredelitev v zadevnem členu – „[...] je zavarovalna pogodba, ki bi jo bilo mogoče uvrstiti tudi kot [...]“ – slabo oblikovana. Omogoča namreč različne razlage tega, kaj bi lahko bil zavarovalni naložbeni produkt.

4.2 Odbor meni, da opredelitev svetovanja ni jasna. Pojem svetovanja se poskuša opredeliti na številnih mestih v predlogu. V členu 2(9) je opredeljeno v obliki osebnega priporočila stranki. To je zelo široka opredelitev svetovanja in ni jasno, ali je posredovanje zavarovalnih produktov brez svetovanja sploh mogoča.

4.2.1 Hkrati je drugje v predlogu mogoče najti še en poskus opredelitve svetovanja. V členu 17(1)(c) Poglavja VI je navedeno, da je treba stranki sporočiti, ali se svetovanje opravlja na podlagi poštene analize. V členu 18(3) je pojasnjeno, kakšno je svetovanje na podlagi poštene analize. To svetovanje je treba „utemeljiti z analizo dovolj velikega števila zavarovalnih pogodb, ki so na trgu na voljo, da lahko [zavarovalni posrednik] oziroma [zavarovalnica] na podlagi tega da priporočilo v skladu s strokovnimi merili glede tega, katera zavarovalna pogodba bi bila primerna za zadovoljitev strankinih potreb“.

4.2.2 Besedilo v členu 24(3) in (5) je drugačno. Govori namreč o svetovanju, ki se „izvaja neodvisno“. V skladu s predlogom lahko to neodvisno svetovanje temelji na „širši“ ali „bolj omejeni analizi trga“.

4.2.3 Povzamemo lahko, da predlog vsebuje sklicevanja na številne različne primere posredovanja:

- posredovanje brez svetovanja, na primer pri prodaji prek spleta;
- posredovanje s svetovanjem v obliki osebnega priporočila;
- posredovanje s svetovanjem, ki temelji na poštenu analizi, vključno z zahtevami glede oblike takšnega svetovanja, ki iz tega izhajajo;
- posredovanje s svetovanjem, ki se izvaja neodvisno
 - in ki temelji na širši ali
 - bolj omejeni analizi trga.

4.2.4 Svetovanje, ki se izvaja neodvisno, mora izpolnjevati tudi ustrezne zahteve glede svoje oblike, kakor je navedeno zgoraj. Vendar ni jasno, ali je treba te zahteve izpolnjevati tudi v primeru širše in bolj omejene analize trga.

4.3 Člen 17

4.3.1 Odbor se strinja, da je za potrošnika pomembno, da se razkrijejo nasprotja interesov in da v zvezi z oblikami plačil obstaja določena preglednost. Poudarek pa ne sme biti namenjen zgolj preglednosti na področju plačil, temveč tudi sistemom upravljanja učinkovitosti, na katerih temeljijo tako variabilna plačila kot tudi oblikovanje fiksnih plač. Nasprotja interesov lahko nastanejo tudi brez kakršne koli oblike variabilnih plačil, in sicer v primerih, v katerih mora posrednik izpolniti operativne cilje. Pogosto so to lahko cilji na področju prodaje določenega produkta, pa tudi posredni cilji. Takšni cilji lahko pomenijo tveganje nasprotja interesov med cilji, ki jih določi zavarovalnica, in potrebo stranke po ustreznem zavarovalnem produktu.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o kliničnih preskušanjih zdravil za uporabo v humani medicini in razveljavitvi Direktive 2001/20/ES

(COM(2012) 369 final – 2012/0192 (COD))

(2013/C 44/17)

Poročevalka: **Ingrid KÖSSLER**

Svet in Evropski parlament sta 7. oziroma 11. septembra 2012 sklenila, da v skladu s členoma 114 in 168(4) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o kliničnih preskušanjih zdravil za uporabo v humani medicini in razveljavitvi Direktive 2001/20/ES

COM(2012) 369 final – 2012/192 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, odgovorna za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 105 glasovi za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO priznava, da so klinične raziskave pomembno in stalno razvijajoče se področje znanstvenih prizadevanj, katerih namen je razumeti bolezni in razvijati zdravila za bolnike.

1.2 V okviru znanstvenega napredka v kliničnih raziskavah ter razvoja inovativnih terapij je treba v celoti upoštevati zaščito posameznikov pred prekomernimi tveganji ter obremenitvami, prav tako pa je treba blaginji posameznika dati prednost pred vsem drugimi interesi.

1.3 Uredba bo v času svoje veljavnosti pomenila sistem, na podlagi katerega se bodo ocenjevale razvijajoče se in nove oblike preskušanj. Glede na razvoj znanosti in tehnologije ter njenega vpliva na način izvedbe preskušanj in na testiranje proizvodov v kliničnih preskušanjih v prihodnosti se zdi smiselno, da se uvede stroga določba o rednem ocenjevanju in, po potrebi, spremembi uredbe.

1.4 EESO poziva k temu, da se oblikuje enotno območje upravljanja EU na področju kliničnih preskušanj, kjer se lahko bolnik udeleži različnih kliničnih preskušanj v različnih državah članicah, ne glede na svojo državo izvora/bivanja, in ki spoštuje univerzalna etična, znanstvena in tehnična načela, na podlagi katerih se ocenjujejo klinična preskušanja.

1.5 EESO pozdravlja in odločno podpira uvedbo in uporabo enotnega portala za mednarodna klinična preskušanja ali preskušanja v eni državi, ne da bi bilo treba podatke dodatno vnašati v kateri koli nacionalni sistem. To bo zmanjšalo upravno breme, ki je posledica izvajanja sedanje direktive, in

omogočilo uskladitev zahtev nacionalnih organov glede oddaje vlog. Poleg tega bo enoten portal zagotovil poenostavljen proces za življenjski cikel kliničnih preskušanj, saj bo olajšal možnost vključitve dodatnih držav članic v klinično preskušanje.

1.6 EESO podpira usklajen postopek ocenjevanja in njegovo razdelitev v dva dela, kot je predlagano v uredbi. Na ta način se bo oblikoval jasen in razumljiv sistem, v katerem ne bo podvajanja ocen, ki jih izvajajo zadevni organi, kar bo bolnikom omogočilo čim hitrejši dostop do kliničnega preskušanja približno v enakem času v vseh zadevnih državah članicah.

1.7 EESO poziva, da se v uredbo izrecno vključijo ocene, ki jih izvaja neodvisni odbor za etična vprašanja (v skladu z zahtevami iz odstavka 15 Helsinške deklaracije, poglavja II predloga in Direktive 2001/20/ES). Etična ocena je ključni del v postopku odobritve kliničnih preskušanj, da se zagotovi spoštovanje bolnikovih pravic. Klinično preskušanje se ne bi smelo odobriti, dokler neodvisen odbor za etična vprašanja ne poda pozitivnega mnenja.

1.8 EESO poziva EU, naj podpre in olajša sodelovanje in izmenjavo znanstvenih informacij med državami članicami v okviru mreže, ki povezuje odbore za etična vprašanja, ki jih imenujejo države članice. EESO priznava obstoj mreže EuresNet, kljub temu pa poziva k ustanovitvi uradnega organa, ki bo usmerjen na bolnike in bo nadomestil to mrežo. V uredbo bi bilo treba vključiti določbo o mreži odborov za etična vprašanja.

1.9 EESO odločno pozdravlja ločevanje, ki ga uredba uvaja za klinična preskušanja z minimalno intervencijo.

1.10 EESO pozdravlja namero za krepitev zaščitnih ukrepov pri obdelavi osebnih podatkov, dokler obstaja ustrezno ravno-
vesje med pravicami posameznikov ter varno in zanesljivo
uporabo podatkov o bolnikih v zdravstvenih raziskavah.

1.11 EESO podpira ustanovitev Koordinacijske in svetovalne
skupine za klinično preskušanje, kakor je določeno v členu 81.

1.12 Medtem ko se klinična preskušanja najpogosteje izva-
jajo za zdravila, je treba opozoriti, da se lahko klinična presku-
šanja – ali študije klinične učinkovitosti – opravijo tudi na
področju medicinskih pripomočkov in *in vitro* diagnostike ter
da nedavna predloga Evropske komisije o uredbi o medicinskih
pripomočkih ⁽¹⁾ in uredbi o *in vitro* diagnostičnih medicinskih
pripomočkih ⁽²⁾ vključujeta zahteve glede študij klinične učinko-
vitosti. Zlasti v okviru medicine, prilagojene posamezniku, je
mogoče pričakovati, da se bo število skupnih preskušanj farma-
cevtskih proizvodov in diagnostičnih medicinskih pripomočkov
povečalo. Zato bi bilo treba zagotoviti, da so zahteve in
postopki za oddajo vlog za zdravila in medicinske pripomočke
skladni in da se podvajanje čim bolj zmanjša.

1.12.1 EESO priznava, da morajo podatki o kliničnem
preskušanju, ki se predložijo v dokumentaciji vloge za dovo-
ljenje za promet, temeljiti na kliničnih preskušanjih, ki so bila še
pred začetkom vnosa v javni register, ki je glavni register
sistema mednarodnih registrov kliničnih preskušanj Svetovne
zdravstvene organizacije, ali register, ki ga je potrdila
Mednarodna organizacija urednikov medicinskih revij.

2. Povzetek predloga Komisije

2.1 V zadnjih letih se je število vlog za klinična preskušanja
v EU znatno zmanjšalo (od 2007 do 2011 za 25 %), stroški
izvedbe kliničnih preskušanj in povprečni zamik pri začetku
kliničnih preskušanj pa so se povečali. Po mnenju Evropske
komisije je Direktiva 2001/20/ES v mnogočem vplivala na
stroške in izvedljivost kliničnih preskušanj, kar je povzročilo
upad števila kliničnih preskušanj v EU.

2.2 Namen sedanjega predloga je zagotoviti hitrejša, enostav-
nejša in cenejša izvajanja kliničnih preskušanj, tako da se dolo-
čijo usklajena pravila o odobritvi in izvedbi kliničnih preskušanj,
da se poveča privlačnost EU kot lokacije za klinična preskuša-
nja, zmanjšajo stroški preskušanj ter izboljša javno zdravje.

2.3 Predlog ima obliko uredbe in nadomešča Direktivo
2001/20/ES. Ta pravna oblika zagotavlja, da države članice
vloge za odobritev kliničnega preskušanja ocenjujejo na podlagi
enakega besedila in ne na podlagi različnih ukrepov za prenos v
nacionalno pravo. Prav tako akterjem omogoča, da načrtujejo in
izvajajo klinična preskušanja, vključno z mednarodnimi klini-
čnimi preskušnji, na podlagi enega regulativnega okvira.

2.4 Predlog vključuje naslednje glavne točke: postopek
odobritve kliničnih preskušanj, varnostna poročila, prostovoljna
privolitve, izdelava in označevanje zdravil v preskušanju,
izvedba preskušanja, nadomestila za škodo, odgovornosti (razi-
skovalec, sponzor, sosponzor), kontaktna oseba v EU in nadzor.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja pregled evropske zakonodaje o klini-
čnih preskušanjih kot priložnost za Evropo, da pokaže, da
deluje kot enotna skladna regija pri regulaciji in upravljanju
kliničnih preskušanj in da je zanimiva lokacija, kjer lahko spon-
zorji izvajajo klinične raziskave ter bolnikom zagotavljajo
možnost za udeležbo v kliničnih preskušanjih.

3.2 EESO priznava, da se število kliničnih preskušanj v EU
zmanjšuje (v EU se je zlasti zmanjšalo število akademskih razi-
skav), kar pa ni zgolj posledica zakonodaje EU, temveč tudi
številnih zavajajočih dejavnikov. Tako se je tudi v ZDA število
kliničnih študij zmanjšalo, v zadnjih letih pa je tudi gospodarska
kriza prispevala k upadu. Vendar lahko zakonodaja EU prispeva
k izboljšanju te situacije.

3.3 EESO ugotavlja, da lahko sedanji predlog upočasni nave-
deno zmanjševanje, vendar v svoji trenutni obliki tega trenda ne
bo zaustavil niti obrnil. Kljub temu pa pomeni priložnost za
ustvarjanje boljšega okolja za klinična preskušanja v EU, kar bi
lahko spodbudilo bolj konkurenčen okvir za klinične raziskave
na globalni ravni.

3.4 EESO poudarja, da napredek na področju znanstvenih
raziskav poteka sočasno z napredkom v našem znanstvenem
in strokovnem znanju. Da bo na podlagi uredbe še naprej
mogoče podpirati evropske klinične raziskave, jo je treba
redno pregledovati, pri čemer je treba omogočiti, da bo tak
pregled lahko sprožil vse potrebne spremembe. Komisija to
podpira v svojem sporočilu *Celostna industrijska politika za dobo
globalizacije Konkurenčnost in trajnost v središču pozornosti* ⁽³⁾, v
katerem navaja, da mora sistematično ocenjevanje zakonodaje
postati sestavni del pametne pravne ureditve.

⁽¹⁾ COM(2012) 542 final.

⁽²⁾ COM(2012) 541 final.

⁽³⁾ COM(2010) 614 final.

3.4.1 EESO poziva, da se na podlagi pridobljenih izkušenj opredelijo določbe o oceni izvajanja te uredbe in poročanju o njem, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti različnim vrstam odobrenih kliničnih preskušanj ter znanstvenemu in tehnološkemu napredku.

3.4.2 EESO poziva k naslednji spremembi klavzule o pregledu: „Komisija pet let po začetku veljavnosti te uredbe, nato pa vsakih pet let, pripravi poročilo o izvajanju te uredbe ter ga predloži Evropskemu parlamentu in Svetu; to poročilo vključuje obsežne informacije o različnih vrstah odobrenih kliničnih preskušanj v skladu s to uredbo, vključno z opredelitvijo načrtov za kakršne koli ustrezne spremembe“.

3.4.3 EESO v tem poročilu poziva Komisijo, naj oceni učinek znanstvenega in tehnološkega napredka na uporabo te uredbe.

3.5 EESO opozarja, da se je zaradi trenutnih nesorazmernih upravnih zahtev za klinične raziskave z minimalno intervencijo število kliničnih preskušanj, ki jih izvaja akademski svet, v Evropi zmanjšalo. Klinična preskušanja z minimalno intervencijo v glavnem izvaja akademski svet in so ključna za napredek in razvoj medicinske prakse.

3.5.1 EESO podpira razvrstitev kliničnih preskušanj z minimalno intervencijo v členu 5(2)(d), saj bi zmanjšala velike upravne obremenitve za sponzorje ter tako ponovno omogočila dostop bolnikov do kliničnih preskušanj z minimalno intervencijo.

3.6 EESO poziva k uredbi, ki bi zagotovila oblikovanje enotnega območja upravljanja EU na področju kliničnih preskušanj, kjer ima lahko bolnik dostop do informacij o različnih kliničnih preskušanjih in se lahko udeleži različnih kliničnih preskušanj zaporedoma v različnih državah članicah, ne glede na svojo državo izvora/bivanja, in ki spoštuje univerzalnost etičnih, znanstvenih in tehničnih načel, na podlagi katerih se ocenjujejo klinična preskušanja. Dogovor o teh načelih je bil dosežen na mednarodni konferenci o usklajevanju smernic o dobri klinični praksi, načela pa so skladna s tistimi iz Helsinške deklaracije Svetovne zdravniške organizacije o etičnih načelih za zdravstvene raziskave, ki vključujejo ljudi. EESO meni, da bi se morala uredba na Helsinško deklaracijo sklicevati ne samo v uvodnih izjavah, temveč tudi v členu 9.

3.7 EESO meni, da bi uvedba enotnega območja EU brez meja, kjer bi se izvajala preskušanja, pomenila ključni mejnik, ki bi lahko korenito spremenil privlačnost Evrope kot destinacije za klinična preskušanja ter bolnikom omogočil dostop do najbolj inovativnih zdravljenj.

3.8 EESO poudarja, da je treba za pomoč pri izvajanju časovnih rokov v okviru mehanizma tihe odobritve v besedilu

pojasniti, da se lahko preskušanje začne na datum obvestila, razen če je država članica navedla razloge za nesprejetje kliničnega preskušanja. Vendar so časovni roki v okviru mehanizma tihe odobritve, navedeni v predlagani uredbi, očitno prekratki in jih je zato treba podaljšati.

3.9 EESO priznava, da je potreben mehanizem za pomoč odboru za etična vprašanja, da izmenjajo strokovne izkušnje in znanje in da se učijo drug od drugega. Platformo za takšno mrežo je treba usklajevati in financirati na ravni EU. EESO meni, da mora biti vključenost bolnikov obvezna, saj bo ustrezno zastopanje bolnikov zagotovilo, da odločitve odražajo interese bolnikov in dejanske razmere kot tudi sodelovanje bolnikov v procesu ocenjevanja, kot je to zapisano v členu 9.

3.10 EESO meni, da bi bilo treba sodelovanje med odbori za etična vprašanja povečati, s čimer bi se zagotovila podpora državam članicam pri doseganju večje učinkovitosti in ekonomij obsega ter pri prizadevanjih za preprečitev podvajanja. Ta uredba bi morala olajšati oblikovanje trajnostnih struktur, ki vključujejo vse pomembne organe držav članic ter temeljijo na sedanjih pilotnih projektih in na posvetovanju s številnimi zainteresiranimi stranmi. Zato bi morala zagotoviti podlago za stalno podporo Unije takšnemu sodelovanju. Omogočila bo večjo učinkovitost pri ocenjevanju elementov, navedenih v členih 6(1) in 7(1).

3.10.1 EESO priznava, da zavarovanje kliničnih preskušanj pomeni velike stroške za sponzorje in lahko v nekaj letih privede do dodatnega zvišanja cen zdravil. Vendar pa namera Evropske komisije, da zmanjša stroške zavarovanja civilne odgovornosti za sponzorje, ne bi smela zmanjšati varnosti udeležencev v primeru zahtevka, kar se lahko zgodi v primeru odprave obveznega zavarovanja. EESO nasprotuje splošni odpravi obveznega zavarovanja, vendar se strinja, da je treba v jasno opredeljenih primerih dovoliti izjeme.

3.10.2 Uvedba mehanizma odškodnin zahteva navedbo podrobnejših podatkov, zlasti v zvezi s tem, na kakšen način bo ta mehanizem financiran in kdo ga bo financiral. Oblikovanje nacionalnih mehanizmov odškodnin pomeni tveganje, da bo financiranje v posameznih državah članicah različno. Tudi različni sistemi zavarovanja odgovornosti za zdravila in proizvode ter različna nacionalna pravila glede odgovornosti lahko privedejo do možnega poslabšanja v primeru škode, povzročene bolniku.

3.11 Poenostavitev **poročanja o varnosti** ter zlasti njegova **centralizacija** v okviru Evropske agencije za zdravila bosta velik dosežek in bi morala zmanjšati nepotrebne upravne obremenitve, povezane s farmakovigilanco, ter hkrati čim bolj povečati zmogljivost EU za pravočasno odkrivanje relevantnih dogodkov.

3.11.1 EESO priporoča, da se v uredbo ne vključijo posebne kategorije bolezni ali vrste zdravil. Uredba bi se morala osredotočiti na zagotavljanje varnosti udeležencev in zanesljivosti pridobljenih podatkov. Če so posamične bolezni v uredbi razvrščene posebej, je zelo verjetno, da bo novih razvrstitev preveč, kar bi ustvarilo zmedo za sponzorje in nacionalne pristojne organe. Obstaja resno tveganje, da bo obsežen sistem razvrščanja dejansko v nasprotju s ciljem uredbe, tj. zagotoviti poenostavitve in uskladitev.

3.12 EESO podpira ustanovitev Koordinacijske in svetovalne skupine za klinično preskušanje kot ključni korak za zagotovitev resnične usklajenosti kliničnih raziskav v Evropi. Za čim boljše delovanje te skupine je treba sestanke omejiti samo na stranke, navedene v členu 81. Vendar je treba zagotoviti, da bodo imele zainteresirane strani, na katere se ta uredba nanaša, možnost predložiti vprašanja ali teme, o katerih mora razpravljati ta svetovalna skupina. To bi omogočilo večjo preglednost in večje ravnanje med vsemi zainteresiranimi stranmi, vključenimi v klinično preskušanje, tudi bolniki.

3.12.1 EESO zato poziva, da se v člen 81(5) vključi naslednje besedilo: „Komisija na zaprosilo ustrezne zainteresirane skupine predloži eno ali več vprašanj, ki so pomembna na podlagi člena 81(2), čim prej v razpravo Koordinacijski in svetovalni skupini za klinično preskušanje in po potrebi v ta namen skliče sejo te skupine. Če Komisija zavrne predložitev vprašanja Koordinacijski in svetovalni skupini za klinično preskušanje ali sklic seje te skupine v skladu z zaprosilom zainteresirane skupine, o tej zavrnitvi pisno obvesti prosilca in navede razloge za to zavrnitev. Kadar Koordinacijska in svetovalna skupina za klinično preskušanje razpravlja o vprašanju v okviru te določbe, Komisija zagotovi, da je zadevni prosilec obveščen o rezultatu razprave“.

3.13 EESO sicer podpira namero Komisije za krepitev zaščitnih ukrepov pri obdelavi osebnih podatkov, vendar poudarja, da mora biti med pravicami posameznikov ter varno in stabilno uporabo podatkov o bolnikih v zdravstvenih raziskavah ustrezno ravnanje. Zlasti kadar so bolniki, ki sodelujejo v kliničnih preskušanjih, po poučitvi, ki omogoča uporabo vzorcev in podatkov za prihodnje raziskave, dali široko prostovoljno privolitev, je pomembno, da se spoštujejo dobra klinična praksa in etična načela za uporabo teh podatkov.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO odločno podpira enotno **strukturo upravljanja EU na področju kliničnih preskušanj**, ki mora znatno olajšati izvajanje kliničnih raziskav v EU ter mora biti merilo in cilj za spremembo in pregled te uredbe.

4.2 EESO poziva, da se v uredbo vključijo določbe v zvezi z **mrežo odborov za etična vprašanja**.

4.2.1 Člane takšne mreže bi morale imenovati države članice, ki imena in kontaktne podatke teh oseb sporočijo Komisiji. Člani sodelujejo v dejavnostih mreže ter k njim tudi prispevajo. Ta mreža temelji na načelih dobrega upravljanja, vključno s preglednostjo, objektivnostjo, strokovno neodvisnostjo, pošteni postopki in ustreznim posvetovanjem z zainteresiranimi stranmi, s smiselno udeležbo bolnikov v vseh fazah posvetovanja.

4.2.2 Cilji mreže odborov za etična vprašanja so:

- a) podpirati sodelovanje med nacionalnimi in lokalnimi odbori za etična vprašanja, da se poenostavijo in uskladijo procesi za izdajo dovoljenj odborov za etična vprašanja;
- b) podpirati preučevanje značaja in vrste informacij, ki se lahko izmenjujejo;
- c) preprečevati podvajanje ocenjevanja;
- d) zagotoviti, da so bolniki, ki sodelujejo v kliničnih preskušanjih v EU, zaščiteni v skladu z enakimi univerzalnimi etičnimi načeli;
- e) podpirati vseevropsko uskladitev kvalifikacij in usposabljanj za člane odborov za etična vprašanja.

4.2.3 EESO podpira financiranje tega odbora v okviru raziskovalnega programa EU. Do pomoči Unije so upravičeni samo organi in telesa, udeleženi v mreži, ki so jih za upravičence določile sodelujoče države članice.

4.3 EESO priznava, da **časovni roki** za vključitev nove države članice niso konkurenčni in niso v skladu s časovnimi roki, ki so opredeljeni v členu 7 in predvideni za II. del ocene, ki jo opravi zadevna država članica. Druga država članica, če je zadevna stranka, se lahko z ugotovitvami države članice poročevalke glede I. dela ne strinja le na podlagi naslednjih razlogov:

- a) pomembne razlike v običajni klinični praksi med zadevno državo članico in državo članico poročevalko, zaradi katerih bi prišlo do slabšega zdravljenja udeleženca kot pri običajni praksi;
- b) kršitev nacionalne zakonodaje iz člena 86. Ta ocena bi morala biti možna tudi v manj kot predlaganih 10/20 dneh, tj. v desetih dneh, možnost za začasno prekinitve ustreznega roka za pridobitev navedenih dodatnih pojasnil pa bi morala biti v skladu s časovnimi roki, ki so opredeljeni v členih 7 in 14(8) in ki so predvideni za II. del ocene, ki jo opravi zadevna država članica.

4.4 Kar zadeva proces ocenjevanja, EESO priporoča, da vsaka država članica poleg pogojev, navedenih v členu 7(1), vlogo oceni z vidika izpolnjevanja zahtev glede zaščite udeležencev. Da se preprečijo dolgotrajni postopki odobritve kliničnih preskušanj, ki bi povzročali zamude pri dostopu bolnikov do kliničnih preskušanj, EESO predlaga naslednje spremembe v prvem stavku **člena 7(2)**: „Vsaka zadevna država članica mora oceno, **vkjučno z mnenjem nacionalnega odbora za etična vprašanja**, končati v desetih dneh od datuma potrditve **v skladu s členom 6(4)**.“

4.5 Na koncu **člena 8(6)** bi bilo treba dodatni naslednji stavek: „Sponzor lahko začne klinično preskušanje takoj na datum obvestila, razen če je zadevna država članica v skladu z odstavkom 2 sporočila, da se s tem ne strinja.“

4.6 Za zagotavljanje varnosti bolnikov Odbor poziva k takojšnjemu podaljšanju rokov, predvidenih v predlagani uredbi.

Zlasti je treba podaljšati naslednja obdobja: v členu 5(2) s 6 na 14 dni, v tretjem odstavku člena 5(4) s 3 na 7 dni, v členu 6(4) z 10 na 25, s 25 na 35 in s 30 na 40 dni ter v členu 17(2) s 4 na 10 dni.

4.7 Standardi zaščite v členih 31 in 32 predlagane uredbe bi morali temeljiti na določbah Direktive 2001/20/ES ali vsaj predvideti možnost izstopa za države članice, kar zadeva zaščito ranljivih skupin.

4.8 V zvezi z dokumentacijo, ki se nanaša na **skladnost z dobro proizvodno prakso** za zdravilo v preskušanju (točka 6 Priloge I), EESO poudarja, da mora vloga vsebovati izjavo, s katero se potrjuje, da je vsa dokumentacija v zvezi z skladnostjo z dobro proizvodno prakso za zdravilo(-a) v preskušanju evidentirana in na voljo za pregled, da se zagotovi varnost bolnikov.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o kolektivnem upravljanju avtorskih in sorodnih pravic ter izdajanju večozemeljskih licenc za pravice za glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu

(COM(2012) 372 final – 2012/0180 (COD))

(2013/C 44/18)

Poročevalec: **Jacques LEMERCIER**

Svet in Evropski parlament sta 10. oziroma 11. septembra 2012 sklenila, da v skladu s členoma 50 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o kolektivnem upravljanju avtorskih in sorodnih pravic ter izdajanju večozemeljskih licenc za pravice za glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu

COM(2012) 372 final – 2012/0180 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela dne 4. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 116 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja in podpira predlog Komisije za direktivo v zvezi z upravljanjem kolektivnih organizacij za digitalne pravice in podeljevanjem večozemeljskih licenc za glasbena dela na notranjem trgu.

1.2 Meni, da je bilo področje uporabe glede na pomen glasbe na trgu spletnih kulturnih vsebin preudarno izbrano ter da bi lahko izboljšalo razumevanje čezmejnega upravljanja pravic, nato pa postalo model ali vsaj zgled za prodajo vseh spletnih multimedijskih vsebin in knjig.

1.3 EESO je upošteval oceno učinka⁽¹⁾ ter odzive strokovnjakov in potrošnikov; strinja se, da je treba vzpostaviti enoten pravni okvir za kolektivne organizacije in ustvariti neke vrste evropski potni list za izdajanje licenc za glasbo na spletu.

1.4 EESO opozarja, da je treba v prehodnem obdobju kolektivnim organizacijam nuditi podporo, da bi se lahko prilagodile tej obliki čezmejne distribucije. Odbor se namreč zaveda, da jim to povzroča tehnične in materialne težave.

1.5 Strinja se s predlagano pravno podlago (členi 50 do 54 PDEU), ki se nanaša na svobodo ustanavljanja in prosto opravljanje storitev na notranjem trgu. Kar zadeva uporabo direktive o storitvah, bi bilo treba upoštevati, da so organizacije za

kolektivno upravljanje nepridobitni subjekti in imajo lastne značilnosti, ki jih ločijo od podjetij.

1.6 Ustvarjalci so pogosto v zelo neugodnem položaju, saj je njihov uspeh negotov, njihovi zaslužki pa neredni. Družbe za kolektivno upravljanje lahko ustvarjalcem pomagajo pri razvoju kulturnih dejavnosti, pri čemer podpirajo šibkejša repertoarje in umetnike, ki so na začetku svoje kariere. Družbe za kolektivno upravljanje temeljijo na načelu solidarnosti, zato podpirajo avtorje, ki imajo težave, in prispevajo k spodbujanju novih talentov. Družbe za kolektivno upravljanje dejansko znatno prispevajo k razvoju evropske kulturne scene in kulturnega gospodarstva.

2. Predlog Komisije

2.1 Po mnenju Komisije je veljavni pravni red Unije o avtorskih pravicah omejen na opredelitev avtorskih in sorodnih pravic, omejitve in izjeme ter z njimi povezane določbe.

2.2 Zelo malo določb direktive o avtorskih pravicah in z njo povezanih aktov⁽²⁾ obravnava kolektivno upravljanje pravic, medtem ko okvir za delovanje kolektivnih organizacij sploh ni določen. Če so bila sprejeta ali se razvijajo zavezujoča pravila o upravljanju teh organizacij in njihovi preglednosti, je to rezultat sodne prakse Sodišča Evropske unije in sklepov Komisije.

⁽¹⁾ SWD(2012) 204 final (le v angleškem jeziku) in SWD(2012) 205 final.

⁽²⁾ Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi; različni z njo povezani akti – direktive in priporočila, vključno z Direktivo 2010/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. marca 2010 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju avdiovizualnih medijskih storitev (Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah).

2.3 Toda v praksi se zakonodaja od ene države članice do druge razlikuje; pravila o kolektivnih organizacijah so prav tako raznolika, predvsem pa se v praksi znatno razlikujejo postopki in prakse glede nadzora nad uporabo zbranih sredstev in nad njihovo razdelitvijo imetnikom pravic. Te prakse in postopki poleg tega pogosto niso dovolj pregledni. V nekaterih državah so bile celo ugotovljene prakse, ki mejijo na zlorabo družbenega premoženja.

2.4 Cilj tega predloga direktive je „oblikovati ustrezen pravni okvir za kolektivno upravljanje pravic, ki jih v imenu imetnikov pravic upravljajo kolektivne organizacije, in sicer

- z oblikovanjem pravil, ki bodo zagotovila boljše upravljanje in večjo preglednost vseh kolektivnih organizacij, ter tudi
- s spodbujanjem in olajšanjem izdajanja večozemeljskih licenc za pravice avtorjev za njihova glasbena dela s strani kolektivnih organizacij, ki zastopajo avtorje.“

2.5 Te cilje bo mogoče v skladu z načeli subsidiarnosti in sorazmernosti uresničiti zgolj z ustreznim pravnim aktom (v tem primeru direktivo) na evropski ravni.

2.6 EESO podpira cilje predloga in druge pravne predpise, predvidene za njihovo uresničitev. Poleg tega podpira pravno podlago, izbrano za to direktivo, tj. člene 50 in 51 do 54 PDEU. Pozdravlja tudi dejstvo, da predlog nima nobenih posledic za proračun.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO je že izrazil svoje stališče⁽³⁾ glede temeljnih standardov o kolektivnem upravljanju pravic in delovanju kolektivnih organizacij, ki bi jih bilo treba sprejeti v zavezujoči obliki, da se zagotovi pravična razdelitev sredstev, zbranih v imenu avtorjev in drugih imetnikov pravic, in pregledno upravljanje, ki bi ga morali nadzorovati člani kolektivnih organizacij ter neodvisen upravni ali sodni revizijski organ, ki bi moral objavljati redna poročila o dejavnosti vsake kolektivne organizacije, kot to že velja v več državah članicah.

3.2 Predlog direktive mora odražati duh direktive o avtorskih pravicah, v skladu s katerim mora vsako usklajevanje avtorskih in sorodnih pravic temeljiti na visoki stopnji varstva. Njihovo varstvo namreč prispeva k ohranjanju in razvoju ustvarjalnosti v interesu avtorjev, izvajalcev, producentov, industrije in javnosti nasploh.

3.3 Izbiro trga glasbe za predmet zakonodajnega predloga je mogoče pojasniti z relativno pomembnostjo glasbe na evropskem trgu v primerjavi z drugo kulturno ponudbo in zaradi tehničnih razlogov, saj glasba ne zahteva jezikovne prilagoditve.

3.4 Morda bi bilo bolje pripraviti dva predloga direktiv, enega splošnega o kolektivnih organizacijah in drugega o večozemeljskih licencah za distribucijo glasbe na spletu.

3.5 Kljub temu EESO lahko sprejme eno samo direktivo glede na odločilno vlogo kolektivnih organizacij pri razširjanju glasbe; te organizacije so namreč najbolj primerne za upravljanje licenc ter zbiranje tantiem za imetnike pravic in razdeljevanje teh sredstev. Vendar morajo imetniki pravic potem, ko so upravljanje svojih pravic prostovoljno zaupali kolektivnim organizacijam, ohraniti možnost, da nadzirajo uporabo teh pravic in se prepričajo, da je finančno poslovanje pregledno in pošteno.

3.6 Odbor meni, da prostovoljni standardi, kot si jih želijo kolektivne organizacije, ne bi zadostovali za zagotovitev odprtih, jasnih in enotnih pravil upravljanja, za kakršne se zavzemajo avtorji in imetniki pravic. T. i. mehki zakoni bi v praksi prispevali k ohranjanju pretirane raznolikosti in vloge teritorialnih pravil, ki obvladujejo in fragmentirajo evropski trg za distribucijo spletnih kulturnih vsebin.

3.7 EESO meni, da je direktiva ustrezen instrument, saj zagotavlja poenotenje zakonodaje, hkrati pa državam članicam dovoljuje, da njeno uporabo prilagodijo svojim nacionalnim razmeram in posebnostim.

3.8 V zvezi s kolektivnimi organizacijami se EESO v celoti strinja s trditvijo, da se mora „kolektivno upravljanje pravic v vseh sektorjih (...) prilagoditi glede na storitev, ki se zagotavlja članom in uporabnikom, kar zadeva učinkovitost, točnost, preglednost in odgovornost.“ Te zahteve so povsem v skladu z Evropsko digitalno agendo in strategijo Evropa 2020 „za pametno, trajnostno in vključujočo rast“ ter sporočiloma Komisije z naslovom „Enotni trg na področju varstva pravic intelektualne lastnine“ in „Skladen okvir za okrepitev zaupanja v enotni digitalni trg elektronskega poslovanja in spletnih storitev“, pa tudi v skladu z nadaljnjim ukrepanjem na podlagi „Zelene knjige o spletni distribuciji avdiovizualnih del v Evropski uniji“.

⁽³⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 28 in UL C 318, 29.10.2011, str. 32.

3.9 „V Priporočilu Komisije 2005/737/ES o kolektivnem čezmejnem upravljanju avtorskih in sorodnih pravic za zakonite spletne glasbene storitve so bile države članice pozvane, naj spodbujajo regulativno okolje, ki je prilagojeno upravljanju avtorskih in sorodnih pravic za zagotavljanje zakonitih spletnih glasbenih storitev, ter izboljšajo standarde upravljanja in preglednosti kolektivnih organizacij.“

3.10 Vendar priporočila niso zavezujoči standardi; predlagana direktiva to vrzel odpravlja.

3.11 Poleg tega ta „predlog dopolnjuje Direktivo 2006/123/ES z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu, katere cilj je oblikovanje pravnega okvira, da bi se zagotovila svoboda ustanavljanja in prosti pretok storitev med državami članicami. Kolektivne organizacije so kot ponudniki storitev kolektivnega upravljanja predmet Direktive 2006/123/ES.“ EESO dvomi o smiselnosti uporabe celotne direktive o storitvah za organizacije za kolektivno upravljanje. Natančneje bi bilo treba preučiti posebnosti teh organizacij, ki niso pridobitne.

3.12 Predlog direktive je torej v celoti zasnovan v skladu z veljavno zakonodajo in možnostmi, načrtanimi v programih za razvoj notranjega trga, in je skladen z mednarodnimi sporazumi, katerih pogodbenice so države članice. EESO podpira predlagane določbe.

3.13 EESO je že v svojih prejšnjih mnenjih izpostavil, da se tako kot Komisija zavzema za okvir za upravljanje in preglednost, s katerim bi se uzakonila obstoječa načela in zagotovil bolj izpopolnjen okvir za pravila o upravljanju in preglednosti, s čimer bi se povečale možnosti za nadzor nad kolektivnimi organizacijami. Ravnanje po načelu dobrega upravljanja se lahko zagotovi zgolj z letnim pregledom upravljanja, ki ga opravijo vsi člani organizacije ter neodvisen organ ali institucija.

3.14 Kljub temu pa se EESO sprašuje, ali imajo številne kolektivne organizacije, ki trenutno delujejo v EU, tehnične zmožnosti, da lahko brez težav prevzamejo upravljanje večozemeljskih licenc.

3.15 Druga velika težava je združevanje repertoarjev; Komisija predlaga „evropski potni list“, ki bi znatno olajšal to združevanje in posledično tudi podeljevanje licenc. „Določena bi bila skupna pravila (...), pri čemer bi se ustvarjal pritisk konkurence na organizacije, da razvijejo učinkovitejše prakse licenciranja.“ EESO se s tem pristopom strinja.

3.16 Podpira tudi pravno podlago, tj. člen 50 PDEU (prej člen 44 PES) o svobodi ustanavljanja, člen 53 (prej 47) in člen 62 (prej 55) PDEU; slednji se sklicuje na člene 51 do 54 PDEU o svobodi opravljanja storitev.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Avtorske in sorodne pravice morajo spodbujati umetniško ustvarjanje s poštenim oziroma sorazmernim nadomestilom imetnikom pravic in njihovim dedičem za obdobje od 50 do 95 let, odvisno od varovanih pravic in zakonodaje v državah članicah Svetovne organizacije za intelektualno lastnino. To nadomestilo bi jim moralo zagotoviti zadostno stopnjo materialne varnosti, da lahko še naprej ustvarjajo. V praksi je v glasbeni industriji kot tudi v drugih sektorjih zelo malo umetnikov, ki lahko živijo od avtorskih pravic, predvsem zaradi delovanja kolektivnih organizacij, ki je po njihovem mnenju nepregledno, ter nadzora mednarodnih oligopolov nad proizvodnjo in distribucijo del.

4.2 V praksi večino zneskov, ki jih dolgujejo uporabniki licenc, izterjajo nacionalne ali mednarodne kolektivne organizacije, ki jih nato razdelijo med svoje člane:

— bodisi po delitvenem ključu, ki se uporabi za pavšalne zneske in je lasten vsaki kolektivni organizaciji, kar je razlog za nepreglednost njihovega delovanja;

— bodisi na podlagi individualnih računov, če so imetniki pravic in licenčna dela individualno opredeljeni (to velja za spletno distribucijo, kjer so vse potrebne informacije lažje dostopne).

4.3 Vendar delež sredstev, ki ga dejansko prejmejo imetniki pravic na primer v Franciji, navadno predstavlja med 9 in 10 % prihodkov glasbene industrije, bodisi od prodaje zgoščenk bodisi od spletne distribucije, čeprav so stroški distribucije prek spleta precej nižji od stroškov običajne, nespletne distribucije. Producentske družbe, predvsem najpomembnejše, prejmejo okrog 50 % prihodkov od običajne prodaje in več kot 60 % dohodkov iz spletne prodaje; stroški poslovanja, ki jih zaračunajo kolektivne organizacije, so pogosto zelo visoki, in članstvo vključuje obveznost za pridružene člane, da organizaciji dajo izključno pravico do vseh svojih del. Producenti poleg tega avtorjem pogosto zaračunavajo stroške oglaševanja ali druge stroške, ki še dodatno zmanjšajo njihov delež.

4.4 Odbor ugotavlja, da predlog direktive glede na izbrano pravno podlago izpolnjuje potrebo po uskladitvi na notranjem trgu ter zahteve po preglednosti, pravičnosti in nadzoru nad upravljanjem, ki so jih izrazili imetniki pravic, odgovarja pa tudi na zahtevo po pravični razdelitvi prejemkov avtorjem, ki so člani kolektivnih organizacij. Preštevilni člani imajo občutek, da nikoli ne prejmejo ničesar, medtem ko jih le nekaj pobere levji delež⁽⁴⁾. Odbor prav tako ugotavlja, da so še vedno v veljavi neenake pogodbe, ki jih narekujejo velike založniške in

⁽⁴⁾ Glej: senat.fr/lc/lc30_mono.html – primerjalna študija o kolektivnih organizacijah v Evropi.

distribucijske hiše v glasbeni industriji, zaradi česar večina avtorjev in imetnikov pravic še naprej ne bo prejela pravičnega nadomestila za svoje delo. Predlog zakonodajnega akta je zato po mnenju Odbora nepopoln in ne more zagotoviti resnične promocije kulture ter književnih in umetniških del z ustreznimi nadomestili avtorjem in ustvarjalcem.

4.5 Predlog vsebuje „minimalne“ določbe, ki državam članicam omogočajo širok manevrski prostor pri prenosu v lastno zakonodajo, tako da se lahko bolje odzovejo na potrebe avtorjev in ustvarjalcev ter čim bolj spodbujajo kulturo in njeno distribucijo. EESO se zato ne more strinjati s stališči nekaterih zakonodajnih teles, ki menijo, da predlog direktive ne upošteva načela subsidiarnosti, ker je preveč normativen in podroben. Poleg tega poziva Komisijo, naj preuči možnosti, kako bi lahko imeli avtorji dejansko korist od zmanjšanja stroškov distribucije glasbe prek spleta, saj si dodatni dohodek prilasti en sam akter na trgu, ki upa, da bo s tem nadomestil nižje prihodke od nespletne distribucije. Velike založbe si v bistvu z neenakimi pogodbami in intenzivnim lobiranjem za zelo represivno zakonodajo glede spletne uporabe prizadevajo za ohranitev ekonomije pomanjkanja v odnosu do interneta, ki omogoča neomejeno množično distribucijo po zelo nizki ceni.

4.6 Umetniki bi morali imeti boljši nadzor nad promocijo svojih del na spletu in dohodki, ki jih ustvarjajo. Morali bi imeti možnost, da nekatera svoja dela zaradi njihove promocije distribuirajo neposredno, bodisi brezplačno bodisi po nizki ceni; internet omogoča nove vire financiranja del avtorjev, kot je razpis za financiranje prihodnje produkcije s strani poslušalcev. Direktiva bi morala avtorjem zagotoviti večji nadzor in več možnosti.

4.7 EESO pozdravlja člen 38, ki poziva države članice, naj predvidijo sankcije, da se zagotovi spoštovanje določb, prenesenih v nacionalno zakonodajo.

4.8 V naslovu II je obravnavan prvi vidik direktive: organizacija in delovanje vseh vrst kolektivnih organizacij. Zahteve po preglednosti in obveščanju – vidik, ki je za EESO še zlasti pomemben – so ustrezno obravnavane v poglavju 5 naslova II (členi 17 do 20).

4.9 Dodatne določbe pomenijo nadaljnjo poostreitev obveznosti glede preglednosti. V členu 8 so obravnavane nadzorne funkcije, ki članom zagotavljajo jamstva glede dobrega upravljanja; EESO podpira določbe, predvidene v ta namen. Naslov IV o sporih (členi 34 do 40), vključno s postopki pritožb (člen 37), učinkovito dopolnjuje določbe o delovanju kolektivnih organizacij, saj članom omogoča, da ugovarjajo upravljanju svojih pravic, ki se jim zdi nepravilno.

4.10 EESO v zvezi z nekaterimi predlaganimi merili za izvzete manjših kolektivnih organizacij iz izdajanja večozemeljskih licenc opozarja na tveganje pojava tržne koncentracije, ki bi lahko privedla do izkrivljanja konkurence v škodo manjših akterjev, npr. iz nekaterih držav z nizko gostoto prebivalstva ali nekaterih nacionalnih manjšin, katerih prispevek k evropski kulturi bi morda morali podpreti s posebnimi ukrepi, da bi lahko sodelovali na evropskem trgu licenc. Ob upoštevanju teh pomislekov glede kulturne raznolikosti Odbor meni, da bi morale biti manjše kolektivne organizacije v teh državah v skladu s členom 107 PDEU upravičene do javne podpore, da bi lahko svoje kataloge neposredno tržile po vsej EU in same izdajale večozemeljske licence.

4.11 Določbe, predvidene za preprečevanje navzkrižja interesov, zagotavljanje preglednega in učinkovitega upravljanja ter obveščanje članov kolektivnih organizacij, so ustrezne; zlasti člen 9, ki določa obveznosti oseb, odgovornih za zagotavljanje učinkovitega upravljanja kolektivnih organizacij.

4.12 Naslov III (členi 21 do 33) se nanaša na evropske licence za spletno distribucijo glasbe. V členu 21 (Izdajanje večozemeljskih licenc na notranjem trgu) je določeno načelo o učinkovitem nadzoru pristojnih organov nad izpolnjevanjem zahtev iz naslova III (za opredelitev teh organov glej člen 39).

4.13 Člen 22 (Zmogljivost za obdelavo večozemeljskih licenc) vsebuje ključne določbe o drugem vidiku direktive. Kolektivne organizacije, pristojne za izdajanje večozemeljskih licenc, bi morale imeti zadostno zmogljivost za učinkovito in pregledno elektronsko obdelavo podatkov, potrebnih za upravljanje s temi licencami, zaračunavanje uporabnikom, pobiranje prihodkov iz naslova pravic in razporejanje zneskov, do katerih so upravičeni imetniki pravic. EESO pozdravlja podrobne zahteve (odstavek 2) in dejstvo, da so to minimalni pogoji, vendar opozarja na praktične težave, ki se bodo pojavile ob presoji o tem, ali imajo razveljavitveni učinek.

4.14 Zahteve za kolektivne organizacije so nujne. V členu 23 (Preglednost informacij o večozemeljskih repertoarjih) je določeno, da te informacije vključujejo „v celoti ali delno zastopana glasbena dela, pravice in države članice“, v členu 24 (Točnost informacij o večozemeljskih repertoarjih) pa, da mora imeti kolektivna organizacija „na voljo postopke, na podlagi katerih lahko imetniki pravic in druge kolektivne organizacije ugovarjajo vsebini podatkov iz člena 22(2) ali informacijam iz člena 23.“ EESO meni, da morajo kolektivne organizacije sprejeti vse zakonito pridobljene dokaze in nemudoma izvesti potrebne popravke.

4.15 Glede na to, da morajo kolektivne organizacije nadzorovati uporabo pravic s strani ponudnikov glasbenih storitev, ki so jim izdale večozemeljske licence, so dolžne omogočiti spletno poročanje o dejanski uporabi pravic po metodi, ki jo priznavajo prostovoljni industrijski standardi in veljavne prakse. EESO pozdravlja možnost o zavrnitvi poročil v lastniškem formatu, če organizacija omogoča poročanje, pri katerem se uporabi priznan standard za elektronsko izmenjavo podatkov.

4.16 EESO poudarja, da bi bila uporaba odprtih in prostih standardov, tudi za spletno izdajanje računov (člen 25), primerna in sprejemljiva rešitev v vseh okoliščinah, kar bi bilo treba tu navesti.

4.17 Odbor se strinja z zahtevami iz člena 25 glede točnega in hitrega izdajanja računov takoj po uporabi večozemeljske licence in z obveznostjo glede zagotovitve postopkov, s katerimi lahko ponudnik spletnih glasbenih storitev izpodbija točnost računa. Plačilo imetnikom pravic mora biti točno in pravočasno (člen 26). Odbor podpira podrobne zahteve glede zagotavljanja informacij imetnikom pravic skupaj s plačilom, pa tudi utemeljitev zbranih pristojbin.

4.18 EESO podpira tudi določbe členov 27, 28 in 29 (Obveznost zastopanja druge kolektivne organizacije pri izda-

janju večozemeljskih licenc), ki omogočajo kolektivni organizaciji, ki ne izdaja ali ponuja izdaje večozemeljskih licenc za spletne pravice za glasbena dela iz lastnega glasbenega repertoarja, da zaprosi drugo kolektivno organizacijo, ki izpolnjuje zahteve te direktive, da z njo sklene sporazum o zastopanju navedenih pravic.

4.19 EESO poziva k pojasnitvi besedila: ali je zastopanje v okoliščinah, predvidenih v členu 29(1), obvezno ali prostovoljno?

4.20 EESO podpira tudi določbe o izdajanju večozemeljskih licenc iz člena 30 (Dostop do izdajanja večozemeljskih licenc), člena 31 (Izdajanje večozemeljskih licenc s strani podružnic kolektivnih organizacij) in člena 32 (Licenčni pogoji za spletne storitve).

4.21 EESO se strinja z odstopanjem (člen 33), v skladu s katerim se zahteve iz naslova III ne uporabljajo za kolektivne organizacije, ki na podlagi prostovoljnega združevanja zahtevanih pravic izdajo večozemeljsko licenco za spletne pravice za glasbena dela, za katero zaprosi izdajatelj radijskega ali televizijskega programa.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 443/2009 zaradi opredelitve načinov za doseganje cilja za leto 2020 glede zmanjšanja emisij CO₂ iz novih osebnih avtomobilov

(COM(2012) 393 final - 2012/0190 (COD))

in

predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 510/2011 zaradi opredelitve načinov za doseganje cilja za leto 2020 glede zmanjšanja emisij CO₂ iz novih lahkih gospodarskih vozil

(COM(2012) 394 final - 2012/0191 (COD))

(2013/C 44/19)

Poročevalec: **Edgaro Maria IOZIA**

Evropski parlament in Svet sta 11. septembra 2012 sklenila, da v skladu s členoma 192(1) in 304 PDEU Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjih dokumentih:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 443/2009 zaradi opredelitve načinov za doseganje cilja za leto 2020 glede zmanjšanja emisij CO₂ iz novih osebnih avtomobilov

COM(2012) 393 final – 2012/0190 (COD)

in

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 510/2011 zaradi opredelitve načinov za doseganje cilja za leto 2020 glede zmanjšanja emisij CO₂ iz novih lahkih gospodarskih vozil

COM(2012) 394 final – 2012/0191 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. decembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 116 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je v svojih mnenjih vedno podpiral vse pobude Komisije v zvezi z zmanjševanjem emisij CO₂, katerih cilj je, da bi dosegli cilj Evrope brez ogljikovega dioksida do leta 2050, ko naj bi prometni sektor svoje emisije zmanjšal za 60 %.

1.2 EESO opozarja, da je Evropski svet februarja 2011 potrdil cilj EU, da je treba do leta 2050 emisije toplogrednih plinov v primerjavi z ravnmi iz leta 1990 zmanjšati za 80 do 95 %⁽¹⁾. Po podatkih medvladnega foruma za podnebne spremembe (IPCC) morajo razvite države ob upoštevanju naporov, ki bodo potrebni v državah v razvoju, skupaj doseči cilje zmanjšanja izpustov. Tako naj bi na svetovni ravni do leta 2050 zmanjšali emisije za 50 %, in sicer v skladu s ciljem zmanjšanja v obdobju po Kjotu v globalnem pravnem okviru, ki naj bi ga sprejeli do leta 2015, izvedli pa po letu 2020.

⁽¹⁾ COM(2011) 885 final.

1.3 EESO v boju proti podnebnim spremembam podpira določanje vedno strožjih ciljev, zlasti na področju cestnega prometa, ki prispeva 24 % vseh emisij ogljikovega dioksida (CO₂) v EU. Emisije tega najpomembnejšega toplogrednega plina so se od leta 1990 do 2010 povečale za skoraj 23 %. Ta trend z vidika podnebne politike Evropske unije ni trajno-sten.

1.4 EESO podpira spremembe, vsebovane v obeh predlogih, vendar opozarja, da bo treba ukrepati usklajeno in učinkovito, da bi zagotovili varno in konkurenčno rabo virov, pri kateri bo treba odpraviti vse ovire za promet na notranjem, spodbujati čiste tehnologije in posodobiti prometna omrežja. Odbor poziva k hitremu sprejetju predpisov ob upoštevanju njegovih predlogov.

1.5 EESO meni, da je zlasti pomembno določiti dolgoročne cilje tudi za obdobje po letu 2020, da enotni trg ne bi izgubil konkurenčnosti. Podpira perspektivo, da se do leta 2014 določijo novi cilji za obdobje po letu 2020, pod pogojem, da se

izvede stroga in poglobljena ocena učinka. Priporoča pregled ciljev do leta 2017 z vidika tehnološkega razvoja, predvidenih tržnih gibanj in zahtev za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov. Podjetja upravičeno zahtevajo stabilen in pravočasen regulativni okvir, ki mora biti povezan s stvarno možnostjo doseganja izjemno ambicioznih ciljev.

1.6 EESO tako kot v prejšnjih mnenjih priporoča, da se pripravi model internalizacije, ki pri izračunu emisij CO₂, upošteva vse emisije, povezane s proizvodnjo avtomobilov. Odtis CO₂ bi bilo treba upoštevati z ozirom na celotni življenjski cikel vozil.

1.7 EESO pozdravlja predlog Komisije, da do leta 2014 oceni, katere kazalnike je treba sprejeti. Že dolgo se namreč zavzema za to, da bi bilo treba nameniti poudarek odtisu CO₂ v primerjavi z maso, da bi tako podpirali razvoj okolju prijaznejših in lažjih vozil z nižjo porabo goriva.

1.8 EESO poziva Komisijo, naj dodatno prouči predlog glede linearne funkcije (odstotki naklona), pri čemer opozarja, da 60 % za motorna vozila pomeni povečanje emisij CO₂ iz osebnih vozil za 4,6 g. Kolikor bolj se naklon približuje 100 %, tolikor bolj je to v prid težkim vozilom.

1.9 Za lahka gospodarska vozila je Komisija sprejela predlog z naklonom 100 %, ki olajšuje breme za proizvajalce lahkih gospodarskih vozil z veliko maso.

1.10 EESO podpira politiko, uvedeno za premije po letu 2020 – uskladitev na 95 eurov za gram CO₂ za avtomobile in lahka gospodarska vozila – in meni, da bi bilo treba ta sredstva nameniti za dejavnosti, ki bodo krepile avtomobilsko industrijo.

1.11 EESO meni, da je nujno treba ohraniti vodilno vlogo EU v svetovnem merilu na področju trajnostne mobilnosti, zato bi pozno in neodločno uvajanje novih tehnologij lahko industrijo EU na hitro razvijajočem se svetovnem trgu nepreklicno obsodilo na zaton.

1.12 EESO priporoča sprejetje sistema označevanja tehničnih lastnosti emisij posameznih modelov vozil, ki bi moral biti primerljiv in jasen ter vključevati vse škodljive emisije. Treba je spremeniti sedanji sistem, ki odločanje o označevanju prepušča državam članicam. Potreben je sistem označevanja, enoten za vso Evropo in po možnosti usklajen z drugimi mednarodnimi partnerji. Danes lahko isti avtomobil dobi različne oznake glede emisij, kar je odvisno od države članice, če ta na primer sprejme sistem relativnih oznak („*relative label*“) namesto sistema absolutnih oznak („*absolute label*“), ki bi ga

sprejel vsak razumen človek in ki temelji na absolutnih vrednostih emisij, ne pa na primerjavi s konkurenti v istem segmentu vozil.

1.13 EESO glede prihodnjih ciljev za lahka gospodarska vozila priporoča uskladitev uvajanja s časom, potrebnim za zagon proizvodnje v sektorju (7-10 let namesto 5-7 za avtomobile). Proizvodne značilnosti lahkih gospodarskih vozil ne omogočajo tako hitrega spreminjanja načrtovanja, še zlasti ne v zelo zaostreni krizi v več državah.

2. Predlogi Komisije

2.1 Evropska komisija je 11. julija 2012 sprejela predloga za spremembe uredb (ES) št. 443/2009 in (ES) št. 510/2011 zaradi opredelitve načinov za doseganje cilja za leto 2020 glede zmanjšanja emisij CO₂ iz osebnih avtomobilov in lahkih gospodarskih vozil.

2.2 Komisija namerava do leta 2020 doseči naslednje cilje:

— 147 g CO₂/km za povprečna nova lahka gospodarska vozila,

— 95 g CO₂/km za nove avtomobile.

2.3 Komisija za doseganje cilja za nove avtomobile do leta 2020 opredeljuje naslednje načine:

— kot kazalnik uporabnosti se še naprej uporablja masa vozila, pripravljenega na vožnjo;

— krivulja mejne vrednosti je še vedno linearna, s 60-odstotnim naklonom v primerjavi z referenčnim voznim parkom, ki v skladu s krivuljo mejnih vrednosti za leto 2015 še naprej ustreza voznemu parku iz leta 2006;

— med letoma 2020 in 2023 se uvedejo olajšave za avtomobile z emisijami CO₂ pod 35 g/km z množiteljem 1,3, omejene na največ 20 000 vozil na proizvajalca med trajanjem sheme;

— cilj glede odstopanja za ozko specializirane proizvajalce je za leto 2020 posodobljen;

— za proizvajalce, ki so odgovorni za manj kot 500 registracij novih osebni avtomobilov na leto, obveznost določitve cilja glede CO₂ ne velja;

— omogočena je večja prilagodljivost v zvezi s časovnim okvirom za odločitve o odobritvi odstopanja za male proizvajalce;

— ekološke inovacije se ohranijo, ko se izvaja revidirani preskusni postopek;

— premija za presežne emisije še naprej znaša 95 EUR na g/km na vozilo.

2.4 Komisija za doseg cilja za lahka gospodarska vozila do leta 2020 opredeljuje naslednje načine:

— kot kazalnik uporabnosti se še naprej uporablja masa vozila, pripravljene na vožnjo;

— krivulja mejne vrednosti je linearna, s 100-odstotnim naklonom v primerjavi z referenčnim voznim parkom;

— za proizvajalce, ki so odgovorni za manj kot 500 registracij novih osebnih avtomobilov na leto, obveznost določitve cilja glede CO₂ ne velja;

— omogočena je večja prilagodljivost v zvezi s časovnim okvirom za odločitve o odobritvi odstopanja za male proizvajalce;

— ekološke inovacije se ohranijo, ko se izvaja revidirani preskusni postopek;

— premija za presežne emisije še naprej znaša 95 EUR na g/km na vozilo.

2.5 Z določenimi cilji bo mogoče zmanjšati povprečne emisije iz novih osebnih avtomobilov s 135,7 g CO₂/km v letu 2011 na 95 g CO₂ na kilometer do leta 2020, z obveznim ciljem 130 g CO₂/km v letu 2015. Emisije iz gospodarskih vozil bodo zmanjšane s 181,4 g CO₂/km v letu 2010 (zadnje leto, za katero so na voljo podatki) na 147 g CO₂/km do leta 2020, z obveznim ciljem 175 g CO₂/km v letu 2017.

3. Uvod

3.1 EESO tako kot v prejšnjih mnenjih o zakonodajnih predlogih o človekovih dejavnostih, ki povzročajo povečanje emisij CO₂, podpira namero, da je treba dosegati vse strožje cilje glede zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, ter meni, da je prilagajanje obnašanja proizvajalcev in potrošnikov temeljnega pomena za blaženje podnebnih sprememb. Zato ne bi smeli zanemarjati nobenega razumnega ukrepa, s katerim bi lahko konkretno zmanjšali emisije iz avtomobilov in lahkih gospodarskih vozil, ki – vključno z emisijami v zvezi z oskrbovanjem z gorivom – skupaj predstavljajo približno 15 % vseh emisij CO₂ v EU.

3.1.1 EESO meni, da je krepitev evropske zakonodaje po letu 2020 bistvenega pomena za ohranjanje vodilne tehnološke vloge EU v svetovnem merilu, predvsem zaradi njenih pomembnih vlaganj v inovacije, v kombinaciji z zahtevnim notranjim trgom.

3.1.2 EESO močno podpira spremembe zakonodajnega okvira za zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida za nove avtomobile in lahka gospodarska vozila po letu 2020. Za te spremembe je treba opredeliti jasne cilje, ki jih določa učinkovita zakonodaja, pri čemer morajo ponujati jasno in stabilno usmeritev za naložbe, ki bodo spodbujale nadaljnjo inovativnost proizvajalcev vozil in dobaviteljev sestavnih delov ter še bolj krepile konkurenčno prednost te industrije EU.

3.1.3 EESO meni, da bo uvajanje sodobnih in poenotениh pravil omogočalo boljši nadzor nad trgom, da se ustvari ozračje za zdravo konkurenco med evropskimi proizvajalci, ki ponujajo z vidika porabe in emisij najučinkovitejše tehnologije.

3.1.4 EESO poudarja, da cilji predvidevajo neto prihranke za potrošnike. Analiza Komisije kaže, da so cilji za leto 2020 uresničljivi in gospodarsko zdravi. Ocenjeni cilji so stroškovno učinkoviti. Tehnologija je brez težav že na voljo na trgu in njeno uresničevanje bi moralo dati nov zagon zaposlovanju ter prinašati koristi potrošnikom in industriji.

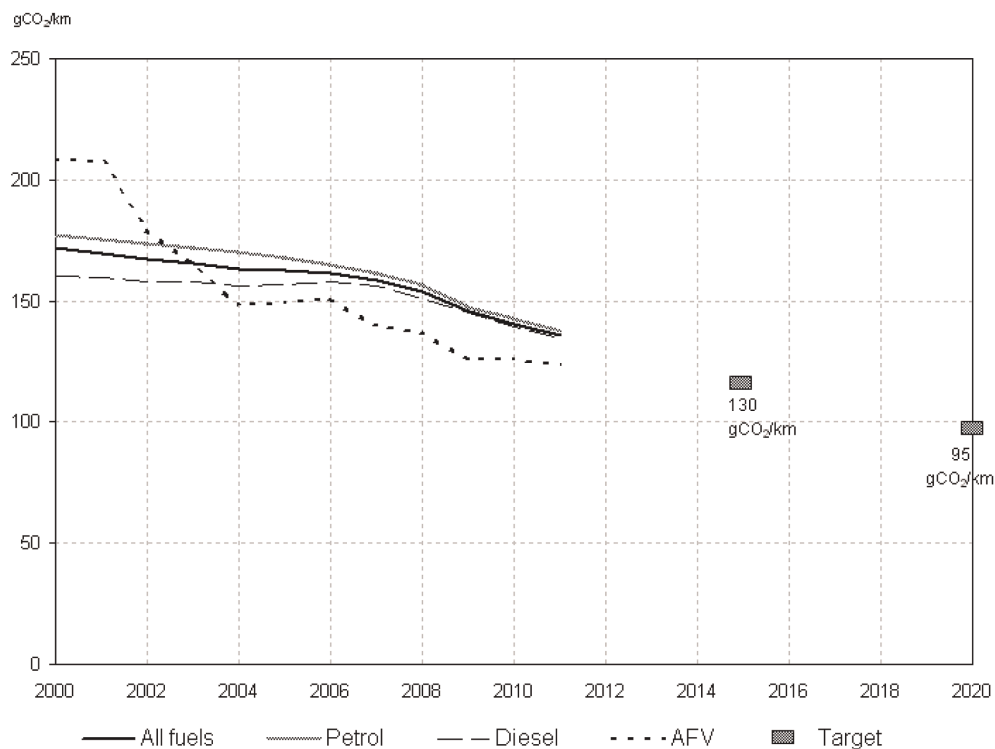
4. Ugotovitve

4.1 Avtomobili – COM(2012) 393 final

4.1.1 EESO opozarja, da avtomobili povzročajo približno 12,5 % vseh emisij CO₂ v EU. Količina izpuščenega CO₂ je premo sorazmerna količini porabljenega goriva, zato so vozila, ki izpuščajo malo CO₂, učinkovitejša pri porabi goriva in gospodarnejša v celotnem življenjskem ciklu.

4.1.2 Avtomobilski trg je močno prizadela gospodarska kriza v zadnjih petih letih. Število novih registracij se je v prvih devetih mesecih leta 2012 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2011 zmanjšalo za 7,6 %, v septembru pa za 10,8 %.

4.1.3 EESO z zadovoljstvom ugotavlja rezultate izvedenih ukrepov in ozaveščenosti potrošnikov, razvidne iz nedavnih študij Evropske agencije za okolje. Nova registrirana vozila so glede emisij vse bolj učinkovita in leta 2012 je bil skorajda že dosežen vmesni cilj za leto 2015.

Gibanje emisij CO₂ pri novih avtomobilih glede na vrsto goriva (EU-27) ⁽²⁾

4.1.4 EESO meni, da je bistvenega pomena izvesti analizo stroškov in koristi za neto prihranke potrošnikov. Pri vsakem novem avtomobilu bo lastnik lahko v prvem letu prihranil za približno 340 eurov goriva, v celotnem življenjskem ciklu vozila (13 let) pa za 2 904 do 3 836 eurov (ocena v zvezi z vmesnim ciljem za leto 2015).

4.2 EESO poudarja predlog, da se kot kazalnik uporabnosti namesto mase sprejme odtis CO₂. Koristi, ki bi iz tega izhajale, bi bile

- nadaljnje zmanjšanje emisij,
- zmanjšanje mase vozil,
- znaten prihranek goriva,
- razvoj materialov in raziskave ter
- spodbuda za treznejše nakupe vozil, usmerjene k funkcionalnosti in učinkovitosti.

4.3 EESO meni, da je odločitev za ohranitev linearne funkcije s 60-odstotnim naklonom usmerjena v nasprotno smer od deklarirane namere, da se dodatno izboljša profil emisij izdelanih avtomobilov. Doseženi politični kompromis štiti nekaj evropskih podjetij, vendar škoduje vsem državljanom.

4.4 Lahka gospodarska vozila – COM(2012) 394 final

4.4.1 EESO opozarja, da lahka gospodarska vozila povzročajo približno 1,5 % vseh emisij CO₂ v EU. Količina izpuščenega CO₂ je premo sorazmerna količini porabljenega goriva, zato so vozila, ki izpuščajo malo CO₂, učinkovitejša pri porabi goriva in gospodarnejša v celotnem življenjskem ciklu.

⁽²⁾ <http://www.eea.europa.eu/publications/monitoring-co2-emissions-from-new>

4.4.1.1 Dizelsko gorivo pomeni pri lahkih gospodarskih vozilih približno tretjino stroškov lastništva; ocenjuje se, da znaša približno 2 400 eurov na leto.

4.4.1.2 Emisije lahkih gospodarskih vozil so se od leta 1990 do leta 2010 povečale za 26 %.

4.4.2 Trg lahkih gospodarskih vozil je močno prizadela gospodarska kriza v zadnjih letih. Število novih registracij je najbolj upadlo v letu 2009 (– 29,5 %), vendar pa se je za razliko od avtomobilskega sektorja povečalo v letih 2010 (+ 8,7 %) in 2011 (+ 7,5 %). V prvih desetih mesecih leta 2012 je prodaja znova upadla, in sicer za 10,6 %.

4.4.3 EESO meni, da obravnavani predlog, če upoštevamo vplive uredbe na področje avtomobilov, podcenjuje razlike med avtomobili in lahкими gospodarskimi vozili, kot so

- cikel razvoja in proizvodnje je daljši kot pri avtomobilih;
- naloga teh vozil: uporabljajo se za gospodarsko dejavnost, za katero so učinkovitost in trpežnost motorja ter poraba goriva pogosto najpomembnejša postavka operativnih stroškov. Ni naključje, da 97 % lahkih gospodarskih vozil temelji na dizelskih motorjih;
- profil kupcev: več kot 90 % je malih in srednje velikih obrtnih podjetij, ki so zelo občutljiva na spremembe stroškov.

4.4.4 EESO meni, da je bistvenega pomena izvesti analizo stroškov in koristi, ki upošteva povečanje stroškov zaradi prilagajanja novih avtomobilov in lahkih gospodarskih vozil novim predpisom, po drugi strani pa neto prihranke potrošnikov. Pri vsakem novem lahkem gospodarskem vozilu bo lastnik lahko v prvem letu prihranil za približno 400 eurov goriva, v celotnem življenjskem ciklu teh vozil (13 let) pa za 3 363 do 4 564 eurov (ocena v zvezi z vmesnim ciljem leta 2017).

4.4.5 Glede na navedeno EESO potrjuje, da je treba zmanjšati emisije CO₂, in v zvezi s prihodnjimi cilji podpira ponovno uskladitev uvajanja s časom, potrebnim za zagon proizvodnje v sektorju (7-10 let namesto 5-7 za avtomobile).

4.5 Informacije in standardizacija

4.5.1 EESO enako kot Komisija meni, da morajo končni uporabniki imeti na voljo zanesljive, jasne in primerljive informacije o ekonomskih in okoljskih prihrankih pri vozilih, ki jih nameravajo kupiti.

4.5.2 Eno izmed orodij, ki se je izkazalo kot zelo učinkovito, je označevanje. EESO priporoča, da Komisija preuči možnost razširitve obveznega označevanja za emisije, izračunane v

skladu z načelom življenjskega cikla (LCA). Jasne, celovite, dostopne in predvsem hitro razumljive informacije bi prispevale k takšnemu odločanju potrošnikov, ki bi bolj temeljilo na obveščenosti in ozaveščenosti, kar bi sprožilo pozitivni cikel dobre prakse.

4.5.3 Sedanja direktiva 1999/94/ES glede informacij ne določa natančnih zahtev, ampak le minimalne informacije, kar državam članicam pušča veliko svobode pri razlagi. Nekatere so se odločile za „relativne oznake“, ki ponujajo dvoumne informacije na podlagi segmenta, v katerega sodi avtomobil, ne da bi natančno navedli emisije prav tega avtomobila. S tem sistemom se potrošnik zavaja, saj ga npr. pogled na oznako o razredu A napeljuje k prepričanju, da avtomobil v absolutnem smislu oddaja manj emisij, medtem ko se podatek v resnici nanaša samo na njegovo kategorijo. Tako lahko npr. luksuzen avtomobil v segmentu F oddaja petkrat toliko emisij kot majhen avto in je uvrščen v razred A, medtem ko bi se lahko po drugi strani zgodilo, da bi se majhen avto znašel v razredu D. Komisija bi morala podobno kot v primeru gospodinjskih naprav navesti to, kar bi pričakoval vsak razumen človek: „absolutno oznako“, ki bi npr. uvrstila v razred A vozila z emisijami manj kot 100 g/km, v razred B pa vozila z emisijami od 101 do 120 g/km, s podrobno navedbo emisij enih in drugih ter z enakimi barvami po vsej Evropi.

4.5.4 EESO odobrava ukrepe, sprejete za razširjanje informacij, namenjenih potrošnikom.

4.5.5 EESO podpira vse pobude na področju izobraževanja potrošnikov, ki bi prispevale k temu, da bi se potrošniki na podlagi obveščenosti odločali za vozila brez emisij CO₂, in ki bi prinašale gospodarske koristi zaradi prihrankov v daljšem časovnem obdobju.

4.5.6 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da so akterji pozvani, naj nadaljujejo s svojimi prizadevanji na področju raziskav in razvoja, da bi zagotovili naložbe v nove tehnologije za okolju prijazna vozila, in opozarja, da bo bistvenega pomena ohraniti predlog Evropske komisije o naložbah v znesku 80 milijard EUR, predvidenih v proračunu Obzorja 2020 za obdobje 2014-2020.

4.5.7 Energija

4.5.7.1 EESO poudarja zamisel o pripravi strategije, ki bi spodbujala okolju prijazna prevozna sredstva (avtomobile in lahka gospodarska vozila) v boju za zmanjševanje emisij CO₂.

4.5.7.2 EESO se zavzema za možnost postopnega prehoda avtomobilskega parka EU k parku brez emisij, kar bi privedlo do spremembe energetskega nosilca, da bi dosegli dolgoročne cilje.

4.5.8 Trajnostni izdelki

EESO je ob mnogih priložnostih poudaril odločilni pomen trajnostnega razvoja za prihodnost Evrope. Zato podpira smernice, ki jih je pripravila Komisija, da bi bili izdelki trajnejši in da bi spodbujali načrtovanje okolju prijaznih izdelkov prav vseh vrst, predvsem tistih, ki uporabljajo fosilna goriva.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za odpravo trgovine z ljudmi za obdobje 2012–2016

(COM(2012) 286 final)

(2013/C 44/20)

Poročevalka: **Béatrice OUI**

Evropska komisija je 19. junija 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za odpravo trgovine z ljudmi za obdobje 2012–2016

COM(2012) 286 final.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 104 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor pozdravlja strategijo za odpravo trgovine z ljudmi in želi pri njej sodelovati. Poudarja pa, da se zdi izraz „odprava“ premalo realen glede na trenutni obseg tega pojava, razmeroma strpno ozračje, ki dopušča njegov obstoj, in pomanjkanje sredstev, namenjenih njegovemu preprečevanju.

1.2 Odbor opozarja, da te strategije ni mogoče izvajati brez dejavne podpore civilne družbe, ki je v neposrednem stiku z žrtvami. Skupine za podporo žrtvam za učinkovito izvajanje svojih nalog potrebujejo finančna sredstva.

1.3 Odbor predlaga razlikovanje med trgovino z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja in drugimi oblikami trgovine z ljudmi (prisilno delo, fiktivne poroke, beračenje, trgovina z organi), saj mora biti vsem jasno, proti čemu se je treba boriti. Predlaga uvedbo oznake mest, ki so sprejela še posebej strogo politiko boja proti spolnemu izkoriščanju žensk in otrok.

1.4 Poleg tega se Odbor zavzema za posebno obravnavanje otrok (Konvencija ZN o otrokovih pravicah).

1.5 Evropske države bi morale čim prej ratificirati konvencijo Mednarodne organizacije dela o dostojnem delu za zaposlene v gospodinjstvih in tudi vse mednarodne konvencije, ki obravnavajo to temo.

1.6 Odbor vztraja, da je za zaščito žrtev dovolj, da lahko znova postanejo člani zakonite družbe, iz katere so bili izključeni (z zaščito, kadar vložijo tožbo, dostopom do stanovanja,

zdravstvene oskrbe itd.). Če naj bi bila ta vključitev trajna, bi bilo treba dati žrtvam možnost, da najdejo zaposlitev na vključujočem trgu dela, ki se financira z javnimi sredstvi.

1.7 Boj proti trgovini z ljudmi mora biti medsektorska politika s pravo socialno politiko in ne zgolj z zatiranjem tovrstne trgovine. Treba je oblikovati sinergije z drugimi strategijami, in sicer strategijami za vključevanje Romov, za boj proti revščini, proti zlorabi drog ali spolni zlorabi, katere žrtve so otroci itd.

2. Uvod

2.1 Suženjstvo ni omejeno na zgodovino, temveč še vedno obstaja, tudi v najbolj razvitih državah. Trgovina z ljudmi, ki je na ozemlju EU še vedno prisotna in se celo širi, je problem, ki ogroža njene demokratične temelje. Ko v pravnih državah posamezniki trgujejo z drugimi osebami za namene spolnega izkoriščanja, prisilnega dela, prisilnega beračenja ali v zadnjem času trgovine s človeškimi organi in fiktivnih porok, storilci teh dejanj pa imajo pri tem velik dobiček, je ogrožena sama verodostojnost načel spoštovanja človekovih pravic, ki jih skuša Unija razširjati po vsem svetu.

2.2 Trgovina z ljudmi je prepovedana v členu 5 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev, ki določa celosten pristop, poudarja človekove pravice in žrtve ter vsebuje vidik spola, bi – potem ko jo bodo v svojo zakonodajo do 6. aprila 2013 prenesle države članice – morala zagotoviti učinkovitejšo podlago za boj proti temu pojavu. Pri pregonu trgovcev z ljudmi lahko pomagajo tudi drugi pravni instrumenti o pravicah žrtev, enakosti med moškimi in ženskami, spolnem izkoriščanju otrok ali sankcijah proti delodajalcem, ki zavestno zaposlujejo državljane tretjih držav, ki nezakonito prebivajo v EU.

2.3 Skupek toliko različnih pravnih instrumentov, ki se lahko prekrivajo ali podvajajo delo, pa še ne predstavlja politike, zato je treba sprejeti strategijo za določitev prednostnih nalog, premostitev vrzeli in zagotovitev skladnosti med različnimi besedili. To pa je tudi namen obravnavane strategije.

2.4 Trenutno obstaja velik razkorak med potrjenimi načeli in realnostjo na terenu. V skladu z načeli so Evropska unija, države članice in državljani odločno proti trgovini z ljudmi, ki je opredeljena kot sodobno suženjstvo. V vsakdanjem življenju pa vsi – tako posamezniki kot tudi socialni delavci, zdravniki, policisti ali izvoljeni predstavniki – srečujemo žrtve tega pojava, denimo zelo mlada dekleta iz tujine, ki se prostituirajo na ulicah evropskih mest, ali otroke, ki beračijo, ali pa posredno sodelujemo pri izkoriščanju soljudi z nakupom izdelkov, ki so tako poceni, da ni nobenega dvoma, da je vsaj ena faza proizvodne verige vključevala prisilno delo. Dejansko je trgovina z ljudmi deležna velike kolektivne strpnosti in obdana z molkom. Večina izmed nas si zatiska oči, ne želi videti ničesar, se ne čuti odgovorne, čeprav bi morali svojo vlogo odigrati vsi.

2.5 V obravnavanem besedilu Komisija predlaga strategijo ukrepov za večjo učinkovitost, kar Odbor vsekakor podpira, saj je k temu pozval že v mnenju o predlogu direktive ⁽¹⁾.

2.6 Ta strategija bo lahko uspešna le, če bo vanjo kot ključna partnerica vključena civilna družba. Na tem področju so prav organizacije civilne družbe tiste, ki najbolje razumejo to vprašanje, ter pomagajo pri odkrivanju žrtve trgovine z ljudmi in pri njenem preprečevanju. Policija, pravosodje, delovna inšpekcija itd. so nepogrešljivi, vendar če bi državni organi lahko sami izkoreninili trgovino z ljudmi, je že ne bi bilo več. Edini način za zagotovitev učinkovitosti je, da se v izvajanje strategije vključijo organizacije civilne družbe. Organizacije, ki pomagajo žrtvam, potrebujejo finančno podporo.

2.7 V besedilu je predlaganih pet prednostnih nalog: odkrivanje in zaščita žrtev ter pomoč žrtvam; okrepitev preprečevanja; pregon trgovcev z ljudmi; okrepljeno usklajevanje, sodelovanje in skladnost; odzivanje na rastoče težave, zlasti uporabo interneta v kriminalnih združbah.

3. Ugotovitve Odbora

3.1 Odbor je svoje stališče o temah, povezanih s trgovino z ljudmi, izrazil že v več mnenjih, med drugim o spolnem izkoriščanju otrok ⁽²⁾, pravicah žrtev ⁽³⁾ ter globalnem pristopu k vprašanju migracij in mobilnosti ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ UL C 51, 17.2.2011, str. 50–54.

⁽²⁾ UL C 51, 15.2.2011, str. 138–144.

⁽³⁾ UL C 51, 15.2.2012, str. 39–46.

⁽⁴⁾ UL C 51, 29.6.2012, str. 134–141.

Odkrivanje žrtev

3.2 V mnenju iz oktobra 2010 je Odbor pozval k zaščiti žrtev od prvega trenutka, ko so opredeljene kot take. Jedro problema je ravno v tem priznanju statusa žrtve in dokaznem bremenu, ki ga nosijo ranljive osebe, ki ne govorijo jezika, so pod nadzorom svojih izkoriščevalcev, jih je strah ter ne poznajo svojih pravic in ne vedo, na koga se obrniti. Področje, na katerem je treba doseči napredek, je odkrivanje žrtev, da bi jim lahko bolj prisluhnili. Sindikati so izvedli poskusne projekte za usposabljanje delavcev, ki bi lahko prišli v stik z žrtvami prisilnega dela, da bi jih lažje prepoznali, se jim znali približati, jim pomagali in zagotovili zaščito. Javni organi in ustrezna združenja bi morali sprejeti enake ukrepe za osebe, ki bi lahko prišle v stik z žrtvami trgovine z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja (okrog 80 % žrtev). Bolje je treba razširjati informacije o obstoječih orodjih, usposabljanjih, smernicah in priročnikih, da bi omogočili seznanjenost s tem, kako in kam se obrniti v primeru suma trgovine z ljudmi.

3.3 Spremeniti je treba sedanji pristop: ko se žrtev obrne po pomoč na posamezno organizacijo, jo ta pogosto naslovi na drugo organizacijo, ki naj bi bila bolj pristojna. Tako morajo nekatere žrtve svojo zgodbo razložiti desetina ljudi, preden dobijo ustrezno podporo. Moralo pa bi biti ravno obratno; vsi vpleteni bi se morali čutiti sposobni, da prisluhnejo in pomagajo žrtvam. Zato jih je treba obveščati, usposablјati in jim dati na voljo ustrezna orodja, da bi vedeli, kaj reči in narediti, in da bi združenja in socialne službe delovale v mreži.

3.4 Potrebno je tudi specializirano obravnavanje, prilagojeno različnim žrtvam, zlasti otrokom. Glavno vodilo mora biti otrokova korist. Boj proti prisilnemu beračenju romskih otrok je treba vključiti v evropsko strategijo za vključevanje Romov.

Okrepitev preprečevanja

3.5 Odbor pozdravlja poudarek na vidiku spola. Skoraj 80 % žrtev trgovine z ljudmi je ženskega spola in večina od njih je prisiljena v prostitucijo. Spolno izkoriščanje dejansko predstavlja 76 % trgovine z ljudmi. Dejstvo, da trgovina z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja še vedno obstaja, kaže na neenakost med moškimi in ženskami. S tem, da se v najboga-tejša mesta Evropske unije privedejo pogosto mlade ženske za namene prostitucije, se postavlja vprašanje, kakšno podobo imajo o teh ženskah – in ženskah na splošno – njihove stranke, poleg tega pa se spodbujajo ukrepi, sprejeti na drugih področjih za vzpostavitev enakosti med moškimi in ženskami.

3.6 Odbor zato predlaga jasno razlikovanje med trgovino z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja ter prisilnim delom, prisilnim beračenjem in trgovino z organi ter tudi med spolnim izkoriščanjem otrok. Večji del trgovine z ljudmi (80 %) zadeva spolno izkoriščanje. Zato je ta problem treba poimenovati. To je pomembno, da bi bilo jasno, proti čemu se borimo. Za trgovce z ljudmi se zdi, da pripadajo nedoločljivi oddaljeni in nedostopni skupini, vendar pa so njihove stranke in žrtve osebe, ki jih vsi srečujemo na ulicah evropskih mest.

3.7 Za okrepitev preprečevanja se je treba najprej boriti proti povpraševanju. Dokler obstajajo stranke, bodo namreč tudi trgovci. Da bi zmanjšali povpraševanje, je treba ljudi iz vseh družbenih okolij že od zgodnjega otroštva izobraževati o enakosti spolov. Potrebna je tudi bolj uravnotežena zastopanost spolov na delovnem mestu. Kadar je zastopanost spolov bolj uravnotežena ter moški in ženske opravljajo enake poklice in lahko enakovredno napredujejo, je težje ohraniti nerealne predstave o ženskah in jih dojemati kot spolni objekt, ki ga je mogoče kupiti. Bistvenega pomena je spolna vzgoja, ki upošteva tudi čustvene vidike in človeško dostojanstvo. Če starši ne govorijo o spolnosti, mladi informacije poiščejo na spletu, kjer so lahko izpostavljeni negativnim podobam, ki lahko v prihodnosti vplivajo na njihovo doživetje odnosov med ženskami in moškimi.

3.8 Vidik spola je pomemben, vendar je treba oblikovati različen pristop za otroke in za odrasle. Treba je opozoriti, da so spolni odnosi z otroki kaznivo dejanje. Za reševanje tega vprašanja je treba nameniti več sredstev, saj glede na vse večje število pornografskih spletnih strani, ki prikazujejo podobe otrok, nekateri odrasli pri tem pozabijo na zakone ali jih ignorirajo. Poleg tega je treba otroke izobraževati o spolnosti in jim razložiti, da so vredni spoštovanja ⁽⁵⁾.

3.9 Preprečevanje vključuje tudi boj proti revščini, ki ljudi privede do tega, da zapustijo svoje domove, in proti trgovcem z ljudmi, ki iz tega kujejo dobiček. Nezakoniti priseljenci, ki jih privabijo sanje o zahodnem izobilju in so v ranljivem položaju, brez dokumentov, denarja in možnosti za komuniciranje, ter v strahu, da jih ne prime policija, se znajdejo prepuščeni na milost in nemilost trgovcev z ljudmi, ki jih zaslužijo, čeprav so prišli prostovoljno in niso bili prisilno odstranjeni iz svojih domov.

3.10 Vse večja razširjenost prisilnega dela je zaskrbljujoča. Treba je obravnavati tudi zlorabe, tako da se pojasni status dela *au pair* (za hrano in stanovanje) ali dela, ki ga opravljajo romarji za nekatere verske ustanove, saj je meja med prostovoljnim in prisilnim delom včasih zabrisana.

Pregon trgovcev z ljudmi

3.11 V svojem prejšnjem mnenju je Odbor izpostavil finančni vidik preiskav, ki je še vedno aktualen. Dejstvo je, da je ta oblika kriminala ena od najbolj donosnih. Po ocenah svetovni letni dobiček iz izkoriščanja prisilnega dela vseh žrtev trgovine z ljudmi znaša 31,6 milijarde USD. Od tega je 15,5 milijarde USD, torej 49 %, ustvarjene v industrializiranih državah ⁽⁶⁾. Finančne preiskave na evropski ravni so bistveni del pregona trgovcev z ljudmi. Odbor priporoča, da se lastnina,

pridobljena s trgovino z ljudmi, zaseže in se ta sredstva uporabi za nadomestilo žrtvam ter za boj proti tovrstni trgovini.

3.12 Zaščita žrtev je ob upoštevanju vidika spola izziv, ki ga je treba obravnavati. Vloga žrtev pri dokončanju kazenskih postopkov proti trgovcem z ljudmi je ključnega pomena, zato se morajo žrtve čutiti varne. Njihova zaščita mora vključiti tudi dostop do stanovanja in zdravstvene oskrbe ter zagotovitev osebne varnosti. Če naj bi bila vključitev v družbo trajna, bi bilo treba dati žrtvam možnost, da najdejo zaposlitev na vključujočem trgu dela, ki se financira z javnimi sredstvi, tako da lahko pridobijo delovne izkušnje in navade, kar je pogoj za uspešen vstop na prosti trg dela. Potem ko so bile žrtve prej prisiljene živeti na robu družbe, jim je treba pomagati pri tem, da postanejo člani zakonite družbe.

3.13 Z državami izvora nezakonitih priseljencev je treba podpisati sporazume, s katerimi bi jim pomagali pri učinkovitejšem boju proti tihotapcem, ki se ne preganjajo zaradi trgovine z ljudmi, čeprav kriminalne mreže oskrbujejo s potencialnimi žrtvami.

Okrepljeno usklajevanje, sodelovanje in skladnost

3.14 Odbor pozdravlja načrt za vzpostavitev evropske poslovne koalicije proti trgovini z ljudmi. Zavezanost podjetij je ključnega pomena za boj proti prisilnemu delu, tako v tretjih državah kot tudi v Evropski uniji. To koalicijo bi bilo treba razširiti na manjša podjetja, ki so podizvajalci velikih družb v panogah, v katerih je delo na črno razširjeno: gostinstvo, gradbeništvo in kmetijstvo. Boj proti trgovini z ljudmi je bistvena razsežnost družbene odgovornosti podjetij. Ta oblika trgovine vključuje tudi nezakonito ali prisilno delo v tretjih državah ter delo pri vseh podizvajalcih v vseh fazah proizvodne verige. Glede na globalizacijo postopkov imajo multinacionalne družbe pomembno vlogo pri preverjanju, kako so bili proizvodi, ki jih uporabljajo, proizvedeni.

3.15 Podobno morajo trgovinski sporazumi vsebovati izrecne klavzule, ki prepovedujejo pretok blaga in storitev, ki izhajajo iz prisilnega dela.

3.16 Znano je, da je suženjstvo še vedno prisotno v storitvenem sektorju, zlasti na področju gospodinjanskega dela. Mednarodna organizacija dela je junija 2011 kot instrument boja proti tem zlorabam sprejela konvencijo št. 189 o dostojnem delu za delavce v gospodinjstvu ⁽⁷⁾. EESO priporoča

⁽⁵⁾ UL C 24, 28.1.2012, str. 154–158.

⁽⁶⁾ Patrick Belser, *Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits*, delovni dokument, Ženeva, Mednarodni urad za delo, 2005.

⁽⁷⁾ Konvencija Mednarodne organizacije dela, ki je do zdaj ni ratificirala nobena evropska država (ratificirali sta jo dve državi – Urugvaj in Filipini).

hitro ratifikacijo te konvencije v 27 državah članicah ter tudi vseh mednarodnih instrumentov, ki se nanašajo na trgovino z ljudmi⁽⁸⁾.

3.17 Odbor je poleg tega naklonjen vzpostavitvi platforme civilne družbe, ki bi omogočila obveščanje in usposabljanje o trgovini z ljudmi za vsa združenja, ki bi jih to vprašanje lahko zadevalo in ki bi imela potrebno strokovno znanje.

3.18 Bistvenega pomena je, da obstajajo nacionalni poročevalci in boljše zbiranje podatkov. Zbiranje podatkov mora biti poenoteno, da v vseh državah poteka na enak način. Nacionalni poročevalci imajo glavno odgovornost pri boju proti trgovini z ljudmi, zato bi lahko usklajevali dejavnosti različnih služb in združenj, ki se ukvarjajo s to tematiko, vendar med seboj ne sodelujejo vedno: priseljevanje, zaščita otrok in mladih, delovna inšpekcija, združenja za boj proti nasilju nad ženskami itd. Europol ima pomembno vlogo, saj trgovci z ljudmi ne poznajo meja.

3.19 Z usklajevanjem zunanjega ukrepanja EU in izrecno navedbo trgovine z ljudmi v sporazumih o prosti trgovini lahko nedvomno opozarjamo na ta pojav, ki je pogosto prikrit ali podcenjevan.

3.20 Lokalne oblasti, še posebej v velikih mestih, so najboljše usposobljene za boj proti nezakonitemu spolnemu izkoriščanju žrtev trgovine z ljudmi, saj so najbolj seznanjene z dejanskim stanjem na terenu. Odbor priporoča, da neodvisen organ uvede posebno oznako za mesta, ki so sprejela še posebej strogo politiko boja proti trgovini z ljudmi in so najbolj dejavna v boju proti prisilni prostituciji in prisilnemu beračenju. Obstajajo oznake za kakovost zraka in vode: mar ni človeško okolje enako pomembno?

3.21 Nujno je tudi, da se oceni učinkovitost financiranja EU, oblikuje, razširja in prevede priročnike dobrih praks ter učinkovite postopke, prilagojene različnim akterjem, tj. policiji, sodstvu, lokalnim oblastem in združenjem.

Odzivanje na rastoče težave

3.22 Novačenje žrtev in strank prek interneta je novo tveganje, ki ga je treba preučiti in se z njim spopasti z uporabo interneta in socialnih omrežij, prek katerih je treba spodbujati razpravo o pomenu odgovornosti in spoštovanja človekovega dostojanstva. Bilo bi škoda, če bi poudarjali le – resnične – nevarnosti interneta, saj bi bilo to novo orodje mogoče uporabiti tudi za spodbujanje pozitivnih sporočil ter za preprečevanje.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁸⁾ Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, zbirka pogodb št. 2237, str. 319; Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (STCE št. 197), Varšava, 16.5.2005. Konvencija Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, New York, 18.12.1979, zbirka pogodb št. 1249, str. 13; Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, 20.11.1989, Združeni narodi, zbirka pogodb št. 1577, str. 3; Konvencija Mednarodne organizacije dela o odpravi prisilnega dela, 1930 (št. 29); Konvencija Mednarodne organizacije dela o odpravi prisilnega dela, 1957 (št. 105); Konvencija Mednarodne organizacije dela o prepovedi najhujših oblik dela otrok, 1999 (št. 182).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o Evropskem partnerstvu za inovacije „Kmetijska produktivnost in trajnost“

(COM(2012) 79 final)

(2013/C 44/21)

Poročevalec. **g. CHIRIACO**

Evropska komisija je 29. februarja 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o Evropskem partnerstvu za inovacije „Kmetijska produktivnost in trajnost“

COM(2012) 79 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 125 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Po mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO) je nujno, da Evropska unija še naprej zagotavlja ustrezno raven javne pomoči za spodbujanje inovacij v kmetijstvu. V ta namen je po mnenju EESO treba zagotoviti boljšo usklajenost med politikami na področju raziskav v ozkem pomenu besede in kmetijskimi politikami za inovacije, s posebnim sklicevanjem na inovacije, ki se financirajo iz skupne kmetijske politike. EESO med drugim meni, da lahko razprava o Evropskem partnerstvu za inovacije (EIP) „Kmetijska produktivnost in trajnost“ prispeva k procesu reforme skupne kmetijske politike po letu 2013.

1.2 EESO poziva, da strategija, ki jo podpira EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“, zagotovi zadostno pozornost cilju krepitve in utrditve evropskega sektorja industrijske predelave. Dejansko bo zgolj z ustrezno povezavo med različnimi deli kmetijsko-prehrabne verige mogoče hkrati zagotoviti povečanje evropske kmetijske ponudbe, ustrezno ovrednotenje in varen dostop do trga evropske primarne proizvodnje.

1.3 V zvezi s tem EESO meni, da je treba spodbuditi razmislek o kazalniku za vrednotenje uspešnosti ukrepov EIP z vidika trajnosti, ki ga predlaga Komisija. Čeprav se Odbor zaveda odločilnega prispevka, ki ga lahko ima zadovoljiva funkcionalnost tal za trajnost, meni, da je treba uporabiti tudi druge kazalnike uspešnosti, s katerimi je mogoče ovrednotiti možni prispevek nekaterih kmetijskih praks, zlasti pri ohranjanju naravnih virov.

1.4 Po mnenju EESO EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ ne bi smelo zanemariti podpore izvajanja organizacijskih

inovacij, ki lahko čim bolj izboljšajo odnose med nacionalnimi in evropskimi akterji kmetijsko-prehrabne verige. Ustrezna raven donosnosti za kmete, izboljšanje delovanja kmetijsko-prehrabne oskrbovalne verige, obnovitev tržne moči kmetijskih subjektov in enakopravnejša razdelitev vrednosti med akterji kmetijsko-prehrabne verige so dejansko ključni cilji tudi zato, da se izognemo izginotju kmetijske dejavnosti na mnogih evropskih podeželskih območjih.

1.5 EESO Komisijo poziva k zagotovitvi ustreznega sodelovanja in vključenosti kmetijskih gospodarskih, socialnih in institucionalnih partnerjev pri upravljanju EIP, da se spodbudi čim večja učinkovitost in uspešnost dejavnosti, ki se bodo izvajale.

1.6 Po mnenju EESO bo imel pristop EIP pozitivne učinke zgolj, če se bodo operative skupine lahko učinkovito preoblikovale v subjekte, ki bodo zmožni začeti razvojne procese z merljivimi cilji, in ne bo šlo za nova partnerstva zgolj z namenom pridobivanja javnih sredstev. EESO se tudi strinja s predlogom Evropske komisije za zagotovitev ustreznega usklajevanja različnih operativnih skupin EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ z oblikovanjem mreže EIP v okviru evropske mreže za podeželje.

1.7 Po mnenju EESO pobuda EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ pomembno prispeva k inovacijam v kmetijstvu z oblikovanjem mreže subjektov in povezave med kraji ustvarjanja inovacij ter kraji, kjer se slednje uporabljajo. EESO meni,

da bi ta pristop moral omogočiti obstoj posrednikov, ki povezujejo različne akterje, vključene v proces inovacij. Po mnenju EESO je torej učinek EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ odvisen od dejavnega sodelovanja med posredniki inovacij, ki so sposobni oblikovati in utrditi odnose sodelovanja za inovacije med številnimi in različnimi akterji.

1.8 EESO ugotavlja, da je treba pobude operativnih skupin EIP prednostno povezati z ukrepi na področju zamenjave generacij, tehnične pomoči, usposabljanja, zlasti za mlade kmete, podpore strukturnih naložb, spodbujanja in ovrednotenja kmetijske proizvodnje, ustvarjanja novih prodajnih možnosti (na primer kratke dobavne verige) in diverzifikacije dohodkov podjetja s prednostim dostopom do virov, ki so na voljo v okviru programov za razvoj podeželja.

1.9 EESO med drugim poziva k izvajanju posebnih ukrepov, ki bi zagotovili usklajenost in sinergijo med EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ ter drugimi EIP na področju surovin in vode.

2. Evropska partnerstva za inovacije (EIP)

2.1 Evropska komisija je v sporočilu *Vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020 - Unija inovacij* predlagala evropska partnerstva za inovacije (EIP) ⁽¹⁾. Komisija meni, da bi ti morali prispevati k reševanju različnih izredno pomembnih problematik za družbo, med drugim tudi problematiko zagotavljanja razpoložljivosti zdravih in kakovostnih živil s pomočjo trajnostnih proizvodnih metod.

2.2 Evropska komisija je doslej spodbujala prvo pilotno partnerstvo za inovacije za dejavno in zdravo staranje ⁽²⁾. Hkrati so bili predstavljeni naslednji predlogi za partnerstvo:

— surovine ⁽³⁾;

— kmetijska produktivnost in trajnost ⁽⁴⁾;

— voda ⁽⁵⁾.

2.3 EESO je že pokazal interes v zvezi z evropskim partnerstvom. Vendar pa je spomnil tudi na več ukrepov in splošnih postopkov, ki so bili že sprejeti v zvezi s tem. EESO je dejansko

priporočil potrebo po upoštevanju teh izkušenj, da se na podlagi začelih pobud gradi naprej. Po mnenju EESO bi bilo treba celotno delo, ki so ga doslej opravile Komisija in druge zainteresirane strani, priznati, okrepiti in uporabiti pri oblikovanju novih pobud. V zvezi s tem je EESO predlagal, da se zagotovi nujna uskladitev predlaganih novih ukrepov in instrumentov z že obstoječimi postopki, da se preprečijo dodatni zapleti in podvajanje dela ter zagotovijo potrebna kontinuiteta, pravna varnost in stalnost ⁽⁶⁾. EESO je na koncu pozval k zagotovitvi spoštovanja načel prostovoljnosti, spremenljive geometrije, preglednosti ter jasnega upravljanja, ki ga je mogoče enostavno izvajati, pri evropskih partnerstvih za inovacije ⁽⁷⁾.

3. Kratka vsebina sporočila

3.1 Evropska komisija je v okviru pobude *Unija inovacij* predstavila sporočilo za spodbujanje novega evropskega partnerstva za inovacije na področju „Kmetijska produktivnost in trajnost“.

3.2 Za EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ določa dva cilja:

— **promovirati produktivnost in učinkovitost** kmetijskega sektorja, tako da se do leta 2020 obrne nedavni trend zmanjševanja rasti produktivnosti;

— **zagotoviti trajnost kmetijske pridelave**, da se do leta 2020 doseže zadovoljiva stopnja funkcionalnosti tal.

V tem okviru je namen EIP uspešno povezovanje najsodobnejših raziskav, tehnologij z zainteresiranimi stranmi, vključno s kmeti, podjetji, industrijo, svetovalnimi službami in različnimi nevladnimi organizacijami (NVO).

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO podpira pobudo Komisije za uvedbo evropskih partnerstev za inovacije (EIP). Zlasti se strinja z izbiro Komisije, da posebno pobudo v okviru EIP nameni izključno tematiki „Kmetijska produktivnost in trajnost“. Po mnenju EESO je ta pobuda dejansko lahko zanimiva priložnost tudi za spodbujanje premisleka med zainteresiranimi stranmi kmetijsko-prehrabene industrije za opredelitev prednostnih strateških razvojnih ciljev za evropsko kmetijstvo do leta 2050. V zvezi s tem EESO poziva Komisijo, naj upošteva nekatere predloge, ki jih je izrazil v svojih prejšnjih mnenjih ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ COM(2010) 546 final – *Vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020 - Unija inovacij*.

⁽²⁾ COM(2012) 83 final – *Izvajanje Strateškega izvedbenega načrta evropskega partnerstva za inovacije za dejavno in zdravo staranje*.

⁽³⁾ COM(2012) 82 final – *Zagotavljanje surovin za blagostanje Evrope v prihodnosti - Predlog za evropsko partnerstvo za inovacije glede surovin*.

⁽⁴⁾ COM(2012) 79 final – *Evropsko partnerstvo za inovacije „Kmetijska produktivnost in trajnost“*.

⁽⁵⁾ COM(2012) 216 final – *Evropsko partnerstvo za inovacije v zvezi z vodo*.

⁽⁶⁾ Mnenje EESO o *Uniji inovacij* (UL C 132, 3.5.2011, str. 39, točka 3.5).

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o *Uniji inovacij* (UL C 132, 3.5.2011, str. 39, točka 4.4).

⁽⁸⁾ Mnenje EESO o *prihodnosti mladih kmetov* (UL C 376, 22.12.2011, str. 19–24, točka 3.5) in mnenje EESO o *vlogi žensk v kmetijstvu in na podeželju* (UL C 299, 4.10.2012, str. 29–33).

4.2 EESO meni, da je eden glavnih izzivov za prihodnost kmetijstva določitev produktivne paradigme, ki bi omogočila usklajenost kmetijske proizvodnje z vidikom okolja in trajnosti. Uresničitev tega cilja je zapletena zaradi nekaterih elementov, ki prispevajo k sedanjemu stanju v sektorju kmetijstva in prehrane na svetovni ravni. Nihanje cen kmetijskih proizvodov, financiacija kmetijskega sektorja, vse večja uporaba kmetijskih proizvodov za energetske namene in vplivi svetovne gospodarske krize resno ovirajo nastanek novih kmetijskih praks, ki bi bile bolj produktivne in trajnostne. V zvezi s tem EESO, ob poudarjanju pomena raziskav in inovacij, meni, da EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ lahko pomembno prispeva k obravnavi tega izziva, ki je odločilen za prihodnost evropskega kmetijstva.

4.3 EESO opozarja, da na konkurenčno uspešnost celotnega evropskega kmetijsko-prehrabnega sistema odločilno vpliva prispevek sektorjev industrijske predelave in trženja prehrabnih izdelkov. V zvezi s tem EESO poziva Komisijo, naj ne podcenjuje prispevka, ki ga ima uvoz kmetijskih surovin na gospodarske rezultate evropske kmetijsko-prehrabne panoge. Strategija, ki jo podpira EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“, bo morala zagotoviti zadostno pozornost cilju krepitve in utrditve evropskega sektorja industrijske predelave. Dejansko bo zgolj z ustrezno povezavo med različnimi deli kmetijsko-prehrabne verige mogoče hkrati zagotoviti povečanje evropske kmetijske ponudbe, ustrezno ovrednotenje in varen dostop do trga evropske primarne proizvodnje.

4.4 EESO poudarja, da Komisija v sporočilu ne predlaga opredelitve produktivnosti v kmetijstvu. Razmislek o pojmu produktivnosti v kmetijstvu mora nujno izhajati iz skupne opredelitve kmetijske proizvodnje. EESO je v različnih mnenjih⁽⁹⁾ poudaril pomen ohranitve evropskega kmetijskega modela, ob čemer je spomnil, da se prebivalstvo Unije ukvarja z različnimi vlogami kmetijstva (proizvodnja živil in vlaken, varstvo okolja in ohranitev razvoja podeželja, prispevek h kakovosti življenja na podeželju, uravnotežen teritorialni razvoj, kakovost hrane in dobro počutje živali). Po mnenju EESO bi se moralo tako vsako prizadevanje za spodbujanje in izboljšanje kmetijske produktivnosti osredotočiti na cilj ovrednotenja večnamenske narave kmetijstva, tako da se spodbudi uravnotežen razvoj sektorja in se ne zanemari noben rezultat evropskega kmetijskega modela.

4.5 Po mnenju EESO pojem kmetijske produktivnosti ne bi smel spregledati ovrednotenja prispevka, ki ga imajo na proizvodnjo različni dejavniki. Vrsta analiz o kmetijski produktivnosti teži k ovrednotenju predvsem prispevka tehničnih dejavnikov (tla, voda, gnojila, fitofarmacevtska sredstva, seme), pri

tem pa pozablja izpostaviti ključni prispevek človeškega dejavnika, zlasti za doseganje kakovostnih proizvodov. EESO zato meni, da ne bo mogoče oblikovati strategije spodbujanja in ovrednotenja kmetijske produktivnosti brez sprejetja primernih ukrepov (usposabljanje, zaščita) za izboljšanje kakovosti dela v kmetijstvu.

4.6 Glede izvajanja EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ EESO meni, da je treba spodbujati razmislek o pojmu trajnosti tudi zato, da se upoštevajo specifičnost evropskega kmetijskega modela ter razvoj in izzivi, ki so značilni za globalne razmere. V zvezi z razmerjem med kmetijstvom in trajnostjo želi EESO predvsem spomniti na prispevek, ki ga ima večnamenskost pri doseganju tega cilja. V zvezi s tem je po mnenju EESO treba poudariti, da je večnamenskost posebna značilnost kmetijstva in jo je kot takšno treba zavarovati in ovrednotiti tudi z vidika spodbujanja trajnostnega razvoja.

4.7 EESO ugotavlja, da je bil v evropskem kmetijskem sektorju dosežen znaten napredek na področju treh vidikov trajnostnega razvoja (gospodarskega, socialnega in okoljskega). Vendar pa Odbor opozarja, da trajnostnega razvoja ni mogoče zagotoviti brez zadostnega osredotočanja na institucionalno razsežnost trajnosti. Zato EESO izpostavlja potrebo po tem, da se tudi z ukrepi EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ spodbuja ustrezna raven sodelovanja in vključenosti vseh akterjev kmetijskega sektorja, da bi se kar najbolj povečal prispevek, ki ga evropski kmetijski model lahko zagotovi k cilju trajnostnega razvoja.

4.8 EESO se strinja z odločitvijo Komisije, da trajnost kmetijstva opredeli kot enega izmed prednostnih ciljev EIP. Vendar v zvezi s tem EESO meni, da je treba spodbuditi razmislek o kazalniku za vrednotenje uspešnosti ukrepov EIP z vidika trajnosti, ki ga predlaga Komisija. Čeprav se EESO zaveda odločilnega prispevka, ki ga lahko ima zadovoljiva funkcionalnost tal za trajnost, meni, da je treba uporabiti tudi druge kazalnike uspešnosti, s katerimi je mogoče ovrednotiti možni prispevek nekaterih kmetijskih praks, zlasti pri ohranjanju naravnih virov.

4.9 EESO meni, da si je treba prizadevati za poglobitev pojma inovacij v kmetijstvu, da se lahko izpostavi in obravnava posebnost evropskega kmetijskega modela. V obdobju med letoma 1960 in 1980 je bilo tudi zaradi inovacij, uvedenih z zeleno revolucijo, zaznано znatno povečanje kmetijske proizvodnje. Vendar pa je bilo to izboljšanje proizvodnje doseženo

⁽⁹⁾ Mnenje EESO o reformi skupne kmetijske politike leta 2013 (UL C 354, 28.12.2010, str. 35–42), mnenje EESO o skupni kmetijski politiki proti letu 2020 (UL C 191, 29.6.2012, str. 116–129), mnenje EESO o prihodnosti SKP (UL C 132, 3.5.2011, str. 63–70).

na račun okoljske trajnosti kmetijstva zaradi vse množičnejše uporabe kemičnih proizvodov (gnojil, herbicidov in pesticidov) ter goriva za obdelovanje s stroji. Čeprav je EESO prepričan, da je zanesljiva preskrba s hrano temeljna človekova pravica, meni, da zelena revolucija ni model za spoprijemanje s tem ključnim globalnim izzivom v prihodnosti. V tem smislu je treba inovativne procese v kmetijstvu usmeriti v ohranitev organske strategije razvoja za ta sektor, ki s poudarkom na učinkoviti uporabi vseh dejavnikov proizvodnje (tla, voda, delo, energija) ter na vrednotenju kakovostne proizvodnje podpira večnamensko naravo kmetijstva.

4.10 EESO je odločen zagovornik pomena ovrednotenja in zaščite evropskega kmetijskega modela. Dejansko je treba priznati večnamenskost kmetijstva, tako da se ovrednoti prispevek, ki ga slednje lahko ima pri uresničevanju cilja zagotovitve trajnostnega razvoja. Zaradi te razširitve namenskosti in nalog, ki jih ima kmetijstvo, je treba ponovno premisliti o inovativnih strategijah, ki se nanašajo na ta sektor. Po mnenju EESO je treba znova opredeliti obseg in področje ukrepov, ob tem pa spomniti na vse večje povezave, ki obstajajo med kmetijstvom in drugimi produktivnimi sektorji. V tem smislu morajo biti strategije inovativnih ukrepov vse manj sektorske in se morajo vse bolj nanašati na vse dejavnosti, ki spadajo v okvir biogospodarstva.

4.11 EESO poziva Komisijo, naj ne zanemari nobene oblike inovacij, ki bi jo bilo mogoče uporabiti v kmetijskem sektorju. V zvezi s tem poziva k večjemu osredotočanju na inovacije, ki jih je mogoče uporabiti v fazi trženja, na inovacije v zvezi s preskušanjem novih oblik organizacije podjetij ter na inovacije za izboljšanje odnosov med nacionalnimi in evropskimi akterji kmetijsko-prehrambene verige, pri čemer ne gre podceniti pomena zagotovitve ustrezne podpore razvijanju in razširjanju inovacij kmetijskega procesa.

4.12 V zvezi z inovacijami proizvodov EESO ugotavlja, da zasebni subjekti namenjajo vse več pozornosti razvoju, razširjanju in trženju funkcionalnih živil. Ob upoštevanju gospodarskega in zdravstvenega pomena teh novih vrst proizvodov poudarja potrebo po podpori procesov inovacij proizvodov, ki ob vključevanju zasebnih pobud bolj upoštevajo potrebo po zagotavljanju znatnih koristi za celotno skupnost.

4.13 EESO meni, da je Komisija za EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ določila zelo velikopotezne cilje. Meni, da je treba za večji uspeh pobude zagotoviti čim večjo sinergijo med EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ ter različnimi politikami EU (podjetja, podnebni ukrepi, medsektorske politike, gospodarstvo, finance in davki, zaposlovanje in socialne pravice,

energija in naravni viri, okolje, varstvo potrošnikov in zdravje, zunanji odnosi in zunanje zadeve, regije in lokalni razvoj, znanost in tehnologija). V zvezi s tem bo treba posebno pozornost nameniti zagotavljanju skladnosti med pobudo EIP ter vsebino in instrumenti skupne kmetijske politike.

4.14 Po mnenju EESO je pomembno poudariti vpliv, ki ga odločitve EU na področju trgovinske politike lahko imajo z vidika produktivnosti kmetijskih sektorjev. Pri stročnicah je na primer odločitev EU, da zmanjša oblike podpore, povzročila padec konkurenčnosti evropskih subjektov tega sektorja. Po mnenju EESO ta primer dokazuje, da izboljšanje produktivnosti nekaterih kmetijskih sektorjev ni izključno odvisno od povečanja virov, preusmerjenih v sektor, ampak ga je mogoče doseči tudi s sprejetjem učinkovitih poslovnih ukrepov. V zvezi s tem je treba izpostaviti, da je z vidika zagotavljanja donosnosti za kmete nujno, da za vsako politiko, katere namen je povečanje kmetijske produktivnosti, obstajajo ustrezni ukrepi, ki omogočijo potreben dostop do trga za povečane količine kmetijskih proizvodov.

4.15 EESO ugotavlja, da so ves svet in tudi posamezne države imeli velike koristi od povečanja kmetijske produktivnosti. Znatno del teh koristi je mogoče pripisati tehnološkemu napredku, ki so ga prinesle javne naložbe v raziskave in razvoj kmetijskega sektorja. Na podlagi razpoložljivih empiričnih dokazov je mogoče predvidevati, da so bile koristi znatno večje od stroškov. Po mnenju EESO je nujno, da Evropska unija še naprej zagotavlja ustrezno raven javne pomoči za spodbujanje inovacij v kmetijstvu. Zato EESO meni, da je treba zagotoviti boljšo usklajenost med politikami na področju raziskav v ozkem pomenu besede in kmetijskimi politikami za inovacije, s posebnim sklicevanjem na inovacije, ki se financirajo iz skupne kmetijske politike. Treba je izboljšati prispevek, ki ga lahko za širjenje tehničnega napredka imajo nevezana neposredna plačila iz prvega stebra ali strukturni ukrepi za razvoj podeželja.

4.16 EESO opozarja, da razprava o EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ poteka sočasno z razpravo o novem večletnem finančnem okviru Evropske unije. Trenutno še ni gotovo, kolikšen bo obseg sredstev, ki ga EU namerava nameniti različnim politikam Unije. Po mnenju EESO je pomembno, da se programi raziskav in inovacij, ki jih je treba opraviti na evropski ravni, ustrezno podprejo v skladu s cilji strategije Evropa 2020. Glede kmetijskega sektorja EESO poziva, naj se vsaj zagotovijo sredstva v znesku 5,1 milijarde EUR, posebej namenjena raziskavam in inovacijam v kmetijstvu, kakor je predvideno v predlogu večletnega finančnega okvira za obdobje 2014–2020.

5. Posebne ugotovitve

5.1 EESO pozdravlja prizadevanja Evropske komisije za uvedbo nove oblike upravljanja za izvajanje inovacijskih procesov, vendar želi pojasniti glede meril, ki bodo veljala za opredelitev sestave upravnega odbora, ki bo nadziral pripravo večletnega strateškega delovnega programa EIP.

5.2 EESO meni, da je pomembno zagotoviti čim večjo sinergijo med EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ ter drugimi dosedanjimi pobudami Komisije na področju spodbujanja inovacij v sektorju (Stalni odbor za raziskave v kmetijstvu, ERA-NET in evropske tehnološke platforme). EESO⁽¹⁰⁾ je že izpostavil dodano vrednost in koristi skupnega načrtovanja v sektorju kmetijskih raziskav z vidika učinka na evropsko konkurenčnost. Med drugim poziva k pojasnilu glede ukrepov, ki bodo sprejeti za zagotovitev skladnosti in sinergije med EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ ter drugimi EIP na področju surovin in vode.

5.3 Po mnenju EESO je okvir, ki ga je Komisija predstavila za EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“, zelo velikopotezen. Meni, da je pristop od spodaj navzgor, ki se predlaga za delovanje operativnih skupin, dejansko treba razumeti kot pozitivno inovacijo. EESO hkrati predlaga premislek o potencialnih problematikah in težavah z vidika upravljanja, ki bi se lahko pojavile pri izvajanju nove strategije EIP. Po mnenju EESO bo imel pristop EIP pozitivne učinke zgolj, če se bodo operativne skupine lahko učinkovito preoblikovale v subjekte, ki bodo zmožni začeti razvojne procese z merljivimi cilji, in ne bo šlo za nova partnerstva zgolj z namenom pridobivanja javnih sredstev.

5.4 Po mnenju EESO je treba zagotoviti, da izvajanje pristopa EIP ne povzroči dodatnih težav in komplikacij za subjekte, ki bi bili morda vključeni v operativne skupine. EESO zlasti poudarja, da bi izvajanje pobude EIP lahko povzročilo upravne stroške za organ upravljanja in plačilne agencije, vključene v dejavnosti izbora, plačil, spremljanja in nadzora v zvezi z izvajanjem pristopa EIP. Po mnenju EESO bi ta možnost lahko omejila dodano vrednost pobude EIP, zlasti z vidika razmerja med koristmi in stroški.

5.5 EESO pozdravlja, da je Komisija za izvajanje EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ sprejela sistemski pristop, ki ga je predlagala Svetovna banka s sistemom kmetijskih inovacij (Agricultural Innovation System – AIS), ki je namenjen oblikovanju

mreže organizacij, podjetij in posameznikov s ciljem uvedbe novih proizvodov, novih procesov in novih oblik organizacije na trg, ob sodelovanju institucij in s politikami, ki vplivajo na način, kako različni akterji medsebojno delujejo in sodelujejo ter dostopajo, izmenjujejo in vrednotijo izkušnje. Ta pristop izpostavlja pomen posrednikov, ki povezujejo različne akterje, vključene v proces inovacij. Po mnenju EESO je torej učinek EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ odvisen od dejavnega sodelovanja med posredniki inovacij, ki so sposobni oblikovati in utrditi odnose sodelovanja za inovacije med številnimi in različnimi akterji.

5.6 EESO se strinja s predlogom Evropske komisije za zagotovitev ustreznega usklajevanja različnih operativnih skupin EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ z oblikovanjem mreže EIP v okviru evropske mreže za podeželje. V zvezi s tem poziva, da se bolje pojasnijo operativni ukrepi, ki jih bo Evropska komisija sprejela, da bo evropska mreža za podeželje zmožna opraviti to novo nalogo, s posebnim poudarkom na ukrepih za usposabljanje osebja z ustreznimi spretnostmi in kvalifikacijami.

5.7 Zaradi novih svetovnih izzivov (liberalizacija trgov, rast prebivalstva in pomanjkanje naravnih virov) se vse večja pozornost namenja temi inovacij v kmetijstvu. Dokazi, ki so na voljo, kažejo na probleme v zvezi s hitrostjo inovacij, ki je manjša od zelene, in s prevlado tipov tradicionalnih inovacij, kot so mehanske inovacije in inovacije na področju sort, nad inovacijami, povezanimi z novimi trgi, neposrednim preoblikovanjem, novimi tehnikami kmetovanja in certificiranjem. Po mnenju EESO pobuda EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ pomembno prispeva k inovacijam v kmetijstvu z oblikovanjem mreže subjektov in povezave med kraji ustvarjanja inovacij ter kraji, kjer se slednje uporabljajo.

5.8 EESO ugotavlja, da na nagnjenost k inovacijam v kmetijstvu vplivajo tudi osebne značilnosti podjetnika in njegove družine, strukturne posebnosti podjetja in tržni pogoji ter splošni okvir (kulturni in institucionalni), v katerem deluje podjetje. V zvezi s tem meni, da je treba pobude operativnih skupin EIP prednostno povezati z ukrepi na področju zamenjave generacij, tehnične pomoči, usposabljanja, zlasti za mlade kmete, podpore strukturnih naložb, spodbujanja in ovrednotenja kmetijske proizvodnje, ustvarjanja novih prodajnih možnosti (na primer kratke dobavne verige) in diverzifikacije dohodkov podjetja s prednostnim dostopom do virov, ki obstajajo v okviru programov za razvoj podeželja.

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO o raziskavah v kmetijstvu (UL C 128, 18.5.2010, str. 107, točka 1.3).

5.9 EESO ugotavlja, da je bil v okviru načrtovanja razvoja podeželja v obdobju 2007–2013 uveden nov ukrep, z namenom spodbujanja pobud za „sodelovanje pri razvoju novih proizvodov, proizvodnih postopkov in tehnologij na področjih kmetijstva in prehrane ter gozdarstva“⁽¹¹⁾. EESO meni, da je treba zagotoviti skladnost in sinergijo med ukrepi EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“ ter temi pobudami, ki

so bile že izvedene v okviru razvoja podeželja. V zvezi s tem bi bilo treba s pomočjo rezultatov vmesnih ocen politik razvoja podeželja analizirati prednosti in slabosti, ki so bile doslej ugotovljene pri izvajanju projektov sodelovanja, da se lahko upoštevajo pri operativnem načrtovanju ukrepov EIP „Kmetijska produktivnost in trajnost“.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Uredba (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), člen 29.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1342/2008 z dne 18. decembra 2008 o določitvi dolgoročnega načrta za staleže trske in ribištvo, ki izkorišča te staleže

(COM(2012) 498 final)

(2013/C 44/22)

Samostojni poročevalec: **Brendan BURNS**

Svet je 1. oktobra 2012 sklenil, da v skladu s členom 43(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1342/2008 z dne 18. decembra 2008 o določitvi dolgoročnega načrta za staleže trske in ribištvo, ki izkorišča te staleže

COM(2012) 498 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 131 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklep

1.1 EESO pozdravlja predlog Komisije. Kljub temu pa ostajajo odprta nekatera pomembna vprašanja. Najprej pa je treba čim prej sprejeti novo uredbo.

2. Uvod

2.1 Pregled dolgoročnega načrta za staleže trske ⁽¹⁾ je bistven tako zaradi zagotavljanja ustreznih življenjskih pogojev za staleže kot tudi zaradi nadzora ribolovnega napora (dni na morju) za nekatera ladjevja. Vključuje vsakoletna samodejna zmanjšanja ribolovnega napora in celotnega dovoljenega ulova, če so izpolnjeni določeni biološki pogoji. Zmanjšanja začnejo veljati ne glede na to, ali se stanje staleža izboljšuje ali ne; dovolj je že, da izboljšanje ne poteka v skladu s pogoji, navedenimi v načrtu. Zmanjšanja ribolovnega napora so zelo stroga: v primerjavi z letom 2011 je za leto 2014, na primer, določeno 50-odstotno zmanjšanje števila dni na morju na plovilo za škotsko ladjevje za ulov bele ribe. A medtem ko je namen zmanjšanja ribolovnega napora sorazmerno zmanjšati smrtnost trske, prepolovljen čas na morju pomeni prepolovitev vseh ribolovnih dejavnosti.

3. Ozadje

3.1 Prvi načrt za obnovitev staleža trske je začel veljati leta 2004 ⁽²⁾, v začetku leta 2009 pa mu je sledil trenutni dolgoročni načrt za staleže trske. Oba vsebujeta instrumente

upravljanja, katerih namen je zmanjšati ribolovno smrtnost: zmanjšanje celotnega dovoljenega ulova (izmerjenega kot število iztovarjanj) in – kot najpomembnejši del trenutnega načrta – samodejna medletna zmanjšanja ribolovnega napora. Ukrepi za obnovitev staleža trske imajo tako resne posledice za zgoraj omenjeno škotsko ladjevje. Zlasti je bilo gospodarsko izjemno škodljivo samodejno zmanjševanje ribolovnega napora v skladu s pogoji iz načrta, ki pa ni imelo predvidenih koristi za stalež.

3.2 V skladu s členom 34 bi moral biti trenutni načrt pregledan „najpozneje tretje leto uporabe te uredbe“. Sedanji pregled torej zamuja. Po nekaj nejasnih sporočilih komisarke konec leta 2012 je Komisija objavila namero, da bo predlagala večvrstni večletni načrt, ki bo zamenjal načrt za trsko. Do takrat pa bo nedvomno minilo še nekaj časa, saj znanstvena podlaga še ni pripravljena. Ribolovne države članice pa so si medtem edine, da so nadaljnja samodejna zmanjševanja ribolovnega napora nesprejemljiva.

3.3 Glede na to, da v bližnji prihodnosti ne bo opravljen celovit pregled načrta, je Komisija predlagala kratkoročno spremembo. Ta proces bo zapletla potreba po čimprejšnji uskladitvi trenutnega načrta s PDEU, saj Svet nima več zakonskih pristojnosti za enostransko izvajanje postopkov, navedenih v načrtu. Tako bodo nastale pravne ovire za morebitno takojšnje ukrepanje Sveta do konca leta 2012, da bi omejili posledice pretiranega zmanjševanja ribolovnega napora.

⁽¹⁾ Uredba Sveta (ES) št. 1342/2008, UL L 348, 24.12.2008, str. 20–33.

⁽²⁾ Uredba Sveta (ES) št. 423/2004, UL L 70, 9.3.2004, str. 8–11.

4. Znanstveni dejavniki

4.1 Načrt za staleže trske sta uradno obravnavala Mednarodni svet za raziskovanje morja (ICES) in Znanstveni, tehnični in gospodarski odbor za ribištvo (STECF) leta 2011. V proces sta bila vključena tudi regionalna svetovalna sveta za Severno morje in za severozahodne vode, ki sta v sodelovanju z znanstvenimi organi oblikovala naslednje ugotovitve:

- Načrt za staleže trske ne izpolnjuje osrednjega cilja, tj. zmanjšanja ribolovne smrtnosti trske.
- STECF soglaša z mnenjem v panogi, da ne gre pričakovati, da bo stopnja ribolovne smrtnosti sorazmerno sledila spremembam ribolovnega napora.
- Celovita analitična ocena obstaja samo za Severno morje. Ocena za zahod Škotske zgolj opisuje gibanja. Ribolovna smrtnost v Severnem morju je dejansko upadla, medtem ko se je biomasa drstitvenega staleža povečala, a ne v skladu s stopnjo, ki jo predvideva načrt. Treba je opozoriti, da sta v načrtu za obnovitev staleža trske iz leta 2004 določena ciljna vrednost ribolovne umrljivosti, ki je že skoraj dosežena, in predvideno desetletno obdobje za obnovitev staležev.
- Na zahodu Škotske ostaja ribolovna smrtnost visoka kljub precejšnjemu zmanjšanju ribolovnega napora. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da je to posledica drugih dejavnikov, podcenjen pa je tudi učinek plenilskih vrst.
- Glede na to, da so uradne ocene staležev že zaradi trajanja procesa vedno zapoznele in da udeleženi ribiči že s svojo presojo po navadi točno predvidijo rezultate, je obnova staleža trske v resnici napredovala veliko bolj, kot kažejo ocene.

5. Splošne ugotovitve

5.1 Odbor na splošno pozdravlja predlog Komisije. Spremembe k obstoječemu načrtu bi morale ob njihovi ustrezni izvedbi omogočiti, da se dosežejo cilji in prepreči nadaljnja gospodarska škoda, ki nima bioloških koristi.

6. Posebne ugotovitve

6.1 Osnove in uporaba

6.1.1 Cilj spremembe člena 4 je ukinitve možnosti držav članic, da le s spremembo metode, uporabljene za izračun ribolovnega napora pri določanju osnove in pri izračunu uporabe, uporabijo višje ravni ribolovnega napora, kot jih omogoča načrt.

6.1.2 Čeprav EESO meni, da se je nadzor ribolovnega napora izkazal za okoren in večinoma neučinkovit instrument, se mu zdi smiselno in razumno od držav članic zahtevati, naj izračunavajo ribolovni napor skladno z določevanjem osnov za ribolovni napor.

6.2 Staleži in pomanjkljive informacije

6.2.1 Namesto samodejnega 25-odstotnega zmanjšanja, ki ga določa člen 9 v primeru pomanjkljivih informacij za določitev celotnega dovoljenega ulova v skladu s členom 7 ali 8, se predlaga ločena obravnava posameznih primerov (torej prožnejši pristop), ki pa mora trdno temeljiti na razpoložljivih znanstvenih mnenjih.

6.2.2 Predlog, da se Svet lahko odloči za manj kot 25-odstotno zmanjšanje ribolovnega napora in celotnega dovoljenega ulova za staleže, določene v načrtu, kadar ni na voljo analitične ocene, je moder in sorazmeren, saj Svetu omogoča ločeno obravnavo posameznih primerov ob upoštevanju kar najbolj celovitih znanstvenih mnenj, ki so na voljo.

6.3 Izjeme za plovila, ki ulovijo zanemarljive količine trske

6.3.1 Prejšnji člen 11 je razdeljen na člene 11, 11a in 11b. Namesto izvzetja skupine plovil, ki ga določi vsaka posamezna država članica, izjeme zdaj temeljijo na podlagi splošnih meril, ki se uporabljajo za vsa plovila, ki takšna merila izpolnjujejo, ne glede na državo članico, ki ji pripadajo. Spremenjeni člen tudi omogoča, da Svetu ni treba nenehno prilagajati osnove.

6.3.2 Administrativne ovire za odobritev izjem plovilom, ki ulovijo zanemarljive količine trske, so nesorazmerna in spodbujajo namen te določbe. Zato EESO pozdravlja poenostavitve ureditve za odobravanje izjem.

6.3.3 Potrebnih je nekaj pojasnil, kako bi se nove izjeme obnesle v povezavi z morebitnim prekrivanjem med selektivnostjo ribiške opreme, prostorsko porazdelitvijo ulovov in globine. Na primer, nekatera oprema, ki se uporablja na območjih z visoko gostoto trske, je lahko neučinkovita, na drugi strani pa je mogoče z drugo opremo na območjih z razmeroma nizko gostoto trske doseči zelo visok ulov.

6.3.4 Regionalni svetovalni sveti bi morali sodelovati pri oblikovanju meril za opredelitev območij visoke gostote trske in pri uporabi novega pristopa v praksi.

6.3.5 Prehodni ukrepi bodo zagotovili, da se bodo za že izključene skupine plovil uporabljala merila, ki so veljala v času izključitve.

6.3.6 Smiselno je ohranяти kontinuiteto za skupine plovil, ki že izpolnjujejo obstoječe pogoje za odobritev izjeme.

6.4 Izvzetja popolnoma dokumentiranega ribolova iz ureditve ribolovnega napora

6.4.1 Vstavi se nov člen 11c. Plovila, ki sodelujejo pri poskusih popolnoma dokumentiranega ribolova, pri katerem se celotni ulov vstee v kvoto, se izvzamejo iz ureditve ribolovnega napora.

6.4.2 Izvzetje plovil, katerih ulov je v celoti dokumentiran, iz ureditve ribolovnega napora je popolnoma razumno, saj je njihov vpliv na smrtnost trske v celoti popisan in znotraj dovoljenih kvot. Zato ni utemeljenega razloga, da bi zanje še naprej veljala ta ureditev. Vendar pa EESO ne razume, zakaj je prepo-vedan prenos kvot na ta plovila in z njih; še zlasti, ker je mogoče dokazati, da so završki pri poskusih v Severnem morju znatno upadli. Ta nepremišljen ukrep bi po mnenju EESO v najslabšem primeru preprečil plovilom, da sodelujejo v poskusih za določitev lovnih kvot, s čimer bi imel popolnoma nasproten učinek. EESO meni, da so za razjasnitev vprašanja potrebne dodatne informacije s strani držav članic in razprave, vendar pa je upravljanje kvot na splošno pristojnost držav članic in mora tudi ostati.

6.5 Prožnost pri določanju celotnega dovoljenega ulova in ribolovnega napora

6.5.1 Člen 12(4) se spremeni iz istih razlogov kot člen 9.

6.5.2 V členu 12 je vstavljen nov odstavek 6. Ta odstavek določa možnost, da Svet odloči, da ne bo uporabil nadaljnjega zmanjšanja ribolovnega napora, če je bila zgornja meja ribolovnega napora zmanjšana že štiri leta zapored.

6.5.3 Pristojnost Sveta, da lahko zamrzne zmanjšanje ribolovnega napora v skladu z načrtom, je bistvena, saj preprečuje povzročitev resne in nepopravljive družbene in gospodarske škode podjetjem in ribiškimi skupnostim. Države članice, regio-

nalni svetovalni sveti in STECF opozarjajo na okornost in neso-razmernost tega pristopa ter njegove pogosto negativne učinke. Najvidnejši učinek te nove prožnosti bo pričakovano zmanjšanje zavržkov.

6.6 Sestava ulova v obdobju upravljanja

6.6.1 Da bi odpravili razlike v razlagi v vseh jezikovnih različicah, se besedilo člena 13 preoblikuje. Na ta način se pojasni, da se pogoj, v skladu s katerim mora biti delež trske v celotnem ulovu manjši od 5 %, ne nanaša na sestavo ulova pri posameznem ribolovnem potovanju, temveč na celotno obdobje upravljanja.

6.6.2 Glede na sedanjo reformo SRP in morebitno obvezno iztovarjanje celotnega ulova so predlagane spremembe, ki bi zmanjšale završke odrasle trske, dobrodošle. Prožnost pri 5-odstotnem pragu sestave ulova skozi celotno obdobje upravljanja bi morala v tem oziru pomagati.

6.7 Zmanjšanje zavržkov

6.7.1 V členu 14 je obveznost držav članic obravnavanja vprašanja zavržkov okrepljena glede na obveznost, ki jo določa veljavna uredba, stopnja nadzora in spremljanja pa je določena glede na upravljanje na podlagi tveganja.

6.7.2 EESO je trdno prepričan, da je prihodnja obnova staleža trske odvisna od različnih načinov izogibanja trski s strani ribiških plovil in uskladiitve ekonomskih spodbud v panogi s cilji upravljanja. Pobude za izogibanje trski se v veliki meri prekrivajo z upadom zavržkov. Glede na neravnotežje med celotnim dovoljenim ulovom trske v Severnem morju in tamkajšnje dejansko številčnostjo vrste so bili glavni ukrepi, s katerimi se je zmanjšal ribolovni pritisk na trsko, izogibanje trski z zaprtji ribolovnih območij v realnem času, določitev lovnih kvot, uporaba selektivne ribiške opreme ter sezonsko in začasno izogibanje trski. Ob nadzoru in pristopu na podlagi ocene tveganja se bo to gotovo potrdilo.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o svežnju o tehničnih pregledih, ki vsebuje naslednje tri dokumente: Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o rednih tehničnih pregledih motornih vozil in njihovih priklopnikov ter razveljavitvi Direktive 2009/40/ES

(COM(2012) 380 final - 2012/0184 (COD))

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Sveta 1999/37/ES o dokumentih za registracijo vozil

(COM(2012) 381 final - 2012/0185 (COD))

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o cestnem pregledu tehnične brezhibnosti gospodarskih vozil, ki vozijo v Uniji, in razveljavitvi Direktive 2000/30/ES

(COM(2012) 382 final - 2012/0184 (COD))

(2013/C 44/23)

Poročevalec: **Virgilio RANOCCHIARI**

Svet je 7. in 10. septembra ter 8. oktobra 2012, Evropski parlament pa 11. septembra 2012 sklenil, da v skladu s členoma 91 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjih dokumentih:

Sveženj o tehničnih pregledih, ki vsebuje naslednje tri dokumente: Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o rednih tehničnih pregledih motornih vozil in njihovih priklopnikov ter razveljavitvi Direktive 2009/40/ES

COM(2012) 380 final – 2012/0184 (COD)

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Sveta 1999/37/ES o dokumentih za registracijo vozil

COM(2012) 381 final – 2012/0185 (COD)

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o cestnem pregledu tehnične brezhibnosti gospodarskih vozil, ki vozijo v Uniji, in razveljavitvi Direktive 2000/30/ES

COM(2012) 382 final – 2012/0186 (COD).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 26. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 130 glasovi za, 2 glasovom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) odobrava in podpira – vendar s pripombami, navedenimi v nadaljevanju – predloge Komisije iz najmanj treh razlogov:

— zmanjšanju števila nesreč in njihovih pogosto tragičnih posledic je treba nameniti vedno večji pomen, tudi zaradi nadaljnjega povečanja prometa, ki ga pričakujemo v prihodnjih letih;

— za zmanjšanje števila nesreč so potrebna celovita in skupna prizadevanja, ki presegajo pristojnosti posameznih držav;

— potrebna so bolj enotna pravila in pregledi, da enega temeljnih vidikov družbenega življenja, kot je varnost v cestnem prometu, ne bi obravnavali na podlagi neenotnih postopkov in rokov, ki se v nekaterih primerih tudi zelo razhajajo.

1.2 Vendar pa EESO ugotavlja, da je Komisija – kljub deklarirani usmerjenosti k enotnosti predpisov – pri pripravi svežnja uporabila pristop na podlagi kombinacije regulativnih zahtev in neobvezujočih predpisov („soft law“). Pri tem je državam članicam prepuščenega precej prostora za prosto odločanje, kar ovira in vsekakor upočasnjuje popolno usklajevanje tehničnih pregledov, ki bi omogočila, da so potrdila o opravljenih pregledih in potrdila o skladnosti, izdana v eni državi članici, samodejno priznana v vseh drugih.

1.3 EESO nadalje meni, da bi se moral začeti postopek usklajevanja naravno zaključiti z uvedbo evropskega potrdila o skladnosti, ki bi nadomestilo obstoječa nacionalna potrdila in omogočilo opravljanje rednih tehničnih pregledov v katerikoli državi članici, ne da bi bilo treba vozilo vračati v državo članico, v kateri je registrirano.

1.4 EESO pozitivno ocenjuje tako razširitev seznama tehnične opreme, za katero velja obveznost preverjanja, kot tudi pripravo seznama pregledov, ki jih je treba opraviti. Podpira tudi pregledovanje opreme, kot npr. ABS in ESC, za katero so bili doslej pristojni izključno proizvajalci. Pravilna je tudi odločitev, da je treba vozila razlikovati tudi glede na njihovo starost in prevožene kilometre. Ti vidiki so še posebno pomembni za vzdrževanje vozila in stopnjo njihove varnosti.

1.5 EESO pozitivno ocenjuje tudi predlog, da se obveznost cestnih pregledov uvede tudi za t. i. lahka cestna tovorna vozila (z največjo skupno dovoljeno maso do 3,5 t). Opozarja pa, da je v prometu zelo veliko tovrstnih vozil. Predlog, da bi jih vsako leto tehnično pregledali najmanj 5 %, se zdi – odkrito rečeno – zelo ambiciozen.

1.6 V zvezi s tem EESO poziva, da se na ravni posameznih držav članic izvede raziskava o mobilnih enotah za preglede, da bi države članice lahko pravočasno sprejele potrebne ukrepe.

1.7 V zvezi s razširitvijo seznama vozil, za katere velja obveznost tehničnih pregledov, se EESO v celoti strinja, da je treba v seznam zajeti tudi motorna kolesa. Meni pa, da so predvideni časovni presledki med tehničnimi pregledi (4 + 2 + 1) za ta vozila, ki letno prevozijo zelo malo kilometrov, pretirani. Zato predlaga, naj bi se pregledi vsaj v prvi fazi opravljeni manj pogosto (4 + 2 + 2).

2. Uvod

2.1 Tehnični pregledi motornih vozil imajo pri zagotavljanju varnosti v cestnem prometu bistveno vlogo. V prometnih nesrečah zaradi tehničnih napak na vozilih v Evropi vsak dan umre več kot pet ljudi. Ocenjuje se, da so takšne napake vsaj delno krive za 6 % avtomobilskih nesreč in za 8 % nesreč, v katerih so udeležena motorna kolesa.

2.2 Evropska zakonodaja s tega področja sega v leto 1977 in je v zadnjem desetletju doživela le manjše posodobitve, čeprav se je obseg cestnega prometa potrojil in je bil tehnološki razvoj vozil izjemen.

2.3 Primerjalna analiza veljavnih sistemov za redne preglede vozil v državah članicah, ki jo je opravila Evropska komisija, je opozorila na številne pomanjkljivosti, zaradi katerih – po

podatkih nedavnih britanskih in nemških študij – po cestah kroži približno 10 % tehnično pomanjkljivih avtomobilov, ki ne bi opravili ustrežnejših in sodobnejših pregledov.

2.4 Te in druge študije so pokazale, da:

- obveznost tehničnih pregledov trenutno ne zajema vseh najpomembnejših naprav v vozilih, na primer sistema proti blokiranju koles (ABS) in elektronskega nadzora stabilnosti (ESC);

- ni posodobljene in na ravni celotne EU usklajene opredelitve in ocenjevanja pomanjkljivosti;

- oprema za opravljanje tehničnih pregledov ni vedno primerna, ker ni ustreznih natančnih določb, ki bi bile zavezujoče v vsej EU. Tudi usposobljenost oseb, ki opravljajo tehnične preglede, bi morala biti v skladu s tehnološkim razvojem, da bi tako zagotovili enotno kakovost njihovega dela po vsej EU;

- za nekatere kategorije vozil redni tehnični pregledi niso obvezni. To na primer velja za motorna kolesa v kar 11 državah članicah;

- tehnični pregledi se ne opravljajo dovolj pogosto, zlasti za gospodarska vozila, sploh pa za vozila, ki prevozijo veliko kilometrov, in starejša vozila;

- pristojni organi ne opravljajo ustreznega nadzora centrov za izvajanje tehničnih pregledov;

- podatki, potrebni za tehnične preglede elektronske opreme v vozilih, inšpektorjem tehničnih pregledov niso vedno na voljo; poleg tega rezultati pregledov niso na voljo policijskim organom.

2.5 Glede na navedeno EESO odobrava in podpira pobudo Evropske komisije, ki bo z razširitvijo in posodobitvijo področja izvajanja tehničnih pregledov lahko prispevala k cilju zmanjšanja smrtnih žrtev nesreč v cestnem prometu za 50 % do leta 2020 ter – z večjim in pogostejšim nadzorom izpustov – tudi okoljskega vpliva cestnega prometa, zlasti v zvezi s CO₂.

3. Sveženj predlogov Komisije

Gre za tri zakonodajne predloge:

- uredbo (COM(2012) 380 final) o rednih tehničnih pregledih motornih vozil in njihovih priklopnikov ter razveljavitvi Direktive 2009/40/ES,

- uredbo (COM(2012) 382 final) o cestnem pregledu tehnične brezhibnosti gospodarskih vozil, ki vozijo v Uniji, in razveljavitvi Direktive 2000/30/ES,
- direktivo (COM(2012) 381 final) o spremembi Direktive Sveta 1999/37/ES o dokumentih za registracijo vozil.

3.1 Novosti v predlogu uredbe o rednih tehničnih pregledih – COM(2012) 380 final

3.1.1 Področje uporabe. Področje uporabe naj bi razširili na dvo- ali večkolesna motorna kolesa v celotni EU. Ne bodo več izvzeti kmetijski traktorji s hitrostjo nad 40 km/h (kategorija T5) in lahka priklopna vozila do 3,5 t (kategoriji O1 in O2).

3.1.2 Datumi in pogostost pregledov. Za osebna vozila (kategorija M1) (v kategorijo M so uvrščena vozila z najmanj štirimi kolesi, ki se uporabljajo za prevoz potnikov; razdeljena so v tri razrede glede na število sedežev in največjo dovoljeno maso: M1 (9 sedežev), M2 (> 9 sedežev in < 5 t) in M3 (> 9 sedežev in > 5 t); v kategorijo N so uvrščena vozila z najmanj štirimi kolesi, ki se uporabljajo za prevoz blaga; tudi tu so trije razredi glede na maso: N1 (< 3,5 t), N2 (< 12 t) in N3 (> 12 t); v kategorijo O so uvrščena priklopna vozila, v kategorijo T pa kolesni traktorji) bo prvi redni tehnični pregled štiri leta po registraciji, zatem po dveh letih, pozneje pa vsako leto. Avtomobili in lahka gospodarska vozila (kategorija N1), ki so na dan prvega pregleda po prvi registraciji imeli prevoženih več kot 160 000 kilometrov, bodo morali na preglede vsako leto (tj. v presledkih 4-1-1 namesto 4-2-1), kar bo veljalo tudi za motorna kolesa. To ne posega v možnost držav članic, da za preglede predvidijo krajše časovne presledke. Prepuščeno jim je tudi, da same odločajo o pogostosti pregledov za vozila zgodovinskega interesa, vključno z motornimi kolesi, ki pa jih sicer nova uredba ne zajema.

Za vozila kategorij M2, M3, N2, N3, O3, O4 in T5 bo treba prvi pregled opraviti eno leto po registraciji. Isto velja za vozila kategorije M1, ki so registrirana kot taksiji ali reševalna vozila.

3.1.3 Vsebina tehničnih pregledov, ocenjevanje pomanjklivosti in ustrezne kazni. Sestavni deli, povezani z varnostjo (ABS in ESC) in okoljem (sistem za omejevanje izpuštov) se vključijo na seznam pregledov.

Pomanjklivosti, ugotovljene pri pregledu, se – na podlagi skupnih meril, navedenih v Prilogi III predloga – razvrstijo med **manjše** (brez varnostnega tveganja), **večje** (ki lahko ogrozijo varnost vozila in drugih udeležencev v cestnem prometu) in **nevarne** (ki pomenijo neposredno in takojšnje tveganje, kar

pomeni, da se takšno vozilo ne sme uporabljati v prometu). Manjše pomanjklivosti je treba odpraviti, ne da moralo vozilo pozneje vnovič na pregled. Za večje pomanjklivosti pristojni organ odloči o pogojih uporabe vozila, dokler pomanjklivost ni odpravljena, pri čemer se določi vnovičen pregled v šestih tednih. V primeru nevarnih pomanjklivosti se prekliče registracija vozila, dokler pomanjklivosti niso odpravljene in se izda novo potrdilo o skladnosti.

3.1.4 Objekti in naprave za preglede. Centri za izvajanje tehničnih pregledov bodo imeli od datuma začetka uporabe uredbe na voljo pet let, da svoje objekte in opremo prilagodijo minimalnim zahtevam, določenim v uredbi.

3.1.5 Sodelovanje med državami članicami. Centri za izvajanje tehničnih pregledov bodo morali po treh letih od začetka veljavnosti uredbe pristojnim organom svoje države izključno v elektronski obliki posredovati rezultate svojih dejavnosti ali potrdila o skladnosti. Država članica bo določila svojo nacionalno kontaktno točko, pristojno za izmenjavo informacij o uporabi te uredbe z drugimi državami članicami in Komisijo. Dokazilo, da je vozilo opravilo pregled v eni državi članici, bo priznано tudi v drugih državah članicah.

3.2 Novosti v predlogu uredbe o cestnih pregledih tehnične brezhibnosti gospodarskih vozil – COM(2012) 382 final

3.2.1 Namen tega predloga je razširiti področje uporabe veljavne direktive, pri čemer naj bi se usmerili predvsem na prevozna podjetja z visokim tveganjem, omejili pa preglede tistih prevoznikov, ki ustrezno vzdržujejo svoja vozila. Določitev profilov tveganja (Priloga I predloga) bo temeljila na rezultatih prejšnjih tehničnih in cestnih pregledov, pri čemer bodo upoštewane ugotovljene pomanjklivosti.

3.2.2 Trenutno se cestni pregledi opravljajo pri gospodarskih vozilih z največjo dovoljeno maso nad 3,5 t. Predlog te preglede razširja na lahka gospodarska vozila (kategorija N1) in njihova priklopna vozila (kategoriji O1 in O2).

3.2.3 Vsaka država članica bo morala letno opraviti cestne preglede vsaj 5 % vozil, registriranih na njenem ozemlju.

3.2.4 Kot že navedeno, bo na nacionalni ravni določen profil tveganja (nizko, srednje in visoko tveganje) na podlagi zgodovine posameznega podjetja. Posamezno podjetje bo seznanjeno, v kateri profil je uvrščeno; v prednostno skupino cestnih pregledov bodo uvrščena podjetja s profilom visokega tveganja.

3.2.5 Pregledi se bodo izvajali postopoma. Predviden je začetni vizualni pregled stanja vozila in njegove dokumentacije, medtem ko bo podrobnejši pregled po potrebi izveden po začetnem, s pomočjo mobilnih enot za preglede ali v najbližjem centru za izvajanje tehničnih pregledov.

3.2.6 Nadaljnja novost bo pregled pritrjenosti tovora (Priloga IV), saj je to po podatkih Komisije vzrok za četrtino nesreč, v katerih so udeležena gospodarska vozila.

3.2.7 Rezultate cestnih pregledov bodo pristojni organi posredovali državi članici, v kateri je vozilo registrirano.

3.3 Novosti v predlogu direktive o spremembi Direktive Sveta 1999/37/ES o dokumentih za registracijo vozil – COM(2012) 381 final

3.3.1 Podatki o vseh registriranih vozilih bodo v državah članicah shranjeni v elektronskih registrih, v katerih bodo zabeleženi tudi rezultati rednih tehničnih pregledov.

3.3.2 Tehnični podatki, na podlagi katerih je bila omogočena homologacija vozila in ki niso navedeni v registracijskem dokumentu, bodo morali biti na voljo inšpektorju za namene tehničnih pregledov.

3.3.3 Zaradi večje varnosti v cestnem prometu so natančnejše opredeljeni primeri preklica ali razveljavitve registracije ter ponovne registracije in razgradnje vozila.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Pogosto se dogaja, da se prevozniki tovora/tovorni prevozniki pri cestnih pregledih v tujini kaznujejo za pomanjkljivosti, za katere jih v državi, v kateri so registrirani, ne bi kaznovali. Smer, ki jo je Komisija začrtala s tem zakonodajnim svežnjem, ki naj bi obenem postavil temelje za uskladitev pregledov na ravni celotne EU, se zato zdi prava. Proces naj bi v poznejši drugi fazi dopolnilo vzajemno priznavanje ustreznih potrdil o skladnosti, ki jih izdajajo države članice, pozneje pa naj bi se uvedlo evropsko potrdilo, ki bo lahko nadomestilo nacionalna potrdila.

4.2 Obveznost, da je za pridobitev potrdila potrebna vrnitev vozila v državo članico, kjer je registrirano, je še vedno veliko breme tako za avtomobile kot za gospodarska vozila. Z vzajemnim priznavanjem bi moralo biti možno opraviti pregled v katerikoli državi članici.

4.3 V širšem smislu EESO opozarja, da pri pristopu, za katerega se je odločila Komisija pri pripravi tega svežnja – uporaba

pristopa na podlagi kombinacije regulativnih zahtev in neobvezujočih predpisov („soft law“) –, obstaja tveganje, da bo državam članicam prepuščenega precej prostora za prosto odločanje, kar bo oviralo in upočasnjevalo popolno uskladitev in standardizacijo tehničnih pregledov, ki bi omogočili, da so potrdila o opravljenih pregledih in potrdila o skladnosti, izdana v eni državi članici, samodejno priznana v vseh drugih.

4.4 Primer za to, da se – v nekaterih primerih precejšnje – razlike še naprej ohranjajo, je določba, da lahko države članice ohranijo krajše časovne presledke med pregledi (glej točko 3.1.2). Razumljivo je, da Komisija državam, ki so že pred časom uveljavile večjo pogostost pregledov, ne želi vsiljevati manj strogih predpisov. Vendar je res tudi, da sprejemanje zelo različnih razmer ne olajšuje poenotenja pravil, ki bi vendar moralo biti cilj teh predlogov, tj. zagotoviti enake redne tehnične preglede vozil po vsej EU.

4.5 Glede na navedeno EESO meni, da bi morale države članice sicer vsekakor še naprej imeti možnost, da same določajo krajše časovne presledke med pregledi, vendar izraža željo, da bi se morale zavezati, da bodo priznale veljavnost pregledov, opravljenih v drugi državi, če ustrezajo minimalnim zahtevam glede časovnih presledkov in obsega pregledov, določenih v uredbi.

4.6 EESO se glede pogostosti pregledov sprašuje tudi, ali je primerno za vozila kategorije L (mopede, motorna kolesa, trikollesnike in štirikolesnike) določiti enake časovne presledke med pregledi kot za avtomobile.

4.6.1 Prav je, da tudi za vozila kategorije L velja obveznost rednih tehničnih pregledov in da se tako odpravi anomalija v številnih državah članicah, kjer za vozila kategorije L pregledi sploh niso bili predvideni.

4.6.2 Vendar pa bi morali tehnični pregledi za ta vozila, ki so pogosto poceni in se uporabljajo predvsem v mestih, ostati enostavni, da bi omejili vlaganja v posebno opremo za preglede. Tudi pogostost pregledov bi bilo treba za ta vozila zmanjšati na 4-2-2 namesto 4-2-1, ker v povprečju na leto prevozijo precej manj kilometrov. Vozila kategorije L namreč na leto prevozijo 2 800 do 5 300 kilometrov, avtomobili pa 15 000 km.

4.6.3 V prihodnosti bi lahko pogostost pregledov ponovno pretehtali ob upoštevanju podatkov, ki bi bili zbrani ob rednih tehničnih pregledih in bi končno zajeli celotno EU. Tudi v tem primeru bi morale države članice ohraniti možnost, da še naprej izvajajo že veljavne dodatne in pogostejše preglede.

4.7 EESO na koncu izraža upanje, da bo obenem s standardizacijo in večjo natančnostjo pregledov možno začeti izvajati načrt, ki bi na podlagi novih pravil skrbel za ozaveščanje vseh državljanov, zlasti mladih, da bi bolj skrbno in odgovorno uporabljali motorna vozila, še posebej pa, da na njih ne bi izvajali tehničnih posegov, ki lahko spremenijo varnostne lastnosti vozila, kar velja zlasti za motorna kolesa.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Odbor pozdravlja odločitev Komisije, da predvidi režim rednih tehničnih pregledov tudi za traktorje s hitrostjo nad 40 km/h (kategorija T5), sprašuje pa se, zakaj cestni pregledi niso predvideni tudi zanje.

5.2 Predlog o pregledih v svojih tehničnih prilogah predvideva minimalne pogoje, ki jih morajo izpolnjevati centri za

izvajanje tehničnih pregledov, vendar ni jasno, v kolikšni meri ti pogoji veljajo tudi za mobilne centre.

5.3 Določba, da je treba opraviti cestni pregled 5 % vseh vozil, ki so v prometu (glej točko 3.2.3), se zdi ambiciozna glede na to, da je med njimi veliko lahkih gospodarskih vozil, ki jih bo treba tudi pregledovati, poleg srednjih in težkih gospodarskih vozil, ki se pregledujejo že zdaj. Zadošča podatek, da je bilo samo v letih 2010 in 2011 registriranih več kot tri milijone lahkih gospodarskih vozil, v primerjavi s približno 450 000 srednjih in težkih vozil, in da lahka gospodarska vozila predstavljajo več kot 80 % vseh gospodarskih vozil v prometu.

V zvezi s tem bi bilo po mnenju EESO koristno izvesti raziskavo o mobilnih enotah za preglede v EU, da bi države članice lahko pravočasno sprejele potrebne ukrepe.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Energija iz obnovljivih virov: glavni akter na evropskem energetske trgu

(COM(2012) 271 final)

(2013/C 44/24)

Poročevalka: **Ulla SIRKEINEN**

Komisija je 6. junija 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Energija iz obnovljivih virov: glavni akter na evropskem energetske trgu

COM(2012) 271 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 26. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 163 glasovi za, 30 glasovi proti in 26 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja sporočilo, ki omogoča potrebno razpravo o preoblikovanju politike o energiji iz obnovljivih virov in spremljajočih ukrepov.

1.2 Odbor je izredno zaskrbljen zaradi rastočih cen za porabnike energije, vključno z visokimi stroški številnih državnih programov podpore. Tak razvoj dogodkov ima vedno manj podpore. Komisijo poziva, naj pripravi študijo o sedanjem in predvidenem prihodnjem gibanju stroškov v celotnem energetske sektorju. Odbor podpira cilj, da se stroški ohranijo na čim nižji ravni oziroma se zmanjšajo ter se zagotovijo, da bodo tehnologije za energijo iz obnovljivih virov postale konkurenčne ter da bo njihov razvoj narekoval predvsem trg.

1.3 Odbor meni, da bi zahtevam učinkovitosti in notranjega trga najbolj ustrežal sistem vseevropskih skupnih programov podpore, prilagojenih posameznim tehnologijam. Programi bi morali biti omejeni na določen čas, dokler tehnologije ne postanejo konkurenčne, ter se izogibati prekomernim nadomestilom, za lokalne rešitve majhnega obsega pa bi bilo treba zagotoviti ustrezne programe. Dokler pa notranji trg energije ne bo deloval pravilno, bi morali biti programi podpore prilagojeni posameznim cenovnim območjem oziroma državam članicam.

1.4 Namesto da bi se osredotočili predvsem na centralizirani model, bi se bilo treba bolj posvetiti spodbujanju razvoja decentraliziranih, lokalnih rešitev. Te bi lahko temeljile in bi morale

temeljiti na lokalnih prednostih. Predpisi, podporni ukrepi in dostop do omrežij morajo biti jasni, enostavni in zanesljivi, da bi na ta način olajšali sodelovanje malih (samo)proizvajalcev.

1.5 Tehnologije za energijo iz obnovljivih virov nudijo velike priložnosti, tako kot druge tehnologije za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: čisti premog, shranjevanje električne energije, odziv na strani povpraševanja, uporaba energije iz fosilnih goriv, jedrska fisija in fuzija, ali zmanjšanje emisij drugih toplogrednih plinov, kot je metan itd. V številnih primerih je jasno, da razvoj veliko obeta, zato ga je treba ustrezno spodbujati. Predvsem je treba podpreti predstavitev in zgodnjo uvedbo novih tehnologij.

1.6 EESO priporoča Komisiji, naj se v prihodnje pri svojem delu za obdobje po letu 2020 osredotoči na politiko dekarbonizacije. Pri tej politiki bi lahko končno odmislili cilje v zvezi z energijo iz obnovljivih virov, namesto tega pa bi temeljila na jasnem cilju zmanjšanja emisij toplogrednih plinov, ki je v skladu z dolgoročnimi potrebami po zmanjšanju tovrstnih emisij, ter ceni ogljika, ki bi bila tolikšna, da bi spodbujala ukrepe za večjo energetske učinkovitost ter raziskave in razvoj in naložbe ustreznih akterjev, hkrati pa ne bi bila previsoka za potrošnike in ne bi ogrožala industrijske konkurenčnosti. Potrebni so tudi ciljno usmerjeni ukrepi v spodbudo razvoju tehnologij za energijo iz obnovljivih virov in vlaganju vanje, saj bodo prav te omogočile resnično spremembo. Najbolje bi bilo, če bi sprejeli skupne ukrepe za vso EU, ki bi bili prilagojeni vsaki tehnologiji posebej.

1.7 Odbor pozdravlja načrte Komisije o ukrepih, ki jih name-rava sprejeti v bližnji prihodnosti, za učinkovitejše delovanje sedanjega okvira za energijo iz obnovljivih virov. Brez nepo-trebnega odlašanja bi bilo treba sprejeti ukrepe za vključitev energije iz obnovljivih virov na trge z energijo, pa tudi rešiti vprašanja v zvezi s povezovanjem omrežij, izravnavanjem ener-gije ter stroški omrežij.

2. Uvod

2.1 V središču sedanje energetske politike EU je vedno večja uporaba energije iz obnovljivih virov, saj naj bi po pričakova-njih prispevala k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov ter omogočila zanesljivo oskrbo z energijo in ustvarjanje novih delovnih mest. Cilj EU v zvezi z energijo iz obnovljivih virov do leta 2020 (20 %) je v skladu z navedenim tudi eden od krovnih ciljev strategije Evropa 2020.

2.2 EESO se v številnih mnenjih že več kot deset let zavzema za povečanje uporabe energije iz obnovljivih virov ter kome-tira predlagane politike in z zvezi z njimi daje priporočila na podlagi praktičnih izkušenj civilne družbe ⁽¹⁾.

2.3 Uporaba energije iz obnovljivih virov se razvija poziti-vno; po podatkih Komisije že presega načrte za uresničevanje 20-odstotnega cilja. V skladu z energijskim načrtom za leto 2050 je treba poskrbeti za nadaljnji pozitivni razvoj. Izrazita rast uporabe energije iz obnovljivih virov je ena od t. i. možnosti brez obžalovanja iz tega načrta. EESO je mnenje o energijskem načrtu predstavil julija 2012, v katerem je podprl to splošno ugotovitev o energiji iz obnovljivih virov ⁽²⁾.

2.4 Ob hitri rasti uporabe energije iz obnovljivih virov se pojavljajo vprašanja v zvezi s stroški, vplivom na energetski trg in infrastrukturnimi potrebami, zato je sedaj pravi čas za razmislek o prihodnjih možnostih politike. Vlagatelji že načrtu-jejo za obdobje po letu 2020, zato bi tudi oni potrebovali jasne signale iz prihodnjih politik, da bodo tako lahko zagotovili visoko stopnjo naložb, ki so potrebne na tem področju.

3. Predlog Komisije

3.1 Cilj Komisije je nadaljnji razvoj energije iz obnovljivih virov in spodbujanje inovativnih rešitev. Komisar za energetiko meni, da bi bilo stroškovno učinkovito predvsem proizvodnjo vetrne in sončne električne energije, kjer je to ekonomsko upra-vičeno, in trgovanje s to energijo znotraj Evrope.

3.2 Komisija poziva k bolj usklajenemu evropskemu pristopu s programi podpore in k večji uporabi trgovanja z energijo iz obnovljivih virov med državami članicami.

3.3 V sporočilu so preučeni trenutni izzivi in morebitne možnosti politike v zvezi z naslednjim:

- vključevanje energije iz obnovljivih virov na notranji trg,
- odpiranje trga električne energije in energija iz obnovljivih virov,
- preoblikovanje naše infrastrukture,
- krepitev možnosti potrošnikov,
- spodbujanje tehnologije in inovacij, ter
- zagotavljanje trajnosti energije iz obnovljivih virov.

3.4 Komisija bo pripravila predloge za ureditev politike na področju energije iz obnovljivih virov po letu 2020. Za začetek postopka preučitve možnosti v spremljajoči oceni učinka obrav-nava tri možnosti politike za obdobje po letu 2020:

- 1) dekarbonizacija brez ciljev za energijo iz obnovljivih virov, temelječa na ciljih zmanjšanja emisij toplogrednih plinov in trga ogljika;
- 2) podaljšanje sedanje ureditve z zavezujočimi nacionalnimi cilji glede energije iz obnovljivih virov, zmanjšanje emisij in cilji glede energetske učinkovitosti;
- 3) izboljšano, bolj usklajeno upravljanje celotnega energetskega sektorja s skupnim ciljem EU glede energije iz obnovljivih virov.

Ob primerjavi vseh treh možnosti je mogoče na splošno skle-pati, da sta prva in druga nekoliko boljši kot tretja, kar zadeva izpolnjevanje meril Komisije. Nobena izmed možnosti pa nave-denih meril ne izpolnjuje v celoti.

3.5 V sporočilu so nakazana tudi štiri najpomembnejša področja, na katerih bi bilo treba prizadevanja do leta 2020 okrepiti: energetski trg, programi podpore, mehanizmi za sode-lovanje in sodelovanje na področju energije v Sredozemlju.

⁽¹⁾ UL C 65, 17.3.2006, str. 105–113.

⁽²⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 126–132.

4. Ugotovitve EESO

4.1 EESO pozdravlja sporočilo, ki omogoča potrebno razpravo o preoblikovanju politike o energiji iz obnovljivih virov in spremljajočih ukrepov. Odbor se v splošnem tudi strinja z analizo sedanjega stanja, izzivov in možnosti, ki jo je pripravila Komisija, prišel pa je tudi do naslednjih ugotovitev:

Vključevanje energije iz obnovljivih virov na notranji trg

4.2 Odbor je zadovoljen, da Komisija opozarja na hitro rastoče izdatke in stroške, povezane z energijo iz obnovljivih virov – kljub zniževanju stroškov na enoto –, ter na predvidene stroške naložb v proizvodnjo, infrastrukturo/omrežja in izravnavanje energije. Izredno je zaskrbljen zaradi rastočih cen za porabnike energije, ki imajo lahko nesorazmeren učinek na potrošnike z nizkimi dohodki, vključno z visokimi stroški številnih nacionalnih programov podpore. Tak razvoj dogodkov ima vedno manj podpore. Ko bodo izrabljene stroškovno najbolj učinkovite možnosti, se tudi stroški na enoto morda ne bodo več zniževali tako hitro kot doslej. Komisijo poziva, naj pripravi študijo o sedanjem in predvidenem prihodnjem gibanju stroškov v celotnem energetske sektorju. Odbor podpira cilj, da se stroški ohranijo na čim nižji ravni oziroma se zmanjšajo ter se zagotovi, da bodo tehnologije za energijo iz obnovljivih virov postale konkurenčne ter da bo njihov razvoj narekoval predvsem trg.

4.3 Odbor se strinja, da so spremembe več nacionalnih programov podpore v času njihovega trajanja povzročile resne težave. Tudi kratkoročne politike, ki ne omogočajo kritja dejanskih dodatnih stroškov vlagateljev, niso ustrezne. Zagotoviti je treba predvidljivost, pa tudi stroškovno učinkovitost teh programov, ter spodbujati tehnološko konkurenčnost. Zato je pravilno, da se poudari izpostavljenost tržnim cenam. Komisija bi se morala zavzeti za reformo programov podpore, s čimer bi preprečili tudi razdrobljenost notranjega trga in se nato usmerili predvsem v postopno odpravo subvencij.

4.4 En sam evropski sistem, ki bi zajemal vse tehnologije za energijo iz obnovljivih virov, bi bil komajda učinkovit. Namesto tega so potrebni prožni sistemi, ki bi bili prilagojeni stopnji razvitosti vsake tehnologije posebej in z njimi povezanim različnim okoliščinam. Odbor meni, da bi zahtevam učinkovitosti in notranjega trga najbolje ustrežal sistem vseevropskih skupnih programov, prilagojenih posameznim tehnologijam. Programi bi morali biti omejeni na določen čas, dokler tehnologije ne postanejo konkurenčne, ter se izogibati prekomernim nadomestilom. Za lokalne rešitve majhnega obsega so potrebni ustrezni programi (glej točko 4.11).

4.5 Glede na to, da notranji trg še vedno ne deluje pravilno in da se cene še vedno razlikujejo, kar je posledica neizvajanja veljavne zakonodaje EU ter ozkih grl v prenosni infrastrukturi, pa bi bilo treba programe podpore prilagoditi posameznim cenovnim območjem/državam članicam, da bi tako dosegli kar največjo učinkovitost in se izognili prekomernim nadomestilom.

4.6 Odbor se v zvezi s spodbujanjem sodelovanja in trgovine odločno zavzema za več sodelovanja na področju energetike med državami članicami, pravzaprav za dejansko skupno energetsko politiko EU, za evropsko energetske skupnost. Podpira tudi predloge iz tega poglavja sporočila.

Odpiranje trga električne energije in energija iz obnovljivih virov

4.7 Odbor se strinja z ugotovitvami Komisije o potrebi po vključitvi energije iz obnovljivih virov na notranji trg električne energije in o s tem povezanih izzivih. Gibanje tržnih cen, tudi cen ogljika v sistemu za trgovanje z emisijami, mora biti razumljivo, da bo lahko ustrezno usmerjalo naložbe. Odbor podpira načelo, da vsi proizvajalci energije, med drugim tudi proizvajalci energije iz obnovljivih virov, prevzamejo enake obveznosti, vključno z izravnavo energije.

4.8 T. i. plačila zmogljivosti, s katerimi vlade določajo potrebne stopnje rezervnih proizvodnih zmogljivosti, so sporna, saj se utemeljujejo s tem, da gibanja na trgu ne zagotavljajo stroškovne učinkovitosti navedenih proizvodnih obratov. Če je trg proizvodnih zmogljivosti potreben, bi ta moral biti vseevropski, v prvi fazi morda regionalni trg ali vsaj trg, ki bi bil usklajen s sosednjimi državami, znotraj EU.

4.9 Problem veleprodajnih cen električne energije, ki se preveč znižujejo zaradi vedno večjega deleža vetrne in sončne energije (z mejnimi stroški blizu nič), je treba preučiti in dodatno količinsko opredeliti. Upoštevati je treba nasprotni učinek trgovanja z emisijami. Več električne energije iz obnovljivih virov bi verjetno pomenilo mnogo večja nihanja veleprodajnih cen elektrike, kar bi povzročilo druge težave. Nizki mejni stroški energije vsekakor ne pomenijo nujno tudi nizke cene za porabnike energije, kajti ti bodo tako ali drugače plačali za vse naložbe in proizvodnjo, vključno s prenosom, izravnavanjem in podporo.

Preoblikovanje naše infrastrukture

4.10 EESO je pozitivno ocenil sveženj ukrepov za energetska infrastrukturo in v zvezi z njim sprejel mnenje (COM(2011) 658) ⁽³⁾; poudarja, da ga je sedaj treba sprejeti in izvajati. Toda če je cilj proizvodnja vetrne in sončne električne energije, kadar je to ekonomsko upravičeno, in trgovanje s to energijo v Evropi, se lahko zgodi, da bodo stroški naložb v potrebno infrastrukturo nesprijemljivo visoki. Stroški in politično tveganje lahko še narastejo tudi zaradi težav s sprejemanjem dokumenta v javnosti.

4.11 Bolj bi se bilo treba posvetiti spodbujanju razvoja decentraliziranih, lokalnih rešitev. Te bi lahko temeljile in bi morale temeljiti na lokalnih prednostih ter vključevati različne tehnologije – poleg vetrne in sončne energije tudi energijo iz biomase (vključno z ostanki) in geotermalno energijo, odvisno od lokalnih razmer. Predpisi, podporni ukrepi in dostop do omrežij morajo biti jasni, enostavni in zanesljivi, da bi na ta način olajšali sodelovanje malih (samo)proizvajalcev. Vzpostavitev lokalnih hibridnih energetskih sistemov, ki so povezani in upravljani s pametnimi omrežji, bi na lokalni ravni omogočil preusmeritev v samozadostnost. Vendar pa ima ta pristop tudi pomanjkljivosti, saj so za izravnavanje odstopanj potrebna večina fosilna goriva, dokler ne bo na voljo dejanska dostopna rešitev za shranjevanje električne energije (prim. predavanje Friedricha Wagnerja, Max-Planck-Institut für Plasmaphysik: *Features of an electricity supply system based on variable input*).

Krepitev vloge potrošnikov

4.12 Popolnoma jasno je, da se EESO v svojem stališču glede energije zavzema predvsem za interese potrošnikov, kar je razvidno iz številnih predhodnih mnenj ⁽⁴⁾. Eno od vprašanj je kompromis med visokimi cenami energije kot spodbudo za varčevanje in tveganjem za energetska revščino. Odbor podpira pristop Komisije za krepitev vloge potrošnikov – brez njihove aktivne udeležbe ni mogoče doseči dobrih rezultatov. Eden od vidikov, ki mu je treba nameniti več pozornosti, je zagotavljanje svobodne izbire potrošnika v praksi.

4.12.1 Odbor je že večkrat izrazil mnenje, da sta ozaveščanje in izobraževanje ključnega pomena za okrepitev vloge potrošnikov. Zato bi morali imeti potrošniki na voljo jasne in lahko dostopne informacije o tem, kakšen je njihov delež podpore energiji iz obnovljivih virov, ki je običajno izražen v skupnih nacionalnih odhodkih za podporo tovrstni energiji na prebivalca. Najbolje bi bilo, če bi bile lahko te informacije navedene na računih za električno energijo.

⁽³⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 125–129.

⁽⁴⁾ UL C 44, 11.2.2011, str. 53–56; UL C 48, 15.2.2011, str. 81–86; UL C 68, 6.3.2012, str. 15–20.

Spodbujanje tehnologije in inovacij

4.13 Tehnologije za energijo iz obnovljivih virov nudijo velike priložnosti, tako kot druge tehnologije za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: čisti premog, shranjevanje električne energije, odziv na strani povpraševanja, uporaba energije iz fosilnih goriv, jedrska fisija in fuzija, ali zmanjšanje emisij drugih toplogrednih plinov, kot je metan itd. V številnih primerih je jasno, da razvoj veliko obeta, zato ga je treba ustrezno spodbujati. EESO je že večkrat opozoril, da je treba finančne instrumente oblikovati in usmeriti v skladu s stopnjo razvitosti tehnologij. Predvsem je treba podpreti predstavitev in zgodnjo uvedbo novih tehnologij. V ta namen je treba zagotoviti virov za strateški načrt za energetska tehnologija (SET). Ukrepanje je nujno potrebno – podjetniški sektor v ZDA naj bi pred kratkim povečal obseg skupnih naložb v energetske raziskave in razvoj, kar bi lahko imelo posledice za evropsko konkurenčnost.

4.14 Videti je, da Komisija meni, da so ustrezna skupna finančna sredstva in zavezujoči cilji primerno gibalno inovacij in s tem tudi delovnih mest. Vendar pa zgolj to ne zagotavlja učinkovitosti rezultatov. Potrebna sta tudi odprte trgov in delujoča konkurenca, saj ravno slednja spodbuja podjetja k inovacijam in prenovi.

Zagotavljanje trajnosti energije iz obnovljivih virov

4.15 Zagotoviti je treba trajnost celotnega energetskega sistema. To velja za vse vrste energije, ne zgolj za energijo iz biomase. Okoljski in prostorski učinki, povezani z uporabo energije iz obnovljivih virov, se med seboj razlikujejo. Potrebna je opredelitev meril trajnosti za energijo iz obnovljivih virov; dodelitev finančne podpore iz skladov EU bi morala biti mogoča le, če bi pridobivanje tovrstne energije izpolnjevalo ta merila. Odbor podpira signale iz sporočila glede trajnosti energije iz biomase, hkrati pa dodaja, da kakršni koli novi predlogi ne bi smeli povečati upravnega bremena za proizvajalce in uporabnike. Zahteve bi morale temeljiti predvsem na delujočih sorodnih sistemih za spremljanje in poročanje, kot so tisti v zvezi s trajnostnim gozdarstvom, ki jih uporabljajo številne države članice.

Politika energije iz obnovljivih virov po letu 2020

4.16 EESO meni, da je treba začeti pripravljati politiko za energijo iz obnovljivih virov po letu 2020, kot je navedeno v točki 2.4.

4.17 Komisija v svoji oceni učinka (ta sicer ni brez napak, manjkajo preglednice itd.) najprej predstavi možnost ukrepanja po običajnem scenariju (angl. *business-as-usual*), ki jo Odbor zavrača. Kar zadeva ostale tri možnosti za prihodnji politični okvir, ima Odbor trenutno pomisleke glede vprašanj, navedenih v nadaljevanju.

4.17.1 Za dekarbonizacijo, ki ne vključuje ciljev za energijo iz obnovljivih virov za obdobje po letu 2020, se zdi, da ne zagotavlja rasti uporabe tovrstne energije. Ta možnost je sicer najbolj ustrezna za odprt trg energije in bi bila stroškovno najbolj učinkovita. Lahko bi tudi okrepila sistem za trgovanje z emisijami. V okviru te možnosti je videti, da je pozitivni razvoj uporabe energije iz obnovljivih virov zagotovljen, če upoštevamo dosednji močan razvoj tovrstne energije, sedanje in vedno obsežnejše prihodnje raziskave in razvoj ter naložbe na drugih področjih, zavezujoče cilje in prihodnje politike v zvezi s podnebnimi spremembami, ki jih pripravlja Komisija.

4.17.2 Nadaljnja uporaba sedanjega sistema z zavezujočimi nacionalnimi cilji bi bila učinkovita in koristna vsaj za del sektorja, ki posluje z energijo iz obnovljivih virov, vendar pa ne bi zagotovila stroškovne učinkovitosti dekarbonizacije. Fiksne cene v okviru te možnosti bi poleg tega tudi resno ogrozile sistem trgovanja z emisijami. Države članice bi morale znova oblikovati svoje lastne politike, če bi hotele poskrbeti za izpolnjevanje pogojev, kar bi kljub vsem prizadevanjem za okrepitev sodelovanja in trgovine oviralo delovanje notranjega energetskega trga. Zavezujoči cilji so sicer omogočili uspešen zagon razvoja tehnologij za energijo iz obnovljivih virov v EU, vendar ta argument morda v prihodnje ne bo več tako učinkovit.

4.17.3 EESO meni, da ima lahko možnost upravljanja z ambicioznim skupnim ciljem v EU številne znatne prednosti,

ki so v skladu s konceptom o evropski energetske skupnosti⁽⁵⁾. Ta možnost bi morala imeti prednost vsaj dokler ne bodo določeni cilji za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, ki so v skladu z dolgoročnimi potrebami po zmanjšanju tovrstnih emisij. Vendar pa je videti, da bi bilo treba upoštevati tudi tveganja, na katera je opozorila Komisija, torej visoke stroške in težave s sprejemanjem v javnosti. Poleg tega bi bilo verjetno treba vzpostaviti tudi obsežno novo upravno strukturo.

4.18 EESO priporoča Komisiji, naj se v prihodnje pri svojem delu osredotoči na politiko za obdobje po letu 2020, ki bo temeljila predvsem na prvi možnosti. Podlaga za to politiko dekarbonizacije ne bi bili cilji v zvezi z energijo iz obnovljivih virov, pač pa jasn cilj zmanjšanja emisij toplogrednih plinov ter cena ogljika, ki bi bila tolikšna, da bi spodbujala ukrepe za večjo energetske učinkovitost ter raziskave in razvoj in naložbe ustreznih akterjev, hkrati pa ne bi bila previsoka za potrošnike in ne bi ogrožala konkurenčnosti industrije. Potrebni so tudi ciljno usmerjeni ukrepi v spodbudo razvoju tehnologij za energijo iz obnovljivih virov in vlaganju vanje, saj bodo prav te omogočile resnično spremembo. Najbolje bi bilo, če bi sprejeli skupne ukrepe za vso EU, ki bi bili prilagojeni vsaki tehnologiji posebej.

Nadaljnji koraki

4.19 Že v bližnji prihodnosti bo treba poskrbeti za učinkovitejše delovanje sedanjega okvira za energijo iz obnovljivih virov. Odbor pozdravlja načrte Komisije. Brez nepotrebnega odlašanja bi bilo treba sprejeti ukrepe za vključitev energije iz obnovljivih virov na trge z energijo, pa tudi rešiti vprašanja v zvezi s povezovanjem omrežij, izravnavanjem energije ter stroški omrežij.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Glej točko 4.5 in povezavo www.eesc.europa.eu/eec

PRILOGA

k mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednji amandmaji, ki so bili med razpravo zavrtnjeni, so prejeli vsaj četrtno glasov:

Točka 1.5

Črta se:

Tehnologije za energijo iz obnovljivih virov nudijo velike priložnosti, tako kot druge tehnologije za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: čisti premog, shranjevanje električne energije, odziv na strani povpraševanja, uporaba energije iz fosilnih goriv, jedrska fisija in fuzija, ali zmanjšanje drugih toplogrednih plinov, kot je metan itd. V številnih primerih je jasno, da razvoj veliko obeta, zato ga je treba ustrezno spodbujati. Predvsem je treba podpreti predstavitev in zgodnjo namestitve novih tehnologij.

Rezultat glasovanja (o točkah 1.5 in 4.13 se je glasovalo skupaj in zavrtnjeni sta bili skupaj)

Za: 68

Proti: 113

Vzdržani: 21

Nova točka 4.3

Za točko 4.2 se doda nova točka:

V zvezi z naraščajočimi cenami obnovljivih virov energije ugotavlja EESO naslednje:

- medtem ko cene nafte v zadnjih letih nenehno naraščajo, stroški proizvodnje obnovljivih virov energije nenehno in hitro padajo. To pomeni, da bodo slednji kmalu postali konkurenčni fosilnim virom energije, ki so ravno tako delno subvencionirani;*
- možno je, da se bodo cene fosilnih goriv še naprej povečevale zaradi očitno vse manjše razpoložljivosti oziroma višjih stroškov pridobivanja teh goriv;*
- na konferenci Rio+20 junija letos se je EU zavezala (glej točko 225 končne izjave), da bo „... postopoma odpravila škodljive in neučinkovite subvencije za fosilna goriva, ki spodbujajo razsipnost in škodijo trajnostnemu razvoju“. Po ocenah Svetovne banke gre pri tem za subvencije v višini 775 milijard USD na leto. Če bi EU to obljubo uresničila, bi bila današnja razlika v ceni med fosilnimi in obnovljivimi viri energije manjša, tudi če ne bi uresničili obljube, da se „internalizirajo eksterni stroški“. EESO poziva Komisijo, naj pripravi in objavi ustrezne izračune;*
- Nemčija je kot država članica, ki je v zadnjih letih dosegla največji razvoj na področju obnovljivih virov energije, sprejela zakon, na podlagi katerega so veliki porabniki energije oproščeni določenih stroškov, povezanih z dovajanjem elektrike iz obnovljivih virov energije, zato da njihova konkurenčnost na mednarodni ravni ne bi bila ogrožena. Seznam podjetij, ki so oproščena te „dajatve“, nenehno narašča, tako da je seznam razdeljen na vse manj tako da stroške nosi vse manj porabnikov. Celo igrišča za golf, prodajalci ocvrtega krompirčka in klavnice so zdaj že oproščeni te dajatve. Glede na to, da tega ni več mogoče pojasniti z vidika mednarodne konkurenčnosti, namerava zvezna vlada ta seznam radikalno skrajšati, kar bo privedlo do zmanjšanja cen;*
- glede na visoke zmogljivosti Nemčije na področju proizvodnje elektrike iz obnovljivih virov energije (30 000 MW vetrne energije in približno 29 000 MW sončne energije ter še vedno približno 10 000 MW jedrske energije) so še zlasti opoldan cene na energetskih borzah tako nizke kot še nikoli. Vendar ponudniki elektrike, ki lahko takrat elektriko kupijo ceneje, tega odbitka končnim uporabnikom ne priznajo;*
- kljub višjim cenam elektrike je nemška javnost t. i. „energetskemu prehodu“ zelo naklonjena. Razlog za to je med drugim tudi v tem, da zdaj že veliko posameznikov in novo ustanovljenih energetskih oziroma komunalnih podjetij proizvaja lastno elektriko, s čimer služijo in ustvarjajo lokalna delovna mesta.*

Rezultat glasovanja

Za: 69

Proti: 105

Vzdržani: 21

Točka 4.13

Črta se:

~~Tehnologije za energijo iz obnovljivih virov nudijo velike priložnosti, tako kot druge tehnologije za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: čisti premog, shranjevanje električne energije, odziv na strani povpraševanja, uporaba energije iz fosilnih goriv, jedrska fisija in fuzija, ali zmanjšanje drugih toplogrednih plinov, kot je metan itd. V številnih primerih je jasno, da razvoj veliko obeta, zato ga je treba ustrezno spodbujati. EESO je že večkrat opozoril, da je treba finančne instrumente oblikovati in usmeriti v skladu s stopnjo razvitosti tehnologij. Predvsem je treba podpreti predstavitev in zgodnjo namestitev novih tehnologij. V ta namen je treba zagotoviti vire za strateški načrt za energetska tehnologija (SET). Ukrepanje je nujno potrebno – podjetniški sektor v ZDA naj bi pred kratkim povečal obseg skupnih naložb v energetske raziskave in razvoj, kar bi lahko imelo posledice za evropsko konkurenčnost.~~

Rezultat glasovanja (o točkah 1.5 in 4.13 se je glasovalo skupaj in zavrnjeni sta bili skupaj)

Za: 68

Proti: 113

Vzdržani: 20

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o celovitih ocenjevanjih tveganja in varnosti („stresni testi“) jedrskih elektrarn v Evropski uniji in z njimi povezanih dejavnosti

(COM(2012) 571 final)

(2013/C 44/25)

Glavni poročevalec: **André MORDANT**

Evropska komisija je 12. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o celovitih ocenjevanjih tveganja in varnosti („stresni testi“) jedrskih elektrarn v Evropski uniji in z njimi povezanih dejavnosti

COM(2012) 571 final.

Predsedstvo Evropskega ekonomsko-socialnega odbora je 17. septembra 2012 strokovno skupino za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti postopka (člen 59 poslovnika) je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) za glavnega poročevalca imenoval Andréja MORDANTA ter mnenje sprejel z 98 glasovi za in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Obvladovanje tveganj je odvisno predvsem od zanesljivosti jedrskih elektrarn, vendar EESO meni, da je treba upoštevati vsa tveganja, povezana s takimi elektrarnami, vključno z zunanjimi tveganji za prebivalstvo, okolje in gospodarstvo.

1.2 EESO meni, da je izjemno pomembno, da se za vsako lokacijo pripravi načrt ukrepanja v primeru nesreč; usposobiti je treba osebje, obvestiti lokalne prebivalce in se z njimi posvetovati in jim tako omogočiti, da sodelujejo pri izdelavi navodil, pri čemer se izkoristi njihovo poznavanje terena. Hkrati je treba poskrbeti za tudi za ukrepanje po nesreči, kar je dolgoročna naloga.

1.3 EESO podpira namero Komisije za obširno revizijo direktive o jedrski varnosti ter jo poziva, naj pri tem ne upošteva zgolj tehničnih vidikov, temveč tudi vse druge človeške vidike, povezane z delavci in prebivalstvom (zdravje, stres, psihološka vprašanja, stiska).

1.4 EESO ugotavlja, da vse države članice nimajo neodvisnih regulatorjev z zakonodajnimi pooblastili ter da nimajo niti skupnega pristopa glede zakonskega urejanja jedrske varnosti, zato predlaga, da se z direktivo ta vprašanja uskladijo.

1.5 EESO meni, da bi lahko za obveščanje in sodelovanje javnosti kot zgled uporabili Aarhuško konvencijo o jedrskih

vprašanjih, v kateri so predvideni obveščanje, sodelovanje/posvetovanje in dostop do pravnega varstva; podpisale so jo EU in države članice.

1.6 EESO meni, da bi morala EU na podlagi stresnih testov in priporočil Komisije vzpostaviti mehanizme za spremljanje in preverjanje, države članice pa bi morale pripravljati redna poročila na evropski ravni.

1.7 Za EESO je tesno sodelovanje in deljenje informacij med upravitelji, prodajalci, nacionalnimi regulatorji in evropskimi institucijami, kot je priporočeno v sporočilu, pomembno in meni, da bi ga bilo treba razširiti na prebivalstvo ter osebje in njihove predstavnike, zlasti na mejnih območjih, kjer je treba uskladiti postopke.

1.8 EESO priporoča, da se v scenarijih nesreč nujno preuči ustavev vseh reaktorjev na eni lokaciji ob sočasnem izpadu hlajenja in električne energije. Priporoča tudi, da se ponovno preučijo vsi postopki, v okviru katerih je predvideno, da reaktor, v katerem pride do nesreče, električno energijo dobi od drugega reaktorja na isti lokaciji, pregledati pa je treba tudi opremo za reševanje, kot sta zunanja osvetljava, ki osebju omogoča premikanje po lokaciji, in dizelski pomožni sistemi, ter povečati dotok vode v bazene za skladiščenje izrabljenega goriva.

1.9 EESO poudarja, da mora jedrska energija ostati sestavni del energetske mešanice v EU, saj v bližnji prihodnosti ne bo na voljo nobenega zadostnega vira električne energije z nizkimi emisijami CO₂, s katerim bi bilo mogoče pokrivati osnovne obremenitve, vendar pa oskrba z elektriko ne bi smela biti ogrožena zaradi tehnoloških okvar ali nesreč. Zato poziva Komisijo, naj podpre študijo o organizacijskih in človeških dejavnikih, saj so to stebri jedrske varnosti in zaščite.

1.10 EESO podpira namero Komisije, da predlaga zakonodajo na področju zavarovanja in odgovornosti za jedrsko škodo, saj ta trenutno ne zajema resnično vseh tveganj. Meni namreč, da mora prek skladov, ki jih ustanovijo proizvajalci jedrske energije v Evropi, vključevati socialne, okoljske in gospodarske vidike. Obstaja pa tudi tveganje, da morebitne žrtve ne bodo primerno zaščitene oziroma ne bodo prejele ustrezne odškodnine.

1.11 EESO je zaskrbljen zaradi uporabe podizvajalstva (ki včasih vključuje do 80 % osebja) brez dejanske ocene o tem, kako take prakse vplivajo na varnost. Ekipe so zaradi s tem povezane izgube znanj in spretnosti oslabiljene. Odbor poudarja, da je treba najprej poskrbeti za usposabljanje osebja, ki je zaposleno na različnih lokacijah.

1.12 Življenjska doba jedrskih elektrarn ni obravnavana, čeprav se v zvezi z njo zastavljajo vprašanja o varnosti. EESO meni, da je to vprašanje odločilnega pomena pri ocenjevanju varnosti elektrarn, pa tudi pri njihovi morebitni zamenjavi z elektrarnami nove generacije ter pri takojšnjem načrtovanju take zamenjave. Nacionalni regulatorji bi morali zahtevkom za podaljšanje življenjske dobe jedrskih elektrarn ugoditi zgolj na podlagi mednarodno sprejetih najboljših praks.

1.13 EESO priporoča Komisiji, naj ob težkih nesrečah za celotno ozemlje EU predpiše koordinirano zaužitje stabilnega joda kot zaščito ščitnice pred izpostavljenostjo in na podlagi izkušenj iz Fukušime razširi območje evakuacije v gosto poseljenih krajih v Evropi na 20 do 30 km.

2. Uvod

2.1 Po nesreči v Fukušimi 11. marca 2011 so se tako v Evropi kot drugod po svetu začeli izvajati pregledi varnosti jedrskih objektov. V Evropski uniji je 145 reaktorjev, od katerih je 13 zaustavljenih ali pa so v razgradnji, kar pomeni, da obratuje 132 reaktorjev na 58 lokacijah, od tega nekaj ob mejah. Čeprav se v EU ni zgodila nobena podobna nesreča, je bilo treba pregledati vse sisteme, ki zagotavljajo najvišjo možno raven varnosti in zaščite pred sevanjem. Pri stresnih testih sta sodelovali tudi dve sosednji državi, Švica in Ukrajina.

2.2 Evropski svet je že na zasedanju marca 2011 sklenil, da je treba pregledati varnost vseh jedrskih elektrarn v EU na

podlagi celovitih in preglednih ocen tveganja in varnosti (stresni testi). Zato so vse evropske države izvedle postopek pregleda v treh fazah:

- samoocene upravljavcev jedrskih obratov;
- pregledi samoocen s strani nacionalnih upravnih organov;
- medsebojni pregledi nacionalnih poročil, ki so jih nacionalni izvedenci ter izvedenci Evropske komisije opravili v obdobju med januarjem in aprilom 2012.

Vse sodelujoče države članice so svoja poročila o napredku in končna poročila Komisiji predložile do dogovorjenega roka (COM(2011)784 final).

2.3 Evropski svet je poleg tega Komisijo pozval, naj k sodelovanju v postopku izvajanja stresnih testov povabi tudi države, ki mejijo na EU, in da naj EU „pregleda obstoječi pravni in regulativni okvir za varnost jedrskih objektov“ in „do konca leta 2011 predlaga morebitne potrebne izboljšave“. Treba je opozoriti, da tega pregleda varnosti ne bi bilo mogoče izvesti brez mandata Evropskega sveta Komisiji.

3. Povzetek sporočila Komisije

3.1 V končnem poročilu je bilo ugotovljeno, da so varnostni standardi jedrskih elektrarn v Evropi na splošno visoki, vendar pa so bile skoraj za vse predlagane izboljšave različnih vidikov varnosti.

3.2 Nacionalni regulatorji so kljub temu sklenili, da nobene jedrske elektrarne ni treba zapreti.

3.3 Ti testi so pokazali, da se varnostni standardi, ki jih priporoča Mednarodna agencija za atomsko energijo (IAEA), in najboljše mednarodne prakse ne uporabljajo dosledno v vseh državah članicah.

3.4 Komisija bo natančno spremljala izvajanje priporočil in hkrati predlagala zakonodajne ukrepe za nadaljnje izboljšanje jedrske varnosti v Evropi.

3.5 Na podlagi stresnih testov so bila pripravljena priporočila za številne specifične tehnične izboljšave v elektrarnah, pokazali pa so tudi, da se mednarodni standardi in prakse ne uporabljajo sistematično. Upoštevati je treba tudi izkušnje iz Fukušime, zlasti v zvezi s tveganji za potrese in poplave, prisotnostjo in uporabo seizmičnih instrumentov na kraju samem, vzpostavitev odzračevalnih sistemov zadrževalnega hrama z zadrževalnimi filtri in ustrezne opreme za ukrepanje v primeru nesreče, ter določitev nadomestne kontrolne sobe za primere nesreč izven lokacije elektrarn.

3.6 Nacionalni regulatorji bodo do konca leta 2012 pripravili nacionalne akcijske načrte, dopolnjene s časovnimi načrti za izvajanje. Komisija namerava junija 2014 objaviti poročilo o izvajanju priporočil iz stresnih testov, pri čemer bo v celoti sodelovala z nacionalnimi regulatorji.

3.7 Komisija je preučila veljavni evropski pravni okvir na področju jedrske varnosti in bo v začetku leta 2013 predstavila revidirano direktivo o jedrski varnosti. Predlagane spremembe se bodo nanašale predvsem na varnostne zahteve, vlogo, neodvisnost in pooblastila nacionalnih regulatorjev, preglednost in spremljanje.

3.8 Nato bodo sledili drugi predlogi o zavarovanju in odgovornosti na področju jedrske varnosti ter o največjih dovoljenih ravneh radioaktivne kontaminacije živil in krme. Postopek izvajanja stresnih testov je tudi pokazal, da so nujno potrebna dodatna prizadevanja v zvezi z jedrsko varnostjo (tj. preprečevanje zlonamernih dejanj), za kar so odgovorne predvsem države članice.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Treba je opozoriti na obseg prizadevanj in finančnih sredstev, ki so bila vložena v te teste, in na to, kako dobro so bili ti testi izvedeni. V procesu stresnih testov je sodelovalo 14 držav članic EU, ki upravljajo jedrske objekte in ki pri ocenjevanju sodelujejo prostovoljno, kar je pomemben prispevek k vzpostavitvi skupnih pravil o varnosti in zaščiti. Vendar pa te ocene temeljijo na samooceni upravljavcev, ki ji sledijo pregled s strani nacionalnih upravnih organov in medsebojni pregledi. EU mora na podlagi stresnih testov in priporočil Komisije sedaj vzpostaviti mehanizme za spremljanje in preverjanje.

4.2 Ugotovitve v zvezi s pravnim okvirom

4.2.1 Države članice so sicer sprejele direktivo o jedrski varnosti, vendar pa na področju urejanja jedrske varnosti in zaščite še vedno nimajo popolnoma poenotenega pristopa. Jedrsko varnost bi morali bolj natančno kodificirati z revidirano evropsko direktivo; pravila za njeno izvajanje in izvajanje postopka za ugotavljanje kršitev bi morali strogo uveljavljati.

4.2.2 **Revizija direktive o jedrski varnosti.** Dve državi, Poljska in Portugalska, direktive o jedrski varnosti (Direktiva Sveta 2009/71/Euratom z dne 25. junija 2009 o vzpostavitvi okvira Skupnosti za jedrsko varnost jedrskih objektov) še vedno nista v celoti prenesli v nacionalno zakonodajo (rok 22. julij 2011). „Ključnega pomena je zagotoviti, da se izkušnje, pridobljene ob nesreči v Fukušimi, in izsledki stresnih testov v EU

ustrezno in dosledno izvajajo ter se ustrezno vključijo v zakonodajni okvir“ (COM(2012) 571 final). EESO podpira sedanji postopek revizije in zlasti poziva k večji nadzorni vlogi EU. Vendar pa se pri tem ne bi smeli omejiti na tehnični vidik „stresnih testov“. Varnost je odvisna tudi od ljudi: državljanov, delavcev in njihovih predstavnikov. Koristno bi bilo, če bi klavzule o preglednosti in sodelovanju javnosti iz jedrske direktive temeljile na Aarhuški konvenciji, ki so jo podpisale EU in skoraj vse države članice, vsaj kar zadeva sodelovanje javnosti.

4.2.3 Treba je poudariti, kako pomembno je, da države članice EU med seboj uskladijo pravila o zaščiti pred sevanjem in pripravljenosti na izredne dogodke na območjih izven lokacije elektrarn: „V EU je 47 jedrskih elektrarn s 111 reaktorji takšnih, da v radiju 30 km okoli njih živi več kot 100 000 ljudi. To dokazuje, da so preventivni ukrepi na območjih izven lokacije izredno pomembni. Odgovornost za take ukrepe si delijo številni nacionalni, regionalni in lokalni organi“ (COM(2012) 571 final). Odbor zato močno podpira tako revizijo zakonodaje EU na tem področju kot tudi nujno sodelovanje lokalnega prebivalstva.

4.2.4 **Zavarovanje in odgovornost za jedrsko škodo.** To vprašanje se ne obravnava na evropski ravni, vendar „člen 98 Pogodbe Euratom določa, da mora Svet izdati zavezujoče ukrepe, ki obravnavajo to področje. Komisija bo zato na podlagi ocene učinka preučila, v kakšnem obsegu bi bilo položaj potencialnih žrtev jedrske nesreče v Evropi treba izboljšati v okviru omejitev pristojnosti EU“ (COM(2012) 571 final). Komisija namerava v zvezi s tem vprašanjem predlagati zakonodajni akt in EESO to pobudo podpira, saj zavarovanje trenutno ne krije vseh tveganj. Akt bi moral zajemati predvsem socialne, okoljske in ekonomske vidike ter izplačilo odškodnine kot zadnjo možnost, za kar so trenutno pristojne države.

4.2.5 **Revizija zakonodaje o hrani in krmi.** „Izkušnje, pridobljene ob dogodkih v Fukušimi in Černobilu, kažejo, da bi bilo treba razlikovati med instrumenti, ki urejajo uvoz hrane iz tretjih držav, in instrumenti za dajanje hrane v promet v primeru nesreče znotraj EU“ (COM(2012) 571 final). To zakonodajo bi bilo treba revidirati.

4.3 V specifikacijah „stresnih testov“ je bilo opisano, kaj bo zajeto v analizi, ne pa tudi, česa ne bo vključevala. Staranje jedrskih elektrarn in učinek podaljšanja njihove življenjske dobe, kultura varnosti in neodvisnosti, standardi in usklajenost nacionalnih regulatorjev so bili tako iz analize izključeni in niso bili ocenjeni. Za vsaj nekatere izmed teh dejavnikov bi lahko veljalo, da so prispevali k obsegu in učinku nesreče v Fukušimi; ta je bila tudi prvotni razlog za izvedbo „stresnih testov“.

4.4 V tej zvezi EESO zato podpira predlog o ustanovitvi skupnega raziskovalnega središča in stalnega evropskega laboratorija za jedrsko varnost, vendar je treba v zvezi s tem opraviti tehnično analizo. EESO znova ugotavlja, da je treba razviti usposabljanje na visoki ravni, ki bo prilagojeno dejavnostim na jedrskem področju. V Evropi je treba obenem poleg organov za zaščito pred sevanjem in za nadzor nad širjenjem jedrskega orožja ustanoviti tudi pristojen upravni organ za jedrsko varnost.

4.5 EESO poudarja, da je treba poskrbeti tudi za usposabljanje osebja, ki je zaposleno na različnih lokacijah. Podizvajalstvo je v nekaterih državah že dokaj razširjeno, vendar pa v resnici še ne vemo, kako take prakse vplivajo na varnost. Ekipe so zaradi s tem povezane izgube znanj in spretnosti oslabiljene.

4.6 **Poglobitev mednarodnega sodelovanja in izboljšanje pravnega okvira za jedrsko varnost na mednarodni ravni.** „Večina držav, ki sodelujejo v tej delovni skupini, je poudarila potrebo po upoštevanju varnostnih standardov IAEA, regulativne neodvisnosti in učinkovitosti, širši uporabi medsebojnih strokovnih pregledov ter povečanju odprtosti in preglednosti“ (COM(2012) 571 final). Treba je opozoriti, da so neodvisnost, preglednost in odprtost sicer vodilna načela predlogov za enotna, poostrena pravila, toda ali to zadostuje, če se ta pravila ne uporabljajo?

5. Posebne ugotovitve

5.1 Preglednost

5.1.1 Kljub temu, da je obveščanje prebivalstva zagotovljeno v Aarhuški konvenciji – njeni trije stebri pozivajo k posvetovanju, sodelovanju in dostopu do pravnega varstva –, je treba poudariti, da tako obveščanje v procesu „stresnih testov“ ni predvideno, z izjemo sklicevanja na preglednost. Vendar pa je za zagotavljanje jedrske varnosti in zaščite nujno potrebna tudi javnost. Prebivalci EU v ta proces niso bili vključeni v skladu s pomenom teh vprašanj; zanje sodelovanje ni bilo enostavno. Za preučitev različnih dosjejev je bilo na voljo zelo malo časa. Na javnih srečanjih ni bilo vedno poskrbljeno za tolmačenje in več združenj ni moglo sodelovati iz finančnih razlogov. Kljub temu je bila dosežena taka stopnja preglednosti, da so lahko določene organizacije civilne družbe pripravile zelo podrobno analizo poročil.

5.1.2 „Dejstvo, da do nezgod v jedrskih elektrarnah prihaja tudi v državah članicah z dobro varnostno bilanco, potrjuje potrebo po temeljitih in rednih pregledih varnosti in ocenjevanju izkušenj z obratovanjem ter kaže na potrebo po tesnem sodelovanju in deljenju informacij med upravljavci, prodajalci, regulatorji in evropskimi institucijami, kot je na primer Evropsko središče za izkušnje z obratovanjem (*European Clearinghouse of Operating Experience*), ki deluje pod okriljem

Skupnega raziskovalnega središča Komisije (JRC).“ Informacije se naj ne bi delile zgolj med „upravljavci, prodajalci, regulatorji in evropskimi institucijami“ (COM(2012) 571 final). V ta proces je treba vključiti tudi prebivalstvo EU: to je namreč eden izmed stebrov (obveščanje, posvetovanje/sodelovanje in dostop do pravnega varstva) Aarhuške konvencije.

V Franciji so na primer za pomoč državljanom na voljo trije organi: odbor na visoki ravni za preglednost in obveščanje v zvezi z jedrsko varnostjo, lokalni odbori za obveščanje in nacionalno združenje lokalnih odborov za obveščanje (zakon iz junija 2006). Ti organi so sodelovali v francoskem postopku „dodatnega ocenjevanja varnosti“. Odbor na visoki ravni je sodeloval pri izdelavi specifikacij in delovno skupino zadolžil, da je s posvetovanjem na terenu natančno določila delovne pogoje osebja. Lokalni odbori za obveščanje in njihovo nacionalno združenje so poskrbeli za analizo poročil upravljavcev jedrskih objektov, ki je bila uporabljena za pripravo poročila francoskih nacionalnih regulatorjev.

Ti organi imajo v primeru nesreč dostop do dopisov v zvezi z odzivom na inšpekcijske preglede in lahko pridobijo odgovore upravljavcev. Glede na možnosti, ki so na voljo v Franciji, je razvidno, da lahko sodelovanje javnosti pri analizah nesreč prispeva k bolj konstruktivnemu dialogu s prebivalstvom.

5.2 Zelo pomembno je, da je Komisija ugotovila tudi naslednje: „Na podlagi stresnih testov so nacionalni regulatorji sklenili, da ni tehničnih razlogov za zaprtje katere koli JE v Evropi, in opredelili vrsto dobrih praks“ (COM(2012) 571 final). To ugotovitev pa je dopolnila tudi z različnimi priporočili in pozivi k izboljšanju, ki bi jih bilo treba uresničiti do določenega roka: kaj se bo zgodilo, če ti roki ne bodo upoštevani? Nekatere tehnične zahteve, kot so povečanje debeline tal reaktorja (Fessenheim v Franciji), oskrbovanje stavb z gorivom (bazeni za skladiščenje jedrskega goriva), bo morda nemogoče izpolniti: kaj bodo potem storile države? Poudariti je tudi treba, da nekatere jedrske elektrarne po nesrečah na Otoku treh milj in v Černobilu niso izvedle priporočenih zaščitnih ukrepov.

5.3 Ugotovitve v zvezi s postopki in okviri za varnost

Po Fukušimi so najpomembnejša vprašanja naslednja:

5.3.1 Ocenjevanje in upravljanje zunanjih tveganj

Sočasen izpad vira hlajenja in električne energije v vseh reaktorjih na določeni lokaciji ni bil nikoli predviden. Zato so se zaščitni mehanizmi (dizelski pomožni sistemi, zbiralniki vode) izkazali za neuporabne, še posebej zato, ker bi morali drugi reaktorji na lokaciji prevzeti vlogo reaktorja v okvari.

5.3.2 **Verjetnostne varnostne analize** se v posameznih državah članicah „med seboj zelo razlikujejo“ (COM(2012) 571 final). Treba jih je uskladiti in pri tem uporabiti najstrožji pristop. Ne bi se smeli slepiti, da so možnosti za nesrečo majhne, saj se običajno zgodijo zaradi več manjših napak, ki se pojavijo ena za drugo ali – kar je še hujše – vse naenkrat. Analiza nesreče v Fukušimi je poleg tega pokazala, da se je tveganje za potres in cunami podcenjevalo, čeprav so strokovnjaki opozarjali, da je takšen scenarij ne le mogoč, temveč se je v 30. letih tudi že zgodil. Nekatere nesreče so namreč veljale za „nemogoče“.

Toda že nesreča na Otoku treh milj je dokazala, da se sredica reaktorja vendarle lahko stali. Na podlagi pregledov, ki so bili izvedeni več let kasneje, je bilo ugotovljeno, da je reaktorska posoda sicer razpokala, vendar je vzdržala. Nasprotno pa se je v Černobilu reaktorska lava (korij) razširila vsepovsod. V Fukušimi pa so se delno stalile tri sredice (št. 1, 2 in 3) in verjetno prežgale tla reaktorjev.

5.3.3 Ukrepanje ob težkih nesrečah

Predvideti je treba vse možne situacije in tako poskušati uvesti nujne ukrepe, s katerimi bi bilo mogoče nesrečo čim bolj ublažiti. **Eden od najpomembnejših tovrstnih ukrepov je usposabljanje osebja.** Da pa bi omogočili zunanje upravljanje, se je treba tudi z lokalnimi prebivalci pripraviti na ukrepanje v primeru nesreč. Omogočiti jim je treba, da sodelujejo pri izdelavi navodil, pri čemer se izkoristi njihovo poznavanje terena.

Nesreča v Fukušimi nam je še enkrat pokazala, kako pomembno je ukrepanje po nesreči, za katerega bodo seveda poskrbele lokalne, regionalne in nacionalne oblasti. Z lokalnimi prebivalci pa se je kljub temu treba posvetovati, sodelovati morajo pri teh dejavnostih in prispevati svoje znanje. Ukrepanje po nesreči je dolgotrajna naloga.

5.4 Ključna priporočila glede varnosti, podana na podlagi stresnih testov

5.4.1 Priporočila v zvezi z varnostnimi ukrepi v obstoječih jedrskih elektrarnah

— Nadaljnje ukrepanje sodelujočih držav

Nakup premične opreme bi moral omogočiti preprečitev ali ublažitev težkih nesreč. Opremo bi bilo treba poleg tega utrditi (t. i. trdno jedro) in izboljšati usposabljanje osebja.

— Akcijski načrt za zagotavljanje izvajanja priporočil

Najprej je treba oceniti pomen različnih priporočil in s tem poskrbeti za „določanje prednosti in zagotavljanje sredstev tistim področjem, ki na področju varnosti prinašajo največje koristi“ (COM(2012) 571 final). Reaktorji nove generacije so načeloma zasnovani tako, da izpolnjujejo zahteve iz vseh ukrepov, povezanih s priporočili, vendar pa je treba okrepiti možnosti regulacije jedrske varnosti v Evropi.

— Pristojnost za spremljanje in preverjanje

Za to so odgovorne države, ki pa morajo na evropski ravni pripravljati redna poročila.

5.4.2 Priporočila v zvezi s postopki:

— na evropski ravni bi bilo treba „pripraviti [...] evropske smernice o ocenjevanju tveganja za naravne nesreče, vključno s potresi, poplavi in ekstremnimi vremenskimi razmerami, da bi se povečala usklajenost med posameznimi državami članicami“ (COM(2012) 571 final). Komisija priporoča, da se ta naloga zaupa Združenju zahodnoevropskih upravnih organov za jedrsko varnost (*Western European Nuclear Regulators' Association – WENRA*). **Koristno bi bilo, če bi uporabili postopek posvetovanja po zgledu iz Aarhuške konvencije, pri čemer se v oblikovanje navodil vključijo vsaj prebivalci, ki živijo ob navedenih lokacijah;**

— preglede in ocenjevanje bi morali sistematično izvajati na vsakih deset let, hkrati pa še naprej voditi programe vzdrževanja, ki so v skladu s pomembnostjo opreme;

— poročila o varnosti reaktorjev bi bilo treba posodobiti vsaj na vsakih deset let;

— zagotoviti bi bilo treba opremo za reševanje v skrajni sili, vzpostaviti zavarovane centre za ukrepanje ob izrednih dogodkih in sestaviti reševalne ekipe, opremljene s premično opremo.

5.5 Izjemno pomembno je, da se v scenarijih nesreč opredeli, kdo prevzame odgovornost za ustavitev vseh reaktorjev na eni lokaciji, če pride do sočasnega izpada hlajenja in električne energije. Ponovno je treba preučiti vse postopke, v okviru katerih je predvideno, da reaktor, v katerem pride do nesreče, električno energijo dobi od drugega reaktorja na isti lokaciji, pregledati pa je treba tudi opremo za reševanje, kot so zunanja osvetljava, ki osebju omogoča premikanje po lokaciji, in dizelski pomožni sistemi. Preveriti je seveda treba tudi skladiščenje izrabljenega goriva v bazenih in povečati dotok vode v te bazene.

5.6 „Komisija meni, da je širitev obsega ocenjevanja varnosti na pripravljenost na izredne dogodke in ureditev za ukrepanje na območja izven lokacije elektrarne pomembna dodatna dejavnost za povečanje varnosti državljanov“ (COM(2012) 571 final). EESO meni, da bi bilo treba postopke med sosednjimi državami uskladiti. Švicarji in Nemci so sicer člani lokalnega odbora za obveščanje v Fessenheimu, Nemci in Luksemburžani pa so člani takega odbora v Cattenomu. Belgijci sodelujejo na sejah lokalnega odbora za obveščanje v Choozu, lahko pa bi se udeležili tudi sej odbora v Gravelinsu. Zelo koristno bi bilo, da bi se skupaj z lokalnim prebivalstvom pripravili na prevzemanje odgovornosti ob nesrečah. Obdobje ukrepanja po nesreči lahko traja zelo dolgo, in ravno lokalni prebivalci so tisti, ki bodo utrpeli največjo škodo s težkimi socialnimi, gospodarskimi in okoljskimi posledicami. Z zavarovalnimi pogodbami, ki jih sklenejo upravljavci, stroškov nesreče še zdaleč ni mogoče pokriti, zato jih prevzamejo države (in s tem javnost).

5.7 Ključni izsledki in priporočila, podana na podlagi ocenjevanja varnosti

5.7.1 *Ad hoc* skupina Sveta za jedrsko varnost (končno poročilo: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st10/st10616.en12.pdf>) je predstavila svoje ugotovitve o petih temah: fizično varovanje, namerno strmogavljenje letal, kibernetiki napadi, jedrske nesreče ter urjenje in usposabljanje. Nacionalna varnost je sicer še vedno v pristojnosti držav članic. Treba je:

- ratificirati konvencijo o varovanju jedrskega materiala (širjenje),
- nadaljevati prizadevanja za jedrsko varnost,
- vzpostaviti povezave med jedrsko varnostjo in zaščito ter sevanjem.

Ker nimamo študij o organizacijskih in človeških dejavnikih, je nastala vrzel. **Izjemno pomembno je, da se osredotočimo na to komponento, ki je eden od stebrov varnosti.**

5.7.2 Pojavila so se vprašanja, ali je treba pri nesrečah obravnavati zlonamerna dejanja, kot je na primer možnost strmogavljenja letal. Ta tema (strmogavljenje velikega letala) je bila preučena na seminarju na evropski ravni, pri čemer se je izkazalo, da imajo posamezne države članice EU različne pristope. Vseeno jo je treba upoštevati, saj se v družbi glede tega pojavlja mnogo vprašanj. Zadrževalni hrami reaktorjev, ki trenutno obratujejo, ne bi vzdržali trčenja velikega letala, novi evropski tlačnovodni reaktorji (*European Pressurized Reactor – EPR*) pa

bodo morali izpolnjevati nove zahteve za gradnjo: ali bodo te zadostovale?

5.7.3 Ukrepi za izboljšanje jedrske varnosti:

- zmanjšanje tveganja za kemične, biološke, radiološke in jedrske nezgode mednarodnega izvora, vključno s terorističnimi dejanji, in odkrivanje radioaktivnih in jedrskih snovi;
- revizija Direktive 2008/114/ES o ugotavljanju in določanju evropske kritične infrastrukture, ki bo predvidoma izvedena leta 2013;
- Komisija bo do konca letošnjega leta predstavila zakonodajni predlog o varnosti omrežij in informacij;
- sprejetje predloga za revizijo mehanizma na področju civilne zaščite EU, ki bo olajšal sodelovanje med državami članicami pri reševalnih intervencijah civilne zaščite v primeru hujših izrednih dogodkov, vključno z radiološkimi in jedrskimi nesrečami.

5.8 Pogled v prihodnost

5.8.1 Treba je opozoriti, da je bila izvedba „stresnih testov“ po nesreči v Fukušimi dogodek, kakršnega še ni bilo. Drži tudi, da je javnost dobila na vpogled veliko dokumentacije. Kljub temu je še naprej potrebno natančno spremljanje. Izboljšave so dejansko potrebne v vseh državah in šibke točke pri regulaciji je treba odpraviti.

5.8.2 **Človeški in organizacijski dejavniki še vedno niso dovolj analizirani** in njihov pomen v zvezi z varnostjo ni bil upoštevan. V primeru, ko se organizacija znajde v krizi in se mora z njo spopadati dalj časa, je treba v posvetovanje resnično vključiti vse akterje, pa tudi navadne državljane.

5.8.3 Komisija priporoča naslednje:

- **da se začnejo navedene zahteve čim prej izvajati**, kar bo spremljala in leta 2014 skupaj s skupino evropskih regulatorjev za jedrsko varnost objavila poročilo. Dodaja še, da bi si morali v okviru akcijskega načrta predvsem prizadevati, da se do leta 2015 izvede večina potrebnih izboljšav varnosti;
- da se Svetu predlaga, naj aktivno sodeluje v **delovni skupini za preglednost** (kar je predlagala tudi IAEA, na podlagi evropske raziskave RISCUM). EESO predlaga, da se pri tem zgledujemo po Aarhuški konvenciji;

— da se ob podpori držav članic in institucij EU **prispeva h krepitvi jedrske varnosti**.

EESO pri tem priporoča sodelovanje in posvetovanje s prebivalstvom.

5.8.4 EESO meni, da bi bilo treba na podlagi postopka stresnih testov za jedrsko energijo, ki predstavlja 30 % proizvedene električne energije v EU, sprejeti najvišje varnostne standarde. Izjemno pomembno je, da bo lahko ta pomemben vir električne energije z nizkimi emisijami CO₂ še naprej prispeval k energetski mešanici v Evropi ter k izpolnjevanju cilja o zmanjšanju emisij toplogrednih plinov.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o evropskem partnerstvu za inovacije v zvezi z vodo

(COM(2012) 216 final)

(2013/C 44/26)

Poročevalka: **ga. LE NOUAIL MARLIÈRE**

Evropska komisija je 10. maja 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o evropskem partnerstvu za inovacije v zvezi z vodo

COM(2012) 216 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. novembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) s 126 glasovi za, 5 glasovi proti in 11 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja sporočilo Evropske komisije o evropskem partnerstvu za inovacije v zvezi z vodo, vendar predlaga pojasnila in izboljšave, da se prispeva k odpravi ovir, ki škodijo dobremu razvoju inovacij v vodnem sektorju.

1.2 Inovacije v zvezi z vodo v Evropi bi morale temeljiti na celostnem pristopu ob upoštevanju celotnega vodnega ciklusa, ter bi morale prednostno zasledovati cilj, da se po vsej Evropi doseže dobro stanje površinske in podzemne vode, kakor določa okvirna evropska direktiva o vodi⁽¹⁾, prav tako pa bi morale temeljiti tudi na razvoju varovanja tega vira z uporabo načela onesnaževalec plača, ki je dovolj odvračen, da ne bi spodbujal onesnaževanja in nedotakljivosti tistih, ki morajo plačati.

1.3 Strateški načrt izvajanja prednostnih nalog evropskega partnerstva za inovacije v zvezi z vodo mora obravnavati dejstvo, da več kot milijon ljudi v Evropi nima dostopa do zdravstveno neoporečne, čiste in cenovno dostopne vode, več milijonov ljudi pa živi brez kanalizacije. Potrebe teh ljudi so z vidika vključevanja in boja proti revščini prednostna naloga.

1.4 Ponudnike javnih storitev oskrbe z vodo, uporabnike in potrošnike je treba vključiti v sprejemanje odločitev o evropskem partnerstvu za inovacije v zvezi z vodo. Nujno je tudi, da se v okviru evropskega partnerstva za inovacije v zvezi z vodo izboljša koordinacija vseh gospodarskih subjektov, da koristi inovacij dosežejo lokalno raven in se olajša sodelovanje predstavniških organizacij civilne družbe v novih mrežah ter skupinah, ki bi se oblikovale.

1.5 Po mnenju EESO je nujno, da se na pregleden način dajo na voljo izsledki raziskav, financiranih za partnerstva za inovacije v zvezi z vodo v okviru sedmega evropskega okvira za raziskave in razvoj, ob upoštevanju posebnega ključnega pomena vode za prebivalstvo.

1.6 EESO odsvetuje obravnavo inovacij na tem občutljivem področju zgolj z vidika trgovinskih zaščitnih ukrepov, priporočja, da se lahek dostop do inovacij omogoči tudi organom, organizacijam, lokalnim oblastem in socialnim podjetjem.

1.7 EESO Komisijo poziva, naj poveča prizadevanja za zagotovitev preglednosti in uskladitve nekaterih pomembnih obstoječih pobud, povezanih z obširno vodno problematiko. Tako je na primer nujno, da Komisija dodatno pojasni sinergije in skupno delovanje nedavnih evropskih partnerstev za inovacije v zvezi z vodo, kmetijstvom in surovinami.

1.8 Prava politika na področju raziskav in inovacij v zvezi z vodo mora temeljiti na preglednosti, pa tudi na vključujoči politiki zaposlovanja, ki že zdaj prinaša jamstva glede zadostnega števila osebja, usposabljanja, priznavanja kvalifikacij in tehnologij, ki omogočajo izboljšanje zdravja in varnosti tako pri čiščenju in obdelavi vode kot tudi pri odvajanju odpadnih voda, da se zagotovi čim boljše izvajanje različnih nalog na vseh ravneh.

1.9 EESO poudarja vlogo mrež organizacij civilne družbe, ki bi morala biti priznana in ovrednotena ter bi morala biti tudi področje raziskav glede potenciala za inovacije, ki ga imajo te organizacije zaradi svojih izkušenj in bogatega znanja.

⁽¹⁾ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike.

2. Uvod

2.1 EU namerava s svojo strategijo Evropa 2020 oživiti evropsko gospodarstvo, da bi ustvarjalo nova delovna mesta ter spodbujalo konkurenčnost in socialno kohezijo.

2.2 Strategija Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast poudarja, da imajo znanje in inovacije osrednjo vlogo za rast. Komisija je v okviru programa Obzorje 2020 v svojem predlogu okvirnega programa EU za raziskave in inovacije (2014–2020) ⁽²⁾ predlagala, da se proračun za raziskave in razvoj poveča na 80 milijard EUR, države članice pa so podprle cilj EU, da bodo do leta 2020 v povprečju 3 % svojega BDP vložile v raziskave (glej tudi mnenje EESO INT/571 o financiranju raziskav in inovacij ⁽³⁾).

2.3 Zato je **Evropski raziskovalni prostor** umeščen v središče strategije Evropa 2020 in njene vodilne pobude *Unija inovacij* ⁽⁴⁾, Evropski svet pa je zahteval, da se ta prostor dokončno oblikuje do leta 2014 ⁽⁵⁾. Cilj pobude *Unija inovacij* je omogočiti, da bodo novi proizvodi in storitve z velikim poudarkom na znanju bistveno prispevali k rasti in zaposlovanju ter omejili beg možganov. Za doseg tega cilja je nujno potrebna znanstvena podlaga na resnično svetovni ravni.

2.4 V skladu z obravnavanim predlogom ⁽⁶⁾ evropska partnerstva za inovacije, kot so predlagana v vodilni pobudi iz strategije Evropa 2020 *Unija inovacij* ⁽⁷⁾, določajo strateški pristop in okvir za obravnavo sistemskih in metodoloških pomanjkljivosti evropskega raziskovalnega in inovacijskega sistema za pospeševanje inovacij, ki pomembno prispevajo k reševanju družbenih izzivov. Evropska partnerstva za inovacije bi lahko bila sredstvo za združevanje strokovnega znanja in izkušenj ter virov za ključne politične prednostne naloge, z aktiviranjem in povezovanjem vseh zadevnih zainteresiranih strani med politikami, sektorji in preko meja, da bi ljudje hitreje imeli koristi od dosežkov in inovacij (za kar se je EESO zavzel v mnenjih o partnerstvu na področju raziskav in inovacij (INT/599) ⁽⁸⁾ ter o akcijskem načrtu za ekološke inovacije (Eco-AP) (NAT/546) ⁽⁹⁾). Treba je poudariti, da razen 40 milijonov EUR, priporočenih v okviru sedmega okvirnega programa za raziskave in inovacije,

evropsko partnerstvo za inovacije v zvezi z vodo ne predvideva nobene vrste dodatnega financiranja glede na sedanje vire in je njegov cilj omejen na iskanje sinergij ter usklajevanje obstoječih elementov.

2.5 Države članice EU se zavedajo pomena inovacij na področju upravljanja vode. Svet Evropske unije je Komisijo 21. junija 2011 pozval, „naj v tesnem sodelovanju z državami članicami preuči možnosti za partnerstvo za inovacije na področju voda, da se doseže trajnostna in učinkovita raba vode“ ⁽¹⁰⁾.

2.6 Pomen sodelovanja Evrope pri trajnostnem upravljanju vode kot ključnim virom je poudarjen tudi v vodilni pobudi strategije Evropa 2020 *Evropa, gospodarna z viri* ⁽¹¹⁾. Časovni okvir za Evropo, gospodarno z viri ⁽¹²⁾, poudarja, da je možno doseči izboljšanje učinkovitosti. Strateški cilji evropskega partnerstva za inovacije v zvezi z vodo do leta 2020 so:

- (i) zagotoviti varno, razpoložljivo in cenovno dostopno vodo za vse, hkrati pa zagotavljati dovolj vode za okolje,
- (ii) doseči relativno ločevanje izkoriščanja vodnih virov od ravni gospodarske dejavnosti v ključnih sektorjih EU,
- (iii) ohraniti in okrepiti dobro stanje voda v vseh povodjih EU.

2.7 Komisija je pripravila načrt za varovanje evropskih voda, ki je mejnik na področju voda v načrtu za učinkovito rabo virov. Načrt naj bi do konca leta 2012 predstavil politični odziv na vprašanja izvajanja in vrzeli v sedanjem okviru EU za politiko upravljanja vodnih virov. Načrt in evropsko partnerstvo za inovacije se bosta izvajala v tesnem sodelovanju. Poleg tega bo evropsko partnerstvo za inovacije temeljilo na akcijskem načrtu za ekološke inovacije ⁽¹³⁾.

2.8 Politika varovanja vodnih virov bi morala vključevati tudi nadomestila zaradi omejitev gospodarske dejavnosti na nekatere zelo onesnaženih območjih. V takšnih primerih bi bilo mogoče prilagoditi posodobitve državnih pomoči, ob upoštevanju evropskega načrta o varstvu voda.

⁽²⁾ COM(2012) 392 final, *Okrepjeno partnerstvo za odličnost in rast v Evropskem raziskovalnem prostoru*.

⁽³⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 121; UL C 218, 23.7.2011, str. 87.

⁽⁴⁾ COM(2010) 546, *Vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020 Unija inovacij*.

⁽⁵⁾ „Evropa potrebuje enoten raziskovalni prostor, da bi pritegnila nadarjene posameznike in naložbe. Zaradi tega je treba hitro odpraviti preostale pomanjkljivosti in do leta 2014 dokončno oblikovati Evropski raziskovalni prostor, da bi vzpostavili pristen enotni trg znanja, raziskav in naložb“, sklepi Evropskega sveta iz februarja 2011; sklepi Evropskega sveta iz marca 2012.

⁽⁶⁾ COM(2012) 216 final, *Sporočilo o evropskem partnerstvu za inovacije v zvezi z vodo*.

⁽⁷⁾ COM(2010) 546 final.

⁽⁸⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 39.

⁽⁹⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 65.

⁽¹⁰⁾ Sklepi Sveta Evropske unije z dne 21. junija 2011 (dokument 11308/11).

⁽¹¹⁾ COM(2011) 21 final, *Evropa, gospodarna z viri*.

⁽¹²⁾ COM(2011) 571 final, *Časovni okvir za Evropo, gospodarno z viri*.

⁽¹³⁾ COM(2011) 899 final, *Inovativnost za trajnostno prihodnost – Akcijski načrt za ekološke inovacije (Eco-AP)*.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Na prvi seji delovne skupine za evropsko partnerstvo za inovacije v zvezi z vodo 25. septembra je bilo opredeljenih osem prednostnih področij:

- povezava med vodo in energijo: proizvodnja energije je panoga, ki porabi veliko vode in močno vpliva na vodno okolje;
- upravljanje vode: dobro upravljanje je ključno za trajnostno upravljanje voda;
- financiranje za inovacije: financiranje mora podpreti sodelovanje med akterji v okviru javnega sektorja (javno-javna partnerstva) ter tudi med javnimi in zasebnimi akterji; javna poraba mora služiti javnim interesom in ne sme povečevati zasebnih dobičkov;
- ponovna uporaba vode in inovacije na področju recikliranja morajo temeljiti na celostnem pristopu in upoštevati celotni vodni cikel; voda je obnovljiv vir, zato je za trajnostno rabo vode ključnega pomena, da se ta cikel ne prekine;
- področje čiščenja voda in odpadnih voda, na katerem je bilo v preteklih desetletjih premalo inovacij, zlasti na področju komunalnih čistilnih naprav za odpadno vodo; eden od pomembnih vidikov za ponovno pridobivanje virov iz odpadne vode je pridobivanje hranil;
- obvladovanje tveganja skrajnih pojavov, povezanih z vodo (poplave in suše);
- modeli upravljanja in spremljanja;
- ekosistemske storitve.

3.2 Poročilo skupnega programa spremljanja Svetovne zdravstvene organizacije in Unicefa za oskrbo z vodo in sanitarne razmere navaja, da se bo dostop do izboljšanih virov pitne vode (vodovodna napeljava ali zaščiteni vodnjaki), ki ga je leta 2010 imelo 89 % svetovnega prebivalstva (tj. 6,1 milijarde ljudi) do leta 2015 povečal in zajel 92 % svetovnega prebivalstva.

3.3 Čeprav Združeni narodi priznavajo, da imajo pravico do vode in kanalizacije vsi, pa še vedno več kot 11 % svetovnega prebivalstva, tj. približno 783 milijonov ljudi, nima dostopa do varne pitne vode, 2,5 milijarde ljudi pa nima dostopa do kanalizacijskega omrežja.

3.4 Voda je ključnega pomena za skoraj vse človekove, gospodarske in družbene dejavnosti: industrijsko proizvodnjo, energetiko, kmetijstvo, promet, dejavnosti v prostem času, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter kulturne in naravne dediščine. Ne moremo si zamisliti zanesljive preskrbe s hrano ali energetske varnosti na evropski in tudi na mednarodni ravni, ne

da bi posvetili pozornost primarnemu viru: vodi, ki skupaj z zemljo postaja eden glavnih izzivov v 21. stoletju. Zapuščina iz druge polovice prejšnjega stoletja so žal degradirana, ogrožena, izsušena in onesnažena naravna vodna okolja.

3.5 Ta svetovni vir je močno ogrožen zaradi gospodarskega razvoja, ki povzroča uničevanje okolja in vodo dojema kot naravno dobrino, ki jo je mogoče izkoriščati tako kot druge vire, kar povzroča prekomerno izkoriščanje podtalnice, onesnaževanje tal, vodotokov in oceanov, deregulacijo cikla vode ter poslabšanje ekološkega stanja vira in njegovega vpliva na biotsko raznovrstnost tako na evropski kot tudi na svetovni ravni. Za zagotovitev pravične, učinkovite in trajnostne vodne politike je treba sprejeti dejstvo, da se voda ne sme obravnavati kot blago, ampak kot svetovna dediščina, ki jo je treba zavarovati in ščititi ⁽¹⁴⁾.

3.6 Z upravljanjem vode bi morali zadovoljiti potrebe prebivalstva in hkrati zagotoviti, da se ta vir ohrani za prihodnje generacije. Nujno se moramo začeti tega popolnoma zavedati, raziskave za inovacije pa bi morale spadati v ta okvir. Glede na to stanje je evropsko partnerstvo za inovacije v zvezi z vodo kot instrument za izboljšanje materialne in finančne učinkovitosti celostnega upravljanja z vodo izredno pomembno.

3.7 Vendar pa tega cilja ne bo mogoče doseči, če bosta nadzor in upravljanje virov prepuščena zgolj podjetjem in velikim zasebnim svetovnim skupinam ali če se bo v tem ključnem sektorju izvajala pospešena privatizacija inovacij in raziskav: nasprotno, kakovostne javne storitve so najboljši način za oblikovanje pravičnih, trajnostnih, miroljubnih in demokratičnih družb in naložbe v kakovostne javne storitve, podprte s pravičnimi davčnimi politikami za podporo inovacij in raziskav, bodo del rešitve za gospodarsko krizo, s spodbujanjem dostopa do osnovnih in temeljnih storitev za vse ljudi ter za gospodarsko rast. To upravičuje partnerstva, ki temeljijo na javnem upravljanju z vodo, in raziskave, financirane z javnimi sredstvi v okviru sedmega okvirnega programa.

3.8 Na evropski ravni bi si morale države članice prizadevati, da se storitve oskrbe z vodo in sanitarne storitve ne liberalizirajo ter da se opredelijo kot javne storitve splošnega pomena, Evropa pa se na mednarodni ravni močneje zaveže za učinkovito uveljavitev pravice do vode. EESO odsvetuje obravnavo inovacij na tem občutljivem področju zgolj z vidika trgovinskih zaščitnih ukrepov in priporoča, da se kar čim lažji dostop do inovacij omogoči tudi organom, organizacijam, lokalnim oblastem in socialnim podjetjem.

3.9 Procese in rešitve, pridobljene na podlagi evropskega partnerstva za inovacije v zvezi z vodo, bi bilo treba povezati z ukrepi za prilagajanje učinkom, ki jih bodo predvidoma imele podnebne spremembe.

⁽¹⁴⁾ Voda „je skupen vir človeštva in javna dobrina. Dostop do vode bi moral biti temeljna in splošna pravica,“ navaja resolucija (P7_TA2012-0273), ki jo je pripravil Richard Seeber (PPE, AT) in je bila sprejeta 3.7.2012 na glasovanju z dvigom roke.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Odbor se je seznanil z ustanovitvijo skupine strokovnjakov na visoki ravni in delovne skupine, ki naj bi oblikovali strategijo partnerstva za inovacije v zvezi vodo. To bi morala biti priložnost za opredelitev smernic za inovacije na področju vodne politike, da se znova potrdi dejanska pravica do varne vode v zadostnih količinah in ustrezne kakovosti ter spodbudi trajnostno upravljanje virov.

4.2 To je mogoče doseči s postopki inovacij, ki uporabljajo najsodobnejše inovativne tehnologije, ob upoštevanju stanja celostnega upravljanja povodij na regionalni ravni in pod pogojem, da se nadzoruje onesnaževanje. Trajnostno upravljanje virov je treba zagotoviti z ravnesjem med različnimi rabami, kar zagotavlja trajnostni človekov, gospodarski in okoljski razvoj v regijah, z načrtovanjem različne uporabe v okviru celostnega upravljanja z vodo, obnovitev kakovosti vodnega okolja, spodbujanje nadzora porabe in preprečevanja onesnaževanja v celotni verigi uporabe – vse od porabe do ponovne uporabe, in končno tudi prepoved uporabe postopkov, ki povzročajo onesnaževanje, ter kaznovanje onesnaževalcev.

4.3 Ti cilji morajo biti uresničeni z ustreznim financiranjem in s pravičnim in sorazmernim prispevkom vseh uporabnikov: industrije, kmetijstva in gospodinjstev, ki jih upravlja javni organ na podlagi raziskav za boljše upravljanje, kot je EESO že priporočil v svojem raziskovalnem mnenju NAT/495 o vključitvi vodne politike v druge evropske politike ⁽¹⁵⁾.

4.4 Za pravično in učinkovito vodno politiko in izvajanje partnerstev za inovacije v zvezi z vodo je potrebna inovativna politika zaposlovanja, s katero bodo za usposobljene in kvalificirane zaposlene, zlasti na novo odprtih ali preoblikovanih delovnih mestih, veljali kadrovske predpisi, na podlagi katerih bodo lahko izvajali svoje naloge upravljanja javne dobrine, hkrati pa bodo imeli pravico do ukrepanja na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju. Treba bi bilo najti inovativne ukrepe za zmanjšanje napora in vpliva na zdravje za zaposlene, ki delajo v sektorju čiščenja odpadnih voda.

4.5 Predmet družbenih in tehničnih raziskav, ki bi jih bilo treba predvideti pri oblikovanju strateškega načrta za izvajanje prednostnih nalog evropskega partnerstva za inovacije na posamezno delovno skupino so tudi epidemiološke raziskave za delavce na kanalizacijskih omrežjih, okrepitev odborov za higieno, varnost pri delu in za delovne pogoje ter izboljšanje zdravstvenega nadzora, načinov zaščite in opreme za odkrivanje prisotnosti plina ter onesnaževal.

4.6 Zagotoviti je treba splošni dostop, ohraniti vir in uskladiti potrebe splošnega interesa: tudi vse to bi morala že zdaj upoštevati delovna skupina pri pripravi strateškega načrta za

izvajanje prednostnih nalog evropskega partnerstva za inovacije, ki ga mora predložiti v sprejetje 18. decembra 2012.

4.7 Evropsko partnerstvo za inovacije v zvezi z vodo, ki deluje na podlagi predlaganega in sprejetega strateškega načrta, bi moralo vključevati ustrezne evropske tehnološke platforme, ki niso samo vir informacij o dejanskem stanju na določeni lokaciji ali v določenem sektorju, ampak tudi organi, ki sodelujejo pri raziskavah, razvoju in uporabi novih tehnologij ⁽¹⁶⁾.

4.8 EESO priporoča, da se poleg medsektorskih vprašanj in opredeljenih prednostnih nalog pozornost v vseh inovacijskih projektih namenijo tudi povezavi med vodo in tlemi, zlasti pri upravljanju površinskih voda.

4.9 Podaljševalo se bo trajanje in povečala intenzivnost suš, požarov in poplav. Zato je ključnega pomena, da se navkljub politikam varčevanja ohranijo javne službe za oskrbo z vodo ter za reševanje in obvladovanje nesreč, ki bodo lahko kos temu novemu nepredvidljivemu okolju. Raziskave na področju inovacij morajo prav tako preučiti vlogo vode pri ohranjanju ekosistemov in biotske raznovrstnosti.

4.10 Javni organi in akterji na področju upravljanja z vodo morajo sprejeti ukrepe za preprečevanje onesnaževanja voda, ne zgolj za trajnostno ohranitev kakovosti vode, temveč tudi za preprečevanje morebitne nepopravljive škode, ki jo povzročajo znani (obstoja organska onesnaževala, endokrini motilci), pa tudi neznani dejavniki tveganja zaradi kopičenja kemikalij, vključno z nanodelci, ki jih lahko zagotovo štejejo kot dejavnike dodatnega tveganja v vodnem okolju. Nujno je treba preučiti ta nova tveganja, saj bi lahko pomenila resno nevarnost za javno zdravje.

4.11 Cilj pri določanju cen vode je prispevati, da se vir ohrani v zadostnih količinah. EESO predlaga, da se cene določijo ob upoštevanju dostopa za vse, saj je to življenjskega in ne komercialnega pomena. Vendar pa poudarja, da z določanjem cen ni mogoče rešiti problema, saj ne gre samo za količino vode, ampak tudi za njeno kakovost. Zato je treba sprejeti javne ukrepe, da se spodbudi večja ozaveščenost posameznikov ter industrijskih in kmetijskih uporabnikov o spremenjeni kakovosti vode in cenejših možnostih za odpravo oz. preprečevanje te težave.

4.12 Zaradi podnebnih sprememb in človekove dejavnosti so vodni viri vse bolj omejeni, onesnaženost je vse večja, posledice pa vse obsejnejše. Evropa se mora soočiti s tem problemom ter izvesti ustrezne raziskave. Prispevati mora k nadaljnji obravnavi te problematike v mednarodni skupnosti in v svoji politiki za sodelovanje in razvoj pomoč nameniti zagotavljanju dostopa do vode in sredstev za rešitev težav glede spremenjene kakovosti ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ UL C 248, 25.8.2011, str. 1.

⁽¹⁶⁾ UL C 299, 4.10.2012, str. 12–16.

⁽¹⁷⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 133–139.

4.13 EESO ugotavlja, da so regionalne razlike na celotnem evropskem ozemlju še posebno močne na tem področju (suše in poplave) in da jih je treba pri smernicah redakcijskih skupin upoštevati: nekateri se sprašujejo, ali ne bi bila mogoča „kompenzacija med območji, kjer je preveč vode, in območji, kjer je primanjkuje“.

4.14 Prava politika na področju raziskav in inovacij v zvezi z vodo mora temeljiti na preglednosti, pa tudi na vključujoči politiki zaposlovanja, ki že zdaj prinaša jamstva glede zadostnega števila osebja, usposabljanja, priznavanja kvalifikacij in tehnologij, ki omogočajo izboljšanje zdravja in varnosti tako pri čiščenju in obdelavi vode kot tudi pri odvajanju odpadnih voda, da se zagotovi čim boljše izvajanje različnih nalog na vseh ravneh.

4.15 Po mnenju programa *UN-Water Decade Programme on Capacity Development* (Desetletni program ZN za vodo glede razvoja zmogljivosti) ter njegove nedavno objavljene knjige (2012) *Water and the Green Economy, Capacity Development Aspects* (Voda in zeleno gospodarstvo, vidiki razvoja zmogljivosti) ⁽¹⁸⁾ je treba popolnoma spremeniti obravnavo izzivov, ki jih povsod zaradi načinov agresivnega razvoja predstavljata pomanjkanje in slabšanje kakovosti vode, in sicer po vsem svetu. Drugače ne bo mogoče za nedoločen čas omejiti onesnaženosti, saj ima voda tudi vlogo prenašalca. Po drugi strani pa že zdaj obstajajo številne nove tehnologije, vendar obstaja tudi resnično tveganje, da bodo te tehnologije zastarele prav tako hitro, kot so se razvile, če ne bomo hkrati upoštevali vseh elementov: za razsoljevanje vode, na primer, je potrebna energija, pri ponovni uporabi vode za t.i. sekundarne načine uporabe (kmetijstvo) pa ne smemo dovoliti vzajemnega pomnoževanja učinka onesnaževal v vodi.

4.16 Evropska agencija za okolje je v svojem najnovejšem letnem poročilu (2011) izrazila iste bojazni. Vidimo torej, da voda tudi v ponovno uporabljeni ali očiščeni obliki ni neomejen vir – ne kvalitativno ne količinsko – in da je treba raziskave ter inovacije v zvezi z vodo razširiti, da bi zagotovili njeno trajno-

stno in vzdržno uporabo na vseh področjih ter obvladali onesnaženje in zlasti razpršeno onesnaženje ⁽¹⁹⁾.

4.17 EESO poudarja vlogo mrež organizacij civilne družbe, ki bi morala biti priznana in ovrednotena ter bi morala biti tudi področje raziskav glede potenciala za inovacije, ki ga zaradi izkušenj in bogatega znanja imajo te organizacije.

4.18 EESO ponovno poudarja, da bi morali biti standardi kakovosti vode ter tudi merila za njeno oceno enaki za celotno evropsko ozemlje.

4.19 Voda, njena uporaba, upravljanje ter prihodnost med različnimi sogovorniki vzbujajo različne strasti, interese in bojazni. V zvezi s tem EESO ponovno izpostavlja, da je treba resno jemati obvezno posvetovanje v okviru celostnega upravljanja povodij ter obvezno posvetovanje z organizacijami civilne družbe o sodelovanju državljanov pri odločitvah, ki jih zadevajo, na področju okolja in dostopa do sodnih postopkov, ki so predvideni v okviru Aarhuške konvencije, ter poziva Komisijo, naj pripravi poročilo o oceni teh dveh točk, da lahko EU na podlagi tega uporabi ustrezne podatke, potrebne za svoje raziskave na področju inovacij ter z vidika prispevka civilne družbe k partnerstvom.

4.20 EESO odsvetuje obravnavo inovacij na tem občutljivem področju zgolj z vidika trgovinskih zaščitnih ukrepov, priporoča, da se lahek dostop do inovacij omogoči tudi organom, organizacijam, lokalnim oblastem in socialnim podjetjem. EESO izraža dvom o vključitvi služb kitajskega ministrstva za znanost in tehnologijo v usmerjevalno skupino na visoki ravni za evropsko partnerstvo za inovacije v zvezi z vodo ⁽²⁰⁾: če bi šlo za zunanje razvojno sodelovanje, bi se EESO lahko strinjal z neposrednim sodelovanjem zgoraj navedenega ministrstva pri oblikovanju evropske strategije, vendar zakaj države v razvoju predstavlja zgolj ena sama država? In zakaj druge države, ki jih zadevajo nujni prenos tehnologij, ne sodelujejo v tej evropski delovni skupini ⁽²¹⁾?

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ *Water and the Green Economy: Capacity Development Aspects* (2012). Urednika: dr. Reza Ardakanian, dr. Dirk Jaeger, UNW-DPC, Bonn, Nemčija.

⁽¹⁹⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 116–118.

⁽²⁰⁾ Evropska komisija: *Evropsko partnerstvo za inovacije v zvezi z vodo - usmerjevalna skupina na visoki ravni*.

⁽²¹⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 28.

PRILOGA I

k Mnenju

Naslednji amandma, ki je bil med razpravo zavrnjen, je prejel vsaj četrtno glasov:

Točka 2.8

Spremeni se tako:

Politika varovanja vodnih virov bi morala vključevati tudi nadomestila zaradi omejitev gospodarske dejavnosti ~~na nekaterih zelo onesnaženih območjih~~ zaradi zagotavljanja ohranjenosti vodnih virov. V takšnih primerih bi bilo mogoče prilagoditi posodobitve državnih pomoči, ob upoštevanju evropskega načrta o varstvu voda.

Rezultat glasovanja

Za: 46

Proti: 63

Vzdržani: 27

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropski centralni banki, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki – Ukrepi za stabilnost, rast in delovna mesta

(COM(2012) 299 final)

(2013/C 44/27)

Glavni poročevalec: **Xavier VERBOVEN**

Evropska komisija je 14. avgusta 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropski centralni banki, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki: Ukrepi za stabilnost, rast in delovna mesta

COM(2012) 299 final.

Predsedstvo Odbora je 10. julija 2012 usmerjevalni odbor za strategijo Evropa 2020 zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti postopka je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 13. decembra) za glavnega poročevalca imenoval g. VERBOVENA ter mnenje sprejel s 114 glasovi za, 40 glasovi proti in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Priporočila

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na zaprosilo Komisije sklenil pripraviti mnenje o sporočilu z naslovom Ukrepi za stabilnost, rast in delovna mesta. Odbor opozarja na tesno povezavo med temi tremi vidiki, od katerih vsak zahteva posebne odgovornosti od zadevnih akterjev. To mnenje se še posebej osredotoča na skupno odgovornost socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe ter njihov možni prispevek, še zlasti prispevek delodajalcev in delavcev. Poudarja tudi vlogo, ki jo lahko imajo pri oblikovanju in uporabi politik za ponovno oživitev gospodarske rasti, ustvarjanje novih in boljših delovnih mest in ponovno vzpostavitev finančne stabilnosti.

1.1 EESO poudarja, da sta sodelovanje in vključenost nujna za ustrezno pripravo, oblikovanje in izvajanje političnih sprememb in strukturnih reform.

EESO poudarja, da:

— lahko strukturne spremembe na socialno-ekonomskem področju spremenijo obstoječe in prihodnje zaposlitvene možnosti različnih skupin in pogosto pomembno vplivajo na porazdelitev dohodkov;

— socialni in civilni dialog izboljšujeta kredibilnost in družbeno sprejemljivost načrtovanih socialno-ekonomskih ukrepov;

— je tudi sodelovanje pomembno, da bi spremljali dejansko izvajanje politike in njene rezultate ter s tem organizacijam civilne družbe in socialnim partnerjem omogočili, da jih ocenijo in po potrebi pravočasno reagirajo;

— so v številnih primerih družbene organizacije, zlasti socialni partnerji, tisti, ki morajo politične predloge spreminjati v prakso.

1.2 EESO poudarja, da je treba okrepiti evropsko ekonomsko upravljanje, da bi monetarna unija delovala bolje in v interesu vseh. Hkrati pa se je treba nujno učiti na podlagi sedanjih izkušenj. Zato je socialni dialog bistvenega pomena, tako v zvezi z ekonomskimi vprašanji, javnimi financami kot socialno kohezijo.

1.3 EESO pozdravlja predlog Komisije, da pripravi pregled kazalnikov v zvezi z zaposlovanjem in strukturirano spremljanje nacionalnih načrtov za zaposlovanje. Evropski socialni partnerji bi morali sodelovati pri celotnem projektu priprave pregleda kazalnikov in meril za ocenjevanje nacionalnih načrtov za zaposlovanje.

1.4 V zvezi z določanjem plač želi EESO Komisijo opozoriti, da so plače in pogajanja o plačah v pristojnosti socialnih partnerjev, kar je določeno tudi s Pogodbo.

1.5 EESO poziva evropske nosilce političnega odločanja, naj vključijo socialni dialog in sodelovanje družbe v strukturo posameznih političnih procesov, ki so povezani z izvajanjem strategije Evropa 2020. Izkušnje s tega področja kažejo, da se je težišče pomaknilo z nacionalne na evropsko raven, s čimer sta se zmanjšali vloga in kakovost socialnega dialoga in sodelovanja družbe na nacionalni ravni.

1.6 V zvezi z evropskim semestrom EESO priporoča, da se prek evropskega socialnega dialoga evropski socialni partnerji in organizirana civilna družba vključijo že na začetku priprave letnih pregledov rasti, saj je njihovo sodelovanje nujno pri določanju prednostnih smernic politike zaposlovanja in širših ekonomskih usmeritev.

2. Uvod

2.1 Evropska komisija je 30. maja 2012 objavila sporočilo z naslovom Ukrepi za stabilnost, rast in delovna mesta (COM (2012) 299). To sporočilo je nastalo v kritičnem trenutku evropskega semestra, ki se začne z letnim pregledom rasti, ki ga pripravi Komisija, in konča s priporočili za posamezne države članice, ki jih potrdi Evropski svet.

2.2 EESO je na zaprosilo Komisije sklenil pripraviti mnenje o sporočilu z naslovom Ukrepi za stabilnost, rast in delovna mesta. To mnenje se osredotoča na konkreten vidik, in sicer na skupno odgovornost socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe ter njihov možni prispevek. Odbor poudarja tudi vlogo, ki jo lahko imajo pri oblikovanju in uporabi politik za ponovno oživitev gospodarske rasti, ustvarjanje novih in boljših delovnih mest in ponovno vzpostavitev finančne stabilnosti.

EESO želi v tem mnenju po analizi nekaterih političnih področij predstaviti priporočila za večjo, boljšo in odločilnejšo vlogo socialnih partnerjev in predstavnikov organizacij civilne družbe v evropskem semestru. Zatem bo EESO pripravil mnenje o letnem pregledu rasti 2013, v katerem bodo analizirana vsa pomembnejša področja politike, ki jih bo izpostavila Komisija.

2.3 EESO kot prvo ugotavlja, da obravnava sporočilo Komisije vlogo socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe samo v zvezi s tremi vprašanji, namreč človeškimi kapitalom, plačili in splošnim vprašanjem „sprememb“ (glej točko 4.1). V zvezi s tem želi EESO poudariti, da zajemata socialni in civilni dialog veliko več področij in vprašanj, med drugim inovacije, gospodarske reforme, industrijsko politiko, trajnostni razvoj, podjetništvo, povečanje števila in kakovosti delovnih mest, boj

proti revščini in socialno zaščito. EESO bo v tem mnenju najprej poudaril pomen socialnega in civilnega dialoga (glej točko 3), zatem pa preučil navedena tri področja, v zvezi s katerimi Komisija v sporočilu posebej omenja vlogo posvetovanja in dialoga (točka 4). Na koncu bo EESO predstavil dodatne predloge o tem, kako posvetovanje in sodelovanje vključiti v strukturo politične agende v zvezi s strategijo Evropa 2020.

3. Socialni dialog in dialog s civilno družbo sta ključnega pomena za uspešnost politik

3.1 EESO poudarja, da sodelovanje in vključenost nista luksuz, temveč sta nujna za ustrezno pripravo, oblikovanje in izvajanje sprememb politike in strukturnih reform.

— Strukturne spremembe na socialno-ekonomskem področju lahko spremenijo obstoječe in prihodnje zaposlitvene možnosti različnih skupin in pogosto pomembno vplivajo na porazdelitev dohodkov. V tej zvezi lahko s socialnim in organiziranim dialogom zagotovimo, da bo breme prizadevanj za ponovno oživitev gospodarstva pravično razporejeno. Zato sta posvetovanje in sodelovanje tesno povezana z družbeno pravičnostjo.

— To pomeni, da socialni in civilni dialog, če sta upoštevana, izboljšujeta kredibilnost in družbeno sprejemljivost sprejetih socialno-ekonomskih ukrepov, s čimer je zagotovljena uspešnost politik. Politika, za katero se pričakuje, da se bo dolgo ohranila, saj obstaja obsežno socialno in družbeno soglasje, bo dosegla precej večje zaupanje in privedla do dejanskih inovacij in naložb. Po drugi strani pa bo politika, ki s sabo prinaša velik šok in pri kateri se sprejete odločitve hitro umikajo, ker nimajo podpore zainteresiranih strani, povzročila dvome in zmedo, zaradi česar bosta njen pomen in vpliv zelo omajana. Drugače povedano, naložbe v socialni dialog so dobre naložbe v socialni kapital družbe.

— Sodelovanje je tudi pomembno, da bi spremljali dejansko izvajanje politike in njene rezultate. Tako organizacije civilne družbe in socialni partnerji delujejo kot sistem zgodnjega obveščanja, saj lahko zgodaj opazijo nove trende, pa tudi nepričakovane in nezaželene posledice politik, ter jih predstavijo nosilec političnega odločanja.

— V številnih primerih so družbene organizacije, zlasti socialni partnerji, tisti, ki morajo politične predloge spreminjati v prakso. Za pravilno izvajanje politike je nujno, da jo tisti, ki jo morajo izvajati, tudi podpirajo.

3.2 EESO opozarja Komisijo, Evropski svet in druge nosilce političnega odločanja tako na evropski kot nacionalni ravni, da je treba strogo upoštevati socialni dialog. To pa pomeni, da niso dovolj dobro zveneče izjave o pomenu sodelovanja, hkrati pa se nadaljuje s prvotno začrtano politiko, ne da bi upoštevali prispevek in predloge socialnih akterjev na nekem področju. Takšno početje vodi v izgubo socialnega kapitala in zaupanja, to pa končno v zlom družbe in tudi gospodarstva.

3.3 V zvezi s tem je pomembna tudi t. i. horizontalna klavzula (člen 9 Pogodbe o delovanju Evropske unije). Ta klavzula Evropsko unijo zavezuje k upoštevanju posebnih socialnih meril in ciljev pri opredeljevanju in izvajanju njenih politik in dejavnosti. Pri tem gre za spodbujanje visoke stopnje zaposlenosti, zagotavljanje ustrezne socialne zaščite, boj proti socialni izključenosti, visoko stopnjo izobraževanja in usposabljanja ter varovanje človekovega zdravja. Sodelovanje socialnih akterjev v politiki je logična in nujna posledica horizontalne klavzule.

4. Posebna politična področja, pri katerih Komisija omenja socialni dialog

4.1 EESO ugotavlja, da Komisija v treh točkah poudarja pomen in vlogo socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe. Pri tem gre za naslednje odstavke iz sporočila:

— upravljanje, stran 3, 2. odstavek: „Doseči moramo soglasje in zgraditi zaupanje glede nujnosti sprememb in z njimi povezanih izbir. V tem dialogu bodo imeli pomembno vlogo socialni partnerji“.

— izkoriščanje potenciala človeškega kapitala, stran 5, 4 odstavek: „Komisija je v svojem najnovejšem svežnju o zaposlovanju predlagala vrsto konkretnih ukrepov za okrepanje gospodarstva, ki bi ga spremljala številna nova delovna mesta po vsej EU. Komisija, države članice, socialni partnerji ter zainteresirane strani iz javnega in zasebnega sektorja bodo morali sodelovati pri izvajanju posebnih ukrepov, s katerimi se bo sprostil potencial za ustvarjanje delovnih mest v ključnih sektorjih, kot so informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT), zdravstvo in ekološko gospodarstvo. Z okrepljenim spremljanjem nacionalnih načrtov za zaposlovanje na podlagi primerjalnih meril in pregledov stanja, ki jih je predlagala Komisija, bomo še dodatno spodbudili reforme, usmerjene v ustvarjanje delovnih mest [...]“.

— spopadanje z brezposelnostjo in socialnimi posledicami krize, stran 14, 6. odstavek: „V nekaterih državah članicah so bile uvedene daljnosežne reforme sistemov določanja in indeksacije plač, da bi spremembe plač bolje odražale spremembe produktivnosti. V drugih državah, v katerih je bilo ugotovljeno, da bi lahko delovanje nekaterih sistemov indeksacije plač ogrozilo konkurenco, je bil napredek omejen. Te države se bodo morale posvetovati s

socialnimi partnerji, da bi skupaj poiskali načine za zmanjšanje teh ovir v prihodnosti. V državah s presežkom na tekočem računu je opaziti določeno mero uravnoveženja v korist domačemu povpraševanju, med drugim tudi višanjem plač. Ta trend se mora nadaljevati“.

4.2 EESO pozdravlja odločitev Komisije, da vključi socialne partnerje in organizacije civilne družbe vsaj v tri zgoraj navedena področja. Hkrati pa ima v zvezi s tem nekaj pripomb.

4.3 EESO poudarja, da je treba okrepiti evropsko ekonomsko upravljanje, da bi monetarna unija delovala bolje in v interesu vseh. Hkrati pa se je treba nujno učiti na podlagi sedanjih izkušenj. Če določena ekonomska politika ovira rast in je več evropskih gospodarstev ponovno v recesiji, kar ogroža tako stabilnost (saj so primanjkljaji in zadolženost še vedno previsoki) kot socialno kohezijo (z visoko in vse večjo brezposelnostjo), morajo to nosilci političnega odločanja vzeti resno in spremeniti politično usmeritev. Socialni dialog prispeva k boljši politiki, ki jo podpira veliko ljudi, namesto da se kljub vsemu trmasto vztraja na politiki, za katero se je izkazalo, da ima uničujoče posledice za gospodarstvo, javne finance in socialno kohezijo.

4.4 EESO pozdravlja predlog Komisije, da pripravi pregled kazalnikov v zvezi z zaposlovanjem in strukturirano spremljanje nacionalnih načrtov zaposlovanja. Evropski socialni partnerji bi morali sodelovati pri celotnem projektu priprave pregleda kazalnikov in meril za ocenjevanje nacionalnih načrtov za zaposlovanje.

4.5 Tretje področje, v zvezi s katerim Komisija izrecno navaja vlogo in vključenost socialnih akterjev in socialnih partnerjev, se nanaša na plače, v zvezi s katerimi bi se bilo treba po besedah Komisije s socialnimi partnerji „posvetovati“ o reformi sistemov določanja plač. EESO želi Komisijo opozoriti, da so v številnih državah članicah plače, pogajanja o plačah, pa tudi sistem določanja plač v avtonomni pristojnosti socialnih partnerjev, ki se v zvezi s tem pogajajo in sklepajo kolektivne pogodbe. Te avtonomne pogajalske vloge socialnih partnerjev ne moremo omejiti na posvetovanje. Ravno tako ne moremo pravice do sodelovanja v dialogu omejiti na izključno posvetovalno vlogo. Avtonomnost socialnih partnerjev in socialni dialog sta potrjena v členih 152 in 153–155 PDEU, ki med drugim določajo načelo, da mora EU upoštevati nacionalne sisteme odnosov med delodajalci in delojemalci. Zato je „posvetovanje“ s socialnimi partnerji v zvezi z, na primer, reformo mehanizmov indeksacije plač popolnoma neustrezno in celo neprimerno, zlasti ker se v nacionalnem modelu socialnega dialoga o takšnih mehanizmih za indeksacijo pogajajo in usklajujejo sami socialni partnerji v okviru kolektivnih pogodb.

EESO se v zvezi s tem sprašuje, ali morda Komisija ne namenja prevelikega pomena vlogi prilagajanja plač navzdol. Na podlagi podrobnejše analize priporočil za posamezne države članice, ki so priložena temu sporočilu Komisije, je razvidno, da Komisija 17 državam članicam daje priporočila v zvezi s plačami in 16 od njih priporoča zmanjšanje rasti plač, bodisi s spremembo indeksacije, omejitvijo minimalnih plač, decentralizacijo pogajanj o plačah ali s povečanjem prožnosti najnižjih plač. Vendar so neravnovesja znotraj evropske monetarne unije predvsem strukturne narave in v glavnem povezana z dejstvom, da ima globalizacija različne posledice za različne članice monetarne unije (opomba: IMF, External Imbalances in the Euro Area, delovni dokument 12/136, 2012). Dejstvo pa ostaja, da v tekmovanju z državami z nizkimi dohodki ne moremo zmagati s tem, da bomo znižali plače.

5. Strukturna vključenost socialnega dialoga in participativnih procesov

5.1 EESO poziva evropske nosilce političnega odločanja, naj vključijo socialni dialog in sodelovanje družbe v strukturo posameznih političnih procesov. Izkušnje na lokalni ravni kažejo, da zaradi veliko različnih razlogov, nenazadnje tudi zaradi stalnih institucionalnih reform Komisije v zvezi s temi procesi, odločitve, sprejete na ravni EU, vse bolj vplivajo na posvetovanja in sodelovanje družbe na nacionalni ravni. V zvezi s tem je za EESO absolutno nesprejemljivo, da se posvetovanje in sodelovanje družbe na nacionalni ravni degradirata na neko „lažno“ posvetovanje, pri čemer se izniči pomen nacionalnih tradicij posvetovanja ali pa se jih sploh ne upošteva več (problem je v časovnem načrtu, ki ga je treba upoštevati v zvezi s procesom posvetovanja, in v centralizirani pripravi reformnih programov na nacionalni ravni, pri čemer pristojni organi bolj malo, če sploh, upoštevajo socialni in participativni dialog).

5.2 V skladu s časovnim razporedom Evropskega semestra predlaga EESO naslednje:

- prek evropskega socialnega dialoga morajo biti evropski socialni partnerji in organizirana civilna družba vključeni v pripravo letnih pregledov rasti že v zgodnji fazi;
- njihovo sodelovanje je nujno tudi pri določanju prednostnih smernic politike zaposlovanja in širših ekonomskih usmeritev;
- pri oblikovanju nacionalnih reformnih programov je potreben širši in bolj participativen dialog s socialnimi partnerji in organizirano civilno družbo. To pomeni pregled časovnega načrta, da bo dovolj časa za poglobljeno razpravo, na podlagi katere bo mogoče pripraviti utemeljene alternativne predloge in pristope. EESO poleg tega predlaga, naj se pripravi končno poročilo o dialogu na nacionalni ravni, v katerem bodo predstavljena različna stališča in predlogi, in naj se doda poročilu po državah, ki ga je pripravila Komisija. Na podlagi tega bo mogoče ugotoviti, na katerih področjih ima vključenost družbe pomembno vlogo;
- druga faza v procesu evropskega semestra je objava priporočil za posamezne države, ki jih pripravi Komisija. Socialne partnerje in organizirano civilno družbo je treba o tem pravočasno obvestiti in se z njimi posvetovati;
- kar zadeva vključenost družbe, je treba priporočila za posamezne države v okviru strategije Evropa 2020 uskladiti z analizami in priporočili v zvezi s prevelikimi makroekonomskimi neravnovesji. Tudi tu morajo imeti socialni partnerji in organizirana civilna družba dovolj možnosti, da jasno izrazijo svoja stališča in da se ta tudi upoštevajo.

V Bruslju, 13. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 o ohranjanju ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi v Baltskem morju, Beltih in Øresundu

(COM(2012) 591 final - 2012/0285 (COD))

(2013/C 44/28)

Evropski parlament in Svet sta 22. oktobra oziroma 5. novembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 43 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 o ohranjanju ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi v Baltskem morju, Beltih in Øresundu

COM(2012) 591 final – 2012/0285 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 129 glasovi za in 1 vzdržanim glasom o tem predlogu sprejel pozitivno mnenje.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremembi predloga Komisije (COM(2011) 626 final/3) za uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov (uredba o enotni SUT)

(COM(2012) 535 final - 2012/0281 (COD))

(2013/C 44/29)

Evropski parlament in Svet sta 22. oktobra 2012 oziroma 24. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sprememba predloga Komisije COM(2011) 626 final/3 za uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov (uredba o enotni SUT)

COM(2012) 535 final – 2012/0281 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra) s 124 glasovi za in 5 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremenjenem predlogu Komisije (COM(2011) 625 final/3) za Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike

(COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD))

(2013/C 44/30)

Evropski parlament in Svet sta 22. oziroma 24. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Spremenjeni predlog Komisije COM(2011) 625 final/3 za Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike

COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra 2012) s 127 glasovi za, 2 glasovoma proti in 2 vzdržanima glasovoma sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremembi predloga Komisije (COM(2011) 627 final/3) za Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP)

(COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD))

(2013/C 44/31)

Evropski parlament in Svet sta 22. oziroma 24. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sprememba predloga Komisije COM(2011) 627 final/3 za Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP)

COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 485. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2012 (seja z dne 12. decembra 2012) s 137 glasovi za in 4 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 12. decembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

<u>Številka objave</u>	<u>Vsebina (nadaljevanje)</u>	<u>Stran</u>
2013/C 44/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropska strategija za ključne omogočevalne tehnologije – pot do rasti in delovnih mest (COM(2012) 341 final)	88
2013/C 44/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zavarovalnem posredovanju (prenovitev) (COM(2012) 360 final - 2012/0175 (COD))	95
2013/C 44/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o kliničnih preskušanjih zdravil za uporabo v humani medicini in razveljavitvi Direktive 2001/20/ES (COM(2012) 369 final - 2012/0192 (COD))	99
2013/C 44/18	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o kolektivnem upravljanju avtorskih in sorodnih pravic ter izdajanju večozemeljskih licenc za pravice za glasbena dela za spletno uporabo na notranjem trgu (COM(2012) 372 final - 2012/0180 (COD))	104
2013/C 44/19	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 443/2009 zaradi opredelitve načinov za doseganje cilja za leto 2020 glede zmanjšanja emisij CO ₂ iz novih osebnih avtomobilov (COM(2012) 393 final - 2012/0190 (COD)) in predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 510/2011 zaradi opredelitve načinov za doseganje cilja za leto 2020 glede zmanjšanja emisij CO ₂ iz novih lahkih gospodarskih vozil (COM(2012) 394 final - 2012/0191 (COD))	109
2013/C 44/20	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za odpravo trgovine z ljudmi za obdobje 2012–2016 (COM(2012) 286 final)	115
2013/C 44/21	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o Evropskem partnerstvu za inovacije „Kmetijska produktivnost in trajnost“ (COM(2012) 79 final)	119
2013/C 44/22	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1342/2008 z dne 18. decembra 2008 o določitvi dolgoročnega načrta za staleže trske in ribištvo, ki izkorišča te staleže (COM(2012) 498 final)	125
2013/C 44/23	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o svežnju o tehničnih pregledih, ki vsebuje naslednje tri dokumente: Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o rednih tehničnih pregledih motornih vozil in njihovih priklopnikov ter razveljavitvi Direktive 2009/40/ES (COM(2012) 380 final - 2012/0184 (COD)) – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Sveta 1999/37/ES o dokumentih za registracijo vozil (COM(2012) 381 final - 2012/0185 (COD)) – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o cestnem pregledu tehnične brezhibnosti gospodarskih vozil, ki vozijo v Uniji, in razveljavitvi Direktive 2000/30/ES (COM(2012) 382 final - 2012/0184 (COD))	128

2013/C 44/24	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Energija iz obnovljivih virov: glavni akter na evropskem energetske trgu (COM(2012) 271 final)	133
2013/C 44/25	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o celovitih ocenjevanjih tveganja in varnosti („stresni testi“) jedrskih elektrarn v Evropski uniji in z njimi povezanih dejavnosti (COM(2012) 571 final)	140
2013/C 44/26	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o evropskem partnerstvu za inovacije v zvezi z vodo (COM(2012) 216 final)	147
2013/C 44/27	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropski centralni banki, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki – Ukrepi za stabilnost, rast in delovna mesta (COM(2012) 299 final)	153
2013/C 44/28	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 o ohranjanju ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi v Baltskem morju, Beltih in Øresundu (COM(2012) 591 final - 2012/0285 (COD))	157
2013/C 44/29	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremembi predloga Komisije (COM(2011) 626 final/3) za uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov (uredba o enotni SUT) (COM(2012) 535 final - 2012/0281 (COD))	158
2013/C 44/30	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremenjenem predlogu Komisije (COM(2011) 625 final/3) za Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike (COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD))	159
2013/C 44/31	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o spremembi predloga Komisije (COM(2011) 627 final/3) za Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRL) (COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD))	160

Cena naročnine 2013 (brez DDV, skupaj s stroški pošiljanja z navadno pošto)

Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	1 300 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, papirna različica + letni DVD	22 uradnih jezikov EU	1 420 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	910 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, mesečni zbirni DVD	22 uradnih jezikov EU	100 EUR na leto
Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila), DVD, ena izdaja na teden	Večjezično: 23 uradnih jezikov EU	200 EUR na leto
Uradni list EU, serija C – natečaji	Jezik(-i) v skladu z natečajem(-i)	50 EUR na leto

Naročilo na *Uradni list Evropske unije*, ki izhaja v uradnih jezikih Evropske unije, je na voljo v 22 jezikovnih različicah. Uradni list je sestavljen iz serije L (Zakonodaja) in serije C (Informacije in objave).

Na vsako jezikovno različico se je treba naročiti posebej.

V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 920/2005, objavljeno v Uradnem listu L 156 z dne 18. junija 2005, institucije Evropske unije začasno niso obvezane sestavljati in objavljati vseh pravnih aktov v irščini, zato se Uradni list v irskem jeziku prodaja posebej.

Naročilo na Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila) zajema vseh 23 uradnih jezikovnih različic na enem večjezičnem DVD-ju.

Na zahtevo nudi naročilo na *Uradni list Evropske unije* pravico do prejemanja različnih prilog k Uradnemu listu. Naročniki so o objavi prilog obveščeni v „Obvestilu bralcu“, vstavljenem v *Uradni list Evropske unije*.

Prodaja in naročila

Naročilo na razne plačljive periodične publikacije, kot je naročilo na *Uradni list Evropske unije*, je možno pri naših komercialnih distributerjih. Seznam komercialnih distributerjev je na spletnem naslovu:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sl.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. To spletišče omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Za boljše poznavanje Evropske unije preglejte spletišče <http://europa.eu>

Urad za publikacije Evropske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL